

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทุนวิจัย

เฉลิมฉลองสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

รายงานผลการวิจัย

การศึกษาข้อมูลในเอกสารประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม พระราชวังดุสิต

(ตอนที่ ๔)

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จุลาสัย

อาจารย์ พีรศรี โปวาทอง

มีนาคม ๒๕๕๐

๕.๗ เอกสารประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม พระราชวังดุสิต พ.ศ. ๒๔๔๗

พระที่นั่งวิมานเมฆ

วันที่ ๖ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๓

พระยาบำเรอภักดิ์ นี้จะไม่เป็นที่ฟังกันบ้างแล้วฤฯ ฝนตกวันไฟฟ้าก็ดับวันฝนตกคืน ไฟฟ้าก็ดับคืนเป็นอันสันนิษฐานได้ว่า ตั้งแต่บัดนี้คงจะได้จุดไฟฟ้าน้อยหนักหนา เพราะจะเข้ารดูฝน อาไรมันจมน้ำอยู่ที่ไหน สุดแต่มีน้ำมาแปดต้องดับ ขอให้ช่วยสงเคราะห์คิดอ่านแก้ไขว่ากล่าวกัน ให้เป็นที่มั่นคง มันจะมีอะไรเสียอยู่เฉพาะที่พระที่นั่งนี้ แต่บริษัทกลัวเปลืองเงิน ก็คิดอ่านแก้ ล้อมๆ แล่อมๆ ไปพอไม่ต้องเสียเงิน ถ้ายิ่งดับได้มากยิ่งมีกำไร เพราะไม่มีอะไรเป็นเครื่องวัด เครื่องตวง แลไม่มีผู้ใดจะเป็นผู้ตรวจว่าเวลาใดดับเวลาใดติด อื่นเมื่อคืนนี้ไปเดินอยู่ในสวน ฝนตกเสียงฟ้าลั่นดังข้างทิศพายัพ เข้าใจว่าได้ผ่าแห่งใดแห่งหนึ่ง พระยามหาเทพออกความเห นว่าพระที่นั่งอัมพรสถานสูงกว่าพระที่นั่งวิมานเมฆแล้ว ควรจะติดสายล่อฟ้าสำหรับใช้ไปพลาง ในเวลารดดูฝนนี้ เขาว่าชอบกลอยู่ ถ้ามีขึ้นเสีย ได้ก็จะป้องกันอันตรายเวลาไปเดินอยู่ในสวนต้อง ฝนนี้ไม่ทันแลป้องกันอันตรายพระที่นั่งได้ด้วย

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗/๐๑๐๖๗

ที่มา จดหมายเหตุการก่อสร้างและซ่อมแซมพระที่นั่งวิมานเมฆ

พระราชโทรเลข

การด่วน

โทรเลขถึงนายพระยาราชสงครามบ้านปากคลองสามเสน บางกอก ให้เจาะประตูห้อง
อาบน้ำที่พระที่นั่งวิมานเมฆตอนสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ ให้เข้าทางห้องตอนเจ้าสายใต้เพราะจะอยู่รวมกัน ให้
เร่งทำในวันนี้แลกลางคืน ให้แล้วทันพรุ่งนี้เช้า ยังไม่ต้องทาสี ให้กรมขุนสมมตเร่งสืบสวนดูว่า
พระยาราชสงครามกลับไปแล้วฤยัง ถ้ากลับไปแล้วให้โทรเลขนี้ไปโดยเร็วถ้ายังไม่ได้กลับไปให้
รีบกลับในรถพาย

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๐๑๐๖ค

ที่มา จดหมายเหตุการณ์ก่อสร้างและซ่อมแซมพระที่นั่งวิมานเมฆ

ถึงพระยารพษ์
บ้านหลังวังกรมหลวงนเรศ
บางกอก

ที่พระที่นั่งวิมานเมฆตอนเหนือที่เจ้าสายอยู่นั้น มีแต่ห้องน้ำชั้นต่ำ มีลูกที่เจ็บไม่สู้สบาย
จะไปอยู่ ให้เจาะประตูห้องน้ำสมเด็จฯชั้นบนให้เข้าได้ทางห้องเจ้าสาย ให้ทำในกลางคืนวันนี้
พรุ่งนี้เข้าให้แล้ว

วันที่ ๒๑ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๓

ข้าพระพุทธเจ้า มีชื่อในท้ายหนังสือนี้ ขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณา ทรวงทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพระพุทธเจ้าเป็นพระที่กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย, สั่งเครื่องฟอนิเซอร์กับห้างเมเปอลอย่าให้เกิดเหตุการทู่เมียงกันได้นั้น ข้าพระพุทธเจ้าได้ไปปรึกษากับกรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย, แลได้ใล่เลียงว่าจะส่งอย่างไร, จะทำสัญญาอย่างไร แลได้กราบบังคมทูลถามถึงการที่จะขึ้นพระที่นั่งได้ทราบแล้วฤฯ แลได้ตีโทรเลขถามถึงห้างเมเปอลว่าจะทำของแลส่งมาทันพระกระแสนรับสั่งฤฯไม่ ห้างเมเปอลก็ได้ตอบมาว่า ถ้าได้ลงมือส่งวันใดจะส่งของลงเรือให้แล้วเสร็จในกำหนด ๒ เดือน การที่กระยะทางที่จะบรรทุกของเข้ามาแลกว่าจะได้ส่งหนังสือสัญญาออกไปส่งกันที่นอก ระยะนี้หนังสือที่จะส่งออกไปจากเมืองนี้กระยะทางอยู่ในเดือนหนึ่งกว่าจะได้ลงมือทำสัญญาส่งในเดือนยูล, ยูไล, ออกคัสต์, เปนเวลาที่ทำของ ในเดือนเซ็บเตมเบอร์, แลออกโตเบอร์, เปนเดือนของที่จะลงเรือ แลกระยะทางเดินเรือมาถึงกรุงเทพฯ ได้ทันตามพระราชประสงค์ที่ทรงกำหนดไว้ แต่ในสัญญานั้นเพื่อจะยังไม่พร้อมเพรียงจึงลงในสัญญาว่าให้ของมาถึงพร้อมไม่เกินเดือนโนแวมเบอร์, ดิเซมเบอร์, เปนเดือนที่จัดของแลตกแด่งพระที่นั่งตามกำหนดของเขาเดือนหนึ่ง คงยังมีเวลาเผื่อขาดเผื่อเหลืออีก ๒ เดือนคือเดือน เยนูวารี, เดือนเฟบรูวารี, ดังนี้ ปรึกษาเห็นพร้อมกันแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าได้ว่ากับกรมหมื่นมหิศรราชหฤทัยว่า ซึ่งทำสัญญากันครั้งก่อนเมื่อส่งของแด่งพระที่นั่งภาณูมาศจำรูญทำไมของจึงมาช้าไป กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัยตอบว่าของเขาแล้วทันตามกำหนดสัญญาทุกอย่าง แต่พระที่นั่งภาณูมาศจำรูญไม่แล้วได้ กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัยจึงได้สั่งให้เขารอเครื่องฟอนิเซอร์ไว้ ครั้นจะเอาเข้ามาไม่มีที่เก็บไว้ก็จะเป็นอันตรายต่างๆ จึงได้ให้เขารอไว้เขาไม่ได้ทำผิดสัญญาแต่ข้อใดข้อหนึ่ง เพราะฉนั้นครั้งนี้จึงได้ทำสัญญาเหมือนครั้งก่อนแต่คราวนี้ข้าพระพุทธเจ้าได้แก้ไขข้อสัญญาเดิมลงบ้างเล็กน้อยตามที่ได้ขีดแดงมาในหนังสือที่ทูลเกล้าฯ ถวายมานี้ ถ้าทรง พระราชดำริห์เห็นว่าสัญญานี้ดีแล้ว กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัยจะให้หมอบความแปลเปนฝรั่งส่งออกไปให้มิสเตอร์ริเวตคาร์เน็ต

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ขอเดชะ

สรรพสาตร

สวนดุสิต

เราได้ทราบข่าวว่าเมื่อวันที่ ๙ เดือนกันยายน พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ได้มีรับสั่งต่อหน้าท่านพระยาอินทราธิบดีสีหราชรองเมือง และท่านผู้มีบันดาศักดิ์อีกหลายท่านหลายนายด้วยกัน ว่าการที่พระองค์ท่านจัดซื้อที่ๆ ซึ่งอยู่ในบริเวณสวนดุสิตนั้น ได้จัดซื้อมาหลายรายแล้ว ราคาถูกบ้างแพงบ้างตามสมควรกับเนื้อที่นั้นๆ แต่บัดนี้ยังมีอีกมากที่ยังไม่ยินยอมขายให้ต่อเจ้าพนักงานผู้จัดซื้อตามราคาที่เหมาะสมควร ท่านทรงดำริห์เห็นว่าจะต้องเฉลี่ยที่นาที่สวนด้วยกันทั้งหมด เป็นราคาวาละเท่าใด จะเอาราคานั้นขึ้นตั้งเฉลี่ยกันให้บรรดาผู้ที่ซื้อขาดอำนาจยังไม่ยอมตามราคาที่ได้ตั้งไว้วาละ ๔๐ อัฐนั้น

เพราะฉะนั้นเราขอเตือนว่า ราษฎรที่อยู่ในบริเวณนั้นจงรีบไปขอรับเงินตามราคาเดิมที่ดีไว้เถิด ให้เร่งไปรีบเสีย อย่ามีความน้อยใจว่าถูกหรือแพงเลย แต่อีกประการหนึ่งการที่จะได้ทรงคิดจัดเฉลี่ยนั้น ถ้าเฉลี่ยได้เงินต่ำกว่าวาละ ๑ บาทจะทำปรากฏใจ ถ้าเฉลี่ยได้เงินสูงเพียงวาละ ๑๐ บาทขึ้นไปเจ้าพนักงานจะวางท่าไหน หรือจะล้มละลายเสียหรือจะแก้ให้ยาวยาวไปอีก

เพราะฉะนั้นควรที่มหาชนทั้งหลายที่ยังซื้อขาดอำนาจแลราคาของเจ้าพนักงานนั้นๆ จงพากันไปรีบเงินเสียโดยเร็วเถิด คำโบราณท่านย่อมว่าไว้คำหนึ่งคือสิบเบี้ยใกล้มือ ยี่สิบยังไกลมือนัก

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๐๑๒๔ก
ที่มา รล. ร.๕.๑๒ กล่องที่ ๔ แฟ้มที่ ๒

ขุนพิจิตรร่าง

นายช่วง พิมพ์
นายริน

ที่ ๖/๑๓๖

กรมราชเลขาณูการ

วันที่ ๒๔ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๓

แจ้งความแก่พระสติดยนิมมานการ ด้วยพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสรรพสาตรศุภกิจ กราบบังคมทูลถาม เรื่องเครื่องเฟอนิเซอสำหรับพระที่นั่งอัมพรสถาน ว่าจะกำหนดให้ของนั้น เข้ามาถึงเมื่อใดเพื่อจะได้ลงกำหนดในหนังสือสัญญาที่จะส่งกับห้างเมเปอล จึงทรง พระราชดำริห์ปรารภถึงการทำพระที่นั่งอัมพรสถานโดยที่ยังไม่ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า จะแล้วเมื่อใดแน่ ทรงเกรงว่าครั้นจะโปรดเกล้าฯ ให้ทำสัญญากำหนดให้ห้างเขาส่งเครื่องเฟอมี เซอเข้ามา ก็จะเป็นที่ขัดข้องแก่สัญญา เพราะถ้าเครื่องเฟอมีเซอเข้ามาถึงพระที่นั่งไม่แล้ว ก็ไม่มี ที่จะไว้ อีกอย่างหนึ่งนั้นเขาจะต้องมีคนของเขาเข้ามาจัดการด้วยถ้าไม่ได้ทำงาน มาค้างช้อยู่ เท่าใด ฝ่ายเราเป็นผู้ผิดสัญญา เขาจะคิดค่าป่วยการแก่เราได้ จึงมีพระบรมราชโองการโปรด เกล้าฯ ให้ถามมายังท่านว่า พระที่นั่งอัมพรสถานนี้จะแล้วเสร็จได้เมื่อใดแน่ ให้ท่านมีหนังสือ กำหนดอันเป็นคำแน่นอนมากราบบังคมทูลพระกรุณา เพื่อจะได้โปรดเกล้าฯ ให้ทำสัญญา กำหนดให้ห้างเขาส่งเครื่องเฟอมีเซอเข้ามา

การเฉลิมพระที่นั่งอภิเศกดุสิต
และตั้งปรีชญ

ด้วยพระที่นั่งซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นที่วังสวนดุสิต เป็นท้องพระโรง
ตรงหน้าพระที่นั่งวิมานเมฆด้านตะวันออก เมื่อศกก่อนนั้น บัดนี้การก่อสร้างสำเร็จแล้ว

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการเฉลิมพระที่นั่งและโปรดเกล้าฯ ให้มีการฉลองและ
เลื่อนตั้งปรีชญวัดเบญจมบพิตร เป็นต้นอย่างเคยมีมาในปีก่อนๆ นั้นด้วย มีกำหนดการแจ้ง
ต่อไปนี้

วันที่ ๑๖ เมษายน รัตนโกสินทร ศก ๑๒๓ เป็นวันกำหนดการ เจ้าพนักงานได้จัดตั้ง
ต่างๆ ในท้องพระโรงคือที่ข้างผนังด้านเหนือ ตั้งม้าหมู่ประดิษฐานพระไชยวัฒน์ประจำรัชกาลปัต
ยุบนี้ ต่อออกมาข้างหน้ามีเครื่องทรงนมัสการพระแท่นทรงกราบ ด้านตะวันออกตั้งอาสน์สงฆ์
เจริญพระพุทธรมณฑ์ และที่สำหรับพระสงฆ์สามเณรที่จะทรงฉลองและเลื่อนตั้งเป็นปรีชญนั่งฟัง
พระพุทธรมณฑ์อยู่ต่อท้ายอาสน์สงฆ์ ด้านตะวันตกตั้งพระราชบัลลังก์ และที่สำหรับพระบรมวงษา
วงษ์ ที่ข้าราชการอยู่ต่อที่พระบรมวงษาวงษ์ ฤๅตรงหน้าอาสน์สงฆ์ระหว่างกลางตั้งม้าไทร,
บาตร, พัด, สำหรับที่จะทรงตั้งปรีชญพร้อมเสร็จ

เวลาค่ำ พระสงฆ์ที่จะเจริญพระพุทธรมณฑ์ ๒๐ รูป มีพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิ
รญาณวโรสเปนประธาน และพระสงฆ์ สามเณร ที่จะทรงฉลองและเลื่อนตั้งเป็นปรีชญรวม
๑๔ รูป ได้เข้าไปนั่งที่พร้อมแล้ว

เวลาทุ่มเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกประทับณท้องพระโรง มีพระโคม
แตรสังข์ ช้องไชย พิณพาทย์อย่างพระเข้านั่งที่ แล้วทรงจุดเทียนนมัสการ ทรงศีลแล้ว ได้จุด
เทียนที่พระครอบพระกริ่งถวายพระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นวชิรญาณวโรส ทรงทำพระปริตต์
พระสงฆ์เจริญพระพุทธรมณฑ์สัตตปริตต์จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกประทับ
ที่หน้ามุขกลาง ทรงชักเชือกเปิดผ้าแพรที่บังนามพระที่นั่งนั้นออกเป็นอันพระราชทานนามว่า
“พระที่นั่งอภิเศกดุสิต” เจ้าพนักงานประโคมแตรสังข์ ช้องไชยพิณพาทย์แล้ว พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวทรงเจิมที่ผนังภายใต้อักษรพระนามพระที่นั่งแล้ว เสด็จกลับประทับณที่เดิม
พระราชทานไตร มีใบวัดอุปัชฌาย์มูล และพัดปรีชญพร้อมด้วยประกาศนียบัตร ให้พระสงฆ์
สามเณรเหล่านั้นเป็นปรีชญเลื่อนประโยคและขึ้นใหม่ พระสงฆ์สวดชยันโตและมีพระโคมแตร
สังข์ช้องไชยพิณพาทย์ต่อเนื่องมาจากพระราชทานนามพระที่นั่งแล้ว พระสงฆ์สามเณรออกไป
ครองไตรเสร็จกลับเข้ามานั่งที่แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนจีวรผ้าเนื้อดีกับร่ม
แพรแก่พระสงฆ์ที่เจริญพระพุทธรมณฑ์และจีวรผ้าเนื้อดีแก่พระสงฆ์สามเณรที่รับตำแหน่งปรีชญ
นั้น แล้วพระสงฆ์ที่รับตำแหน่งปรีชญประโยคสูงในหมู่ที่ทรงตั้งคราวนี้นำถวายยະถာอนุโมทนา

แล้ว พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรสถวายอดิเรก สมเด็จพระวันรัตถวายพระพรลา มีประโคมพระกลับตามเคย เวลายามเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้น

วันที่ ๑๗ เมษายน รัตนโกสินทร ศก ๑๒๓ เวลาเช้า พระสงฆ์ที่เจริญพระพุทธมนต์เมื่อวานนี้ และพระสงฆ์ที่สอบไล่พระปริยัติธรรมในคราวนี้ทั้ง ๓ กองกับพระสงฆ์สามเณรในวัดเบญจมบพิตร และพระสงฆ์วัดอื่นที่แปลพระปริยัติธรรมได้เปนประเบียบเอกประโยคสูงที่สุดรวมทั้งสิ้น ๓๐ รูปด้วยกัน ได้เข้าไปพร้อมกันอยู่ที่วังสวนดุสิต เวลาเช้าโมงเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จออกประทับที่สะพานน้ำหน้าพระที่นั่งวิมานเมฆองค์แปดเหลี่ยม โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานนิมนต์พระสงฆ์สามเณรเหล่านั้นเข้าไปที่สะพานน้ำ แล้วได้ทรงจับฉลากปฏิบัติพระสงฆ์ และโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงษานุวงศ์ ข้าราชการจับฉลากเป็นผู้ปฏิบัติพระสงฆ์สามเณรต่อไปคนละ ๒ รูปบ้าง รูปหนึ่งบ้าง แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงนำพระสงฆ์ที่ทรงปฏิบัตินั้นขึ้นไปนั่งโต๊ะรับพระราชทานฉันทนพระที่นั่งวิมานเมฆองค์แปดเหลี่ยม พระบรมวงษานุวงศ์ ข้าราชการซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติพระสงฆ์สามเณรนั้น ก็ได้นำพระสงฆ์สามเณรเหล่านั้นขึ้นไปนั่งโต๊ะรับพระราชทานฉันทนเหมือนกัน เมื่อพระสงฆ์สามเณรรับพระราชทานฉันทนแล้ว โปรดเกล้าฯ ให้จ่ายรูปพระสงฆ์สามเณรเหล่านั้น แล้วได้พระราชทานฉลากสิ่งของแก่พระสงฆ์สามเณรโดยทั่วกัน แล้วทรงนำพระสงฆ์สามเณรไปขึ้นฉลากที่ห้องชั้นล่างพระที่นั่งวิมานเมฆด้านตะวันออกเสร็จแล้ว ได้พระราชทานสมุดเล็กสำหรับพก มีอักษร จ.ป.ร. ลายทองที่หลังสมุดแก่พระบรมวงษานุวงศ์ ข้าราชการที่รับเชิญประชุมรับพระราชทานเลี้ยงเมื่อวันขึ้นปีใหม่ ซึ่งยังไม่ได้รับพระราชทานนั้นแล้ว เสด็จขึ้นไปประทับ ณ ท้องพระโรงชั้นบนด้าน ตะวันออกเฉียงใต้ เจ้าพนักงานนิมนต์พระสงฆ์สามเณรรวม ๖๐ รูป มีพระอุบาฬีคุณูปมาจารย์เป็นประธานขึ้นไปนั่งที่ณท้องพระโรงแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดเทียนนมัสการ พระสงฆ์สามเณรถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ถวายพระพรลาแล้ว เสด็จออกประทับ ณ พระที่นั่งอภิเศกดุสิต ทรงจุดเทียนนมัสการแล้วได้พระราชทานนาฬิกาพกแก่พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส และสมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะ ผู้ใหญ่รวม ๑๐ รูป แล้วพระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา มีประโคมพระกลับตามเคย แล้วพระสงฆ์ ๒ รูปที่สวดมนต์ในการเฉลิมพระที่นั่งนั้น ประณามนต์โปรยทรายทั่วพระที่นั่งอภิเศกดุสิตแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับไปประทับโต๊ะเสวยที่พระที่นั่งวิมานเมฆองค์แปดเหลี่ยมพร้อมด้วยพระบรมวงษานุวงศ์ ข้าราชการเสร็จแล้ว ประทับตรัสกับพระบรมวงษานุวงศ์ ข้าราชการต่อไปตามสมควรแล้ว เสด็จขึ้นเวลาเช้า ๕ โมงเศษ แล้วเจ้าพนักงานตั้งบายศรีแก้ว บายศรีทอง บายศรีเงิน เวียนเทียนสมโภชพระที่นั่งอภิเศกดุสิตต่อไปแล้วเป็นเสร็จการ

กระทรวงวัง

วันที่ ๒๗ เมษายน ร.ศ. ๑๒๓

เสด็จออกพระที่นั่ง อภิเศกดุสิต

พระสภานิติมนตรี จดหมายยื่นรับว่าการพระที่นั่งอัมพรสถานจะให้แล้วเสร็จภายในวันที่ ๑ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๓ เว้นแต่การเขียนบางแห่ง

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตามต่อไปว่า ที่ว่าจะแล้วนี้รวมทั้งการศิลาแลเสาเหล็กที่จะเป็นเฉลียงด้วยฤๅไม่ พระสภานิติมนตรีกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า รวมทั้งเครื่องเหล็กแลศิลาด้วย

จึงโปรดเกล้าฯ ดำรัสสั่งว่า ถ้าได้สั่งศิลาแลเครื่องเหล็กเมื่อใดให้นำสำเนาถวายสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ให้ทรงทราบ

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งให้พระยาบำเรอภักดิ์ เป็นผู้ถือกำหนดนี้ไว้ ถ้าหากว่าถึงวันที่ ๑ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๓ การไม่แล้วเสร็จตั้งสัญญา ให้เกาะตัวพระสภานิติมนตรีไว้ ณ สวนดุสิต อย่าให้ต้องรอฟังพระบรมราชโองการอีกชั้นหนึ่ง

มีพระบรมราชโองการดำรัสถามพระสภานิติมนตรีต่อไปว่าจะลงมือจัดเครื่องเพอนิเซอร์ได้เวลาใด

พระสภานิติมนตรีกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า วันที่ ๑ เดือนกุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๓

เพราะฉะนั้น กรมหมื่นสรรพสาตรจะกำหนดให้ ของมาถึงเมื่อใดก็ตาม แต่ถ้าไปสัญญาไม่เข้าใจกัน ฝรั่งต้องเข้ามาคอย ไม่ได้จัดการในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ชำนาญต้องเสียเงินเท่าใด ก่อนเดือนกุมภาพันธ์นั้น กรมหมื่นสรรพสาตรจะต้องเสียเงินที่ฝรั่งจะคิดเอา

ถ้าตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ไปแล้ว จะต้องเสียเงินให้ฝรั่งมากน้อยเท่าใด พระสภานิติมนตรีจะต้องเป็นผู้เสีย

เมื่อมีพระบรมราชโองการนี้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชแลพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสรรพสาตรศุภกิจ พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้า เพ็ญพัฒน์พงษ์ พระยาบำเรอภักดิ์ พระยาบรูศ ฝ้าอยู่ในที่นี้ด้วย

รหัสเอกสาร ๒๕๔๗๐๒๒๐
ที่มา รล. ร.๕.๑๒ กล่องที่ ๔ แฟ้มที่ ๒

(คำแปล)
ที่ ๗๖๖/๕๐๔

ต้นหนังสือของกอลโลส่งคืน

วันที่ ๒๐ พฤษภาคมรัตนโกสินทรศก๑๒๓

เรียน ท่านพระสถิตยนิมานการ เจ้ากรมโยธา

ข้าพเจ้าขอส่งคำแปลซึ่งข้าพเจ้าได้มีจดหมายส่งไปยังมิสเตอร์โนวีเยนเซฟ เมืองเยนัว กรุงอิตาลีตั้งแต่วันที่ ๕ เดือนนี้ ขอให้เขาจัดทำศิลาอ่อนสำหรับพระที่นั่งสวนดุสิตส่งเข้ามายัง กรุงเทพฯ โดยเร็ว มีใจความดังต่อไปนี้.

ศิลาอ่อนพระที่นั่งสวนดุสิตตามราคาที่ได้ตกลงเป็นจำนวนเงิน๓๗๓๕๒บาทนั้น ขอให้ท่าน รีบ จัดส่งเข้ามายังกรุงเทพฯ ในปลายเดือนพฤศจิกายนนี้ ถ้าจะส่งคราวเดียวไม่ได้ ก็ขอให้ ส่งเป็น ครั้งคราวว่าจะครบจำนวนแลขอให้รีบจัดการทำโดยเร็ว อย่าให้เป็นที่เสียเวลาได้

อนึ่งแบบศิลาอ่อนสำหรับพระที่นั่งดังกล่าวซึ่งข้าพเจ้าได้ส่งมายังท่านแล้วนั้น ถ้าท่าน เห็นว่ายังมีที่ติดขัดประการใด ขอได้โปรดตอบเข้ามาให้ข้าพเจ้าทราบโดยเร็วด้วย ข้าพเจ้าจะมีความยินดีมาก

ในที่สุดนี้ ขอแสดงความนับถือต่อท่าน.

(เซ็น) อี,อี,กอลโล

แทนอินเฮอร์เนียใหญ่กรมโยธา.

ป,ป,

ต,ท,

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๐๓๐๘๓
ที่มา หจข. ร.๕ รล.๘.๒๓/๑

นาม เจ้าพระยาเทเวศร์ ที่ ๑๔/๖๗๔

รับวันที่ ๘ มิถุนายน ร.ศ. ๑๒๓
ลงวันที่ ๘ มิถุนายน ร.ศ. ๑๒๓

ใจความ

เรื่องคอกตันไม้ที่จะทำที่ถนนราชดำเนินกลาง

พระราชกระแส

หมายเหตุ

ไซ้ไม้ไผ่ก็ได้

ที่ ๑๔/๖๗๔

กรมศุขาภิบาล

วันที่ ๘ มิถุนายนรัตนโกสินทรศก ๑๒๓

ขอเดชะฝ่าล่องธุลีพระบาทปกเกล้าฯ

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าล่องธุลีพระบาท,
คอกต้นไม้ที่จะปลูกที่ถนนราชดำเนินกลาง ข้าพระพุทธเจ้าจึงได้สั่งให้ทำวงรอบตลอด
สนามที่เดียวเพราะเปลื้องไม้เนื้อกว่าที่จะทำเป็นรายต้น รวม ๖ ตอนยาว ๑๐๖ เส้น ๑๖ วา คิด
ด้วยเกล้าฯว่าจะใช้คร่าวไม้สักก็จะแพงนัก จึงได้สั่งให้ทำด้วยไม้ตะแบกลองดูตอนหนึ่งแลให้
สอบดูราคาถ้าจะทำคร่าวด้วยไม้ไผ่จะถูกลงได้สักเท่าใดด้วย ราคาทำด้วยไม้ตะแบกกว่า ๑
ประมาณ ๑ บาท ๑๔ อัฐ รวมเป็น ๒,๖๐๓ บาท ๑๖ อัฐ ถ้าจะทำด้วยไม้ไผ่ราคาว่า ๑ ประมาณ
๒๔ อัฐ เป็นเงิน ๘๐๑ บาท ถูกกว่าทำด้วยไม้ตะแบก ๑,๘๐๒ บาท ๑๖ อัฐ การที่จะทำด้วยไม้
ตะแบกหรือไม้ไผ่ก็จะมีอายุราวๆ กันอยู่ใน ๓ ปีกว่าจะถึงเวลาแก้ไข แต่ไม้ไผ่จะรุงรังอยู่สัก
หน่อย ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้าฯว่าควรทำด้วยไม้ไผ่ใช้ไปพลาง แต่ถนนนี้ก็เป้นถนน
สำคัญอยู่ จึงนำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าล่องธุลีพระบาท ถ้าต้องด้วย
พระราชดำริห์ก็จะได้ทำต่อไป จะควรประการใดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมขอเดชะฯ

ข้าพระพุทธเจ้า

เทเวศรวงษ์วิวัฒน์

รหัสเอกสาร ๒๕๔๗/๐๓๐๘
ที่มา หจช. ร.๕ รล.๘.๒๑/๑

ขุนพิจิตรว่าง

ที่ ๙/๔๔๑

สำเนียง เขียน

ขุนพิจิตรทาน

สวนดุสิต

วันที่ ๙ มิถุนายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๓

ถึงเจ้าพระยาเทเวศรวงษ์วิวัฒน์ ด้วยได้รับหนังสือที่ ๑๔/๖๗๔ ลงวันวานนี้ ว่าด้วยไม้ที่
จะทำคอกต้นไม้ที่ถนนราชดำเนินกลาง เจ้าพระยาเทเวศรเห็นควรทำด้วยไม้ไผ่ไปพลง
เพราะราคาถูก ถ้าเห็นชอบด้วยแล้วจะได้ทำต่อไปนั้น ทรงว่าใช้ไม้ไผ่ก็ได้

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗/๐๓๒๙

ที่มา พระราชหัตถเลขาพระราชทานพระยาบำเรอภักดิ์

ที่ ๕/๕๘๙

พระที่นั่งไอศวรรย์ทิพยอาสน์
เกาะบางปะอิน

วันที่ ๒๙ มิถุนายนรัตนโกสินทร์ศก ๑๒๓

ถึงพระยาบำเรอภักดิ์ ด้วยได้รับหนังสือมีมาที่กรมขุนสมมตอมรพันธุ์ลงวันที่ ๒๗ เดือนนี้ เรื่องได้ไต่สวนเงินที่ไปถ่ายอุจาระในสวนแ่งเต่ง ได้ความว่าเป็นเงินจร หาใช้เงินจับกังด้านพระสถิตยนิมมานการไม่ การที่จะปรับพระสถิตยนิมมานการยังขัดข้องอยู่นั้นทราบแล้ว ข้อที่พวกเงินไม่ได้ทำงานหลุดเข้าไปได้ในสวนชั้นในเช่นนี้ เป็นความผิดของผู้รักษาอยู่ เงินผู้นั้นต้องจับอยู่หลายวันแล้ว ให้ปล่อยตัวไป ผู้ที่จับได้เป็นผู้รักษาหน้าที่เงินปล่อยให้เงินไม่มีงานเข้าไป ก็ต้องไม่ได้เงิน แต่ถ้าพระยาเวียงไฉจะให้ทหารรักษาการให้กวนขัน ก็ต้องให้รางวัลเอง จะได้มีใจตรวจตราต่อไป ฯ

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๕๗๐๔๑๑

ที่มา พระราชหัตถเลขา ถึงเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี (ม.ร.ว. บุ้ม มาลากุล)

พระที่นั่งอุทยานภูมิเสถียร

วันที่ ๑๑ เดือนกรกฎาคม ร.ศ.๑๒๓

พระยาอนุรักษ์

เครื่องเรือนอย่างเก่าๆ ที่ดำหนักเสด็จยายเห็นจะยังมีอยู่มาก คือนาฬิกากรังที่ว่าหาไม่ได้นั้นเป็นต้น เคยมีถึง ๕ เรือน ๖ เรือน แต่เป็นอย่างเก่าบางที่จะสามสูญไปเสีย ให้คิดอ่านไปหาทำวาทศาสตร์เข้าไปค้นดูจะได้อะไรบ้าง ตู้สลักปิดทองก็มีหลายใบ ไม่สู้จะเก่านักเห็นจะใช้ได้หลายสิ่ง ได้ส่งจุกตลับนาฬิกา

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๐๔๒๒
ที่มา หจข. ร.๕ ป.๗/๖๔

Copy of Agreement made the 22nd. Day of July 1904 between Mr. Charles Rivett-Carnac of 23 Ashburn Place, London, Financial Agent for His Siamese Majesty's Government, and for and on behalf of His Majesty the King of Siam, hereinafter termed the "Purchaser of the one part; and Mr. Maple and Company Limited, whose registered Office is at Tottenham Court Road, London, hereinafter termed the "Contractors" of the other part.

(11) That the Contractors undertake to send an experienced man to Bangkok to superintend the unpacking and arranging the whole of the furniture in the said Palace, such work, with the assistance of labour to be supplied by the Purchaser, to be completed by the 28th. Day of February 1905. All expenses incurred under this clause shall be paid by the Contractors who shall be reimbursed by the Purchaser on demand to the amount of a return Second Class Fare and £ 350 per month for wages of the aforesaid workman to commence from the date the man leaves London and to continue at the same rate until he arrives again in London.

(True copy, Boune-Rueng.)

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๐๕๑๙

ที่มา หจข. ร.๕ รล.๘.๒ค/๑ ต้นไม้ถนนราชดำเนิน

ที่ ๑๕/๗๔๖

นายบุญเขียน

นายรินทร์าน

พระที่นั่งจักรกริมหาปราสาท

วันที่ ๑๙ สิงหาคมรัตนโกสินทรศก ๑๒๓

ถึงเจ้าพระยาเทเวศรวงษ์วิวัฒน์

ด้วยเข้าใจว่าต้นหมอกคินี้ยังมีอยู่อีกมาก เห็นว่าที่ข้างถนนราชดำเนินกลางแถวในทั้งสองข้างการที่จะทำตึกก็ยังมีจะช้า ถ้าปลูกต้นหมอกคินี้เสียข้างละแถวอย่างต้นหูกวางถนนราชดำเนินนอกจะดี เมื่อจะทำตึกเมื่อไรจึงตัดต้นหมอกคินี้เสียเอาไม่ไปใช้ทำอะไรๆ ก็ได้ ให้คิดอ่านปลูกต้นไม้หมอกคินี้ตามที่ว่านี้

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๐๕๒๔

ที่มา พระราชหัตถเลขา ถึงเจ้าพระยาธรรมาธิกรณาธิบดี (ม.ร.ว. ปุ้ม มาลากุล)

พระยาอนุรักษ์

กำหนดขึ้นเรือนต้นสวดมนต์วันที่ ๗ กันยายน ขึ้นวันที่ ๘ กันยายน. เครื่องเฟอนิเจอร์ซึ่งจะต้องทำการเย็บประกอบ เช่น เตียนนอนเป็นต้น จะต้องเอามาวัดแลคิดทำ จะตั้งที่ตพาน้ำพระที่นั่งวิมานเมฆก่อนก็ได้

เรื่องไฟฟ้า จะยังไม่มีหน้าที่ผู้ใดซึ่งจะคิดจัดการ ตัวอจกลับวังนำเอาลงมาแล้ว อยู่ในวัง ๒ คู่ ให้นึกสงสัยว่าจะโตเกินเรือนไป จึงนั่งไว้ดูเรือนก่อน ทั้งโคมหวดโคมหม้อ บรรดาที่จะต้องประกอบเครื่องไฟฟ้าอะไรจะเหมาะ ดูกจะเป็นแต่พุดๆ ไม่ได้ทำเข้าจริง เพราะของเหล่านั้นไม่ได้อยู่ในมือตุ๊ก ถ้าเจ้าคิดอ่านให้ตลอดไปได้จะดี ส่วนดวงไฟที่จะมาสว่างนั้นนำที่พระยาบำเรอภักดิ์ก็ให้พระยาบำเรอภักดิ์มาว่ากล่าวฝรั่ง เพราะมันไม่ใคร่ตกลงกันง่าย ๆ บางทีมีเวลา ๑๕ วันจะไม่ทันสำเร็จ การขึ้นครั้งนี้เอาแต่เพียงพอให้แล้วเสียที่จะได้ไม่ต้องติดฤกษ์ติดพาต่อไป เมื่อต่อไปจะตกแต่งเพิ่มเติมอย่างไร จึงค่อยทำไป

สยามินทร์

๒๔/๕/๑๒๓

(copy)

AGREEMENT is entered into this first day of September in the Siamese year one hundred and twenty three at the Dusit Park Between Phya Burus Ratana Rajaballobh, to be hereafter called the "Engagor" on the one part, and Mr. Ernest Jenkins, Superintendent of Dusit park, to be hereafter called the Engagee" on the other part.

The said parties do hereby agree upon the following terms.

I. The engagee shall be re-engaged as Superintendent of Dusit Park having the management and control of the men employed in the said Dusit Park, Bangkok, as well as instructor of those whom the engagor may place under him as assistants in order to receive certain amount of knowledge and practice from him, and in this respect he shall be under full control of the engagor.

II. The engagee shall not, during the engagement, accept any work other than anove set forth, except when the engagor shall from time to time require him to assist in certain other works: otherwise he shall devote the whole time in doing the said work until the engagement shall terminate by reason of natural expiration or through failure of performance or shall be interrupted by illness or any other mishaps necessarily rendering the work impossible.

III. The engagee shall be paid every mouth a wage of Eight hundred ticals (tcs800) per mensem, beginning from the day of the engagement until the termination of the agreement, with an allowance of unfurnished house during the period of the agreement only.

IV. The engagee is engages for the term of three (3) years, beginning from the first day of September in the year 123. At the expiration of this term, if the engagor shall continue the agreement, a new agreement must be entered into and if, before the natural termination, either of the parties should wish to put an end to the agreement, he may do so without giving any reasons whatever, but he is bound to give three months notice to the other reckoning from the day when the last wage fell due. If this notice be given by the engagor, the engagee shall, however, be entitled to wages for three

months reckoning from the day such notice shall expire, but he shall not be entitled to passage money as well.

V. If at the expiration of the aforesaid term, no fresh agreement is entered into, the engagor will provide engagee with a first class passage to England; or grant him a sum sufficient to cover cost of passage together with all necessary incidental expenses.

VI. This agreement shall be made in two copies, of which each party shall hold one.

In witness where of the said engagor and engagee have hereunto set their hands.

Signed by engagor

In presence of

Signed by engagee

In presence of

(Signed) Ernest Jenkins
September 1904

Nai Rong Bamrung.

(สำเนาคำแปล)

หนังสือสัญญาฉบับนี้ได้ทำไว้แต่เมื่อวันที่ ๑ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๓ ที่สวนดุสิต ระหว่างพระยาบุรุษรัตนราชพัลลภซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่าผู้จ้างฝ่ายหนึ่ง กับมิสเตอร์ เออเนสต์ เยงกินส์ ผู้ดูแลสวนดุสิตซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่าผู้รับจ้าง อีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายนี้รับทำสัญญาต่อกันตามข้อความดังจะกล่าวต่อไปนี้

๑. ผู้รับจ้างรับสัญญาเป็นผู้ดูแลสวนดุสิตมีหน้าที่จัดการแลบังคับบัญชาคนทำงานที่สวนดุสิตกรุงเทพฯ แลเป็นผู้ฝึกสอนคนที่ผู้จ้างจะได้มอบให้ศึกษาให้ได้วิชาความรู้ตามสมควร แต่ในการทั้งปวงนี้ ผู้รับจ้างจะต้องอยู่ในบังคับบัญชาของผู้จ้าง

๒. ระหว่างเวลาที่สัญญากันนี้ ผู้รับจ้างจะรับทำการอื่นนอกจากที่ได้กำหนดไว้แล้วไม่ได้ เว้นเสียแต่ผู้จ้างจะขอให้ช่วยทำการอื่นบ้างบางครั้งคราว นอกนี้ผู้รับจ้างต้องทำการที่กล่าวแล้วตลอดเวลาสัญญาจนกว่าจะหมดเขตฤชาตสัญญา ฤชามีเหตุป่วยไข้ต่างๆ ซึ่งจำเป็นจะต้องงดการนั้น

๓. ผู้จ้างจะให้ค่าจ้างแก่ผู้รับจ้างเป็นรายเดือนๆ ละแปดร้อยบาททุก เดือนไปนับตั้งแต่วันที่ได้ทำสัญญากันจนกว่าจะสิ้นเขตสัญญา แลผู้จ้างจะยอมให้ที่พักอาศัยชั่วคราวทำการคือบ้านที่ยังไม่ได้ตกแต่งแต่จะยอมให้เฉพาะระหว่างเวลาที่รับจ้างเท่านั้น

๔. ผู้จ้างจ้างผู้รับจ้างมีกำหนดสามปี เริ่มตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน ร.ศ. ๑๒๓ เป็นต้นไป เมื่อครบกำหนดนี้แล้ว ถ้าผู้จ้างต้องการจ้างต่อไปก็ต้องทำสัญญากันใหม่ แลเมื่อก่อนถึงกำหนดก็ดี แม้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอยากเลิกสัญญา ก็เลิกได้โดยไม่ต้องชี้แจงเหตุผล แต่ต้องบอกล่วงหน้าสามเดือน นับตั้งแต่วันที่ถึงกำหนดรับเงินเดือนคราวหลังที่สุดไป ถ้าแม้ผู้จ้างเป็นผู้บอกล่วงหน้า ผู้รับจ้างจะได้รับเงินเดือนทั้งสามเดือนนับตั้งแต่วันบอกล่วงหน้าพ้นแล้ว แต่ผู้รับจ้างจะรับเงินค่าเดินทางด้วยไม่ได้

๕. เวลาที่ครบกำหนดสามปีแล้ว ถ้าไม่สัญญากันต่อไปอีก ผู้จ้างจะยอมให้เงิน ค่าเดินทางชั้นที่หนึ่งถึงเมืองอังกฤษ ฤชามิฉะนั้นก็จะให้เงินพอคุ้มค่าเดินทาง รวมทั้งค่าใช้จ่ายในเวลาที่มิเหตุจำเป็นต่างๆ เกิดขึ้นตามสมควร

๖. หนังสือสัญญานี้ทำเป็นสองฉบับ สำหรับเก็บเป็นคู่มือฝ่ายละฉบับ

ฯลฯ

ฯลฯ

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๐๖๒๓๗
ที่มา หจข. ร.๕ บ.๒.๒ก/๓๒

ที่ ๕๐/๕๓๒

กรมพระคลังข้างที่

วันที่ ๒๓ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๓

ขอเดชะ ฝ่าล่องธูลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ด้วยพระยาบุรุษยรัตนราชพัลลภมีหนังสือมาที่ข้าพระพุทธเจ้าว่า การที่ได้ตกลงทำสัญญาจ้างมิสเตอร์ เออเนสต์ เยนกินส์ ทำสวนเป็นค่าจ้างเดือนละ ๘๐๐ บาทแต่จำนวนกันยายนไปนั้น จำนวนเงินรายนี้ได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตไว้ในงบประมาณ ร.ศก ๑๒๓ แต่เดือนละ ๔๘๑ บาท ยังขาดเงินอีกเดือนละ ๓๑๙ บาท ขออนุญาตจำนวนเงินที่ขาดอยู่นี้ ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเงินรายนี้เพิ่มขึ้นอีกเดือนละ ๓๑๙ บาทแต่กันยายน ถึงมีนาคม ร.ศก ๑๒๓ รวม ๗ เดือนเงิน ๒๒๓๓ บาท สำหรับประสมจ่ายเป็นเดือนละ ๘๐๐ บาทต่อไป.

ควรมีควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ข้าพระพุทธเจ้า (สมมตอมรพันธุ์) ขอเดชะ

ร.ท ร.พ.

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๐๖๒๕
ที่มา หจช. ร.๕ บ.๒.๒ก/๓๒

ขุนรจิต ร่าง
สมบุญ

นายโต เขียน
นายเซย ทาน

พรที่นั้งจักรกรีมหาปราสาท

วันที่ ๒๕ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๓

ถึงกรมขุนสมมตอมรินทร์

ด้วยได้รับหนังสือที่ ๕๐/๙๓๒ ลงวันที่ ๒๓ กันยายนนี้ ขออนุญาตเพิ่มเงินใน
งบประมาณตามที่พระยาบุรุษย์รัตนราชพัลลภขอเพิ่ม สำหรับจ่ายเป็นเงินเดือนให้แก่มิสเตอร์ เออ
เนสส์ เยนกินส์ ที่ได้ตกลงทำสัญญาจ้างทำสวนขึ้นอีกเดือนละ ๓๑๙ บาท รวมกับเงินที่ได้
อนุญาตไว้เดิมเป็นเดือนละ ๘๐๐ บาท ตั้งแต่เดือนกันยายนถึงมีนาคม ร.ศก ๑๒๓ รวม ๗ เดือน
เงิน ๒๒๓๓ บาทนั้นทราบแล้ว อนุญาต

ย่อหนังสือพระสภิตยนิมมานการ ขอพระราชทานเงินจ่ายการก่อสร้างที่สวนดุสิต

๑ ได้ลงมือสร้างประตูในถนนบวญ ๒ ประตู คือ ริมถนนเด็ก ๑ ริมโรงกาศทหาร ๑ รวม
ค่าแรง ๓๕๕๐ บาท ค่าสิ่งของ ๓๘๐๓ บาท ๒๑ อัฐ เป็นเงิน ๗๓๕๓ บาท ๒๑ อัฐ

๒ การทำกำแพงชั้นในแนวรั้วเหล็กถนนพุดตาลเลี้ยวมาตามถนนพุดตาลบรรจบพระ
ที่นั่งอภิเศกดุสิต จะต้องทำประตู ๓ ประตู คือประตูถนนโก ๑ ตรงประตูโลโต ๑ ตรงถนน
พุดตาลแร ๑ ได้ก่อรากไว้แล้ว ประมาณการทำประตูทั้ง ๓ รวมค่าสิ่งของ ๕๖๒๖ บาท ค่าแรง
๕๓๑๐ บาท เป็นเงิน ๑๐๙๓๖ บาท

๓ ได้จ้างเงินแลจัดซื้อสิ่งของทำเขาดินครั้งที่ ๓ ระหว่างตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคมถึงวันที่
๑๗ ตุลาคม รวมค่าสิ่งของ ๓๕๙๖ บาท ๕๓ อัฐ ค่าแรง ๘๑๐๑ บาท เป็นเงิน ๑๑๖๙๗ บาท ๕๓
อัฐ

ควรมีควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

อนุ

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๐๗๑๙ก
ที่มา รล. ร.๕. ก.๑๒ ก่อตั้งที่ ๘ เพิ่มที่ ๗

ที่ ๓๑/๑๑๘๙

กระทรวงโยธาธิการ
กรมโยธา กรุงเทพฯ

วันที่ ๑๙ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๓

ขอเดชะฝ่าล่องธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม.

ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพระพุทธเจ้าก่อสร้างประตูในถนนบ่วง ๒ ประตู
คือริมถนนเด็ก ๑ ประตู ริมโรงกาศทหาร ๑ ประตู

ข้าพระพุทธเจ้าได้ลงมือก่อสร้างแล้วบัดนี้ ขอพระราชทานทำรายกะประมาณทูลเกล้าฯ
ถวาย รวมค่าแรงค่าสิ่งของเสร็จ ๒ ประตูเป็นจำนวนเงิน ๗๓๔๓ บาท ๒๑ อัฐิ ตั้งบายฐิ
รายละเอียดซึ่งได้สอดของทูลเกล้าฯถวายมาพร้อมหนังสือนี้แล้ว

ขอพระบารมีปกเกล้าฯเพื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า

พระสถิตยนิมานการ

โต๊ะพิมพ์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๐๗๒๑ก
ที่มา รล. ร.๕. ก.๑๒ กล่องที่ ๙ แฟ้มที่ ๗

ที่ ๓๒/๑๒๐๖

กระทรวงโยธาธิการ
กรมโยธา กรุงเทพฯ,

วันที่ ๒๑ ตุลาคมรัตนโกสินทรศก ๑๒๓

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม.

การทำกำแพงชั้นในแนวรั้วเหล็กตามถนนพุดตาล เลี้ยวมาตามถนนพุดตาลแร บรรจบ
พระที่นั่งอภิเศกดุสิต มีทางที่จะต้องทำประตู ๓ ประตู คือถนนโถหนึ่งประตู ตรงประตูโลโต ๑
ประตู ถนนพุดตาลแร ๑ ประตู

การทำประตู ๓ ประตูนี้ ข้าพระพุทธเจ้าได้ก่อรากไว้แล้วแต่ครั้งทำกำแพง ขอ
พระราชทานทำรายกะประมาณรวม ๓ ประตูเป็นจำนวนเงิน ๑๐๙๓๖ บาท, ดังบัญชี
รายละเอียดซึ่งได้สอดซองทูลเกล้าฯ ถวายมาพร้อมหนังสือนี้แล้ว.

ขอพระบารมีปกเกล้าฯ เพื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต.

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า

พระสถิตยนิมมานการ

โต๊ะพิมพ์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๐๗๒๑๖
 ที่มา รล. ร.๕. ก.๑๒ กล่องที่ ๙ แฟ้มที่ ๗

รายละเอียดการทำประตูกำแพงแนวถนนตัดตรงถนนพุดตาลแระ ๑ ประตู แนวถนน
 พุดตาลตรงประตูโลโต ๑ ประตู ตรงถนนโถ ๑ ประตู รวม ๓ ประตู

รายการ	จำนวนเงิน		รวมเงิน		หมายเหตุ
	บ,	อ,	บ,	อ,	
<u>ค่าสิ่งของ</u>					
เข็มไม้แก่นวัดผ่าศูนย์กลางโต ๒๐ เซนติ์ ยาว ๒ เมตร กบ ๕๐ เซนติ์ เข็มละ ๒ บาท ๓๒ อัฐ ๓ ประตู เข็ม ๑๒๐ เข็ม	๓๐๐	-			
ปูนสีเมนทำคันทกริด ถึงละ ๑๐ บาท ๓๒ อัฐ ๓ ประตู ๖๐ ถึง	๖๓๐	-			
อิฐมอญก่อประตู พันละ ๑๐ บาท ๓ ประตู ๑๐๕,๐๐๐ แผ่น	๑,๐๕๐	-			
ทรายประสมปูน ก่อประตูกิวบิตเมตรละ ๓ บาท ๓ ประตู ทราย ๑๖๐ กิวบิตเมตร	๑,๔๔๐	-			
เหล็กกรอดทับหลังประตู หน้า ๓x ๖ นิ้ว ยาว ๑๓ ฟุต ท่อนละ ๒๐ บาท ๓ ประตู ๖ ท่อน	๑๒๐	-			
เหล็กหูปลาติดกรอบประตูหน้า ๓ x ๑/๒ นิ้ว ยาว ๓ ฟุต อันละ ๑ บาท ๓๒ อัฐ ๓ ประตู ๑๘ อัน	๒๗	-			
ไม้สักทำกรอบประตูแลบานประตู กิวบิตฟุตละ ๒๕๐ เซนติ์ ๓ ประตู ๓๐๐ กิวบิตฟุต	๑,๒๕๐	-			
บานพับเหล็กติดประตู อันละ ๖ บาท ๓ ประตู ๑๒ อัน	๗๒	-			
เหล็กกลอนประตู อันละ ๑๐ บาท ๓ ประตู ๖ อัน	๖๐	-			
กุญแจทองเหลืองใส่ประตูทั้งข้างนอกแลข้างใน กุญแจละ ๖ บาท ๓ ประตู ๖ กุญแจ	๓๖	-			
สีขาวที่ ๑ ทาประตู กระจ่องละ ๑๐ บาท ๓ ประตู ๑๑ กระจ่อง	๑๑๐	-			
น้ำมันประสมสีอย่างดี กระจ่องละ ๑๗ บาท ๓ ประตู น้ำมัน ๓ กระจ่อง	๕๑	-	๕,๖๒๖	-	

<u>ค่าแรง</u>				
ค่าแรงขุดดินคลองรากตีเข็มทำคันทันกริดก่ออิฐถือปูน บันลวดลายเสร็จประตูละ ๑๕๐๐ บาท ๓ ประตู	๔๕๐๐	-		
<u>ค่าแรง</u>				
ค่าแรงช่างไม้ทำกรอบประตูแลบานประตูติดเสร็จ ประตูละ ๒๕๐ บาท ๓ ประตู	๗๕๐	-		
ค่าแรงทาสีประตูๆ ละ ๒๐ บาท ทา ๓ ประตู	๖๐	-	๕,๓๑๐	-
รวมทั้งสิ้น..... เงิน			๑๐,๙๓๖	-

พระสถิตยนิมานการ

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๐๗๓๑ก
ที่มา รล. ร.๕. ก.๑๒ กล่องที่ ๙ แฟ้มที่ ๗

นายแพ้ว
หลวงประสิทธิ์ตรวจ

เนตรพิมพ์
นายวิรัตน์

ที่ ๕๕/๑๐๔๑

กรมราชเลขาการ

วันที่ ๓๑ ตุลาคมรัตนโกสินทรศก ๑๒๓

แจ้งความมายังพระสทิธิ์นิมมานการ ด้วยมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้แจ้งความมาว่า ท่านมีหนังสือกราบบังคมทูลพระกรุณาที่ ๓๑/๑๑๘๙ ลงวันที่ ๑๙ เดือนนี้ ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจ่ายเงินค่าทำประตูลิขิตนเด็กแลประตูลิขิตกาศทหารรวม ๒ ประตูลิขิตเงิน ๗๓๔๓ บาท ๒๑ อัฐนั้น พระราชทานพระบรมราชานุญาต แลโปรดเกล้าฯ ให้กรมคลังข้างที่จ่ายเงินรายนี้ให้แก่ท่านแล้ว

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๐๗๓๑๗
ที่มา รล. ร.๕. ก.๑๒ กล่องที่ ๙ แฟ้มที่ ๗

นายแพ้ว
หลวงประสิทธิธรรมา

นายแพ้วเขียน
นายเป่าทาน

ที่ ๕๒/๑๐๗๖

พระที่นั่งจักรกรีมหาปราสาท

วันที่ ๓๑ ตุลาคมรัตนโกสินทรศก ๑๒๓

ถึง กรมขุนสมมตอมรพันธุ์ ด้วยได้รับหนังสือพระสทิติย์นิมมานการที่ ๓๑/๑๑๘๘ ลงวันที่ ๑๙ เดือนนี้ ส่งบาญชีรายกะประมาณการก่อสร้างประตูที่ริมถนนเด็ก ๑ ประตูริมกาดทหาร ๑ รวม ๒ ประตู คิดค่าแรงค่าสิ่งของเสร็จ ๒ ประตูเป็นเงิน ๗๓๔๓ บาท ๒๑ อัฐมาขออนุญาตเงิน ให้เธอจ่ายเงินรายนี้ให้พระสทิติย์นิมมานการรับไปเถิด

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๐๗๓๑ค
ที่มา รล. ร.๕. ก.๑๒ กล่องที่ ๕ แฟ้มที่ ๗

นายแพ้ว
หลวงประสิทธิ์ตรวจ
ที่ ๕๖/๑๐๔๒

นายเนตรพิมพ์
นายม้วนทาน
กรมราชเลขาณการ

วันที่ ๓๑ ตุลาคมรัตนโกสินทรศก ๑๒๓

แจ้งความมายังพระสภิตย์นิมมานการ ด้วยมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้แจ้งความมาว่า ท่านมีหนังสือกราบบังคมทูลพระกรุณาที่ ๓๒/๑๒๐๖ ลงวันที่ ๒๑ เดือนนี้ ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเงินค่าทำประตูที่ถนนโถ ๑ ประตู ตรงประตูโลโต ๑ ประตู ที่ถนนพุดตาลแระ ๑ ประตู รวม ๓ ประตู เป็นเงิน ๑๐๕๓๖ บาทนั้น พระราชทานพระบรมราชานุญาต แลโปรดเกล้าฯ ให้กรมพระคลังข้างที่จ่ายเงินรายนี้ให้แก่ท่านแล้ว

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๐๗๓๑ง
ที่มา รล. ร.๕. ก.๑๒ ก่อตั้งที่ ๙ แฟ้มที่ ๗

นายแพ้วร้าง
หลวงประสิทธิ์ติตรวจ

นายแพ้วเขียน
นายเป่าทาน

ที่ ๕๐/๑๐๗๔

พระที่นั่งจักรกริมหาปราสาท

ถึงกรมขุนสมมตอมรพันธุ์ ด้วยได้รับหนังสือพระสทิถย์นิมมานการที่ ๓๒/๑๒๐๖ ลงวันที่ ๒๑ เดือนนี้ ส่งบาญชีรายกะประมาณการทำประตู่ที่ถนนโถ ๑ ประตู่ ตรงประตู่โลโต ๑ ประตู่ที่ ถนนพุดตาลแร ๑ รวม ๓ ประตู่ เป็นเงิน ๑๐๙๓๖ บาท มาขออนุญาตเงิน ให้เธอจ่ายเงินรายนี้ ให้พระสทิถย์นิมมานการรับไปเถิด

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๑๑๒๕ก
ที่มา รล. ร.๕.๑๒ กล่องที่ ๔ แฟ้มที่ ๒

นาม พระสถิตย ที่ ๔๗/๑๗๕๗
ใจความ

รับวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ร.ศ.๑๒๓

ลงวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ร.ศ.๑๒๓

กราบบังคมทูลพรกรุณาขอพระราชทานโทษในการที่ได้กะการงานพรที่นั้ง
อัมพรสถานซึ่งยังค้างชำระไม่แล้วตามกำหนด

พระราชกระแส

หมายเหตุ

ไม่ยกให้ จะกำหนดอย่างไรต่อไป

ที่ ๔๗/๑๗๕๗

กระทรวงโยธาธิการ
กรมโยธา กรุงเทพ,

วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์รัตนโกสินทรศก๑๒๓

ขอเดชะฝ่าล่องธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม,
การก่อสร้างพระที่นั่งอัมพรสถานในเวลานี้คงยังมีสิ่งที่ยังค้างคือปูพื้นศิลาแลงบันได, งานเขียนผนัง, การติดบานพับเครื่องทองเหลืองต่างๆ, การขัดพื้นทาน้ำมัน, การติดกระจกหลังประตูหน้าต่าง, การก่อมุขหน้า, แลเฉลี่ยระหว่างพระที่นั่งต่อตำหนักพระนางเจ้าพระราชเทวี งานที่ยังค้างอยู่เหล่านี้ ความมุ่งหมายเดิมก็คิดด้วยเกล้า, ว่าจะแล้วทันตามพระบรมราชประสงค์ เมื่อการทั้งหลายได้รับเร่งทำมาโดยลำดับ ครั้นเมื่องานได้ล่วงเข้าถึง สิ่งที่เป็นเครื่องประกอบเช่นลายเพดานปูนปั้น ซึ่งเป็นสิ่งเกินความรู้ข้าพระพุทธเจ้ามีมากขึ้นทุกชั้น ความมั่นหมายเดิมของข้าพระพุทธเจ้าคิดด้วยเกล้า, ว่าแบบใหญ่ทั้งหลายสำหรับประกอบความงามคงจะแล้วเสร็จในเดือนกันยายน ร.ศ. ๑๒๓ เมื่องานได้ทำมาโดยลำดับ ก็สุดฝีมืออาคีเด็กหาทันตามความมุ่งหมายไม่ โดยผู้ที่จะทำแบบได้ก็เกิดมีความป่วยไข้ขึ้น ได้รับพระราชทานอนุญาตออกไปรักษาตัวประเทศยุโรปเสีย ๒ คน ฟังได้กลับเข้ามาฉลองพระเดชพระคุณ การทำแบบใหญ่ต่างๆ จึงฟังแล้วเสร็จลงในเดือนกุมภาพันธ์นี้ งานช่างไม้ช่างปูนก็ได้รับเร่งทำตามแบบที่มีทุกสิ่งทุกอย่าง เมื่อการทำแบบใหญ่ไม่แล้วลงตามเวลาที่คาดหมาย จึงกระทำให้เสียเวลาที่จะส่งสิ่งของเมืองนอก เพราะต้องคอยแบบที่ถูกโดยกว้างยาวไม่คลาศเคลื่อน ในเหตุทั้งหลายนี้จึงรู้สึกด้วยเกล้าฯ ว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะงานไม่ถึงความรู้อาคีเด็กแลช่างเขียน เมื่อเวลาได้ล่วงเข้ามาถึงวันนี้แล้ว สิ่งของยังไม่เข้ามาถึงพร้อม ไหนเลยพระที่นั่งจะแล้วทันกำหนด เป็นเหตุทั้งนี้ก็เพราะข้าพระพุทธเจ้าจะงานไม่ถูก พระราชอาญาเป็นล้นเกล้าฯ ขอพระบารมีปกเกล้า, เป็นที่ฟังได้ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานโทษสักครั้งหนึ่ง,

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า, ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า

พระสถิตยนิมานการ

โต๊ะ พิมพ์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๑๑๒๖
ที่มา รล. ร.๕.๑๒ กล่องที่ ๔ แฟ้มที่ ๒

ขุนพิจิตร ร้าง
หลวงประสิทธิ์ ตรวจ

เนตร พิมพ์
ขุนระจิตร ทาน

ที่ ๘๖/๑๖๖๘

กรมราชเลขาณการ

วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๓

แจ้งความแก่พรสถิตยนิมมานการ ด้วยมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้แจ้งความ
มาว่า ท่านมีหนังสือกราบบังคมทูลพระกรุณาที่ ๔๗/๑๗๕๗ ลงวันวานนี้ ขอพระราชทานโทษใน
การที่ได้กะงานพรที่นั้งอัมพรสถานซึ่งยังทำค้างไม้แล้วทันตามกำหนดนั้น ไม่พระราชทานโทษ
แลโปรดเกล้าฯ ให้ถามมาว่าจะกำหนดอย่างไรต่อไป

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๑๑๒๗
ที่มา รล. ร.๕.๑๒ กล่องที่ ๔ แฟ้มที่ ๒

ที่ ๔/๑๗๖๔

กระทรวงโยธาธิการ
กรมโยธา กรุงเทพฯ

วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์รัตนโกสินทรศก ๑๒๓

ขอพระราชทานกราบทูลพระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนสมมตอมรพันธ์ราชเลขานุการ
ทราบฝ่าพระบาท

ตามลายพระหัตถ์ที่ ๘๖/๑๖๖๕ ลงวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ศกนี้ ดำเนินกระแสนพระบรม
ราช-โองการโปรดเกล้าฯ สอบถามข้าพระพุทธเจ้าในการก่อสร้างพระที่นั่งอัมพรสถานซึ่งเวลานี้
ยังค้างไม่แล้วทันตามกำหนดแลต่อไปจะกำหนดได้อย่างไรนั้น ได้ทราบเกล้าฯ ทุกประการแล้ว

การทำพระที่นั่งอัมพรสถานในเวลานี้ ซึ่งมีสิ่งสำคัญอยู่ ๔ อย่างคือการปูศิลาการติดบาน
พับแลเครื่องกลอนกุญแจต่างๆ การเขียนผนัง การติดกระจกหลังประตูหน้าต่างถือตามกำหนดที่
ได้สั่งเครื่องทองเหลืองแลศิลาภิเษกกำหนดที่หวังด้วยเกล้าฯว่าจะถึงกรุงเทพฯ ก่อนเวลานี้ ข้า
พระพุทธเจ้าได้เร่งรัดเอเยนผู้รับสัญญาอยู่เป็นเนืองนิจ ก็รับว่าสิ่งของจะถึงในไม่ช้านี้ เมื่อการ
ติดบานพับแล้วลงตั้งแต่ห้องหนึ่งขึ้นไป การทาสีที่จะนับว่าทาเป็นครั้งที่สุดท้ายก็แล้วได้เป็นลำดับ
แลทาน้ำมันพื้นในห้องต่อไป, รวมงานทั้งหลายของพระที่นั่งอัมพรสถานตั้งแต่วเวลานี้ไป ก็
คงขาดอยู่แต่เครื่องที่สั่งแล้วยังมาไม่ถึง พระราชอาญาเป็นล้นเกล้าฯ โดยหวังด้วยเกล้าฯว่าถ้า
ของที่สั่งแล้วเข้ามาในเดือนมีนาคมศกนี้ การทั้งหลายที่สุดจนเครื่องไฟฟ้าแลเครื่องลิบก็คงจะ
แล้วเสร็จในสิ้นเดือนมิถุนายน ศก ๑๒๔ โดยรู้สึกด้วยเกล้าฯ ว่าแบบทั้งหลายทุกสิ่งทุกอย่างไม่มี
ที่ค้าง ยกไว้แต่การทำแบบเครื่องซึ่งจะต่อติดกับ ฟอนิเซอร์เช่นห้องน้ำเป็นต้น แลแบบเขียน
ผนังซึ่งทำไปเขียนไป พระราชอาญาเป็นล้นเกล้าฯ ขอพระบารมีปกเกล้าฯเป็นที่พึงเพื่อได้ทรง
พระมหากรุณาโปรดพระราชทานโทษในการที่เกินเวลาสักครั้งหนึ่ง

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้าฯ

พระสทิติย์นิมานการ

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๑๑๒๘
ที่มา รล. ร.๕.๑๒ ก่อตั้งที่ ๔ แฟ้มที่ ๒

ขุนพิจิตร ร้าง
หลวงประสิทธิ์ ตรวจ

เนตร พิมพ์
นายแพ ทาน

ที่ ๘๘/๑๖๘๓

กรมราชเลขาณูการ

วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์รัตนโกสินทรศก ๑๒๓

แจ้งความแก่พรสถิตยนิมมานการ ด้วยได้รับหนังสือที่ ๔/๑๗๖๔ ลงวันวานนี้ ชี้แจงงาน
พรที่นั่งอัมพรสถานซึ่งยังทำค้างอยู่ไม่แล้ว เพราะของที่ส่งยังไม่มาถึง ท่านขอพระราชทานโทษ
ในการที่เกินเวลานั้น ได้นำกราบบังคมทูลพรกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว โปรดเกล้าฯ
ให้แจ้งความมาว่า กำหนดก็ไม่กำหนด ไม่พระราชทานโทษ

รหัสเอกสาร ๒๕๔๗๐๘๑๙
ที่มา หจข. ร.๕ รล.๘.๒ค/๑

ที่ ๑๕/๗๔๖

นายบุญเขียน
นายรัตนาน

พระที่นั่งจักรกริมหาปราสาท

วันที่ ๑๕ สิงหาคมรัตนโกสินทรศก ๑๒๓

ถึงเจ้าพระยาเทเวศรวงษ์วิวัฒน์

ด้วยเข้าใจว่าต้นหมอกคินี้ยังมีอยู่อีกมาก เหนวที่ข้างถนนราชดำเนินกลางแถวในทั้ง
สองข้างการที่จะทำตึกก็ยังมีจะช้า ถ้าปลูกต้นหมอกคินี้เสียข้างละแถวอย่างต้นหูกวางถนนราช
ดำเนินนอกจะดี เมื่อจะทำตึกเมื่อไรจึงตัดต้นหมอกคินี้เสียเอาไม่ไปใช้ทำอะไรๆ ก็ได้ ให้คิดอ่าน
ปลูกต้นไม้หมอกคินี้ตามที่ว่านี้

๕.๘ เอกสารประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม พระราชวังดุสิต พ.ศ. ๒๔๔๘

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๑๑๑
ที่มา รล. ร.๕.๑๒ ก่อตั้งที่ ๔ แฟ้มที่ ๒

ที่ ๓/๒๖

กระทรวงโยธาธิการ
กรมโยธา กรุงเทพฯ

วันที่ ๑๑ เมษายนรัตนโกสินทรศก๑๒๔

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม
ตามที่ทรงพระราชดำริห์ถึงการเขียนพระที่นั่งอัมพรสถาน ถ้ามีพื้นผนังที่ใดว่างพอจะ
วางภาพแห่งใด จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเรื่องตามพื้นที่.

บัดนี้มีสเตอร์แปโรช่างเขียนได้กะเนื้อที่ว่างไว้แห่งหนึ่งตรงบันไดใหญ่ โดยกว้าง ๒
เมตร ยาว ๓ เมตร พื้นที่ตรงนี้ช่างเขียนตั้งใจสนองพระเดชพระคุณตามที่จะมีพระบรมราช
ประสงค์แต่เฉพาะแห่งนี้ก่อน ต่อไปจะได้คิดกะผนังห้องอื่นกราบบังคมทูลพระกรุณาเป็นครั้ง
หลัง.

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า
พระสถิตยนิมานการ

โต๊ะ พิมพ์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๑๑๑๙ก
ที่มา หจข. ร.๕ บ.๙/๖๔

(สำเนา)

หอรัษฎากรพิพัฒน์

วันที่ ๑๙ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

กราบทูล พระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนสมมตอมรินทร์ ทราบฝ่าพระบาท

ด้วยเกล้าฯ ได้รับจดหมายมิสเตอร์ ซี ริเวต คาร์แนค ส่งบาญชีของที่สิ่งแลจำนวนเงินที่
สัญญาแก่ห้างเมเปอล คือหักส่วน ๕ % ดิสเคานด์ตามราคาเหมาลงเสีย ๗๕๘ ปอนด์ ๑๒
ชิลลิง ๓ เพนซ์แล้ว เงินที่จะต้องใช้จ่ายหัก ๑๔๕๒๔ ปอนด์ ๑๘ ชิลลิง ๗ เพนซ์ เงินที่ได้รับ
พระราชทานจากพระคลังข้างที่ ๒ คราว ๑๑๕๐๐ ปอนด์ คงใช้จ่ายหักแล้ว ๑๐๙๕๔ ปอนด์
๑๒ ชิลลิง ๖ เพนซ์ รวมทั้งค่าโดยสารมิสเตอร์ฮาเล---ริเดิน---ติกเกต แลเงินเดือนๆ ดัน ๓๕
ปอนด์ด้วยแล้ว เงินเดือนนอกนั้นจะต้องจ่ายแก่มิสเตอร์ฮาเลอีกเดือนละ ๓๕ ปอนด์ในกรุงเทพฯ
กว่าจะถึงเวลากลับเหลืออยู่อีก ๕๔๕ ปอนด์ ๗ ชิลลิง ๖ เพนซ์อยู่ที่มิสเตอร์คาร์แนค

ส่วนเงินที่จะต้องจ่ายแก่ห้างเมเปอลครั้งที่ ๓ อีก ๔๘๔๙ ปอนด์ ๓ ชิลลิง ๑ เพนซ์นั้นหัก
เงินที่คงเหลืออยู่ออกแล้ว คงต้องใช้เงินอีก ๔๓๐๓ ปอนด์ ๑๕ ชิลลิง ๗ เพนซ์ คิดเงินตรา
สยามเวลานี้ ๗๗๔๖๘ บาท ๑ อัฐุ เกล่าย ได้คัดบาญชีรายจำหน่ายแลสอดไปสำคัญทูลเกล้าฯ
ถวายมาด้วยแล้ว ในจำนวนเงินที่จะต้องใช้นี้ขอประทานส่งไปไว้ในยุโรป เพื่อว่าการข้างนี้
พร้อมเมื่อใด จะได้ส่งจ่ายได้ตามสัญญา

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้าฯ

(ลงพระนาม) มหิศรราชหฤทัย.

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๑๑๗
ที่มา หจข. ร.๕ ป.๗/๖๔

(Copy.)

Maple & Co., Ltd:
London

T. Harley's wages and expenses

Form

December 1904

To

October 1905

(Copy)

December 1904.

Wages	35	0	0			
Extra gharrie hire	1	15	6			
Fare from Singapore	5	0	0			
House rent	3	0	0	44	15	6

January 1905

Wages	35	0	0			
Extra gharrie hire	1	14	0			
House rent	3	0	0	39	14	0

February

Wages	35	0	0			
Extra gharrie hire	-	19	0			
House rent	3	0	0	39	19	0

March

Wages	35	0	0			
Extra gharrie hire	1	9	0			
House rent	3	0	0	39	9	0

April

Wages	40	0	0			
Extra gharrie hire	1	9	6			

House rent	3	0	0	44	9	6
<hr/>						
May						
Wages	40	0	0			
Extra gharrie hire	1	17	0			
House rent	3	0	0	44	17	0
<hr/>						
June						
Wages	40	0	0			
Extra gharrie hire	-	16	0			
House rent	3	0	0	43	16	0
<hr/>						
July						
Wages	40	0	0			
Extra gharrie hire	1	4	0			
House rent	3	0	0	44	4	0
<hr/>						
August						
Wages	40	0	0			
Extra gharrie hire	3	17	6			
House rent	3	0	0			
3 Cablegrams	3	4	4	50	1	10
<hr/>						
September						
Wages	40	0	0			
Extra gharrie hire	1	8	8			
House rent	3	0	0			
Cablegram for Electrician	1	10	4	45	18	10
<hr/>						
October						
Wages	40	0	0			
Extra gharrie hire	1	13	6			
House rent	3	0	0	44	13	6
<hr/>						
Total.....				£	480	17 2

(True copy Boune-Rueng.)

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๒๑๖

ที่มา พระราชหัตถเลขาพระราชทานพระยาบำเรอภักดิ์

ที่ ๑๐/๒๕๙

พระที่นั่งวิมานเมฆ

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

ถึง พระยาบำเรอภักดิ์ ได้รับหนังสือที่มีมาที่กรมขุนสมมตอมรพันธ์ลงวันที่ ๑๕ เดือนนี้ บอกราคาเครื่องดับเพลิงที่ได้ไปถามห้างบิกิริมมานั้น ทราบแล้ว ได้ซื้อ ๕๐ เครื่องแล้วจำหน่าย

ไว้เรือนต้น	๒
ไว้ห้องเครื่องฝรั่ง	๒
ห้องเครื่องไทย	๒
ห้องถ่ายรูป	๑
เรือนต้อย	๑
เรือนต่ำ	๒
เรือนเตี้ย	

พระที่นั่งวิมานเมฆหลังแปดเหลี่ยม ๔ ชั้นทั้งชั้นต่ำชั้นละ ๑

ห้องต่อไป ๓ เจ้าของ ๓ ชั้นๆ ละ ๑ รวมเป็น ๙

ตอนข้างตะวันออกห้องลูกหญิง ๓ ชั้นๆ ละ ๑ ห้องเจ้าสาย ๓ ชั้นๆ ละ ๑ รวม ๖ ห้อง มหาดเล็กชั้นต่ำพระที่นั่งวิมานเมฆ ๒ หมู่พลับพลา ๖ ให้เอาไว้ในพระบรมมหาราชวัง หมู่พระที่นั่งจักรีแลห้องชาววัง ตามสมควรที่คิดจะตั้งไว้ในที่มีคนอยู่ ให้พระยาบำเรอภักดิ์เป็นผู้ไปตรวจจัดที่ตั้ง แต่ที่จะตั้งไว้แห่งใดต้องให้มีเจ้าของรักษา คือให้รู้จักใช้ต้องมีการซ่อมเสียยาเสียสัก ๒ ครั้งนัดหมายให้ผู้ที่เปนเจ้าของรักษาไปดูให้เข้าใจ เช่นเรือนมีเจ้าของอยู่ ควรจะให้นายที่มีกัลยาณมิตรตั้งแต่สุขุมลเปนต้นได้ดูวิธีที่จะใช้อย่างไรจะดีกว่าไว้ใจไพร่ แต่ไพร่ก็ต้องให้เห็นด้วยจะได้ไม่เงอะงะ ให้คิดอ่านหาที่ไหนตั้งการทดลองเหมือนอย่างทีทดลองในวังนั้น

(พระบรมนามาภิไธย) สยามินทร์

รหีสเอกสาร ๒๔๔๘๐๒๑๖ก
ที่มา หจช. กต.๓๕.๑๑/๗

Bangkok, 16th May 1905.

Dear Mr. Salvatore,

In reply to your letter of 13th inst. asking me to testify that at the beginning of March 1900 I read to you a paragraph (not from my contract, as you surmise, but from a paper which I believe contained instructions regarding the engagement of my assistants) stating the following regarding your salary viz: that your salary should be 450 Tics. per month with a yearly increase of 600 Tics. at the rate of 50 Tics. per month up to 700 Tics. per month, I beg to inform you that as far as I can remember, your statements are quite correct. As the annual increase of 600 Tics. was paid to you as long as I was in the service, I had the impression that there could not be any misunderstanding regarding the conditions of your engagement for the work at Dusit Park.

Yours faithfully

Sd/- C. Sandreczki.

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๒๑๖ข

ที่มา จดหมายเหตุการก่อสร้างและซ่อมแซมพระที่นั่งวิมานเมฆ

ที่ ๑๐/๒๓๙

พระที่นั่งวิมานเมฆ

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๔

ถึง พระยาบำเรอภักดิ์ ได้รับหนังสือที่มีมาที่กรมขุนสมมตอมรพันธุ์ลงวันที่ ๑๘ เดือนนี้ บอกราคาเครื่องดับเพลิงที่ได้ไปถามห้างปิกิริมนั้น ทราบแล้ว ให้ซื้อ ๕๐ เครื่องแล้ว จำหน่าย

ไว้เรือนต้น ๒

ไว้ห้องเครื่องฝรั่ง ๒

ห้องเครื่องไทย ๒

ห้องถ่ายรูป ๑

เรือนต้อย ๑

เรือนต่ำ ๒

เรือนเตี้ย

พระที่นั่งวิมานเมฆหลังแปดเหลี่ยม ๔ ชั้นทั้งชั้นต่ำชั้นละ ๑

ห้องต่อไป ๓ เจ้าของ ๓ ชั้นๆ ละ ๑ รวมเป็น ๙

ตอนข้างตะวันออกห้องลูกหญิง ๓ ชั้นๆ ละ ๑ ห้องเจ้าสาย ๓ ชั้นๆ ละ ๑ รวม ๖ ห้องมหาดเล็กชั้นต่ำพระที่นั่งวิมานเมฆ ๒ หมู่พลับพลา ๖ ให้เอาไว้ในพระบรมมหาราชวัง หมู่พระที่นั่งจักรีแลห้องชาววัง ตามสมควรที่จะคิดตั้งไว้ในที่มีคนอยู่ ให้พระยาบำเรอภักดิ์เป็นผู้ไปตรวจจัดที่ตั้ง แต่ที่จะตั้งไว้แห่งใดต้องให้มีเจ้าของรักษาไปดูแลให้เข้าใจ เช่นเรือนมีเจ้าของอยู่ ควรจะให้นายที่มีกัลยาณมิตรตั้งแต่สุขุมมาลเปนต้นได้ดูวิธีที่จะใช้อย่างไรจะดีกว่าไว้ใจไพร่ แต่ไพร่ก็ต้องให้เห็นด้วยจะได้ไม่เอะงะให้คิดอ่านหาที่ไหนตั้งการทดลองเหมือนอย่างที่ได้ทดลองในวังนั้น

(พระบรมนามาภิไธย) สยามินทร์

รหีสเอกสาร ๒๔๔๘๐๓๐๒
ที่มา หจช. กต.๓๕.๑๑/๗

Bangkok, 2nd. June 1905.

Copy.

Herrn G. Schulze
Chargé d' Affaires of the
Royal Italian Legation.

Sir,

I am very sorry to be obliged to trouble you, but I need your advice and help in a matter that I will explain hereafter: I was engaged by the Siamese Government on the 15th March 1895 and till now I have been working in the P.W.D. At the beginning of March 1900, in coming back from home I went to see Mr. C. Sandreczki, then Chief Architect of the P.W.D., who read me one paragraph from a paper in which it was stated that my salary should be 450 ticals per month, with a yearly increase of 50 ticals per month up to seven hundred ticals per month, and that we were to work for the new Royal Palace at Suen Dusit. Soon afterward Mr. Sandreczki went home and I was left in charge of the work. Little after Mr. Sandreczki return form Europe it was decided not to built any more the Grand Palace, Mr. Sandreczki with two assistants returned to the head office of the P.W.D. and I remained at the Dusit Park till I have almost completed some other works I had in charge.

Then I too asked to return to the head office, and I was put under Mr. C. Allegri, Chief Engineer of the P. W.D., in the month of September 1902. I have received the promised increase in the year 1901 - 1902 - 1903.

At the end of the year 1903 it was graciously granted by H.M. the King of Siam, to all the officials of the P.W.D. that their salary be converted in pound sterlings at the rate of 3 pounds for every 50 tics, to that my salary which was then 600 tics was put at 36 pounds.

Last year I went home again and when back I found that my salary was still 36 pounds; then I wrote complaining to our Director General Phra Sathit Nimankarn four times without having the honour to get an answer.

At the present time the P.W.D. owes me 36 pounds or tics 600 for the year 1904, in which my salary has not been increased and furthermore I claim that from the

first of April of this year, my salary should be raised to 700 or 42 pounds according to the statement of Mr. Sandreczki which letter I enclosed.

In order to get what is due to me, I have taken the liberty to trouble you and I am sure that your kind assistance will not fail to me.

I beg to excuse me and in thanking you for what you will do for me, I have the honour to be,

Sir,

Yours faithfully

Sd/- G.Salvatore.

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๓๐๓๓
ที่มา หจช. กต.๓๕.๑๑/๗

Copy No. 8/2012. / Received 5th June 1905:

J. No. 113.

Bangkok, the 3rd June 1905.

Mon Prince,

I have the honour to forward to Your Royal Highness herewith enclosed a copy of a petition by which Mr. Salvatore an Italian subject and official of the Siamese Minister for Public Work claims the payment of a higher salary I kindly ask Your Royal Highness to be good enough to cause the case to be examined and to communicate to me afterwards the result of the investigation.

I avail myself of this opportunity to renew to Your Royal Highness the assurance of my highest consideration.

Signed/ Schulze

H. I. G. M's Charge d' Affaires.

in charge of the Italian Legation.

To

His Royal Highness

Prince Devawongse Varoprakar

Minister for Foreign Affairs.

Bangkok.

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๓๐๓๖
ที่มา หจข. ร.๕ รล.๘.๒๑/๑

ที่ ๒/๔๒

วันที่ ๓ มิถุนายนรัตนโกสินทรศก ๑๒๔

ขอเดชะฝ่าล่องธุลีพระบาทปกเกล้าฯ

ข้าพระพุทธเจ้า พระอินทรเทพ เจ้ากรมพระตำรวจใหญ่ขวา ขอพระราชทานกราบบังคม
ทูลพระกรุณา ทราบฝ่าล่องธุลีพระบาท

ด้วยเวลาวันนี้มีพายุจัดก่อนฝนตก ดันขนุนที่ถนนช่างฮีใน ตั้งแต่ถนนสามเสนนับเข้า
มาถึงต้นที่สี่หัก ต้นโตประมาณ ๓ กำ สูงประมาณ ๔ วา ต้นหักสูงพื้นดินประมาณ ๑ ศอก

ควรมีควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า พระอินทรเทพ

วันที่ ๒๕ กรกฎาคมรัตนโกสินทรศก ๑๒๔

พระยาเสถียรธำมณี ปลัดทูลฉลองกระทรวงโยธาธิการ แจ้งความมายัง พระยา
พิพัฒน์โกษา ปลัดทูลฉลองกระทรวงว่าการต่างประเทศ

ตามความในหนังสือท่านฉบับที่ ๗/๒๑๗๕ ลงวันที่ ๑๐ เดือนก่อน ส่งสำเนาหนังสือผู้ว่า
การแทนทูตอิตาลีเรื่องมิสเตอร์ซันวาโทเรซึ่งทำการอยู่ในกรมโยธา ร้องขอเงินเดือนขึ้นนั้น

ได้นำความกราบเรียนท่านพระยาสุริยานุวัตร แทนเสนาบดีกระทรวงโยธาธิการมีบัญชา
ให้แจ้งความมาว่า มิสเตอร์ซันวาโทเรผู้นี้ เมื่อศก ๑๑๙ ได้ให้ไปทำการที่สวนดุสิตแลได้ตกลงว่า
จะขึ้นเงินเดือนให้แปดเดือนละ ๔๕๐ บาท แลถ้าทำการได้เรียบร้อยจะขึ้นเงินเดือนให้ปีละ ๕๐
บาท จนถึง ๗๐๐ บาท มิสเตอร์ซันวาโทเรก็ได้ทำการมาโดยเรียบร้อย กรมโยธาก็ได้ขึ้น
เงินเดือนให้ตลอดมาจนถึงเดือนละ ๖๐๐ บาท ครั้นในศก ๑๒๓ ชาวยุโรปในกรมโยธาได้รับ
พระราชทานเงินเดือนแปดอัตราของ มิสเตอร์ซันวาโทเรได้รับเดือนละ ๓๖ ปอนด์สูงกว่า ๖๐๐
บาท กรมโยธาจึงยังมีได้เพิ่มให้ แลในปีนั้นก็ได้รับอนุญาตลาไปประเทศยุโรป ๗ เดือนได้รับ
เดือนเต็มด้วย ครั้นในศก ๑๒๔ นี้กรมโยธาได้เพิ่มเงินเดือนลงในงบประมาณอีกเดือนละ ๓
ปอนด์ แต่กระทรวงพระคลังได้ตัดออกเสีย มิสเตอร์ซันวาโทเรจึงยังไม่ได้รับเงินเดือนขึ้น แต่ใน
บัดนี้ได้รับอนุญาตจากกระทรวงพระคลังให้เพิ่มเงินเดือนมิสเตอร์ซันวาโทเรแปดเดือนละ ๗๐๐
บาท แต่เมษายนศก ๑๒๔ ไปแล้ว กระทรวงโยธาธิการจะได้ให้เจ้าพนักงานเวรบาญชีเบิกจ่าย
ตามจำนวนนี้ต่อไป

ขอได้นำความกราบทูล พระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงเทววงษ์โรประการ เสนาบดี
กระทรวงต่างประเทศทราบฝ่าพระบาท

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้า

เสถียรธำมณี

ม, พ,
ย, ท,

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๔๒๑
ที่มา รล. ร.๕.๑๒ กล่องที่ ๔ แฟ้มที่ ๒

ห้องมหาดเล็กเวรศักดิ์

วันที่ ๒๑ กรกฎาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าฯ

ด้วยข้าพระพุทธเจ้าได้ตรวจรายงานการก่อสร้างพระที่นั่งอัมพรสถานวันนี้เวลาบ่าย ๔ โมงเศษฝนตกหนัก หลังคาพระที่นั่งฝนรั่ว ในห้องบันทึมชั้นกลางรั่วริมผนังด้านเหนือริมที่สูงพร แทนซี่กตัวนอก กระดานพื้นเปียกโตประมาณ ๒ สอก ๑ แห่ง, ในห้องสรงชั้นบนกระดานพื้นเปียกโตประมาณ ๑ คืบ ๑ แห่ง รวม ๒ แห่ง

ควรมิควรแล้วจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ข้าพระพุทธเจ้า นายชั้นหุ้มแพร.

ขอเดชะ.

พระราชกระแส

ขอให้กรมสมมตเดือนพระสถิตย

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๕๐๔

ที่มา พระราชหัตถเลขาพระราชทานพระยาบำเรอภักดิ์

วันที่ ๔ สิงหาคมรัตนโกสินทรศก ๑๒๔

พระยาบำเรอภักดิ์

พระยารพช

พระยาเวียงไฉน

จะสั่งอะไรทางฝ่ายในไม่ได้ เพราะผู้รับสั่งฝ่ายในไหวเอนเป็นพืดสำหรับตัว แล้งเอาคนอื่นมาอ้าง
ที่พูดสั่งนี้เพื่อความงดงามจึงขอสั่งผู้ชายทั้ง ๓ คนนี้ว่า

บรรดาตามทำนักริมคลองในวังเซซุดโซมทุกแห่ง ถ้าเจ้าของจะเอาไว้ให้ซ่อมแซมเสียให้
ดี ถ้ารักษาไม่ได้ให้หรือเสียคงไว้แต่บรรใดก็ได้

สวนปรเวศนั้นไม่ได้ทำอะไรร้างเป็นป่ามีแต่ครัว เจ้าของไม่ต้องการ ถ้าครัวที่พลับปลา
แล้วให้ย้ายมาทำที่พลับปลา ครัวที่ทำไว้ให้คิดราคาเอาเงินหลวงใช้ให้ แล้วเอาสวนนั้นแลก
นางเลื่อน ที่จะต้องทำตำหนักพระราชินีฤชุดคลอง ถ้าเขาทำอะไรไว้ทางนี้ราคาเกินกว่าที่จะ
แลกก็ทำใหม่ให้พอกัน

อนึ่งสวนภาพระบ้านั้นแม่มกลางขอว่าที่อยู่คับแคบ ถ้ามือไปปลูกอยู่จะแบ่งให้ได้เท่าใดให้
แบ่งให้

สวนที่คืนแล้วให้พระยารพชคืนหนังสือมอบที่มาเสียด้วย

เซน พระนามาพิทัย

ที่ว่ามานี้เพื่อความหมดจดงดงาม อย่าให้ไหวไปตามใจแคบๆ

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๕๐๕
ที่มา รล. ร.๕.๑๒ กล่องที่ ๕ แฟ้มที่ ๘

วันที่ ๕ สิงหาคม ร.ศ. ๑๒๔

ขอเดชะ ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานทำรายการประมาณการปฏิลาพระที่นั่งอัมพรสถาน
จำนวนศิลาที่สั่งจากประเทศยุโรปแลศิลาที่ซื้อในกรุงเทพ เพิ่มเติมก่อฐานชานชาล่านำบรรไดमुख
พระที่นั่งอัมพรสถานด้านเหนือ แลแก้เพดานห้องบรรได ๓ ชั้น เพื่อให้มีทางโปร่งขึ้นหลังคา
เพิ่มเติมทำไม้บัวประกอบเข็ดนำประตูหน้าต่างบางแห่งเพื่อปิดแนวผนังปูนกับกรอบเข็ดนำ รวม
ทั้งสิ้นเป็นจำนวนเงิน ๘๘๐๕ บาท ๕๒ อัฐ ตั้งบาญชีรายละเอียดซึ่งได้สอดของทูลเกล้าถวายมา
พร้อมกับหนังสือนี้แล้ว

ขอพระบารมีปกเกล้า เพื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตเบิกเงินรายนี้
ควรมีควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า

พระสถิตยนิมานการ

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๕๒๕

ที่มา รล. ร.๕.๑๒ กลุ่มที่ ๕ แฟ้มที่ ๗

ที่ ๒๓/๗๕๙

กระทรวงโยธาธิการ
กรมโยธา กรุงเทพฯ

วันที่ ๒๕ สิงหาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

ขอเดชะฝ่าล่องธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม,

ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ต่อเฉลียงโถงตั้งแต่พื้นดินถึงชั้นที่ ๒ เป็นหลังคาตัด
ด้านใต้แห่งมุขพระที่นั่งอัมพรสถาน,

บัดนี้ ข้าพระพุทธเจ้าได้ลงมือทำการก่อถอบปูนปั้นลวดลายแล้วเสร็จ ยิ่งแต่ก่อพนักระชั้น
บน ๒ ด้านซึ่งกำลังทำอยู่บัดนี้ แลปูนศิลาทั้ง ๒ ชั้น ขอพระราชทานทำบาญชีรายละเอียดรวม
ค่าแรงค่าสิ่งของเป็นจำนวนเงิน ๑๐๐๐๙ บาท ๓๑ อัฐ ดังบาญชีรายละเอียดซึ่งได้สอดของ
ทูลเกล้าฯ ถวายมาพร้อมกับหนังสือแล้ว,

อนึ่งเฉลียงโถงด้านนี้ พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นสรรพสาตรศุภกิจรับสั่งกับ
ข้าพระพุทธเจ้าว่า ทรงพระดำริห์แลได้ทอดพระเนตรเห็นว่าที่ก่อสร้างเฉลียงโถงนี้ชั้น เสาใหญ่ดู
ไม่งาม มีพระบรมราชประสงค์จะให้เปนเสาเหล็กใช้หลังคาผ้าใบอย่างพระราชวังสราญรมย์ ใน
รุ่งขึ้นวันนั้นข้าพระพุทธเจ้าได้เชิญเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นสรรพสาตรศุภกิจขึ้นไปทอด
พระเนตรบนชั้น ๒ ทรงพระดำริห์เห็นว่า ซาลาซึ่งต่อออกจากชั้น ๒ นี้ได้ทำโดยแข็งแรงใช้รอด
เหล็กหล่อซีเมนต์คั่นกริดเป็นพื้นทั้งแห่ง จำเป็นต้องใช้เสาใหญ่เพื่อจะไดรับน้ำหนักพื้นชั้น ๒ ได้
แลซาลานี้ก็เป็นที่น่าทรงสบายในด้านใต้แห่งหนึ่ง โดยจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำเสา
เหล็กต่อขึ้นอีกชั้นหนึ่งก็เป็นการสมควรใช้หลังคาเปิดได้อย่างเช่นวังสราญรมย์

ส่วนชั้นที่ ๑ ในด้านใต้ห้องนั่งซึ่งคิดว่าจะมิดโดยเฉลียงโถงนี้บังเงา เมื่อได้เปิดหน้าต่างใน
มุขหัวจันทรทิศก็มีแสงสว่างพอความประสงค์ จึงรับสั่งกับข้าพระพุทธเจ้าว่าควรจะนำความกราบ
บังคมทูลพระกรุณาให้ทรงทราบได้ฝ่าล่องธุลีพระบาท เพื่อจะได้ทรงพระราชดำริห์ในชั้น ๒
ต่อไป,

ขอพระบารมีปกเกล้าฯ เพื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตเบิกเงินเสียตอนหนึ่ง
ตามที่ได้ทำการก่อสร้างมาแล้ว,

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า พระสติถยนิมานการ

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๖๐๒
ที่มา รล. ร.๕.๑๒ กล่องที่ ๔ แฟ้มที่ ๒

ขุนพิจารณ์ ร้าง
พรประสิทธิ์ ตรวจ

นายแจ่ม พิมพ์
.....

ที่ ๑๙/๘๑๔

กรมราชเลขาการ

วันที่ ๒ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

แจ้งความแก่พระสติดยนิมมานการ ด้วยมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้แจ้งความ
มาว่า ท่านมีหนังสือที่ ๒๖/๘๘๒ ลงวันวานนี้ กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า การก่อสร้างพระที่นั่ง
อัมพรสถาน ซึ่งท่านได้กราบบังคมทูลไว้ว่าจะแล้วเสร็จในเดือนกันยายนศกนี้ นอกจากการเขียน
ภาพเรื่องนั้น บัดนี้มาเกิดขัดข้องขึ้นด้วยสิ่งของที่สั่งมาจากยุโรปยังไม่มาถึงแลมาถึงแล้วเป็น
อันตรายต้องสั่งใหม่ จะเป็นการแล้วเสร็จเรียบร้อยได้ในเดือนมกราคม นั้น ท่านกราบบังคมทูล
ทำไม่ไม่ใช่สำหรับให้ทรงเชื่อด้วยไม่ทรงยินดีเชื่อถืออะไรในคำที่ท่านว่า

กับ โปรดเกล้าฯ ให้เตือนมาว่า สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนพิศณุโลกประชานา
การจะเสด็จกลับมาในประมาณ ๔ เดือนนี้เป็นแน่แล้ว ตำแหน่งไม่แล้วจะประทับที่ไหน ที่ท่าน
จะกราบบังคมทูลพระกรุณาข้ปิดกันต่อไปอีกนั้นไม่ได้ เพราะไม่มีที่ประทับ

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๖๐๖
ที่มา พระราชหัตถเลขาสมเด็จพระปิยมหาราชพระราชทานเจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์

วันที่ ๖ กันยายน ร.ศ. ๑๒๔

พระยาวรพงษ์

ขอให้ไปดูห้องมืดที่ในวัง อุดยาให้ตีคองจะมีที่แสงสว่างเข้าได้ มาถึงจะต้องไปล้างรูปในวัง

สยามินทร์

ที่ ๒๖/๙๘๒

กระทรวง
โยธาธิการ
กรมโยธา กรุงเทพฯ,

วันที่ ๒๘ กันยายน รัตนโกสินทรศก๑๒๔

ขอเดชะฝ่าล่องธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ตามที่ข้าพระพุทธเจ้ากราบบังคมทูลพระกรุณาว่า การก่อสร้างพระที่นั่งอัมพรสถานคงจะแล้วเสร็จในเดือนกันยายนศกนี้ นอกจากการเขียนภาพเรื่องโดยคิดด้วยเกล้าฯ ว่าสิ่งของทั้งหลายที่สั่งจากประเทศยุโรปมีศิลาเป็นต้น คงจะเข้ามาถึงพร้อมเสร็จ ครั้นเมื่อเดือนกรกฎาคมศกนี้ ศิลาสำหรับพระที่นั่งอัมพรสถานได้เข้ามาถึงพร้อมเต็มตามจำนวน ครั้นเมื่อได้เปิดหีบออกตรวจศิลาทั้งหลายเป็นอันตรวจแตกเสียเป็นอันมาก ข้าพระพุทธเจ้าได้เรียกเอเยนต์ผู้รับมาตรวจสอบจำนวนศิลาที่แตกโดยทันที ได้ส่งโทรเลขออกไปยังห้างทำศิลาในประเทศอิตาลี ส่วนห้างที่รับเหมาทำศิลาได้รับเร่งส่งคนช่างศิลาแต่ประเทศยุโรปเข้ามาทันที โดยมีความประสงค์สองประการ คือ ๑ คิดจะรักษาชื่อเสียงของห้างนี้สำหรับการสนองพระเดชพระคุณให้เป็นที่เรียบร้อย ๒ มีความสงสัยจำนวนศิลาที่แตกเห็นว่ามากมายเกินความคาดหมาย

บัดนี้ช่างศิลาได้เข้ามาถึงกรุงเทพฯ แลลงมือทำการอยู่แล้ว แลโทรเลขให้ห้างทำศิลาส่งศิลาตามจำนวนที่ขาดเข้ามาเป็นลำดับ แลศิลาที่มีในกรุงเทพฯ ซึ่งชำรุดแตกจากที่ๆ ใหญ่ ก็ได้ตัดใส่ในที่ๆ เล็กผ่นปรนทำให้แล้วลงมาเป็นชั้นๆ ชั้นที่ ๓ จวนจะแล้วเสร็จ ชั้นที่ ๒ ปลูกแล้วแต่เป็นระหว่างซ่อมแซม ชั้นที่ ๑ กำลังปลูก ช่างศิลาได้คิดประมาณว่าการปลูกศิลาทั้งหลายที่จะต้องตัดทำพร้อมทั้งศิลาที่จะส่งมาแต่ประเทศยุโรป คงจะแล้วเสร็จอีกในไม่เกินกว่า ๓ เดือน ส่วนเครื่องกลอนบานพับนั้น เมื่อก่อนที่จะลงมือสั่งได้ทำบานูซีกันเสร็จแล้ว ห้างผู้รับส่งสิ่งของได้ส่งจำนวนกลอนบานพับเข้ามาถึงกรุงเทพฯ เป็นคราวๆ ตามที่ทำได้ เพื่อมิให้เสียเวลาทำการในกรุงเทพฯ ครั้นเมื่อได้รับสิ่งของทั้งหลายก็ได้ตัดไปทำไปตามจำนวนของที่ได้รับ ครั้นเมื่อเห็นระยะที่ห้างส่งสิ่งของเข้ามาห่างเวลาไป ข้าพระพุทธเจ้าจึงได้ตักเตือนเอเยนต์ผู้รับส่งสิ่งของในกรุงเทพฯ ให้เร่งรัดจำนวนบานพับที่ขาดอยู่นอกนั้นก็ได้รับแล้วเสร็จ เอเยนต์ผู้รับส่งสิ่งของในกรุงเทพฯ ได้รับหนังสือของห้างว่าจำนวนสิ่งของได้ส่งมาแล้วเต็มตามจำนวนเข้าใจว่าจะยังไม่ถึงกรุงเทพฯ จึงเป็นระหว่างคอย ครั้นเมื่อเห็นว่าเวลาสมควรจะได้รับสิ่งของได้โดยสิ้นเชิง เมื่อไม่ได้รับจึงได้โทรเลขแลบอกจำนวนสิ่งของที่ได้รับไปยังห้างโดยชัดเจน จึงได้ทราบเกล้าฯ ว่าห้างเมืองนอกได้เข้าใจผิดเงาะแต่บานพับซึ่งยังส่งมาไม่ถึงบัดนี้ โดยภาษาที่พูดในบานูซีว่าเป็นจำนวนคู่ เมื่อ

ได้เข้าใจกันเช่นนี้แล้ว ห้างได้จัดสิ่งของส่งเพิ่มเติมเข้ามาอีก กำหนดที่จะถึงกรุงเทพฯ ราววันที่ ๒๐ ตุลาคมศกนี้ ตามที่เข้าใจกันผิดด้วยจำนวนบานพับอยู่เช่นนี้ จึงกระทำให้เวลาการติดบานพับประตูหน้าต่างแห่งพระที่นั่งอัมพรสถานขัดข้องไปหลายห้อง จำนวนกระจกสำหรับบานประตูหน้าต่างซึ่งได้เข้ามาถึงแล้วก็เป็นอันตรายแตกเสียเป็นอันมาก ผู้รับส่งกระจกได้ส่งเพิ่มเติมแล้วถึงสองคราว ก็เป็นอันตรายแตกเสียทุกคราวที่ส่ง จึงขาดจำนวนกระจกอยู่ในเวลานี้ประมาณหนึ่งในหกส่วน เอเยนต์ผู้รับส่งกระจกในกรุงเทพฯ คิดว่าจะได้กระจกเต็มตามจำนวนภายใน ๕๐ วัน การเขียนลายผนังในห้องต่าง ๆ ซึ่งนับว่าจะแล้วเสร็จชั้นหนึ่งนอกจากภาพเรื่องก็จะไม่เกินกว่า ๓๐ วันข้างหน้า ส่วนการไฟฟ้าก็ยังมีอยู่แต่ที่จะลองไฟตั้งตู้เรือนไฟแลติดดวงโคมตามระย้าแล้วเรียบร้อย เครื่องลิป ซึ่งเป็นระหว่างที่ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีผู้ซึ่งจะสามารถมีความรู้รับทำการต่อเนื่องจากมิเตอร์เบสสี่ซึ่งถึงแก่กรรมเสียแล้วนั้นได้ จึงเป็นระหว่างระงับรอการทำไฟฟ้าอยู่ในเวลานี้ เหตุทั้งหลายที่ขัดข้องกระทำพระที่นั่งอัมพรสถานช้าเกินเวลาที่กำหนดว่าจะแล้วได้เช่นนี้ ก็เพราะเหตุที่ข้าพระพุทธเจ้ากำหนดว่าจะได้สิ่งของแล้วไม่ได้โดยมีอันตรายแตกเสียซึ่งคิดไม่ถึง การ ที่สุดจนเครื่องบานพับซึ่งมีบาญชีแล้วก็ตามมีเหตุเป็นทางเข้าใจผิด จึงกระทำให้การทั้งหลายล่วงเลยเวลาไปทุกสิ่งทุกอย่าง

ขอพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อม พระราชาอย่าไม่พ้นเกล้าฯ คิดด้วยเกล้าฯ ว่าการปูศิลาแลการทำไฟฟ้าคงจะแล้วทันกัน ซึ่งเป็นระหว่างคอยช่างไฟฟ้า การซึ่งประกอบแลซ่อมแซมสิ่งที่แล้วแลบกพร่องอยู่ก็คงจะเสร็จเรียบร้อยในเดือนมกราคมศกนี้

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า

พระสถิตยนิมานการ

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๗๐๕ก

ที่มา พระราชหัตถเลขาสมเด็จพระปิยมหาราชพระราชทานเจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์

ที่ ๑๕/๑๓๑๖

พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

วันที่ ๕ ตุลาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๒๒

ถึง พระยาวรพงศ์พิพัฒน์

ด้วย พระสติดีนิมานการ บอกมาว่ากระเบื้องมุงหลังคาพระที่นั่งขาดมือลงจะรอกอຍกั จะช้าเสียเวลา จะขอยืมสังกสีที่กันรั้วแ่งเต่งแล้วชั้นนอก ซึ่งจะต้องรื้อในเวลาม้งานไปมุงชั่วคราว ให้พระยาวรพงศ์จ่ายให้ยืมไป เมื่อเปลี่ยนกระเบื้องแล้วให้รับคืนมาอย่าให้เป็นอันตรธานเสีย มีอยู่ข้อหนึ่งซึ่งควรจะคิดไว้ คือโรงตั้งโต๊ะที่จะปลูกขึ้นครั้งนี้ ใช้ชั่วคราวเวลาแล้วจะรื้อไปทำร้านที่วัดเบญจมบพิตร ในเวลานั้นคงจะยังไม่ทำอะไรขึ้นแทนได้ น่าจะต้องกันรั้วสังกสีไปตามเดิม ทั้งตัวสังกสีแลไม้คร่ำควรจะรักษาไว้สำหรับปักขึ้นใหม่ ให้ทันในเดือนอ้ายซึ่งเป็นเวลาจะเสด็จออกไปอยู่

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๗๐๕๗

ที่มา พระราชหัตถเลขาสมเด็จพระปิยมหาราชพระราชทานเจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์

ให้พระยาวรพงษ์ จัดห้องนอนที่เรือนสวนพฤกษศาสตร์ห้องข้างเหนืออีกห้องหนึ่ง ให้มีเตียงนอนเหมือนกัน

อนึ่งให้คุมกระถางยี่ปุ่นใหญ่บ้างเล็กบ้าง ซึ่งเข้าใจว่ามีอยู่มากในที่ต่างๆ ซ้อมมาไว้ยังไม่ได้ปลูกก็มี ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน จัดต้นไม้ตั้งนอกชาน ทำนองเรือนต้น แต่ไม่ใช่ไม้ตัดใช้ไม้ดอกหรือไม้ผล เช่น กุหลาบ มลิ สำเล้า พริกตุ้มต่างๆ เช่นนี้ใช้ได้ ขอให้สำเร็จในวันที่ ๒๗ จงได้

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๗๐๕ค

ที่มา พระราชหัตถเลขาสมเด็จพระปิยมหาราชพระราชทานเจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์

พระที่นั่งบรมนาคมสรณีย์

ให้พระยาวรพงษ์ ทำกระบะไม้สังคโปรักกว้างยาว ๓ ฟุตสี่เหลี่ยม มีขอบรอบสูง ๗ นิ้ว
ฝรั่งให้แล้วใน ๒ วันนี้

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๕๔๘๐๗๐๕๖

ที่มา พระราชหัตถเลขาสมเด็จพระปิยมหาราชพระราชทานเจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์

ถึง พระยาวรพงษ์

ทูตอังกฤษเขายากจะไปหาที่สวนดุสิต เพื่อได้ดูรถโมเตอคาร์ จึงคิดว่าถ้ามีเลี้ยงน้ำชา
พวกที่เล่นมอเตอคาร์เสียที่เดี๋ยวเห็นจะดี จะได้ไม่ต้องรายตัวกันไป แต่เห็นน้ำในสระงวดแห่งนี้
เสมอ เข้าใจว่าจะเป็นด้วยปิดทำนบแห่งใดทำอะไรรออยู่ วันพุฒน่านี้จะเปิดน้ำให้เข้าได้เต็มฤาไม่
คิดว่าจะเลี้ยงที่เขากบ

สยามินทร์

บางที่ไม่ทันจะเลื่อนไปเป็นวันเสาร์เห็นจะดีกว่า

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๗๐๕๖

ที่มา พระราชหัตถเลขาสมเด็จพระปิยมหาราชพระราชทานเจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์

พระยาวรพงษ์

ท้าวโสภานีเวศ บอกให้ต้นชมพูสีชมพู ๑ ต้น จะนำไปขุด ให้ขอคนนำไปขุดมา

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๕๔๘๐๗๐๘
ที่มา บุษวรรัตน์

วันที่ ๘ ตุลาคม ร.ศ.๑๒๔

พระยาบุรุษ

ให้คิดทำศาลากว้างๆ ขึ้นไว้ในกลางหมุดต้นไม้ที่เลี้ยงกันวันนี้สักหลังหนึ่ง พอเป็นที่พัก
แดดพักฝน เพราะการป่าตีเช่นนี้น่าจะต้องมีต่อไป ปลูกหลังคาจากก่อนก็ได้ เป็นอย่างที่เราเรียกว่า
รัสดึก ตึกเห็นจะคิดได้ดี

สยามินทร์

ที่ ๕๔/๑๑๑๐

กระทรวงโยธาธิการ
กรมโยธา กรุงเทพฯ

วันที่ ๒๘ ตุลาคมรัตนโกสินทรศก ๑๒๒

ขอเดชะฝ่าล่องธลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานลายพระราชหัตถ์เลขที่ ๕๔/๑๔๒๗ ลงวันที่ ๒๓ เดือนนี้ เรื่องที่จะจ้างमितเตอร์แฟโรช่างเขียนเข้ามาทำการพระที่นั่งอัมพรสถาน โดยทรงพระราชดำริห์ว่าการพระที่นั่งอัมพรสถานมีการน้อยไม่ถึง ๓ ปี แลงานในกรมโยธาก็ไม่มีอะไรโดยจะจ้างช่างเขียนมากก็ไม่มียานพอดตามกำหนดสัญญา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คิดผนังเป็นอย่างอื่นไปได้ทราบเกล้าฯ ทุกประการแล้ว,

ข้าพระพุทธเจ้าได้ถูกษามิตเตอร์กอลโลแลมิตเตอร์ตามาโยแล้ว ทำความเห็นยื่นต่อข้าพระพุทธเจ้าว่า การทำพระที่นั่งอัมพรสถานนี้ได้คิดผนังไว้เป็นอย่างดีเขียนทั้งสิ้น โดยรู้ศึกด้วยเกล้าฯ ว่าทำการเป็นอย่างเขียนเช่นนี้จะแล้วได้อย่างเร็วแลเป็นราคาถูกกว่าการปั้นลวดลายแลทำผนังอย่างอื่นเป็นอันมาก เพื่อที่จะให้แล้วทันพระบรมราชประสงค์ด้วย แลมีความเห็นต่อไปว่า แม้ได้เรียกช่างทาสีผู้นี้เข้ามารับราชการในกรมโยธา ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการก่อสร้างในหน้าที่ของกรมโยธาข้างหน้าต่อไป โดยได้ทราบเกล้าฯ ว่า กรมโยธาจะต้องก่อสร้างสิ่งใหญ่ ๆ อีกหลายอย่าง กล่าวคือพระที่นั่งอนันตสมาคมแลวังสมเด็จพะบรมโอรสาธิราช วังเจ้าฟ้ายุคลฑิฆัมพรแผ่นดิน ช่างเขียนผู้นี้จะเป็นประโยชน์ช่วยแรงอาคีตึกและจะทำให้ราคาการก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ ถูกลงโดยใช้วิธีเขียนแลหวังด้วยเกล้าฯ ว่าช่างเขียนอย่างนี้จำเป็นที่จะต้องมีสำหรับกับการก่อสร้างซึ่งควรจะมีเสียแต่คราวทำพระที่นั่งอัมพรสถานนี้ทีเดียว ซึ่งเป็นช่องที่ได้मितเตอร์แฟโรคนนีอันเป็นคนมีชื่อเสียงอยู่แล้วยากที่จะหาจ้างได้ในวันหน้า ควรที่กรมโยธาจะต้องทำงบประมาณสำหรับช่างเขียนไว้ในศก ๑๒๓ ข้าพระพุทธเจ้าได้สำเนาความเห็นของमितเตอร์กอลโล พร้อมทั้งตัวอังกฤษแลคำแปลสอดของทูลเกล้าฯ ถวายมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว ขอพระบารมีปกเกล้าฯ เป็นที่พึง เพื่อได้ทรงพระราชดำริห์อีกครั้งหนึ่ง

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า

พระสถิตินิมานาการ

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๗๑๕ก
ที่มา รล. ร.๕. ก.๑๒ กล่องที่ ๙ แฟ้มที่ ๓

ที่ ๕๗๔ รับวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ร.ศ.๑๒๔

(สำเนา)
ที่ ๓๐/๑๓๐

กรมมหาดเล็กเวรสิทธิ์

วันที่ พฤศจิกายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

พระยารพษ์พัฒน์ จางวางมหาดเล็ก แจ้งความมายัง พระยาบำเรอภักดิ์ เจ้าพนักงานใหญ่กองโยธาวัง ทราบ

ด้วยโปรดเกล้าฯ ให้ทำเขื่อนอิฐคลองเขตรวังสวนดุสิตชั้นในที่ได้ทำแล้วตอนที่ ๑ คลอง
รางเงินสองฝั่งซ้ายแต่ในกำแพงชั้นใน ตอนที่ ๒ คลองเม่งเส็งฝั่งถนนสัมมื่อในซ้ายแต่ในกำแพง
ชั้นใน ตอนที่ ๓ คลองลำน้ำสองฝั่งซ้ายแต่ในกำแพงชั้นใน ที่จะทำต่อไปตอนที่ ๔ คลองเงาแว่น,
แผ่นกระจก,ลาดพะลึง,ร่องไม้หอม,ปลายคลองลำน้ำกระหว่างกำแพงชั้นในชั้นนอกต่อกัน ดังจะ
มีรายการจำนวนเงินรายละเอียดแจ้งในงบประมาณที่ได้ยื่นมาพร้อมหนังสือฉบับนี้ เมื่อได้พระ
บรมราชานุญาตแล้วจะได้จัดการซื้ออิฐ,ปูน,ทราย,ไม้เข็มสิ่งของเตรียมไว้ให้พร้อม เมื่อเสด็จ
ประทับในพระบรมมหาราชวังหรือประพาศที่ได้มีเวลาพอจะทำให้แล้วได้ก็จะจัดการทำเสียให้
แล้ว ถ้าจะคิดไปทำในฤดูแล้วต้นฝนนำเกรงเป็นเวลาเสด็จประทับแรมที่นี้จะไม่มีเวลาทำได้ จึง
ได้ทำงบประมาณยื่นมายังท่าน เพื่อจะได้ให้นำกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระบรมราชานุญาต
เงินรายนี้

โอกาสนี้ ขอแสดงความนับถือมายังเจ้าคุณ
(ลงนาม) พระยารพษ์พัฒน์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๗๑๕๗
 ที่มา รล. ร.๕. ก.๑๒ กล่องที่ ๙ แฟ้มที่ ๓

งบประมาณการทำเขื่อนอิฐตอนที่ ๔ ในเขตรวังสวนดุสิต คือคลองร่องไม้หอมแต่อ่างหยกถึง
 คลองลำนาก คลองเงาแวน, แผ่นกระຈก, ลาดพลีก, แต่คลองร่องไม้หอมออกคลองรางเงินแลเกาะ
 สนเล็กบักคลองลาดพลีก คลองลำนากตอนปลายระหว่างกำแพงวังชั้นในถึงกำแพงวังชั้นนอก
 ด้านตะวันออกตั้งจะมีรายการละเอียดแลจำนวนเงินแจ้งอยู่ข้างล่างต่อไปนี้

รายการ	จำนวนเงิน		รวมเงิน		หมายเหตุ
	บ,	อ,	บ,	อ,	
การก่อสร้างสองฝั่งคลองเงาแวน, แผ่นกระຈก, ลาดพลีก, เกาะสนเล็ก รวม ยาว ๒๙๐ วา ไม้เขมยยาว ๓ คอกโต ๕-๖ นิ้วผ่าสูนวาละ ๑๘ ต้น ที่ยาว ๒๙๐ วา ใช้เขม ๕๒๒๐ ต้นๆ ละ ๔๐ อัฐ เงิน ปูนสะเมนต์ทำรากเขื่อน วาละ ๑ ถึง ที่ยาว ๒๙๐ วาปูน ๒๙๐ ถึงๆ ละ ๑๑ บาท เงิน อิฐฝรั่งใช้ก่อวาละ ๖๐๐ แผ่น ที่ยาว ๒๙๐ วาอิฐ ๑๗๔๐๐๐ แผ่น พันละ ๓๕ บาท เงิน ทรายประสมปูนวาละ ๓ ถึงๆ ละ ๑ บาทที่ยาว ๒๙๐ วาทราย ๘๗๐ ถึง, เงิน ปูนศิลาวาละ ๑ ถึงๆ ละ ๘ บาทที่ยาว ๒๙๐ วา ปูน ๒๙๐ ถึง เงิน อิฐหักวาละ ๒ ถึงๆ ละ ๑ บาท ๓๒ อัฐ ที่ยาว ๒๙๐ วาอิฐ ๕๘๐ ถึง เงิน ค่าแรงขุดรากตีเขมวาละ ๑๘ บาท ที่ยาว ๒๙๐ วา เงิน ค่าแรงก่ออิฐวาละ ๑๐ บาท ที่ยาว ๒๙๐ วา เงิน ยกไป-----เงิน	๓๒๖๒	๓๒			
	๓๑๘๐	-			
	๖๐๘๐	-			
	๘๗๐	-			
	๒๓๒๐	-			
	๘๗๐	-			
	๕๒๒๐	-			
	๒๙๐๐	-			
			๒๔๗๒๒	๓๒	

รายการ	จำนวนเงิน		รวมเงิน		หมายเหตุ
	ป,	อ,	ป,	อ,	
ยกมา-----เงิน			๒๔๗๒๒	๓๒	
ค่าแรงเอาดินคลองขึ้นทั้งสองข้างให้เท่าระดับ คลองเดิมแลแต่งดินริมเขื่อน ทั้งขนดินที่เหลือไป ถมที่ต่างๆ จนหมด ส่วนคลอง ๑๓๓ วา ส่วน เกาะสนเล็ก ๒๔ วา รวม ๑๕๗ วา ราคาเส้นละ ๒๐๐ บาท ๗ เส้น ๑๗ วา เงิน	๑๕๗๐	-			
เหมาทำๆ งบด้านคลองวางเงินที่สะพานข้าม จากพระที่นั่งวิมานเมฆไปเกาะสนใหญ่แลขนดิน ถมค่าไม้เสากระดานกรู เสร็จ ๑ ทำนบ เงิน	๑๕๐	-			
ค่าแรงวิดน้ำ เงิน	๑๐๐	-			
การก่อเขื่อนสองฝั่งคลองร่องไม้หอมแต่คลองลำ นาถึงอ่างหยก รวมยาว ทั้งสองฝั่ง ๑๘๒ วา ไม้เขมยาว ๓ คอกโต ๕-๖ นิ้วผ่าสุนวาละ ๑๘ ตันที่ยาว ๑๘๒ วา ใช้เขน ๓๒๗๖ ตันๆ ละ ๔๐ อัฐ เงิน	๒๐๔๗	๓๒			
ปูนสะเมนต์ก่อรากเขื่อนวาละ ๑ ถึงที่ยาว ๑๘๒ วาปูน ๑๘๒ ถัง ๆ ละ ๑๑ บาท เงิน	๒๐๐๒	-			
อิฐฝรังใช้ก่อวาละ ๖๐๐ แผ่น ที่ยาว ๑๘๒ วาอิฐ ๑๐๙๒๐๐ แผ่น พันละ ๓๕ บาท เงิน	๓๘๒๒	-			
รวม-----เงิน			๙๖๙๑	๓๒	
ยกไป-----เงิน			๓๔๔๑๔	-	

รายการ	จำนวนเงิน		รวมเงิน		หมายเหตุ
	ป,	อ,	ป,	อ,	
ยกมา-----			๓๔๔๑๔	-	
เงิน					
ทรายประสมปูนวาละ ๓ ถึง ๑ ละ ๑ บาทที่ยาว ๑๘๒ วาทราย ๕๕๖ ถึง	๕๕๖	-			
เงิน					
ปูนศิลาวาละ ๑ ถึง ๑ ละ ๘ บาทที่ยาว ๑๘๒ วา ๑๘๒ ถึง	๑๔๕๖	-			
เงิน					
อิฐหักวาละ ๒ ถึง ๑ ละ ๑ บาท ๓๒ อิฐที่ยาว ๑๘๒ วาอิฐหัก ๓๖๔ ถึง	๕๕๖	-			
"					
ค่าแรงขุดรากตีเขมวาละ ๑๘ บาท ที่ยาว ๑๘๒ วา	๕๕๖	-			
"					
ค่าแรงก่ออิฐวาละ ๑๐ บาท ที่ยาว ๑๒๒ วา	๑๘๒๐	-			
เงิน					
ค่าแรงเอาดินคลองขึ้นให้เท่าระดับคลองเดิมแล แต่งดินริมเขื่อนด้วยเส้นละ ๒๐๐ บาท ๔ เส้น ๑๑ วา	๙๑๐	-			
"					
เหมามาทำ ๑ งบประมาณคลองล้านนากแลด้านอ่างหยก ทั้งขนดินถมค่าไม้เสากระดานกรูเสร็จ ๒ ทำนบ	๓๐๐	-			
"					
การก่อเขื่อนสองฝั่งคลองล้านนากตอนปลาย ระหว่างกำแพงชั้นในถึงกำแพงวังชั้นนอกด้าน ตะวันออก รวมยาว ๕๒ วา					
ไม้เขมยาว ๓ สอกโต ๕-๖ นิ้วผ่าสูนวาละ ๑๘ ตัน ๑ ละ ๔๐ อิฐที่ยาว ๕๒ วาเขม ๙๓๖ ตัน	๕๘๕	-			
เงิน					
รวม-----เงิน			๙๔๓๙	-	
ยกไป-----เงิน			๔๓๘๕๓	-	

รายการ	จำนวนเงิน		รวมเงิน		หมายเหตุ
	ป,	อ,	ป,	อ,	
ยกมา-----			๔๓๘๕๓	-	
เงิน					
ปูนสะเมนต์ก่อรากเขื่อนวาละ ๑ ถึง ๑ ละ ๑๑					
บาทที่ยาว ๕๒ วาปูน ๕๒ ถึงเงิน	๕๗๒	-			
อิฐฝรั่งใช้ก่อวาละ ๖๐๐ แผ่นที่ยาว ๕๒ วาอิฐ					
๓๑๒๐๐ แผ่นพื้นละ ๓๕ บาท	๑๐๙๒	-			
”					
ทรายประสมปูนวาละ ๓ ถึง ๑ ละ ๑ บาทที่ยาว					
๕๒ วาทราย ๑๕๖ ถึง	๑๕๖	-			
”					
ปูนศิลาวาละ ๑ ถึง ๑ ละ ๘ บาทที่ยาว ๕๒ วา					
ปูน ๕๒ ถึง	๔๑๖	-			
”					
อิฐห้กวาละ ๒ ถึง ๑ ละ ๑ บาท ๓๒ อิฐที่ยาว					
๕๒ วาอิฐห้ก ๑๐๔ ถึง	๑๕๖	-			
”					
ค่าแรงขุดรากตีเขมวาละ ๑๘ บาทที่ยาว ๕๒ วา	๙๓๖	-			
”					
ค่าแรงก่ออิฐวาละ ๑๐ บาท ที่ยาว ๕๒ วา	๕๒๐	-			
”					
รวม-----			๓๘๔๘	-	
--เงิน					
รวมทั้งสิ้น-----			๔๗๗๐๑	-	
-เงิน					

วรพงษ์พิพัฒน์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๗๑๕ค
 ที่มา รล. ร.๕. ก.๑๒ กล่องที่ ๙ แฟ้มที่ ๓

รายการทำสพานข้ามคลองรางเงินมุมพระที่นั่งพิมานเมฆ ข้ามไปถนนช่อมือใน
 ดังจะมีรายการแลจำนวนเงินแจ้งต่อไปนี้

รายการ	จำนวนเงิน		รวมเงิน	
	บ,	อ,	บ,	อ,
รอดเหล็กโต ๘ นิ้ว กว้าง ๕ นิ้ว ยาว ๓๐ ฟุต ตัดเป็นโค้งด้วย ๓ ท่อน	๕๘๓	๓๔		
เหล็กสัตรูโต ๑๑/๒ นิ้ว ยาว ๘ ฟุต ๔ ตัว "	๑๖	-		
เหล็กสัตรูโต ๔ หุนยาว ๔ นิ้ว ๓ โหล "	๙	-		
ตะปูเกรียวยาว ๕ นิ้ว ๖๐ ตัว "	๔	-		
ปูนซิเมนต์ทำราง ๔ ถึง ๗ ละ ๑๐ บาท ๓๒ อัฐ "	๔๒	-		
อิฐพิมพ์ ๓๐๐๐ แผ่นพื้นละ ๓๕ บาท "	๑๐๕	-		
อิฐหักทำราก ๖ ถึง ๗ ละ ๒ บาท ๓๒ อัฐ "	๑๕	-		
ทราย ๘ ถึง ๗ ละ ๑ บาท "	๘	-		
ปูนสิลาเกวียนครึ่งเกวียนละ ๒๔ บาท "	๓๖	-		
เข็มยาว ๓ ศอก ๕๐ ท่อนละ ๔๐ อัฐ "	๓๑	๑๖		
ค่าแรงช่างปูนก่อรากและค่าตีเข็มเหมา "	๑๐๐	-		
ค่าไม้สักปูพื้นทำราวพนักเป็นไม้ ๙ ยก ๖ วา กับ หนึ่งศอกถ้วน ราคายกละ ๔๐ บาท "	๓๗๕	๔๐		
ค่าแรงช่างไม้ปูพื้นทำราวพนัก "	๘๐	-		
ทาสีแรงสิ่งของเสร็จ "	๑๕	-		
กระเบื้องปูเชิงสพาน ๑๐๐๐ แผ่น "	๓๕	-		
ค่าแรงช่างปูนปูกระเบื้องเชิงสพานค่าปูน, ทราย "	๕๐	-		
ค่าแรงช่างเหล็ก ๑๒ แรง ๗ ละ ๑ บาท ๓๒ อัฐ "	๑๘	-		
รวมทั้งสิ้น-----เงิน			๑๕๒๓	๒๖

วรพงษ์พิพัฒน์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๗๓๐
ที่มา รล. ร.๕. ก.๑๒ กล่องที่ ๙ แฟ้มที่ ๓

ขุนพิจิตร ร้าง
พระประสิทธิธิดราช

นายตาดเขียน
นาย.....ทาน

ที่ ๙๓/๑๒๑๐

พระที่นั่งวิมานเมฆ

วันที่ ๓๐ พฤศจิกายนรัตนโกสินทร์ศก ๑๒๔

ถึงกรมขุนสมมตอมรพันธุ์ ด้วยพระยาบำเรอภักดิ์กองโยธาวังมีหนังสือนำส่งสำเนาหนังสือแลบัญชีรายประมาณการของพระยาวรพงษ์พิพัฒน์ มาขออนุญาตรับเงินค่าก่อสร้างอิฐโคลงเงาแวน แผ่นกระຈก ลาดพลีก เกาะสนเล็ก เปนเงิน ๒๖๕๔๒ บาท ๓๒ อัฐิ คลองร่องไม้หอมแต่คลองลำนาถถึงอ่างหยกเปนเงิน ๑๖๗๒๕ บาท ๓๒ อัฐิ คลองลำนาถตอนปลายระหว่างกำแพงชั้นในถึงกำแพงชั้นนอกด้านตะวันออกเปนเงิน ๔๔๓๓ บาท รวมทั้งสิ้นเปนเงิน ๔๗๗๐๑ บาท ให้เธอจ่ายเงินตามจำนวนนี้ ให้พระยาบำเรอภักดิ์รับไปเถิด

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๘๑๖ก
ที่มา หจช. ร.๕ ป.๒.๒ก/๓๒

copy

Japanese Legation

November 16 , 1905.

Dear Prince Sommot,

Upon the receipt of your telegram to me while in communicating His Majesty's demand to obtain pine trees from Japan for the use in the Royal gardens, I lost no time to secure the best plants of the kind, which are now arrived in Bangkok and arranged to be taken to Dusit Park.

Those pine trees are accompanied by other various plants, together with stone lanterns and ornamental stones, which I collected in my country for the special purpose of making a present to His Majesty in order to adorn the Royal gardens.

A professional gardener was hired in Japan, who has just arrived here, attending to the nurture of the plants.

Of the plantation of Japanese trees requires special cares. I brought a gardener to have him under take planting of the pines and other trees in the gardens, and he is now ready to serve at the Royal pleasure.

I have the honour to request that your Royal Highness will kindly present my respect to His Majesty and communicate the above to the high quarters.

Believe me to be,

Dear Prince,

Your obedient servant,

(sd) M. Inagaki

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๘๑๖ก

ที่มา หจช. ร.๕ บ.๒.๒ก/๓๒

(สำเนาพระราชกระแส)

บอกไปที่กรมพิพิธภัณฑสถานแล้ว ที่เรายกมานี้เพราะเธอเป็นผู้สั่ง ให้ขบใจไปอีกทาง
หนึ่ง เรื่องคนปลุกต้นไม้ นั้น แกลงจ้างมาสำหรับเอาเงินเดือนจากเรา ถ้าจะไม่จ้างไว้คงจะ
ขลุกขลักกันด้วยเรื่องเงิน ฤๅเขาจะมีฐานะทางอื่น เมื่อเขามาทำการ จะให้แต่รางวัลพอได้
ก็เป็นดี ถ้าจำจะต้องจ้างไว้ควรจะมีกำหนดเดือนเพียงเท่าไรเดือน อย่าให้จำเป้นต้องประจำ
ให้เธอคิดอ่านหาฤๅกับกรมขุนพิพิธฯ ซิมกลางเสียให้รู้เค้าเงื่อนจึงจัดการไป

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๘๒๐
ที่มา หจช. ร.๕ ป.๒.๒ก/๓๒

Copy.

Private Secretary Office
20th November 1905

Dear Mr. Inagaki

I have with much pleasure received your letter date the 18th that, by which you have kindly informed me of the arrival of the pine trees which you have arranged to be brought from Japan for His Majesty.

I have at once submitted it to His Majesty as requested, and in reply I have the honour to inform you that His Majesty has been exceedingly pleased with the newsbrought by it, and he now commanded me to express to you hisbest thanks for all the kindnesses and troubles you have shown in regard to obtaining these plants which no doubt will be, when planted beautiful ornaments for Dusit Park.

Believe me

I am your most sincerely

Sommot

To H. E. Inagaki

Minister plenipotentiary

For Japan

ที่ ๕๔/๓๐๗๘

กระทรวงโยธาธิการ

วันที่ ๒๐ พฤศจิกายนรัตนโกสินทรศก ๑๒๔

ขอเดชะฝ่าล่องอัฐีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

เรื่องมุขพระที่นั่งอัมพรสถานซึ่งต่อใหม่นั้น ข้าพระพุทธเจ้าได้ตรวจดูเห็นกำแพงรากเพียงชั้นพื้นแตกกร้าวเป็นแนวไป อาคิเติกซ์แจ้งว่าเป็นเพราะเมื่อขุดรากนั้น ไม่ได้ทำพร้อมกัน ไปขุดรากตอนริมคลองเข้าไปถึง ๓ เดือนแล้วจึงได้ก่อรากขึ้น ในระหว่างฝนตกเขาเอาดินตรงที่ก่อบรรจุไปเสียเป็นอันมากกำแพงจึงได้ทรุด อาคิเติกซ์ออกความคิดให้ขุดรากที่ตรงทรุดนั้นแผ่กว้างออกแล้วลงเข็ม แลก่อคอนกรีตเติมถานเพื่อจะให้รากที่ตรงนั้นแผ่กว้างออก จึงจะทาน้ำหนักของตึกไม่ให้ทรุดต่อไปอีกได้ เห็นด้วยเกล้าฯ ว่าเป็นการจำเป็นจะต้องทำในทันที ข้าพระพุทธเจ้าจึงได้สั่งให้ลงมือ

เรื่องพื้นพระที่นั่งอัมพรสถานที่น้ำซึมเข้าไปขังอยู่ได้นั้น เดิมพระสถิตย์ชี้แจงว่าเป็นเพราะน้ำฝนสาดเข้าไปใต้ทางเฉลียงซึ่งยังไม่ได้ปูพื้น แต่ข้างฝ่ายอาคิเติกซ์แจ้งว่าน้ำในคลองซึมเข้าไปได้เพราะพื้นรากพระที่นั่งต่ำกว่าระดับน้ำในคลอง ข้าพระพุทธเจ้ารอสังเกตุมาจนฝนหยุดแล้ว ได้ไปตรวจดูพร้อมกับอาคิเติกซ์อีกครั้งหนึ่ง คราวนี้อาคิเติกซ์แจ้งว่าน้ำในคลองซึมเข้าไม่ถึงก็จริง แต่น้ำฝนที่ริมพระที่นั่งโดยรอบไปนั้นซึมเข้าได้ มิใช่แต่เป็นเพราะฝนสาดอย่างเดียวการเป็นดังนี้ ถ้าจะถมจะต้องลงทุนซื้อทรายประมาณ ๕๐๐ กิวบิกเมตร แต่ความตั้งใจเดิมที่จะใช้ใต้พระที่นั่งสำหรับเก็บของไว้ก็นั้นก็เป็นอันใช้ได้ แต่ถ้าไม่ถมทรายซึ่งเป็นการแน่นอนกว่าอื่นจะใช้สิเมนต์ยาพื้นี่แตกกร้าวหรือรั่วก็จะใช้ได้เหมือนกัน แต่จำจะต้องคอยระวังตรวจตราอยู่เสมอ ถ้าพระที่นั่งทรุดลงบ้างพื้นสิเมนต์แตกกร้าวเมื่อใดน้ำคงจะซึมเข้าได้อีก แม้เก็บของไว้ก็คงจะเป็นอันตราย ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้าฯ ว่าควรจะถมเสียทีเดียว จึงขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาตมาในครั้งนี้

อนึ่งการทำพระที่นั่งอัมพรสถานตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพระพุทธเจ้ารับ จัดการต่อจากพระสถิตย์นิมานการเป็นตอนหนึ่งต่างหาก โดยพระราชหัตถเลขาฉบับที่ ๓๑/๑๐๓๑ ลงวันที่ ๑๓ เดือนก่อนนั้น ข้าพระพุทธเจ้าได้จัดการให้ช่างทำต่อมาตั้งแต่วันที่ ๑ พฤศจิกายนได้ตัดรองจ่ายเงินไปบ้างแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตที่จะได้รับเงินจากกรมพระคลังข้างที่ ๒๐,๐๐๐ บาทเป็นครั้งที่ ๑ เพื่อได้ไปใช้ในการนี้ต่อไป ส่วนบายชีรายละเอียดแลใบสำคัญคู่จ่ายจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กองโยธาวังตรวจก่อน ฤฯ จะโปรดเกล้าฯ ให้ส่งต่อกรมพระคลังข้างที่ประการใดขอรับพระราชทานทราบเกล้าฯ

ควรมีควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
ข้าพระพุทธเจ้า พระยาสุรียานุวัตร
ขอเดชะ

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๘๒๐๗
ที่มา รล. ร.๕.๑๒ กลุ่มที่ ๔ แฟ้มที่ ๒

รับวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๒๔

นาม พริยาสุริยา ที่ ๕๔/๓๐๗๘

ลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๒๔

ใจความ

เรื่องคิดจะแก้พื้นพรที่นั้งอัมพรซึ่งน้ำเข้าไปขังอยู่ได้ แลขอพระบรมราชานุญาต
เงินไปจ่ายใช้ในการนี้

พระราชกระแส

หมายเหตุ

ที่จะต้องแก้รากก็ให้แก่ ถมพื้นที่ให้ถม การที่จะ
ส่งบุญชี้ให้โยธาวังตรวจนั้น เป็นธรรมเนียมที่ได้ตั้งขึ้น
ไว้เป็นหลักฐานดี ถ้าให้ตรวจได้ไม่เสียเวลาการงาน จะ
เป็นแบบแผนสืบไป

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๘๒๑
ที่มา รล. ร.๕.๑๒ กลุ่มที่ ๔ แฟ้มที่ ๒

ขุนพิจารณ์ ร่าง
เสด็จในกรม ทรงตรวจ

นายจันทร์ เขียน
มหาแพ ทาน

ที่ ๔๕/๑๑๖๘

พรที่นึ่งวิมานเมฆ

วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

ถึงพรยาสุริยานุวัตร ได้รับหนังสือที่ ๕๔/๓๐๗๘ ลงวันที่ ๒๐ เดือนนี้ ว่ามุขพรที่นึ่ง
อัมพรสถานที่ต่อใหม่ กำแพงรากชั้นพื้นแตกร้าว แลเห็นควรมพิณพรที่นึ่งเพื่อไม่ให้น้ำซึมเข้า
ไปข้างอยู่ แลขออนุญาตเบิกเงิน ๒๐,๐๐๐ บาทไปจ่ายใช้ในการทำพรที่นึ่งซึ่งต่อจากพรสถิตย์
ทำเป็นครั้งที่ ๑ ส่วนบาญชีรายละเอียดจะให้โยธาวังตรวจก่อนฤจะให้ส่งกรมพรคลังข้างที่
ประการใดนั้น ทราบแล้ว

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๙๐๔

ที่มา หจข. ร.๕ ป.๙/๖๔

(สำเนา)

ที่ ๑๑๔/๔๘๕๒

หอรัษฎากรพิพัฒน์

วันที่ ๔ ธันวาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

กราบทูล พระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนสมมตอมรินทร์ ทราบฝ่าพระบาท

ด้วยเรื่องเงินเดือนมิสเตอร์ฮาเล คนของห้างเมเปอลลอนดอนที่มาจัดเฟอนิเซอร์เครื่องพระที่นั่งนั้น ตามความตกลงกันเราได้สัญญาแก่เขาว่าจะให้เดือนละ ๓๕ ปอนด์กับค่าเดินทางกลับ แจ้งอยู่ในสัญญาข้อ ๑๑ ที่คัดถวายมาแล้ว แต่เราได้จ่ายแก่เขาแล้วที่ลอนดอนเดือนเดียว แต่เดือนพฤศจิกายน ๑๒๓ แจ้งอยู่ในสำเนาจดหมายเกล้าฯ ขอประทานเบิกเงินค่าเครื่องแต่งพระที่นั่ง ลงวันที่ ๑๙ เมษายนปีนี้ ซึ่งคัดสำเนาถวายมาอีกฉบับหนึ่งแล้ว

บัดนี้มิสเตอร์ฮาเลได้ทำบายชีมายื่นขอรับเงินส่วนของตนตามสัญญา ทั้งค่าพาหนะแลค่าที่อยู่ซึ่งเราควรจะต้องให้ด้วย เงินเดือนนั้นแต่เดือนธันวาคมถึงเดือนมีนาคม ศก ๑๒๓ คิดเดือนละ ๓๕ ปอนด์ ตามสัญญาของนายฮาเล แต่สัญญานั้นมีเขตรที่สุดเพียงเดือนกุมภาพันธ์ เพราะฉะนั้นการที่ต้องอยู่ต่อมาก็แต่เดือนเมษายน ศก ๑๒๔ จึงคิดเอาเป็น ๔๐ ปอนด์ อ้างว่าต้องทรร้อนแลอยู่เข้ากินเวลา รวมคิดมาถึงเดือนตุลาคมรวมทั้งสิ้นเป็น ๔๘๐ ปอนด์ ๑๗ ชิลลิง ๒ เพนซ์ แจ้งอยู่ในบายชีที่เกล้าฯสอดถวายมาแล้ว

เรื่องนี้เกล้าฯ ได้หาฤกษามิสเตอร์คาร์แนคเห็นด้วยเกล้าฯ ว่าเราเสียทำที่ถ่วงเขาเข้ากินเวลายอมให้เสียดีกว่าจะเป่นปากเสียงเพราะราคาไม่พอที่จะเถียงกัน ส่วนการต่อนั้นตามกระแสพระราชดำรัสด้วยพระยาสุรียาแลเกล้าฯ ว่า ถ้าพระยาสุรียาสามารถจะจัดให้เรียบร้อยได้แล้วก็ให้คิดให้กลับไปเสียดีกว่าที่จะให้อยู่เปลือง แต่เกล้าฯ ได้ไปพิเคราะห์ดูการเห็นด้วยเกล้าฯ ว่า ถ้าปล่อยฮาเลไปเสียแล้วน่าจะลำบาก เพราะของยังกระจัดกระจายอยู่มากคงจะต้องมีการซ่อมแซมอีกบ้าง เมื่อจัดเข้าระเบียบแล้ว ถ้าคนของเขาไม่อยู่เกรงด้วยเกล้าฯ ว่าจะส่งภาษากันไม่ถูก เพราะของที่จะต้องเพิ่มเติมมันเป่นเดกนิเกอลทั้งนั้น ถ้าพูดกันไม่ถูกภาษาก็ลำบาก แต่การเรื่องนี้ต้องสุดแล้วแต่พระยาสุรียาแลพระยาบุรุษย์ที่เป่นเจ้าน่าที่จะเห็นสมควร ว่าจะสามารถจัดฉลองพระเดชพระคุณได้เพียงใด

แลมิสเตอร์ฮาเลได้แจ้งแก่เกล้าฯ ด้วยปากว่าของที่ขนมาไว้มีเครื่องแต่งเล็กน้อยได้ หักหายไปบ้าง เพราะมีชะโมยแลไม่มีผู้ได้รับผิดชอบ ได้พบพระยาสุรียาว่าได้มอบมิสเตอร์รามดีศรีนพระสติย์มาบอกว่ารามดีไม่เกี่ยวข้อง มิสเตอร์ฮาเลยังไม่ทราบว่าจะใครจะรับผิดชอบ เวลา

นี้แลของนี้หายอยู่บ่อยๆ ต้องส่งเติมอยู่เนื่องๆ เรื่องนี้เกล้าฯ วิตกว่าจะมีบิลเพิ่มเติมอีกเป็นแน่
ในเรื่องของหายในบ้านเราแต่อย่างไรก็ดีคิดด้วยเกล้าฯ ว่า ตามบาญชีที่เขาขอมานี้ควรจะใช้ให้
เสียทางกรุงเทพฯ ดีกว่าที่จะให้รื้อทางห่างใหญ่ เงินที่ขอ ๔๘๐ ปอนด์ ๑๗ ชิลลิง ๒ เพนซ์
เวลานี้คิดเป็นเงิน บาท ถ้ามีโอกาสสมควรขอฝ่าพระบาทได้นำกราบบังคมทูลพระกรุณากราบ
ฝ่าลอรุณีย์พระบาท

ควรมีควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

(ลงพระนาม) มหิศร

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๙๐๕
ที่มา หจช. ร.๕ บ.๗/๖๔

นาม กรมหมื่นมหิศร ที่ ๑๑๔/๔๘๕๒
รับวันที่ ๕ ธันวาคม ร.ศ. ๑๒๔
ลงวันที่ ๔ ธันวาคม ร.ศ. ๑๒๔

ใจความ เรื่องเงินเดือนมิสเตอร์ฮาเล คนห้างเมเปอล ที่มาจัดเครื่องเฟอนิเซอสำหรับ
พระที่นั่งอัมพรสถาน

พระราชกระแส	หมายเหตุ
<p>(ให้จ่ายเงินให้เขา)</p> <p>การที่จะต้องเอา ม, ฮาเลไว้ก็ฤกษ์ไม่นั้น คงจะต้องเอาไว้ แต่จะมีกำหนดแน่ฤกษ์ไม่ว่าจะส่งเขากลับได้เมื่อใด คือมีเวลากำหนดแล้วจริงได้ฤกษ์ไม่ ข้อนี้จะต้องให้พระยาสุริยาดอบ แต่ส่วนของที่หายนั้น ไม่ปรากฏว่าของที่แต่งแล้วฤกษ์ของที่เก็บรักษาไว้ ของเหล่านี้ต่างคนต่างพูดคิดการที่จะรักษา ทั้งกรมสรรพสาตร พระยาบุรุษย พระยารพงษ ต่างคนต่างก็เหลวกันหมด จนถึงของไม่มีใครรักษา ถ้ายังคงไม่มีตัวผู้เป็นเจ้าของอยู่ดังนี้ อไรๆ ก็เสียหายได้หมด เสียเท่าราคาที่ยัญญากันอีกครั้งหนึ่งก็เป็นได้ การเรื่องนี้ขอให้เจ้าฟ้ากรมหลวงนริศ กรมขุนสมมต พระยาบำเรอภักดิ์ ได้สวนแลคิดกะการดู ทั้งข้อที่ควรจะเอาฮาเลไว้ก็เดือนจะได้สัญญาจ้างเขาต่อไปใหม่ ทั้งของที่มาแล้ว จะควรมอบใครเป็นผู้รักษา ทั้งที่จะไม่ให้หายแลไม่ให้ทรุดโทรมไปในระหว่างที่ยังไม่ได้ตั้งแต่ง ให้เป็นการตกลงเสียโดยเร็ว</p>	

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๙๐๖ก
ที่มา หจช. ร.๕ บ.๙/๖๔

ขุนพิพัฒน์ พิมพ์
มหาฤทธิ ทาน

ที่ ๕๓/๑๑๕๕

กรมราชเลขาการ

วันที่ ๖ ธันวาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

ทูลพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย ด้วยได้รับลายพระหัตถ์ ที่ ๑๑๔/๔๘๕๒ ลงวันที่ ๔ เดือนนี้ ให้มีสเดอฮาเล ซึ่งจ้างเข้ามาสำหรับจัดเครื่องแต่งพระที่นั่งอัมพรสถาน ขอรับเงินคือตั้งแต่เดือน ธันวาคมถึงมีนาคม ๑๒๓ เป็นเงินเดือนละ ๓๕ ปอนด์ ตามสัญญา แต่เดือนเมษายนถึงตุลาคม ๑๒๔ เดือนละ ๔๐ ปอนด์ รวมทั้งสิ้นเป็นเงิน ๔๘๐ ปอนด์ ๑๗ ชิลลิง ๒ เพนนีนั้น พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้กรมพระคลังข้างที่จ่ายเงินรายนี้ให้แล้ว ส่วนการที่จะจัดต่อไป แลเครื่องของหาญนั้น ยังโปรดให้ดำริห์จัดการอยู่

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๙๐๖๗
ที่มา หจข. ร.๕ ป.๗/๖๔

ที่ ๙๗/๑๒๖๙

พระที่นั่งวิมานเมฆ

วันที่ ๖ ธันวาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

ถึงกรมขุนสมมตอมรพันธุ์ ด้วยกรมหมื่นมหิศรราชหฤทัยมีหนังสือมาขออนุญาตเบิกเงินเดือนแลค่าพาหนะ ค่าที่อยู่ ให้มิสเตอร์ฮาลา ซึ่งได้จ้างมาสำหรับจัดเครื่องแต่งพระที่นั่งอัมพรสถาน คือ ตั้งแต่เดือนธันวาคมถึงมีนาคม ร.ศก ๑๒๓ เป็นเงินเดือนละ ๓๕ ปอนด์ เดือนเมษายนถึงตุลาคม ร.ศก ๑๒๔ เดือนละ ๔๐ ปอนด์ รวมทั้งสิ้นเป็นเงิน ๔๘๐ ปอนด์ ๑๗ ชิลลิง ๒ เพนซ์ ให้เธอจ่ายเงินตามจำนวนที่ว่านี้ให้กรมหมื่นมหิศรรับไป

ข่าวเสด็จขึ้นท้องพระโรงใหม่ที่วังสวนดุสิต

ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ช่างจัดการสร้างท้องพระโรงขึ้นที่ในวังสวนดุสิต เป็นเครื่องไม้มาจากพื้นต่ำหลังหนึ่ง สำหรับเสด็จออกในเวลาประทับอยู่สวนดุสิตโดยปรกติทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการขึ้นท้องพระโรงใหม่ มีกำหนดในวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

เวลาเช้าได้มีการเจริญพระพุทธมนต์ที่ท้องพระโรง ๓๐ รูป มีพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรสเปนประธาน พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนอาหารบิณฑบาตและทรงปฏิบัติพระสงฆ์ ๑ รับพระราชทานฉันแล้ว ทรงประเคนเครื่องไทยธรรมตามสมควร พระสงฆ์ถวายอนุโมทนาและถวายอดิเรก ถวายพระพรลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับเสวยพร้อมด้วยพระบรมวงษานุวงศ์และข้าราชการบรรดาที่ไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในเวลานี้ก็ได้รับพระราชทานเลี้ยงทั่วกัน ครั้นเวลาเที่ยงเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้น

เวลาบ่ายโปรดเกล้าฯ ให้พรหมณ์เบิกแว่นเวียนเทียนสมโภช ครั้นเวลาค่ำโปรดเกล้าฯ ให้มีการเลี้ยงพระบรมวงษานุวงศ์ ข้าราชการและมีครเปนการครีกครื้นด้วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกประทับจนเวลา ๗ ทุ่มเศษเสด็จขึ้น

วันที่ ๑๘ ธันวาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

กราบทูล พระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนสมมตอมรพันธ์ ราชเลขาธุการ ทราบฝ่าพระบาท
ข้าพระพุทธเจ้าได้รับรายงานของกรมโยธา ว่า มีศเตอร์ฮาล ผู้จัดการเครื่องเฟอร์นิเจอร์
ของห้างเมเปิลสำหรับพระที่นั่งอัมพรสถาน ได้หาตัวมิศเตอร์ซอร์อินนิเยไฟฟ้าที่ห้างเมเปิลได้
จัดส่งเข้ามาทำการแทนมิศเตอร์เบลลีผู้ถึงแก่กรรม ซึ่งจะได้ทำการติดต่อดำเนินการไฟฟ้า
แห่งพระที่นั่งอัมพรสถานต่อไปนั้น ไปชี้แจงกับพระสติดย์ว่ามิศเตอร์ซอร์จะได้ลงมือทำการ
ตั้งแต่ตั้งแต่วันที่ ๕ เดือนนี้เป็นต้นไป เพราะว่าการเบิกจ่ายได้ยกมาอยู่ทางกระทรวงโยธาธิการ
แล้ว จะได้จัดการจ่ายเงินเดือนให้มิศเตอร์ซอร์แลค่าเช่ารถค่าเช่าบ้านต่อไป ข้าพระพุทธเจ้าจึง
ได้สอบถามพระสติดย์ไปว่าการที่ได้เรียกมิศเตอร์ซอร์เข้ามา นี้ ได้มีข้อตกลงกับห้างเมเปิลแลมิศ
เตอร์ซอร์ไว้อย่างไรบ้างหรือไม่ พระสติดย์ก็ไม่สามารถจะชี้แจงได้เป็นแต่เพียงได้ทราบฝ่า
พระบาทได้เรียกมิศเตอร์ฮาลไปเฝ้าที่วังแลมีรับสั่งให้เรียกช่างไฟฟ้าเข้ามาทำการเท่านั้น การ
ต่อไปพระสติดย์หาทราบไม่ ข้าพระพุทธเจ้าจึงต้องขอพระบารมีเป็นที่พึ่งที่จะได้ทราบเกล้าว่า
ถ้าฝ่าพระบาทได้ให้เรียกมิศเตอร์ซอร์ผู้นี้เข้ามาทำการแทนมิศเตอร์เบลลีแล้ว ได้มีข้อตกลงกับ
ห้างเมเปิลหรือมิศเตอร์ซอร์ไว้ประการใดในการที่เขาจะได้ทำการต่อไป แลมีเงินเดือนๆ ละ
เท่าใดกับค่าใช้สอยอื่นๆ อีกเท่าใด ขอฝ่าพระบาทได้ทรงพระเมตตาให้ข้าพระพุทธเจ้าได้
ทราบการโดยตลอดด้วย เพื่อจะได้ปฏิบัติจัดการให้ถูกต้องตามหน้าที่ ต่อไป

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้า,

เสนาบดีไปตรวจราชการทางหัวเมืองฝ่ายเหนือ

ข้าพระพุทธเจ้า

เสถียรฐาปนิกิตย์

ปลัดทูลฉลองเซนแทน

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๙๑๙
ที่มา หจข. ร.๕ บ.๙/๖๔

(สำเนา)

หอรัษฎากรพิพัฒน์

วันที่ ๑๙ ธันวาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

กราบทูล พระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนสมมตอมรินทร์ ทราบฝ่าพระบาท

ลายพระหัตถ์ที่ ๕๓/๑๑๕๕ ลงวันที่ ๖ เดือนนี้ว่า ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้
กรมพระคลังข้างที่จ่ายเงินเดือนแลค่าพาหนะค่าที่อยู่ให้แก่มิสเตอร์ฮาเล รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน
เงิน ๔๘๐ ปอนด์ ๑๗ ชิลลิง ๒ เพนนีนั้น ได้รับทราบเกล้าฯ แล้ว

เงินรายนี้ขอได้โปรดประทานให้หลวงสรรพการหรือผู้รับไป

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้าฯ

(ลงพระนาม) มหิศร.

วันที่ ๒๓ ธันวาคม ร.ศ. ๑๒๔

บายูซึ่งขอรับเงินรายบุศิลาพื้นแลคั่นบันไดทั้ง ๓ ชั้นกับก่อชานชาลานำบันได มุขด้านเหนือแลแก่เพดานห้องบันไดชั้น ๓ เพิ่มเติม ทำไม้บัวประกอบกรอบเข็ดนำประตูหน้าต่างแห่งพระที่นั่งอัมพรสถาน

- ค่าสิ่งของ - ค่าศิลาอ่อน ร้อยละ ๑๑๐ - ๑๒๕ บาท
- ค่าแรง - ค่าแรงขนศิลาลงบรรทุกเรือ, ขึ้นจากเรือ
- ค่าแรงเลือกคัดศิลา ค่าแรงขัดศิลา
- ค่าใช้จ่าย - ค่าภาษีร้อยชักสามในค่าศิลาอ่อน ๓๔๑๙๑ บาท
- ค่าโกดังเก็บศิลาอ่อน ๑ บาท ๔๓ อัฐ
- ค่าเช่าเรือฉลอมบรรทุกศิลาอ่อนจากห้างสีตาส่งพระที่นั่ง ๒๐ ลำ ๕๙๐ บาท ๓๒ อัฐ
- ค่าเช่ารถบรรทุกศิลาอ่อนจากห้างสีตาส่งพระที่นั่งคันละ ๔ บาท ๒ คั้น

(สำเนา) ที่

วันที่ ๓๐ ธันวาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

ข้าพระพุทธเจ้า เจ้าฟ้ากรมหลวงนริศรานุวัดติวงศ์ กรมขุนสมมตอมรพันธุ์ พระยา
บำเรอภักดิ์ขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณา ให้ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท โดยพระ
ราชหัตถเลขาที่ ๑๑/๑๒๗๐ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ได้สวนแลคิดกะการ ในข้อที่ควร
จะจ้างมิสเดอฮาเลไว้อีกก็เดือน ทั้งของเครื่องแต่งพระที่นั่งอัมพรสถานที่มาแล้วจะมอบให้ผู้ใด
รักษา เพื่อว่าจะมิให้หาย และมีให้ทรุดโทรมไปในระหว่างซึ่งยังมีได้ตั้งแต่นั้น ข้าพระพุทธเจ้า
ได้รับใส่เกล้าฯ เรียกพระยาสุรียานุวัตร แลพระยาบุรุษยรัตนราชพัลลภ มาได้สวนแลถูกษา
พระยาสุรียานุวัตรเห็นด้วยเกล้าฯ ว่า เครื่องตั้งแต่งทั้งปวงอันเปนของตั้งติด เช่น โต๊ะกระจก
เปนต้น ก็ได้ตั้งเสร็จแล้ว ยังเหลือแต่ของตั้งลอย เช่น เก้าอี้เปนต้น ยังไม่ได้ตั้ง ด้วยที่ทางยัง
ไม่แล้วเรียบร้อย แต่ของทั้งนั้นไม่ใช่เปนของที่ตั้งแต่งยาก จึงเห็นเปนการไม่จำเป็นที่จะต้อง
จ้างมิสเดอฮาเลไว้อีกต่อไปให้เปลืองเงิน ข้าพระพุทธเจ้าก็ลงเนื้อเห็นชอบด้วยพร้อมกันในข้อนี้
แลมีความเชื่อในความสามารถของพระยาสุรียา ที่คงจะจัดการฉลองพระเดชพระคุณได้ให้เปน
การเรียบร้อยด้วยไม่ต้องมีมิสเดอฮาเล เพราะฉะนั้นจึงคิดด้วยเกล้าฯ ว่า ให้มีเวลาที่มิสเดอฮาเล
จะอยู่ตรวจมอบสิ่งของให้เสร็จสักเดือนหนึ่งก็จะพอควรแก่การ เงินเดือนมิสเดอฮาเลได้ขอร้องไว้
เพียงเดือนตุลาคม ซึ่งกรมหมื่นมหิศรราชหฤทัยทรงเห็นว่าควรจ่าย แลโปรดเกล้าฯ
พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จ่ายแล้วนั้น ควรเพิ่มให้เสียอีกสามเดือน ถึงสิ้นเดือน
มกราคมให้ได้กลับไปจากกรุงเทพฯ ส่วนการรักษาสิ่งของนั้น เดิมที่มีได้มีผู้รับผิดชอบ ด้วย
สำคัญอยู่ว่ามิสเดอฮาเลยังเป็นเจ้าของ ส่วนมิสเดอฮาเลก็ถือว่าตนเป็นเจ้าของจริง แต่ตนผู้
เดี๋ยวก็ไม่สามารถจะรักษาได้จึงเกิดอันตรายของหายไปบ้าง การที่จะรักษาต่อไปนั้น เห็นด้วย
เกล้าฯ ว่า ของก็รวบรวมอยู่บนพระที่นั่งนั้นทั้งสิ้นแล้ว ถ้าจัดผู้หนึ่งผู้ใดขึ้นไปรักษาเปนแพน
กหนึ่ง การทำพระที่นั่งก็ยังจะทำอยู่ ก็จะเป็นการพลุกพล่านสองฝักสองฝ่าย เมื่อมีสิ่งใดเปน
อันตรายขึ้นก็จะเกิดขัดทอดกัน จึงเห็นด้วยเกล้าฯ ว่า ควรมอบให้พระยาสุรียารักษาด้วยการ
จึงจะเรียบร้อย พระยาสุรียาก็เห็นชอบด้วยแลเต็มใจที่จะฉลองพระเดชพระคุณ จึงตกลงว่าพระ
ยาสุรียาจะตรวจรับสิ่งของจากมิสเดอฮาเล แลจัดคนพิทักษ์รักษาไว้ ให้มิสเดอฮาเลกลับ
ออกไปในสิ้นเดือนมกราคม ถ้าของสิ่งใดยังขาดไม่ครบตามบัญชีที่ส่ง ก็ให้จัดส่งเข้ามา
ภายหลัง

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

(ลงพระนาม)

นริศ
สมมตอมรพันธุ์
พระยาบำเรอภักดิ์

วันที่ ๓๐ ธันวาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

ข้าพระพุทธเจ้า

เจ้าฟ้ากรมหลวงนริศรานุวัดติวงศ์

กรมขุนสมมตอมรินทร์

พระยาบำเรอภักดิ์

ขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณา ให้ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท โดยพระราชหัตถเลขาที่ ๑๑/๑๒๗๐ ซึ่งพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ไตสวนแลคิดกะการ ในข้อที่ควรจะจ้างมิสเตอร์ฮาเลวไว้อีกก็เดือน ทั้งของเครื่องแต่งพระที่นั่งอัมพรสถานที่มาแล้วจะมอบให้ผู้ใดรักษาเพื่อว่าจะมิให้หาย และมีให้ทรุดโทรมไปในระหว่างซึ่งยังมีได้ตั้งแต่นั้น

ข้าพระพุทธเจ้าได้รับใส่เกล้าฯ เรียกพระยาสุรียานุวัตร แลพระยาบุรุษรัตนราชพัลลภ มาไตสวนแลปลูกษา พระยาสุรียานุวัตรเห็นด้วยเกล้าฯ ว่าเครื่องตั้งแต่งทั้งปวงอันเป็นของตั้งติด เช่นโต๊ะกระฉากเป็นต้นก็ได้ตั้งเสร็จแล้ว ยังเหลือแต่ของตั้งลอย เช่นเก้าอี้เป็นต้น ยังไม่ได้ตั้ง ด้วยที่ทางยังไม่แล้วเรียบร้อย แต่ของทั้งนั้นไม่ใช่เป็นของที่ตั้งแต่งยาก จึงเห็นเป็นการไม่จำเป็นที่จะต้องจ้างมิสเตอร์ฮาเลวไว้อีกต่อไปให้เปลืองเงิน ข้าพระพุทธเจ้าก็ลงเนื้อเห็นชอบด้วยพร้อมกันใน ข้อนี้ แลมีความเชื่อในความสามารถของพระยาสุรียาที่คงจะจัดการฉลองพระเดชพระคุณได้ ให้เป็นการเรียบร้อยด้วย ไม่ต้องมีมิสเตอร์ฮาเลว เพราะฉะนั้นจึงคิดด้วยเกล้าฯ ว่า ให้มีเวลาที่มิสเตอร์ฮาเลวจะอยู่ตรวจมอบสิ่งของให้เสร็จสักเดือนหนึ่งก็จะพอควรแก่การ เงินเดือนมิสเตอร์ฮาเลวได้ร้องขอไว้เพียงเดือนตุลาคมซึ่งกรมหมื่นมหิศรราชหฤทัยทรงเห็นว่าควรจ่าย แลได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จ่ายแล้วนั้น ควรเพิ่มให้เสียอีกสามเดือน ถึงสิ้นเดือนมกราคมให้ไต่กลับไปจากกรุงเทพฯ ส่วนการรักษาสิ่งของนั้นเดิมที่มีได้มีผู้ได้รับผิดชอบ ด้วยสำคัญอยู่ว่า มิสเตอร์ฮาเลวยังเป็นเจ้าของ ส่วนมิสเตอร์ฮาเลวก็ถือว่าตนเป็นเจ้าของจริง แต่ตนผู้เตียวก็ไม่สามารถจะรักษาได้จึงเกิดอันตรายของหายไบบ้าง การที่จะรักษาต่อไปนั้น เห็นด้วยเกล้าฯ ว่า ของก็รวบรวมอยู่บนพระที่นั่งนั้นทั้งสิ้นแล้ว ถ้าจัดผู้หนึ่งผู้ใดขึ้นไปรักษาเปนพแนกหนึ่ง การทำพระที่นั่งก็ยังจะทำอยู่ ก็จะเป็นการพลุกพล่านสองฝักสองฝ่าย เมื่อมีสิ่งใดเปนอันตรายขึ้นก็จะเกิดขัดทอดกัน จึงเห็นด้วยเกล้าฯ ว่า ควรมอบให้พระยาสุรียารักษาด้วย การจึงจะเรียบร้อย พระยาสุรียาก็เห็นชอบด้วยแลเต็มใจที่จะฉลองพระเดชพระคุณ จึงตกลงว่าพระยาสุรียาจะตรวจรับสิ่งของจากมิสเตอร์ฮาเลว แล้วจัดคนพิทักษ์รักษาไว้ ให้มิสเตอร์ฮาเลวกลับออกไปในสิ้นเดือนมกราคม ถ้าของสิ่งใดยังขาดไม่ครบตามบัญชีที่สั่ง ก็ให้จัดส่งเข้ามาภายหลัง

ควรมีควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

นริศ

สมมตอมรพันธ์

พระยาบำเรอภักดิ์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๑๐๐๖ก
ที่มา หจข. ร.๕ ป.๙/๖๔

สำเนาที่ ๔๙/๑๔๑๙

พระที่นั่งวิมานเมฆ

วันที่ ๖ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

ถึงเจ้าฟ้ากรมหลวงนริศรานุวัดติวงศ์ กรมขุนสมมตอมรพันธุ์ พระยาบำเรอภักดิ์ ด้วย
ได้รับหนังสือลงวันที่ ๓๐ ธันวาคม ว่าด้วยได้ปรึกษาถึงการที่จะจ้างมิสเดอฮาเลแลคติดการที่จะ
รักษาเครื่องแต่งพระที่นั่งอัมพรสถานต่อไป เปนอันเห็นชอบพร้อมกันจะไม่จ้างมิสเดอฮาเลไว้
อีก เพราะเครื่องตั้งติดเสร็จแล้ว ยังแต่ของตั้งลอยซึ่งเป็นของตั้งแต่งง่าย ว่าพระยาสุริยารับจะ
จัดการตกแต่งตลอดทั้งการดูแลระวังรักษาต่อไป ส่วนเงินเดือนมิสเดอฮาเลตามที่ร้องขอไว้
เพียงเดือนตุลาคม ควรเพิ่มให้อีก ๓ เดือน ถึงสิ้นเดือนมกราคม เพื่อได้มีเวลาตรวจรับ
มอบหมายสิ่งของนั้น ทราบแล้ว ตามที่ได้ปรึกษาตกลงจะไม่จ้างมิสเดอฮาเลไว้ แลมอบการ
ตกแต่งระวังรักษาให้พระยาสุริยาจัดการต่อไปนั้น เปนการดีแล้ว

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๑๐๐๖๗
ที่มา หจช. ร.๕ บ.๗/๖๔

สำเนาที่ ๑๑๕/๑๔๒๗

พระที่นั่งวิมานเมฆ

วันที่ ๖ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

ถึงกรมขุนสมมตอมรพันธุ์ ด้วยตามที่ได้สั่งให้จ่ายเงินเดือนมิสเดอฮาเลเพียงสิ้นเดือน
ตุลาคมศกนี้ เดือนละ ๔๐ ปอนด์ ให้กรมหมื่นมหิศรวิปโยนั้น บัดนี้ต้องจ้างมิสเดอฮาเลต่อจาก
เดือนตุลาคมมาอีก ๓ เดือน ที่สุดเพียงเดือนมกราคม เป็นเงิน ๑๒๐ ปอนด์ กับทั้งค่าใช้จ่ายด้วย
ให้เธอจ่ายเงินตามจำนวนนี้ให้กรมหมื่นมหิศรวิปโย

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๑๐๐๖ค
ที่มา หจข. ร.๕ บ.๗/๖๔

สำเนาที่ ๗๑/๑๓๖๘

กรมราชเลขาณการ

วันที่ ๖ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

ทูลพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย

ด้วยจดหมายหม่อมฉันที่ ๕๓/๑๑๕๕ ลงวันที่ ๖ ธันวาคม ว่าการที่จะจัด
ต่อไปในเรื่องมิสเดอฮาเลแลเรื่องของหายยังโปรดเกล้าฯ ให้ดำริห์อยู่นั้น บัดนี้ไปอันตกลง
โปรดเกล้าฯ ให้จ้างมิสเดอฮาเลต่อจากเดือนตุลาคม อีก ๓ เดือนที่สุดเพียงสิ้นเดือนนี้ แลได้
โปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้กรมพระคลังข้างที่จ่ายเงินเดือนรายนี้แล้ว
ส่วนการตกแต่งและระวังรักษาเครื่องฟอนิเซอร์ ได้โปรดเกล้าฯ ให้พระยาสุรียานุวัตรเป็นเจ้าหน้าที่
จัดการต่อไป.

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๑๐๐๗
ที่มา หจช. ร.๕ ป.๗/๖๔

สำเนาที่ ๑๑๖/๑๔๓๖

พระที่นั่งวิมานเมฆ

วันที่ ๗ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

ถึงเจ้าฟ้ากรมหลวงนริศรานุวัตดิวงษ์ แลกรมขุนสมมตอมรพันธุ์

กรมสรรพสาตราบำเหน็จส้อม.ฮาเลขอเงินที่มาตายซึ่งเป็นธรรมเนียมของฝรั่งต้องแกะลอง
ดูจนสิ้นท่าดีกว่าไม่แกะ ถ้าเห็นจะเป็นใจบีตบีตหนักไปจะให้บ้าง เท่าไรจะควรก็ตาม

เรื่องรักษาฟอนิเซอ เธอได้จัดการตกลงกับพระยาสุริยา แต่ดูก็มีความเห็นต่างไป
ความจริงนั้นก็จะเป็นอย่างเช่นดูกว่า เว้นไว้แต่เธอได้จัดการอย่างไรกับพระยาสุริยาให้รักษาดี
ขึ้น ขอให้คิดอ่านดูอีกสักชั้นหนึ่ง

วันที่ ๑๑ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

กราบทูล พระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนสมมตอมรินทร์ ทราบฝ่าพระบาท

ด้วยประทานลายพระหัตถ์ ที่ ๗๑/๑๓๖๕ ลงวันที่ ๖ เดือนนี้ ว่า โปรดเกล้าฯ ให้จ้าง
มิสเตอร์ฮาเล่ต่อจากเดือนตุลาคมอีก ๓ เดือน คือที่สุดเพียงสิ้นเดือนนั้นนั้น ได้ทราบเกล้าฯ แล้ว
เรื่องห้างเมเปอลมีการพัวพันกันอยู่อีกหลายอย่าง ดั่งจะได้กราบทูลต่อไปนี้

๑ เรื่องที่มิสเตอร์ฮาเล่จะกลับออกไปนั้น จะต้องโปรดพระราชทานเงินเดือนในระหว่าง
เดินทางจนถึงยุโรปอีกเดือนหนึ่งแต่ค่าเดินทางไม่ต้องให้

๒ มิสเตอร์ฮาเล่เอาบิลบางกอกติดอกมาส่งไว้ที่เกล้าฯ แจ้งว่า (ก) พระเจ้าน้องยาเธอ กรม
ขุนสรรพศาสตร์ศุภกิจรับสั่งให้ทำการเพิ่มเติมในห้องน้ำ มิสเตอร์ฮาเล่ได้ซื้อของจากห้างบางกอก
ติดอกตามรับสั่งพระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนสรรพศาสตร์ศุภกิจรายหนึ่งเป็นเงิน ๖๓๓ บาท ๒๗ อัฐ
(ข) พระสถิตยนิมานการให้ทำต่อจากที่ต่าง ๆ มีเว็จแลห้องน้ำเป็นต้น ซึ่งเขาไม่ได้คิดรวมใน
รายประมาณเพราะเป็นของสำหรับที่ตึกไม่ใช่เครื่องประดับแต่มิสเตอร์ฮาเล่ได้รับคำสั่งให้ทำจึงได้
ว่าให้บางกอกติดอกทำแลซื้อของรวมราคา ๓,๗๗๘ บาท พระสถิตยไม่เข้าใจว่าการเช่นนี้จะ
ควรอยู่ในคอนแทรก หรือไม่ให้มิสเตอร์ฮาเล่มาแจ้งแก่เกล้าฯ ที่จริงการนี้หาได้เกี่ยวข้องกับคอน
แทรกไม่จึงเป็นเงินที่จะต้องใช้จ่ายบางกอกติดอกทางมิสเตอร์ฮาเล่เท่าจำนวนนี้อีกรายหนึ่ง

๓ มิสเตอร์ฮาเล่เอาบัญชีค่าโคมตะเกียงไฟฟ้าซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้า
น้องยาเธอ กรมขุนสรรพศาสตร์ศุภกิจเป็นผู้สั่ง พระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนสรรพศาสตร์ศุภกิจได้
ทรงสั่งทางอินยิเนียร์ของห้างเมเปอลที่อยู่กรุงเทพฯ แต่เป็นจำนวนเงินมากห้างเมเปอลไม่ยอม
ส่งตามคำบอกเล่าของอินยิเนียร์ซึ่งเวลานั้นอยู่ในกระทรวงโยธาธิการจ้างไว้ ขอให้
ข้าพระพุทธเจ้าคอนเฟอมว่าที่อินยิเนียร์อ้างรับสั่งของพระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนสรรพศาส
ตรศุภกิจเป็นอันถูกต้องฤ่ไม่ เกล้าฯ เห็นด้วยเกล้าฯ ว่าเป็นการร้อนที่จะต้องพระราชประสงค์จึง
ได้จดหมายทูลถามพระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนสรรพศาสตร์ศุภกิจตามจำนวนเงินที่ทรงรับสั่ง
ได้รับลายพระหัตถ์ตอบว่าเป็นการถูกต้องแล้ว เกล้าฯ จึงได้โทรเลขไปยังห้างเมเปอลคอนเฟอม
ว่าคำสั่งนั้นเป็นอันถูกต้อง แลในเรื่องค่าไฟฟ้านี้เป็นคำสั่งของพระสถิตยสั่งกับอินยิเนียร์นั้น ก็มี
ปะปนกันอยู่แต่รายเหล่านั้นไม่ได้เกี่ยวกับคำรับของเกล้าฯ แลได้ทราบที่พระสถิตยได้รับ
พระราชทานพระบรมราชานุญาตเงินไว้ทางหนึ่งแล้วแต่ยังหาได้ใช้ห้างเมเปอลไม่ แต่เมื่อส่ง
เครื่องไฟฟ้าหมดแล้ว ห้างเมเปอลส่งบิลมาทั้งรายพระสถิตยสั่งแลรายพระเจ้าน้องยาเธอ กรม

ขุนสรรพสาตรศุภกิจสั่งรวมมาถวายพระเจ้าห้องยาเธอ กรมขุนสรรพสาตรศุภกิจเป็นเงิน ๗,๗๗๖ ปอนด์ ๗ ชิลลิง ๖ เพนซ์ พระเจ้าห้องยาเธอ กรมขุนสรรพสาตรศุภกิจประทานบิลรายนี้มายังเกล้าฯ ให้กราบทูลขอประทานเงินใช้ให้แก่ห้างเมเปอล เกล่าย จึงได้ทูลตอบไปว่าในชั้นเรื่องไฟฟ้าเกล้าฯ ไม่ได้ทราบ แลเกี่ยวข้องกับทั้งใครเป็นผู้รับรองกันอย่างไร โดยผู้สั่งแยกย้ายกันอยู่หลายทาง ส่วนเกล้าฯ จะเป็นผู้ใช้เงินนั้นไม่ขัดข้องแต่ไม่ทราบเกล้าฯ ว่าตามบิลที่เขายื่นมานี้ได้รับของครบแล้ว หรือประการใดก็ไม่ทราบ ขอได้ทรงจัดการให้ตลอดถนัดกว่าที่เปนเกล้าฯ ใช้เงินเกล้าฯ ก็ จะกราบทูลขอฝ่าพระบาท

๔ เรื่องการไฟฟ้าที่ยังค้างอยู่ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เกล้าฯ จัดกับพระเจ้าห้องยาเธอ กรมขุนสรรพสาตรศุภกิจ ได้ตกลงให้ห้างเมเปอลจ้างอินยิเนียสั่งเข้ามาทำการส่วนการค้างเก่าให้ทำต่อไปให้สำเร็จ ส่วนการใหม่ที่จะต้องเพิ่มเติมให้ทำรายประมาณทั้งสิ้นของแลค่าแรง ฝ่ายเราต้องเสียค่าเดินทางทั้งขามาแลขาไปในระหว่างทำการเก่าเพิ่มเติม ห้างเมเปอลจะคิดเดือนละ ๔๐ ปอนด์กับทั้งค่าที่อยู่แลค่าเดินทางตามที่เสีย ส่วนรายประมาณที่จะยื่นใหม่นั้นให้กะเหมารวมทั้งค่าสิ่งของแลค่าแรงเสร็จทีเดียว ซึ่งเราจะเลือกรับหรือมิรับก็ได้อินยิเนียที่เข้ามาคือ มิสเตอร์ซอ ซึ่งเวลานี้ยังกำลังลงมือทำการอยู่ในเรื่องเงินต่าง ๆ ดังกราบทูลมาแล้ว มิสเตอร์ฮาเลมาพัดเกล้าฯ ซึ่งเกล้าฯ ไม่อยากจะปฏิเสธอย่างยายกะดาปลุกถั่วปลุกงาจึงรับไว้ว่าจะจัดการให้เป็นทีเรียบร้อย เกล่าย เข้าใจว่าตามบายชีที่เคลมเหล่านี้เป็นเรื่องที่ส่งแลรับของมาแล้วทั้งนั้น จึงไม่มีทางอะไรนอกจากจะต้องใช้เงินไป จะโปรดเกล้าฯ ให้มอบการนี้ส่งพระยาสุรียานุวัตร หรือจะโปรดเกล้าฯ ให้ใช้เสียทีเดี๋ยวก็สุดแล้วแต่จะโปรดเกล้าฯ ได้ส่งบายชีสิ่งของเครื่องฟอนิเซอร์ซึ่งได้สั่งมาสำหรับพระที่นั่งให้แก่พระยาสุรียานุวัตร เพื่อได้รับมอบจากมิสเตอร์ฮาเลด้วยแล้ว

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้าฯ

(ลงพระนาม) มหิศร.

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๑๐๑๕ก

ที่มา หจช. ร.๕ บ.๗/๖๔

สำเนาที่ ๑๒๒ / ๑๔๘๖

พระที่นั่งวิมานเมฆ

วันที่ ๑๕ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

ถึงกรมขุนสมมตอมรพันธุ์ ด้วยกรมหมื่นมหิศรราชหฤทัยมีหนังสือมาว่าด้วยเรื่องเงินที่ยังพัวพันกับห้างเมเปอลอยู่อีกหลายอย่างที่จะต้องจ่ายเงินในชั้นนี้ คือ ๑ เรื่องมิสเตอร์ฮาเลที่ได้สั่งให้จ่ายเงินจำนองไว้อีก ๓ เดือนที่สุดเพียงเดือนมกราคม นั้น จะต้องจ่ายเงินเดือนต่อไปในระหว่างเดินทางกลับจนถึงยุโรปอีกเดือนหนึ่ง แต่ค่าเดินทางไม่ต้องให้ ๒ มิสเตอร์ฮาเลเอาบิลบางกอกดอกมาสั่งไว้ค่าของที่ซื้อทำการเพิ่มเติมในห้องอาบน้ำตามคำสั่งกรมขุนสรรพสาตรศุภกิจรายหนึ่ง เงิน ๖๓๓ บาท ๒๗ อัฐ ค่าทำท่อต่อจากที่ต่างๆ มีเว็จแลห้องน้ำเปนต์ัน ซึ่งเขาไม่ได้รวมในรายประมาณเพราะเป็นของสำหรับที่ตึกไม่ใช่เครื่องประดับตามที่พระสติดยนิมมานการสั่งให้ทำรายหนึ่งเงิน ๓๗๗๘ บาท ดังนี้ ให้เธอจ่ายเงินที่จะต้องจ่ายนี้ให้กรมหมื่นมหิศรรับไป

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๑๐๑๕๗
ที่มา หจข. ร.๕ บ.๗/๖๔

ที่ ๘๑/๔๑๒๘

กระทรวงโยธาธิการ

วันที่ (ต้นฉบับลงเดือน) มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

ขอเดชะฝ่าล่องธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ด้วยมิสเตอร์เฟโรเรลี ช่างเขียนภาพพระที่นั่งอัมพรสถานกำหนดว่าใน ๒ เดือนนี้จะเขียนภาพที่ผนังต่างๆ ในพระที่นั่งนั้นแล้วสิ้นได้ เว้นเสียแต่ช่องสำหรับเขียนภาพใหญ่ที่ผนังบรรไดใหญ่รูปเดียวซึ่งกว่าจะเขียนได้สำเร็จจะต้องใช้เวลาหลายเดือน มิสเตอร์เฟโรเห็นว่า ถ้าจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เขียนภาพต่อไป จะทำได้ก็แต่เมื่อภายหลังเสด็จขึ้นประทับพระที่นั่งนั้นแล้ว

ในระหว่างเวลาภายหลัง ๒ เดือนนั้น มิสเตอร์เฟโรมีธุระจะออกไปส่งญาติที่ยุโรปออกไปอเมริกา มิสเตอร์เฟโรได้เข้ามารับราชการ ๒ ปีแล้ว จึงอยากจะขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาตพักราชการกราบถวายบังคมลาออกไปยุโรปสัก ๔ เดือน จะขอรับพระราชทานเงินเดือนเต็ม

เงินเดือนมิสเตอร์เฟโรทุกวันนี้จ่ายอยู่ ๒ ทางๆ กรมโยธาเดือนละ ๔๘ ปอนด์ ทางพระคลังข้างที่เดือนละ ๓๒ ปอนด์ รวมเป็นเงินเดือนละ ๘๐ ปอนด์

ตามพระราชประสงค์เดิมที่จะให้มิสเตอร์เฟโร ได้เขียนพระบรมรูปข้างนั้น มิสเตอร์เฟโรยังตั้งใจคอยรับพระบรมราชโองการอยู่เสมอ โดยเชื่อฝีมือว่าจะทำได้ดี

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า พระยาสุรียานุวัตร

ขอเดชะ

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๑๐๑๙

ที่มา หจช. ร.๕ บ.๙/๖๔

รับวันที่ ๑๙ มกราคม ร.ศ. ๑๒๔

นาม พระยาสุริยา ที่ ๘๑/๔๑๒๘

ลงวันที่ ๑๙ มกราคม ร.ศ. ๑๒๔

ใจความ มิตเดอเฟโรเรลีซังเขียนภาพพระที่นั่งอัมพรสถานขอพระราชทานออกไปยุโรป ๔ เดือน

พระราชกระแส

หมายเหตุ

การที่ว่าจะงดภาพใหญ่ ไว้ทำต่อเมื่อขึ้นพระที่นั่งแล้วนั้น เหนจะ
เกะกะมาก เข้าใจว่าที่เขากำหนดดังนี้ ด้วยหมายว่าจะขึ้นพระที่
นั่งในเดือนมินาคม แต่เห็นว่าที่ไหนจะทัน ออกไม่เชื่อไม่ได้
ตระเตรียมไว้ ถ้าจะขึ้นน่าจะต้องไปต่อราวเดือน ๑๒ ถ้าเขียน
เสียให้สำเร็จได้ก่อนจะดี เขาควรที่จะได้ลา ๔ เดือนจริง แต่ถ้า
ไม่เป็นการจำเป็นหนักหนาแล้ว ลา ๖ เดือนภายหลัง ๓ ปี เป็น
การสะดวกดีด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย ให้ลองคิดอ่านว่ากล่าวดู ใ้งาน
แล้วเสร็จเป็นขาดตอนเรื่องพระคลังข้างที่เสียได้จึงจะดี ถ้าหาก
ว่าเขาจะออกไปในระหว่างงานยังไม่แล้วจะยอมเสียเงินส่วนเร่ง
งานให้ด้วยนั้นไม่ได้จริงๆ ในการเขียนพระบรมรูปนั้น ถ้าจะ
เลื่อนได้ จะต้องเป็นเดือนมินาคม ซึ่งเป็นเวลาสบายกว่าเวลานี้
อนึ่งเงินเดือนส่วนพระคลังข้างที่ เดิมก็ไม่ได้ว่ากล่าวกัน
เลย พระสถิตไปยอมให้เขาขึ้นเองโดยอ้างว่าให้เขาทำการเกิน
เวลา ก็ยอมไปเสียด้วย การลวงมาแล้ว ถ้าจะต้องไปพลอยให้
เงินเดือนเขาเต็ม ๔ เดือนสำหรับเวลาหยุดพัก ก็เหนจะใช่เรื่อง
ใช้ราวอไรไม่ ไม่สมต้นสมปลาย ที่ได้กล่าวไว้ว่าให้เพราะเร่ง
งาน

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๑๐๒๐

ที่มา หจข. ร.๕ บ.๙/๖๔

ที่ (ต้นฉบับลบเลือน)

พระที่นั่งวิมานเมฆ

วันที่ ๒๐ มกราคมรัตนโกสินทร์ศก ๑๒๔

ถึงพระยาสุรียานุวัตร ได้รับหนังสือที่ ๘๑/๔๑๒๘ ลงวันวานนี้ ว่ามิสเตอร์เฟโรเรลี ช่างเขียนภาพพระที่นั่งอัมพรสถานกำหนดการเขียนภาพที่ผนังต่างๆ ในพระที่นั่งว่าจะแล้วได้ในสองเดือนนี้ เว้นแต่ภาพใหญ่ที่ผนังบรรได จะเขียนได้ก็แต่เมื่อภายหลังขึ้นพระที่นั่งแล้ว จะขออนุญาตลาพักราชการออกไปยุโรป ๔ เดือน ขอรับเงินเดือนเต็มนั้นทราบแล้ว

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๑๒๐๓
ที่มา หจข. ร.๕ บ.๗/๖๔

สำเนาที่ ๓๗/๑๑๐๐๓

ศาลาว่าการต่างประเทศ

วันที่ ๓ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

แจ้งความมายัง พระยาสุรียานุวัตร เสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ

ด้วยวันนี้ได้รับหนังสือมิสเตอร์แปซิฟิกฉบับ ๑ นำส่งสำเนาหนังสือมิสเตอร์ตันเจ้าพนักงานผู้จัดการทรัพย์สินมรดกของมิสเตอร์วิลเลียมเบนดิสที่ถึงแก่กรรม ว่าด้วยเรื่องเงินเดือนมิสเตอร์เบนดิส จำนวนกรกฎาคมศกนี้ยังค้างอยู่ที่กระทรวงโยธาธิการ พันสามร้อยสี่สิบสองบาทถ้วน โดยเหตุที่นายทองดีเบิกเงินแล้วเอาไปใช้เสียเอง มิสเตอร์ตันขอให้รัฐบาลออกเงินใช้แทนเงินรายนี้ จึงขอส่งสำเนาหนังสือมิสเตอร์แปซิฟิกและหนังสือมิสเตอร์ตันมาให้เจ้าคุณดำรงเห็นว่าบางที่จะจัดการให้เป็นที่ตั้งกลงเสร็จกันเสียได้

ข้าพเจ้าขอแสดงความนับถืออย่างสูงมายังเจ้าคุณด้วย

(เซ็นพระนาม) เทวะวงษ์โรประการ

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๑๒๐๗ก
ที่มา หจช. ร.๕ บ.๗/๖๔

สำเนาที่ ๑๑๑๙๑

รับวันที่ ๗ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

กระทรวงโยธาธิการ

วันที่ ๗ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

กราบทูล พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทวะวงษาโรประการ เสนาบดีกระทรวงการ
ต่างประเทศ ทราบฝ่าพระบาท

ได้รับลายพระหัตถ์ที่ ๓๗, ๑๑๐๐๓ ลงวันที่ ๓ เดือนนี้ กับสำเนาหนังสือของมิสเตอร์
แซชชิตราชทูตอังกฤษแลสำเนาหนังสือของมิสเตอร์ตัน ในเรื่องหาว่านายทองดีพนักงานของ
กรมโยธาเงิน ๑๓๔๒ บาท ซึ่งเป็นเงินเดือนของมิสเตอร์วิลเลียมเบนดิสผู้ถึงแก่กรรม
มิสเตอร์แซชชิตขอรับพระราชทานพระมหากรุณาให้ภรรยาของผู้ตายได้รับพระราชทานเงินราย
นี้ นั้น ได้ทราบเกล้าฯ ทุกประการแล้ว

ความเรื่องนี้มิสเตอร์ฮาเลผู้รับอำนาจจัดการมรดกของผู้ตาย ได้มาฟ้องต่อ
ข้าพระพุทธเจ้าก่อนแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าได้สวนได้ความว่ากรมโยธาได้จ่ายเงินรายนี้ให้แก่นาย
ทองดี เพื่อจะให้แก่ผู้ตายนั้นแล้ว แลตามพยานฝ่ายเดียวซึ่งมิสเตอร์เบนดิสได้สำแดงนั้น เห็น
ด้วยเกล้าฯ ว่านายทองดีคงได้อำนาจเงิน ๑๓๔๒ บาทนั้นไว้จริง หากนายทองดีไม่รับ
ข้าพระพุทธเจ้าจึงต้องขอให้กรมโยธาการฟ้อง ยังเป็นความค้างอยู่ในศาลทุกวันนี้

บัดนี้มิสเตอร์แซชชิตมาขอรับพระราชทานพระมหากรุณา ข้าพระพุทธเจ้าก็มีทราบ
เกล้าฯ ว่าจะทำประการใด ถึงข้าพระพุทธเจ้าไม่ชิงฟ้องนายทองดีเสียก่อน ผู้จัดการมรดกของ
มิสเตอร์เบนดิสก็คงจะฟ้องกรมโยธาอยู่นั่นเอง

ธรรมเนียมที่กรมโยธาเรียกใบเสร็จหรือใบรับเสียก่อนแล้วก็ไม่จ่ายเงินให้เขาทันทีนั้น
ก็เป็นการจริงด้วย เพราะฉะนั้นใบเสร็จของมิสเตอร์เบนดิสที่อยู่ในมือกรมโยธา จึงเป็นอันถือเอา
เป็นสำคัญไม่ได้เสียทีเดียว เป็นการทำผิดต่อหลักถานของกฎหมายแลธรรมเนียมการค้าขาย
ทุกอย่าง

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้าฯ

พระยาสุรียานุวัตร

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๑๒๐๗ข
ที่มา รล. ร.๕.๑๒ กล่องที่ ๕ แฟ้มที่ ๘

กระทรวงวัง
ที่ ๓๒/๑๐๕๖

กองโยธา

วันที่ ๗ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

ข้าพระพุทธเจ้า ขอพระทานกราบทูล พระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนสมมตอมรินทร์,
ทราบฝ่าพระบาท.

ข้าพระพุทธเจ้าได้รับพระทานลายพระหัตถ์ที่ ๓๗/๑๖๕๕ ลงวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ร.ศ.
๑๒๔ โปรดเกล้าฯ ให้โยธาวังตรวจสอบวิธีที่กระทรวงโยธาธิการได้ตรวจไม้รอดดงแลวงกบยัง
ตลาดเคลื่อนกับจำนวนที่โยธาวังได้ตรวจสอบ เมื่อพระสัถย์นิมานการส่งฎีกาเบิกเงินนั้น

ข้าพระพุทธเจ้าต้องขอพระทานกราบทูลถึงเบื้องต้นแห่งการเรื่องนี้ ซึ่งเป็นวิธีที่ลักษณ
การที่โยธาวังได้ตรวจสอบจำนวนไม้รอดดงแลวงกบนั้น โดยเมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
ตั้งงานให้พระยาสุรียานุวัตร, เป็นผู้ทำ ข้าพระพุทธเจ้าได้ไปตกลงที่กระทรวงโยธาธิการพร้อมกัน
คือ พระสัถย์นิมานการจะขอเบิกเงินการทำขุดต่อใหม่ที่ล่วงไปเพียงวางรอดดงชั้นที่หนึ่ง
เท่านั้น ส่วนการอื่นนอกนั้นให้กระทรวงโยธาธิการเป็นผู้เบิกต่อไปดังนี้

ครั้นวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๒๔ พระสัถย์นิมานการมีหนังสือที่ ๔๖/๑๓๓๗
นำส่งฎีการายละเอียดขอเบิกเพียงวางรอดดงชั้นที่ ๑ กับตามจำนวนวงกบเครื่องไม้ซึ่งมีอยู่ (ซึ่ง
เข้าใจว่า เครื่องไม้ชั้นที่ ๑ ด้วยเหมือนกัน) ความแจ้งอยู่ในหนังสือนั้นแล้ว

ข้าพระพุทธเจ้าได้มีหนังสือที่ ๑๖/๖๓๕ ลงวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๒๔ ไปยัง
กระทรวงโยธาธิการ ซ้อมความเข้าใจที่พระสัถย์นิมานการเบิกเกินจากความตกลงกัน (คือไม้
วงกบแลกรอบบาน)

กระทรวงโยธาธิการมีหนังสือที่ ๕๗/๓๓๔๒ ลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๒๔ ดอบ
ตกลงให้พระสัถย์นิมานการเบิกได้ตามนั้น แลได้ให้พระสัถย์นิมานการชี้แจงจำนวนแลนำไม้
โดยละเอียดมายังกองโยธาวังด้วย

พระสัถย์นิมานการมีหนังสือมายังข้าพระพุทธเจ้า ๒ ฉบับที่ ๖๓/๑๓๕๐ ลงวันที่ ๑
ธันวาคม ร.ศ. ๑๒๔ ว่าจะชี้แจงจำนวนนำไม้โดยละเอียดยังไม่ได้ ฉบับที่ ๖๕/๑๓๕๒ ลงวัน
เดียวกันนี้ นำส่งฎีกาขอเบิกค่าไม้สักแลค่าปูนซีเมนต์เพิ่มเติมมายังข้าพระพุทธเจ้าอีกฉบับหนึ่ง

ข้าพระพุทธเจ้าได้มีหนังสือที่ ๔๕/๖๗๘ ลงวันที่ ๔ ธันวาคม ร.ศ. ๑๒๔ คินฎีกาทั้ง ๒
ฉบับให้พระสัถย์นิมานการรวบรวมทำเป็นฉบับเดียวแล้วบอกตัดจำนวนที่ทำการเพียงชั้นที่ ๑
มาตามความตกลงที่กระทรวงโยธา จึงจะจัดการต่อไป

พระสทิตยนิมานการมีหนังสือที่ ๖๖/๑๔๑๕ ลงวันที่ ๕ ธันวาคม ร.ศ. ๑๒๔ นำส่งฎีกา แลบอกตติมายังข้าพระพุทธเจ้า (คือรายละเอียดที่ได้ตรวจถวายไว้แล้วนั้น) ข้าพระพุทธเจ้าได้ ถวายสำเนาหนังสือต่างๆที่กล่าวมานั้นรวม ๗ ฉบับมากับหนังสือนี้

เมื่อข้อความตามที่ตกลงกันแลหนังสือมีไปมาต่าง ๆ ทั้งที่พระสทิตยนิมานการส่ง รายละเอียดขอเบิกเงินครั้งที่สุด เปนอันเข้าใจว่าเบิกเพียงวางรอดตงแลวงกบกับบานพระแกล พระทวารชั้นล่างเท่านั้น ทั้งเวลานั้นการก่ออิฐตั้งวงกบในชั้นล่างทำยังไม่ทันจะแล้วทั่วกันดี ข้าพระพุทธเจ้าจึงได้ให้ตรวจจำนวนวงกบกับรอดตงที่มีอยู่แล้วในที่นั้นตามที่ได้ตกลงแลความ เข้าใจกัน (ได้จำนวนไม้รอดตงแลวงกบที่ได้ทำแบบรูปถวายทราบฝ่าพระบาทอยู่แล้ว)

ครั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชหัตถเลขาที่ ๖/๑๓๘๑ ลงวันที่ ๒๘ ธันวาคม ร.ศ. ๑๒๔ ให้ข้าพระพุทธเจ้าไปชี้แจงการที่ตรวจยังคงคลาดเคลื่อนกับจำนวนที่เบิก กับ การเบิกจ่ายเงินที่กระทรวงโยธาธิการจะต้องเกี่ยวข้องแก่โยธาวิ้งให้เป็นการสะดวกนั้น ข้าพระพุทธเจ้าได้รับใส่เกล้าฯ ไปชี้แจงแลตกลงในการเบิกจ่ายเงินที่กระทรวงโยธาธิการทำอยู่ เวลานี้ คือเบิกเงินเปนก้อนไปจ่ายแล้วยื่นรายละเอียดกับใบสำคัญส่งผ่านทางกองโยธาวิ้ง ตรวจสอบเห็นถูกต้องตรงกับงานแล้ว นำส่งพระคลังข้างที่หักจ่ายกับเงินที่รับไปก็เป็นการสะดวก เรียบร้อยไม่มีลำบากขัดข้องอันใดกัน แต่การที่ตรวจได้จำนวนไม้ไม่ตรงกันนั้น พระยาสุรียานุ วัตรจะให้มิสเตอร์ชัลวาโทเรเปนผู้ตรวจสอบ ถ้าได้รับรายงานจะส่งมายังข้าพระพุทธเจ้าใน ภายหลังข้าพระพุทธเจ้าจึงได้รอฟังรายงานตามที่ตกลงกันจนโปรดเกล้าฯ มีลายพระหัตถ์มาครั้ง นี้ ข้าพระพุทธเจ้าได้มีหนังสือเรียกรายงานกระทรวงโยธาธิการจึงส่งมามีจำนวนไม้รอดตงวงกบ ทั้งชั้นล่างชั้นบนแลไม้ที่อยู่ในโรงงานด้วยรวมทั้งสิ้น ๒๒๑๐ กิวบิก ดังสำเนารายงานที่ถวายมา นี้แล้ว

เมื่อตรวจได้จำนวนไม้เต็มบริบูรณ์ทั้งชั้นล่างชั้นบน ซึ่งแต่เดิมไม่มีใครจะเข้าใจได้ว่าไม้ที่ เบิกจะเบิกทั้งชั้นล่างชั้นบนด้วย ถึงกระทรวงโยธาธิการเปนผู้ที่จะรับการต่อ ก็เข้าใจว่าจะไม่ได้ ทราบว่าไม้สำหรับชั้นบนพระสทิตยได้เบิกไว้แล้วเหมือนกัน จึงมิได้มีปรากฏในหนังสือฉบับใดๆ ที่ได้มีไปมากับโยธาวิ้งในเรื่องนี้เลย แต่อย่างไรก็ดีเมื่อได้มีการตรวจตรากันโดยละเอียด ไม้ได้มี ขึ้นที่โรงงานของกรมโยธา ซึ่งไม่ได้มีผู้ใดทราบแต่ก่อนมาใช้ตลอดถึงชั้นบน กระทรวงโยธาธิการ ไม่ต้องเบิกอีกแล้ว จำนวนไม้ในฎีกาที่พระสทิตยฯ ขอเบิกก็ไม่เปนปัญหาอันใดควรจ่ายได้ เว้น แต่ที่ว่าไม้ที่ตรวจได้ยังสูงกว่าจำนวนที่พระสทิตยเบิก ๓๓ กิว ๗ นิ้ว ๑๐ ส่วน ข้าพระพุทธเจ้ามี ความสงสัยตรวจดูในรายงานของอินเฮอร์เนียร์ก็ไม่มีรายละเอียดพอที่จะทราบได้ จึงได้ให้ไป สอบถามเจ้าพนักงานกระทรวงโยธาธิการชี้แจงว่า ไม้วงกบหรือไม้กรอบคิดทั้งไม้โค้งทับหลัง ด้วย ข้าพระพุทธเจ้าจึงได้เอาจำนวนไม้รอดตงวงกบกับไม้โค้งทับหลังตามฎีกาเบิกรวมกันเปน ๒๓๖๖ กิวบิก ๕ นิ้ว ๕ ส่วน เอา ๒๒๑๐ กิวบิกตามรายงานอินเฮอร์เนียร์หักแล้วไม้ที่เบิกคงสูง ๑๕๖ กิว ๕ นิ้ว ๕ ส่วนจึงจะถูก

แลไม้ที่เบิกสูงอยู่เพียงนั้นเปนธรรมดาที่ต้องตัดแต่งไม้โค้งไม้วงกบเปนต้น หรือบางที เมื่อเวลาตรวจวัดจะเล็กโตไปแห่งละเล็กน้อยบ้างก็เปนได้ เพราะรายงานของอินเฮอร์เนียร์

กระทรวงโยธาธิการทำรวมๆ ไม่ได้กระจายเป็นรายละเอียดออกเหมือนพนักงานกองโยธาวังได้ตรวจทำที่ได้ถวายแบบรูปไว้แต่ก่อนนั้น จึงเป็นอันยากที่จะให้ทราบชัดได้ว่ายังผิดกันอยู่ในรายใด แต่เห็นด้วยเกล้าฯ ว่าไม่ผิดไกลกันเหลือเกินเหมือนดังขอเบิกเพียงชั้นหนึ่งแล้วมีของพอใช้ตลอดถึงชั้นสอง ดังปรากฏในเรื่องนี้แล้วก็ไม่เป็นปัญหาอันได้อีก

แต่ส่วนปูนซีเมนต์ที่ข้าพระพุทธเจ้าได้กราบทูลไว้แล้วว่าเป็นอันเหลือนิสัยที่จะตรวจให้ได้ความเป็นแน่นอนนั้น ในครั้งนี้ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายหนังสือพระสภิตย์นิมานการที่ ๓๖/๑๐๓๐ ลงวันที่ ๕ ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๔ เมื่อนำส่งรายละเอียดบอกการที่ได้ทำล่วงไปมากับหนังสือนี้ เพื่อเป็นทางทรงพระดำริห์ว่าจะควรประการใด ขอพระบารมีปกเกล้าฯ เป็นที่พึง

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้าฯ

พระยาบำเรอภักดิ์

ที่ ๔๖๖/๑๑๒๒๐

ศาลาว่าการต่างประเทศ

วันที่ ๘ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

ทูล พระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนสมมตอมรพันธุ์ ราชเลขานุการ

ด้วยเมื่อวันที่ ๓ เดือนนี้ มีสเตอร์แปชียิตมีหนังสือมายังหม่อมฉันฉบับ ๑ ส่งหนังสือ มีสเตอร์ตันผู้จัดการมรฎกมีสเตอร์เบนต์ลี อินชียีในกรมโยธาธิการที่ถึงแก่กรรม ร้องว่า เงินเดือนของมีสเตอร์เบนต์ลีค้างอยู่ก่อนถึงแก่กรรม เพราะนายทองดีพนักงานในกรมโยธาธิการ เรียกไปเสร็จไว้แล้วก็ไม่จ่ายเงินให้ ได้ไปร้องต่อพระยาสุรียานุวัตร ๑ ได้ฟ้องนายทองดีในศาล พระราชอาญาเรื่องฉ้อเงินรายนี้แลรายอื่น ๑ อยู่ มีสเตอร์แปชียิตเห็นว่าแม้นายทองดีแพ้ความก็ คงจะไม่มีเงินใช้ได้ จึงขอให้หม่อมฉันว่ากล่าวกับกระทรวงโยธาธิการ ถ้าไม่ได้เงินแล้วขอให้หา ความขึ้นกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระกรุณาบารมีเป็นที่พึ่ง

หม่อมฉันได้ส่งหนังสือทั้งนี้ไปถามพระยาสุรียานุวัตร ๑ ก็แจ้งความมาตรงกันกับที่ มีสเตอร์แปชียิตว่านั้นแล้ว หม่อมฉันได้พบปรึกษากับพระยาสุรียานุวัตรวันที่ ๗ เดือนนี้อีก พระยาสุรียานุวัตรว่า ทางที่จะตกลงเรื่องนี้ได้นั้นก็ไม่มีอย่างอื่นนอกจากที่จะกราบบังคมทูลขอ พระราชทานพระกรุณาบารมีตามมีสเตอร์แปชียิตว่าเท่านั้น ถ้าทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แล้ว กระทรวงโยธาธิการก็จะได้จัดการใช้ไป

หม่อมฉันได้ถวายสำเนาหนังสือทั้งปวงในเรื่องนี้มารวม ๔ ฉบับ

ขอได้โปรดกราบบังคมทูลพระกรุณา ทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท การจะควรประการ ใด สุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

เทวะวงษาโรประการ

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๑๒๑๗
ที่มา หจข. ร.๕ บ.๘/๖๔

ที่ ๔๗๘/๑๑๕๔๓

ศาลาว่าการต่างประเทศ

วันที่ ๑๗ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

ทูล พระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนสมมตอมรินทร์ ราชเลขานุการ

ด้วยในวันเดียวกันกับที่หม่อมฉันได้รับลายพระหัตถ์ที่ ๓๑๗/๑๘๐๑ ลงวันที่ ๑๒ เดือนนี้ ว่าโปรดเกล้าฯ มีพระราชหัตถ์เลขาสั่งกระทรวงพระคลังมหาสมบัติให้จ่ายเงิน ๑๓๔๒ บาทให้ กระทรวงโยธาธิการรับไปใช้เงินเดือนมิสเตอร์เบนตีสู่ถึงแก่กรรม ซึ่งค้างกระทรวงโยธาธิการ อยู่ นั้น หม่อมฉันได้แจ้งความไปให้พระยาสุรียานุวัตร แลตอบแจ้งความไปยังมิสเตอร์แปชียิต ให้ทราบด้วยพร้อมกัน

มาวันนี้ได้รับหนังสือมิสเตอร์แปชียิตตอบมาว่า ขอให้หม่อมฉันแสดงความขอบพระเดช พระคุณของเขาแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้ทรงเป็นพระราชธุระในเรื่องนี้ หม่อมฉัน ถวายสำเนาไปมากับมิสเตอร์แปชียิต ๒ ฉบับ มากับจดหมายนี้แล้ว

ขอได้โปรดกราบบังคมทูลพระกรุณา ทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท สุดแล้วแต่จะทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

เทวะวงษาโรประการ

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๑๒๒๔ก

ที่มา พระราชหัตถเลขาสมเด็จพระปิยมหาราชพระราชทานเจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์

วันที่ ๒๔ เดือนมีนาคม ร.ศ. ๑๒๔

พระยาวรพงษ์

อยากจะให้กันฝาที่เฉลียงพระที่นั่งวิมานเมฆห้องที่อยู่เดี๋ยวนี้ตอนข้างเหนือ สกัดจากฝา
ในประธานห้องที่ ๒ ออกไปจนเฉลียงเป็นฝาค้ำทึบ เจ้าสายบอกว่ามีอยู่ที่สวน แล้วให้ทำบานฝาค
เครื่องช่องประตู เปิดปิดได้ ใช้ฝานอย่างเดียวกันกับฝา

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๑๒๒๔๗

ที่มา พระราชหัตถเลขาสมเด็จพระปิยมหาราชพระราชทานเจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์

พระยาวรพงษ์

ห้องเฉลี่ยพระที่นั่งในวังที่กั้นใหม่ขอให้มิดชิดตั้งอันหนึ่งอุดเตาอันหนึ่งสำหรับฝนขึ้น
ถ้ายังไม่มีสวิตให้เร่งคิดเสียให้ทัน

สยามินทร์

๕.๙ เอกสารประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม พระราชวังดุสิต พ.ศ. ๒๔๔๙

(สำเนา)
ที่ ๑๔/๖๖๙

กระทรวงโยธาธิการ

วันที่ ๗ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ขอเดชะ ฝ่าล่องธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ด้วยข้าพระพุทธเจ้าเชื่อด้วยเกล้าฯ ว่า พระสถิตยนิมานการกับขุนประสิทธิ์รุระสถาน สมุห้บัญชาชุกรมโยธา สมรู้ร่วมคิดกันตั้งกองฉ้อเงินพระคลังข้างที่เป็นแน่แล้ว เพื่อประสงค์ที่จะกันไม่ให้พระสถิตยนิมานการกับขุนประสิทธิ์ทำการทุจริตเช่นนี้ต่อไปได้ ข้าพระพุทธเจ้าจึงได้กราบบังคมทูลพระกรุณาขอรับพระราชทานเงินพระคลังข้างที่ทั้งสิ้น ซึ่งพระสถิตยนิมานการตั้งฎีกาเบิกนั้น ยกมาให้กระทรวงโยธาเป็นผู้จ่ายใช้หนี้แทนตามรายในฎีกาของพระสถิตยนิมานการเป็นเหตุให้พระสถิตย, ออกตัวว่าการโยธาทั้งปวงต้องเข้าไป เพราะพระสถิตยไม่ได้จับจ่ายเงินเอง

แต่ที่จริงนั้นพระสถิตย, จะต้องการซื้อสิ่งของอย่างใด หรือตั้งบายูชีขอเบิกเงินเท่าใด ข้าพระพุทธเจ้าไม่ได้ขัดขวาง ได้เบิกจ่ายให้โดยเร็วทุกราย ขอแต่ว่าให้มีตัวเจ้าหน้าที่ทั้งหลายมารับเงินจากกระทรวงด้วยตนเองเท่านั้น ไม่ยอมให้พระสถิตย, หรือขุนประสิทธิ์รับเงินไปเอง

ส่วนใบสำคัญทั้งปวงซึ่งกรมโยธาได้ทำให้แก่เจ้าหน้าที่ทั้งหลายนั้นจะเป็นความคบคิดกันกับเจ้าหน้าที่ทำใบสำคัญขึ้นเปล่าๆ หรือตั้งราคาค่าสิ่งของแลค่าแรงเกินไปกว่าความจริงอย่างใด ข้าพระพุทธเจ้ายังไม่ได้สอบสวนไปถึงเพราะแต่ลำพังข้าพระพุทธเจ้าผู้เดียวจะสอบสวนหาได้ไม่ โดยที่ไม่มีเวลาพอทั้งยังไม่เห็นทางว่า จะทำอย่างไรจึงจะค้นความเก่าได้ว่า ในการก่อสร้างแห่งนั้นแห่งนี้ พระสถิตย, ตั้งบายูชีฉ้อไว้แล้วสักเพียงใด เห็นได้แต่ผืนๆ ว่าราคาของแทบทุกอย่างที่พระสถิตย, ตั้งเบิกนั้น แพงกว่าที่ข้าพระพุทธเจ้าทำอยู่เดี๋ยวนี้ และรายของบางสิ่งที่พระสถิตย, เบิกเงินมาจากพระคลังข้างที่เสร็จแล้วพระสถิตย, เอาเงินไปใช้เสียก็มี เช่นกับศิลาปูพื้นรายหนึ่ง ตั้งบายูชีไปเบิกจากพระคลังข้างที่ว่าได้ซื้อเท่านั้นแผ่น ได้ใช้ค่าจ้างปูค่าปูนค่าทรายค่าสิเมนต์เท่านั้นเท่านั้นแล้ว ที่แท้จริงศิลานั้นยังไม่มีสักแผ่นเดียว ข้าพระพุทธเจ้าได้ทราบความเร่งรัดกันขึ้นจึงได้ไปหาซื้อศิลานั้นมาให้ต่อภายหลัง

ในชั้นเงินที่พระสถิตย, ได้รับไปจากพระคลังข้างที่แต่ก่อนนั้น จึงเป็นการเหลือที่จะทราบเกล้าฯ ได้ว่า ได้ตั้งบายูชีฉ้อไปเท่าไรแล้ว ถ้ามีพระราชประสงค์จะให้สรรสร้างขึ้นก็มีทางเดียวที่จะทรงพระกรุณาจัดตั้งกรรมการสำหรับทำการนี้โดยเฉภาะจึงจะได้ความจริงบ้าง แต่

ข้าพระพุทธเจ้าไม่เห็นว่าเป็นไร ถ้าพระสงฆ์ขึ้นแล้ว แม้ได้ความว่าพระสถิตย์ฉ้อเงินไปเท่าไร พระสถิตย์จะมีทรัพย์สมบัติใช้พอ

แต่เพียงที่ข้าพระพุทธเจ้ารวบรวมบัญชีได้เดี๋ยวนี้ ก็เห็นได้ชัดแล้วว่าเงินที่พระสถิตย์ตั้งบัญชีว่าจ้างจะตั้งฎีกาเบิกจากพระคลังข้างที่ต่อไปอีกนั้น เป็นจำนวนเงินเกินกว่าความจริงอยู่ถึง ๘๖,๖๙๔ บาท ๓๕ อัฐ ข้าพระพุทธเจ้าทราบความได้ว่า บัญชีนี้เขียนขึ้นไว้เปล่าๆ เพราะข้าพระพุทธเจ้าได้ลงหนังสือพิมพ์ประกาศเรียกเจ้าหนี้ให้มายื่นบัญชีไว้ทั่วกันแล้ว ก็หาเป็นตัวเจ้าหนี้มาทวงเงินจำนวนนี้ไม่ ยังไม่ทันจะเบิกเงินรายนี้ ข้าพระพุทธเจ้ามาขวางเสีย รับเงินในตอนหลังที่กรมพระคลังข้างที่ได้จ่ายให้พระสถิตย์,ตามฎีกาที่ได้ตั้งเบิกมาแล้วนั้น มาคอยใช้เจ้าหนี้เสียเอง แต่เช่นนั้นก็ยังมีเงินสดเหลือจากฎีกาพระสถิตย์อยู่ในกระทรวงในชั้นหลังทุกวันนี้ถึง ๑๘,๖๓๗ บาท ๒๒ อัฐ ยังไม่มีตัวเจ้าหนี้มารับชำระรวมกันเข้ากับเงิน ๘๖,๖๙๔ บาท ๓๕ อัฐ ก็ได้ความว่าพระสถิตย์,ตั้งทำไว้ว่าจะฉ้อพระคลังข้างที่ต่อไปเป็นเงินประมาณถึง ๑๐๖,๓๓๑ บาท ๕๗ อัฐ

นอกจากความตั้งใจที่คิดจะฉ้อต่อไปอีกเท่านี้แล้ว ยังมีจำนวนเงินอีก ๙๔,๐๒๓ บาท ๓๙ อัฐ ซึ่งพระสถิตย์ได้รับไปจากพระคลังข้างที่แล้ว เอาไปใช้เสียเองไม่ให้เจ้าหนี้ซึ่งมีตัวมาทวงขอร้อง รบกวณกระทรวงอยู่ทุกวันเดี๋ยวนี้

เงินที่ยังไม่ได้ใช้เจ้าหนี้รายนี้ เกิดเป็นข้อปัญหาขึ้นว่าพระคลังข้างที่จะต้องรับใช้หรือไม่ ถ้ารับใช้ก็เท่ากับว่าต้องใช้ ๒ หน ถ้ากรมพระคลังข้างที่ไม่ยอมใช้ จะให้เจ้าหนี้เหล่านี้ไปฟ้องร้องเอากับพระสถิตย์, แต่ลำพังได้หรือไม่ พวกเจ้าหนี้ถือว่าพระสถิตย์เป็นเจ้านักงานของกระทรวงโยธาคนหนึ่ง เอาเงินกับพระสถิตย์ไม่ได้ ก็มาทวงรบกวณอยู่ที่ข้าพระพุทธเจ้าทุกวัน เงินตั้งค้างกันอยู่ถึง ๓ ปีก็มี ข้าพระพุทธเจ้าไม่ทราบว่าจะทำประการใด ก็ได้แต่รับเรื่องราวขึ้นไว้ผิดว่าจะได้สวนให้เท่านั้น แต่เจ้าหนี้พวกนี้รื้อนอนอยู่เต็มที่แล้ว ข้าพระพุทธเจ้าจึงขอรับพระราชทานกระแสพระราชดำริที่ว่า จะควรจัดการอย่างไรจึงจะระงับความร้อนของเจ้าหนี้ทั้งหลายได้

ข้าพระพุทธเจ้าได้ทูลเกล้าฯ ถวายยอดบัญชีต่างๆ ซึ่งข้าพระพุทธเจ้าเก็บรวบรวมมารบกวณบังคับทูลพระกรุณาข้างต้นนี้มาพร้อมกับบัญชีรายชื่อเจ้าหนี้และจำนวนเงินนั้นด้วย

ข้าพระพุทธเจ้าไม่ต้องกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า บัญชีที่ขุนประสิทธิ์เขียนขึ้นไว้เป็นเล่มๆ สำหรับรายการต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับพระคลังข้างที่นั้นเป็นบัญชีฉ้อทั้งสิ้น เพราะดบแต่งกันขึ้นเมื่อข้าพระพุทธเจ้ามาเร่งเอานั่นเอง ตั้งรับเงินจ่ายเงินไม่ตรงกันกับความจริง บัญชีรับจ่ายเงินสดของกรมโยธาชั้น พระสถิตย์,ปิดบังไม่ให้ข้าพระพุทธเจ้าเห็นเลย ปฏิเสธว่าไม่มีซึ่งเป็นการหลอเชื่อ หรือถ้าไม่มีจริงก็ควรรับโทษนอกจากทำบัญชีฉ้ออีกชั้นหนึ่ง

ข้าพระพุทธเจ้าได้กราบบังคมทูลพระกรุณามาแต่เรื่องบัญชีที่เกี่ยวข้องกับกรมพระคลังข้างที่เท่านั้น แต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องอยู่กับกระทรวงโยธาธิการก็ยังมีอีกเหมือนกัน กล่าวราย

เดี๋ยวแต่เพียงคำทำตีกแถวถนนเจริญกรุงตอนที่ ๔ พระสถิตย์นิมาการได้เบิกเงินไป ๒๐๗,๖๘๔ บาทแล้ว จะเร่งรัดเอาบาญชีเท่าใดก็ได้ ไหนยังมีเจ้าหน้าที่ยังไม่ได้รับเงินในการนี้อยู่อีก ในการทำบาญชีครั้งนี้พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นมหิศรราชหฤทัยได้โปรดเกล้าฯ ให้ พระสวัสดิโกษาพนักงานตรวจบาญชีของกระทรวงพระคลังมหาสมบัติมาช่วยทำโดยเฉพาะ

ควรมีควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า พระยาสุรียานุวัตร

ขอเดชะ

สถานราชทูตสยาม

ที่ ๒ / ๔๗

กรุงปารีส

วันที่ ๑๘ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

เรียน ท่านพระยาสุรียานุวัตร เสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ ทราบ

ด้วยหนังสือที่ ๖/๕๒๒๓ ลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕ เรื่องเฟอร์นิเจอร์ ที่มี
พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้สืบราคาหาส่งเข้ามาสำหรับพระราชวังสวนดุสิตนั้น ได้รับ
ทราบแล้ว

ได้สืบราคาเฟอร์นิเจอร์ และว่าให้เขากะประมาณดูแล้ว ได้ส่งงบประมาณมาจากร้าน
Societe Artistiqued Ameublement หนึ่งราย จากห้าง Waring & Gillow หนึ่งราย ร้านอื่น ๆ
เช่น Jansen แพงมากเต็มที

การซื้อเฟอร์นิเจอร์รายนี้เกรงจะไม่ทัน เพราะเฟอร์นิเจอร์ Style หลุยที่ ๑๕ และที่ ๑๖
ถ้าให้งามแล้ว แพงและหายากที่จะให้มีพร้อม เจ้าคุณก็ไม่ได้กะราคาอย่างสูงไปให้สักเท่าไร ได้
โทรเลขมาถามก็ยังไม่ได้อตอบ อีกประการหนึ่งมาเสียเวลาเรื่องการกะราคาโดยมากจึงส่งมาได้ช้า
ห้าง Societe Artistique นี้ดูดีมาก Sir George และ Lady Greville recommend ให้ว่าทำดี
ราคาไม่แพงและเอาใจใส่มาก

เฟอร์นิเจอร์ที่กะมานั้น มีแล้วโดยมาก มันกะจำนวนห้องนอนมาผิด แต่ไม่มีเวลาแก้ ถ้า
มีเวลาพอห้างนี้ดูดีมาก และราคากับของพอสมควร เป็นต้นเตียงและ Armoire Louis XV ตาม
รูป No.๘๔ และ ๙๐๗ นั้นงามแท้ๆ ราคาเห็นว่าถูก เตียงและ Armoire Louis XIV ก็งามจริง
ฝีมือดีมาก เครื่องทั้ง ๒ นี้เหมาะสำหรับพระที่ วิธีทำมุ้งห้างนี้ก็คิดดีเหมือนกัน

การสั่งถ้าสั่งได้ทันทีจะดี เพราะเวลาไม่มีแท้ เกรงจะเสียราชการถ้าสั่งเข้าไป การสั่งครั้งนี้
ยากเพราะข้าพเจ้ากะคะเนราคาต้องการไม่ถูก เจ้าคุณไม่ Limit ให้ไป

พรมนั้นตามราคาที่คุณกะไปเห็นจะซื้อไม่ได้ เพราะถูกนัก คิดดูสำหรับห้องหนึ่งก็ให้
๓๐๐ แฟรงก์ พรมสำหรับเข้า style นี้แพงกว่านี้

ห้าง Waring & Gillow เพิ่งส่งงบประมาณมาให้เดี๋ยวนี้ ไม่มีเวลาอธิบาย เชื่อว่าเจ้าคุณ
คงจะเข้าใจได้จากคำโน้ตไว้บนงบประมาณ ราคาที่นั้น เฉพาะของต้องการ ไม่มีม่านหรือการ
ประดับประดา

ส่วนเครื่องประดับคือ นาฬิกา เข็มเทียน และเครื่องแป้งจะส่งงบประมาณอาทิตย์หน้า เมล์
นี้ส่งไม่ทัน

โดยโอกาสนี้ขอแสดงความนับถือมายังเจ้าคุณ

(เข็น) จรูญศักดิ์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๐๓๑๑ก
ที่มา รล. ร.๕.๑๒ กลุ่มที่ ๖ แฟ้มที่ ๖

Copy.

To the Director
of the Public Works Department.

Sir,

I have the honour to inform you that I have decided to resign my post as employee of the P. W. D.

The reason for sending in my resignation is the following: Having been charged with the painting for the large staircase at Dusit Park Palace I had to ask for suitable models, but as my request has so far not been complied with as none but ugly models were put at my disposal, and having myself been unable to find such suitable models I refuse to finish the work at the said Palace.

You will readily understand that no artist is able to execute whatever good work without the help of models well appropriated to the respective purpose.

I intend leaving Bangkok at the end of August and would therefore be glad to receive your permission to give up duty. I should thank you very much if you will let me have the sum of £80 as agreed for my passage home.

Trusting to receive a prompt reply I beg to remain your obedient servant.

(Signed) C. Ferro.

Bangkok, 11th June 1906.

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๓๑๑๖
ที่มา รล. ร.๕.๑๒ กล่องที่ ๖ แฟ้มที่ ๖

สำเนาที่ ๑๒๙๒

รับวันที่ ๑๑/๓/๒๕

(คำแปล) วันที่ ๑๑ มิถุนายนรัตนโกสินทรศก ๑๒๕

เรียน ท่านเจ้ากรมโยธา ทราบ

ขอเรียนให้ท่านทราบว่า ข้าพเจ้ามีความประสงค์อยากจะขอลาออกไปตำแหน่งหน้าที่
ในกรมโยธาซึ่งข้าพเจ้าได้รับราชการอยู่ในเวลานี้แล้ว แลการที่ข้าพเจ้าจำต้องยื่นไปลานี้ โดย
เหตุว่าการที่จะทำรูปแบบทาสีที่บรรดาใหญ่ที่พระที่นั่งอัมพรสถาน ข้าพเจ้าได้ถามความ
ประสงค์ที่จะต้องการผู้หญิงมาเป็นแบบ ก็หาได้รับตอบแลความชี้แจงประการใดไม่ คงมีแต่
แบบที่ไม่งามไม่ตรงกับความต้องการของข้าพเจ้า แลเป็นการเลื่อนไสยของข้าพเจ้าซึ่งจะหา
แบบให้ตรงกับความต้องการไม่

เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าคิดจะกลับจากกรุงเทพ, ในปลายเดือนสิงหาคมและจะมีความ
ขบใจท่านมาก แม้โปรดให้ข้าพเจ้าได้รับอนุญาตแลจ่ายเงิน ๘๐ ปอนด์ตามที่ตกลงสำหรับเป็น
เงินค่าพาหนะข้าพเจ้ากลับไปบ้านหวังใจว่าคงจะได้รับตอบจากท่าน,

ควรมีควรแล้วแต่จะโปรด,

(เซน) แพโร

ที่ ๓๒/๑๓๕๔

กระทรวงโยธาธิการ

วันที่ ๑๓ มิถุนายนรัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ขอเดชะฝ่าล่องธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ด้วยมิสเตอร์แฟโรช่างเขียนยื่นหนังสือต่อกระทรวงโยธาธิการฉบับหนึ่ง จะขอลาออกจากราชการกลับไปประเทศยุโรปในปลายเดือนสิงหาคมนี้ โดยความขัดข้องของการเขียนภาพที่ผนังบรรไดใหญ่พระที่นั่งอัมพรสถาน ซึ่งไม่มีรูปผู้หญิงที่งามสมควรมานั่งเป็นแบบเขียนจะทำการต่อไปไม่ได้ มีข้อความแจ้งในสำเนาหนังสือมิสเตอร์แฟโร ซึ่งข้าพระพุทธเจ้าได้ส่งมาทูลเกล้าฯ ถวายพร้อมหนังสือฉบับนี้ด้วยแล้ว

มิสเตอร์แฟโรผู้นี้เมื่อเดือนมกราคมศก ๑๒๔ ก็ได้ยื่นหนังสือขออนุญาตกลับไปประเทศยุโรปครั้งหนึ่ง ซึ่งข้าพระพุทธเจ้าได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา โดยหนังสือฉบับที่ ๘๑/๔๑๒๘ ลงวันที่ ๑๙ มกราคมศก ๑๒๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ว่ากล่าวดูท่ามิสเตอร์แฟโรจะลา ๖ เดือนภายหลังทำงาน ๓ ปีจะเป็นการสะดวก

ข้าพระพุทธเจ้าได้ชี้แจงให้มิสเตอร์แฟโรทราบตามพระบรมราชประสงค์แล้ว มิสเตอร์แฟโรได้ตกลงว่าจะเขียนภาพนี้ให้สำเร็จเสียก่อนแล้วจึงจะลาไปยุโรป เชื่อด้วยเกล้าฯ ว่าเป็นที่เข้าใจกันอยู่แล้ว มิสเตอร์แฟโรขอที่สำหรับเขียนรูปภาพแห่งหนึ่ง ซึ่งมีหน้าต่างสูงกว้างใหญ่พอกับที่จะเป็นห้องเขียนได้ หากนี้ไม่ได้ ข้าพระพุทธเจ้าจึงได้ให้ทำโรงกระดานไม้สังคไปร์ขึ้นตามความปรารถนาของมิสเตอร์แฟโรหลังหนึ่ง ได้ทำขึ้นในสวนของกระทรวงโยธาธิการ มิสเตอร์แฟโรได้ไปเขียนภาพนั้นอยู่หน่อยหนึ่ง ครั้นถึงเวลาจะต้องหาแบบผู้หญิงมายืนให้เขียนรูปหามาให้เลือกเท่าใดมิสเตอร์แฟโรก็ไม่ชอบ ดิว่ารูปไม่งามพอผิวเนื้อดำไม่ขาวอย่างฝรั่งเป็นต้น กระทรวงโยธาธิการจัดหาหญิงมาให้สัก ๗ - ๘ คนแล้ว มิสเตอร์แฟโรก็ไม่ต้องการ ยืนยันจะหาที่งามบริสุทธิ์ให้ได้ ทั้งจะเกณฑ์ให้เปลือยกายด้วยก็เป็นการที่ไม่มีผู้ใดจะรับ แม้แต่บอกค่าจ้างนั่งเป็นแบบถึงวันละ ๒๐ บาท มิสเตอร์แฟโรในระหว่างเวลานั้นตั้งกองรบเจ้าจะขอลาไปยุโรปให้ได้ เสียเวลาในการเลือกรูปหญิงเช่นนี้ถึง ๒ เดือน มาเมื่อเร็ว ๆ นี้ ข้าพระพุทธเจ้าเห็นไม่เป็นการแน่แล้ว มิสเตอร์แฟโรไม่เต็มใจจะเขียนภาพต่อไป ข้าพระพุทธเจ้าจึงขอให้ลาออกเสีย

ความจริงนั้นฐานะซึ่งกรมโยธาจะต้องการให้มิสเตอร์แฟโรทำ ยังมีอยู่อย่างเดียวก็แต่ภาพที่จะติดผนังบรรไดพระที่นั่งอัมพรเท่านั้น มีการเขียนลวดลายผนังอื่นๆ อีกเล็กน้อย ซึ่งไม่ต้องการฝีมือดีนัก เมื่อการนี้แล้วก็ไม่ต้องจ้างมิสเตอร์แฟโรอยู่ต่อไป เพราะเงินเดือนแพงถึง

๘๐ ปอนด์ ข้างฝ่ายมิสเตอร์แฟโรก็ทราบอยู่โดยดีแล้วว่า เขาไม่มีอะไรจะทำอีก จึงจะขอ
รูปภาพนั้นออกไปเขียนที่ยุโรป เพื่อว่าจะได้รับราชการต่อไปในภายหน้าจะได้ตั้งข้อสัญญา
ใหม่ ถ้ารัฐบาลไม่ยอมให้อยู่ยาวนานก็คงจะไม่ตกลงกัน แลรูปนั้นก็กลับเข้ามาไม่ได้เอง เห็น
ด้วยเกล้า, ว่าเป็นการเสียเปรียบมาก จึงได้ให้ลาออกเสีย ยังมีเวลาอยู่อีก ๒ เดือนเศษพอกับที่
มิสเตอร์แฟโรจะเขียนลายอื่นๆ ในพระที่นั่งให้เสร็จไปได้ ส่วนภาพนั้นก็ต้องงดต่อไปจนกว่าจะ
หาช่างอื่นได้ ข้าพระพุทธเจ้าขอรับพระราชทานพระกระแสพระราชดำริในเรื่องนี้ด้วย

ควรมีควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า พระยาสุรียานุวัตร

ขอเดชะ

หอวังการพิพัฒน์

วันที่ ๑๔ มิถุนายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ขอเดชะฝ่าล่องธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ด้วยวันนี้ข้าพระพุทธเจ้าได้รับหนังสือหม่อมเจ้าจรรยาศักดิ์กฤษฎากรอุปทูตกรุงปารีส ส่งงบประมาณราคาเครื่องเฟอร์นิเจอร์ต่างๆ สำหรับห้องรับแขกเดอริก แล ห้องนอนห้องรับแขก อย่างละ ๓ ห้องที่ติดต่อกันในมุขพระที่นั่งอำพรสถานตามแปลนที่ข้าพระพุทธเจ้าได้เขียนส่งออกไป แต่ในงบประมาณนั้นห้างทำเฟอร์นิเจอร์ในเมืองฝรั่งเศสคิดราคาทำกรอบเพดานบานหน้าต่างและประตูห้องต่างๆ รวมมาทั้งหมดด้วย ทำให้ราคาสูงขึ้นเป็นอันมาก คิดด้วยเกล้าว่าการแต่งเพดานผนังควรจะทำได้เอง ถ้าซื้อแต่เฟอร์นิเจอร์เป็นเครื่องตู้เตียงและเก้าอี้เท่านั้น ก็จะไม่แพงเกินอัตรา

สิ่งของที่จะใช้ในงบประมาณของห้างเมืองฝรั่งเศสกะมาเป็นราคา ๓ อย่าง อย่างแพงที่สุดเป็นเงิน ๑๒,๗๓๙ ปอนด์ อย่างถูกที่สุด ๖,๒๙๘ ปอนด์ แต่เมื่อหักค่าตบแต่งผนังเพดานและประตูหน้าต่างออกเสีย คิดด้วยเกล้าฯว่าจะสั่งของดีมาใช้ได้ รวมเบ็ดเสร็จไม่เกินราคา ๕,๔๐๐ ปอนด์ คือ

๑ ห้องรับแขกเดอริก	๑,๐๐๐ ปอนด์
๒ ห้องรับแขกสไตน์เรเนซอง	๘๐๐ ปอนด์
๓ ห้องรับแขกสไตน์หลุยส์สิบห้า	๘๐๐ ปอนด์
๔ ห้องรับแขกสไตน์หลุยส์สิบหก	๘๐๐ ปอนด์
๕ ห้องนอนหลุยส์สิบสี่	๖๐๐ ปอนด์
๖ ห้องนอนหลุยส์สิบห้า	๖๐๐ ปอนด์
๗ ห้องนอนหลุยส์สิบหก	๖๐๐ ปอนด์

รวม ๗ ห้องเป็นเงิน ๕,๔๐๐ ปอนด์ ถ้าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตามราคาที่ข้าพระพุทธเจ้ากะมานี้ ข้าพระพุทธเจ้าจะได้โทรเลขสั่งให้หม่อมเจ้าจรรยาศักดิ์กฤษฎากรจัดส่งเข้ามาทันที ข้าพระพุทธเจ้าจะได้นำแบบรูปถ่ายแลแปลนซึ่งหม่อมเจ้าจรรยาศักดิ์กฤษฎากรส่งมาขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายต่อภายหลัง ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายสำเนาหนังสือหม่อมเจ้าจรรยาศักดิ์กฤษฎากรมา เพื่อทราบใต้ฝ่าล่องธุลีพระบาทพร้อมกับหนังสือฉบับนี้แล้ว

ควรมิควรสุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ข้าพระพุทธเจ้า

พระยาสุริยานุวัตร

ขอเดชะ

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๓๑๖
ที่มา รล. ร.๕.๑๒ กล่องที่ ๔ แฟ้มที่ ๙

ที่ ๔๑/๔๗๔

วันที่ ๑๖ มิถุนายน ร,ศก ๑๒๕

ตอบหนังสือพระยาสุรียาที่ ๑๙/๓๖๓๓ เจ้าพระยาเทเวศ

ถึงพระยาสุรียานวัตร ได้รับหนังสือลงวันที่ ๑๔ เดือนนี้ เรื่องเครื่องเฟอร์นิเจอร์ที่จะส่งนั้น
แล้ว

จดหมายฉบับนี้เพื่อจะเป็นการยืนยันความที่ได้พูดกันเรื่องเฟอร์นิเจอร์ที่นึ่งเมื่อวันที่
๑๕ นั้น ได้ตกลงกันว่า

๑ มุขขวาง มีห้องรับแขกอย่างเด็กห้อง ๑ ให้ราคา ๑๐๐๐ ปอนด์

๒ ห้องนอนต่อห้องเด็กห้อง ๑ ห้องนอนต่อห้องกระไดห้อง ๑ ห้องละ ๖๐๐ ปอนด์

๓ ห้องนั่งในระหว่างห้องนอนที่มุขขวางนั้น ๙๐๐ ปอนด์

๔) มุขยาว มีห้องนอนใกล้มุขเติมพรที่นึ่งอำภรห้อง ๑ ใกล้กระไดมุข

๕) ห้องนั่งในระหว่างห้องนอนทั้งสอง ๒ ห้องๆ ละ ๙๐๐ ปอนด์

๖) ที่บันทอนในตัวพรที่นึ่งอำภร จะเป็นชั้นบนฤชั้นล่างให้พระยาสุรียาคิดกับ

กรมขุนสรพรพสาทร ตามที่กำหนดไว้ว่า ๑๐๐๐ ปอนด์ เฟอร์นิเจอร์ทั้งนี้เปของฝรั่งเศสทั้งสิ้น

ห้องชั้นต่ำจะใช้เฟอร์นิเจอร์ที่มีอยู่ในกรุงเทพแล้ว ไม่ต้องสั่ง

นายศิริ เขียน

นายแจ่ม ทาน

(สำเนา ลับ)

สวนดุสิต

วันที่ ๒๓ มิถุนายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ถึง พระยาสุริยานุวัตร

พระยาสุริยานุวัตรมาถึงต่อวันนี้ แพลนท้องพระโรงที่คิดกันนั้น จึงไม่ได้มาสู่ที่ประชุมแต่
คืนนี้ ครั้นวันนี้ได้ดู เห็นเปนอันตกลงพอใจหมดแล้ว ควรที่จะเริ่มลงมือได้ เพราะเหตุว่ามี
ระยะปีอยู่อีก ๕ ปี ๖ ปี จึงจะถึงเฉลิมพระชนมพรรษาใหญ่ อายุครบ ๖๐ ซึ่งควรจะทำบุญเป็น
การใหญ่ ถ้าไม่มีท้องพระโรงนี้เปนอันทำที่นี้ไม่ได้ เพราะขาดหลังคา ถ้าจะทำให้ทันกำหนด
จำจะต้องลงมือในศก ๑๒๖ นี้ ถ้าพลาดศกนี้แต่ศกเดียว เปนอันไม่มีท่าทางจะทัน เมื่อทำขึ้น
ไม่ทันแล้วจะได้ประโยชน์อันใด จึงมีทางที่จะคิดอยู่ ๒ อย่าง ว่าจะเลิกเสียๆจะทำเท่านั้น การ
ที่จะเลิกเสียนั้น เปนที่น่าเสียดายยิ่งนัก คงต้องไม่มีเวลาทำมือหนึ่งในภายหน้า ไม่ใช่แผ่นดินอื่น
ด้วย แผ่นดินปัจจุบันนี้เอง เว้นแต่จะขาดประโยชน์ที่ต้องการอย่างยิ่ง คือ งานเฉลิมพระชนม
พรรษาใหญ่นั้น

ถ้าหากว่าจะตกลงตัดสินใจว่า เปนอันทำ โอกาสช่างไม่ให้ช่องเสียจริงๆ เพราะเงิน
งบประมาณต่ำถึงสี่ล้าน จนจะต้องชักเงินคงคลังออกใช้ ยังจะสร้างพระที่นั่ง ไม่เป็นการงาม
เลยทั้งส่วนประโยชน์ของเราแลตาคนอื่นจะเห็น จึงคิดไม่เห็นว่าจะทำอย่างไรดี มานั่งตัดผมก็
ได้สนทนากันอยู่กับกรมหลวงนริศร์ อันมีใจอยากจะได้อยู่เหมือนกัน จึงลองคิดไปตามความ
อยาก ว่าเงินที่เขาประมาณทำท้องพระโรงหลังนี้ สองล้าน ใช่ว่าเราจะต้องใช้เงินในปีแรกถึง
สองล้านเมื่อไร คงจะต้องเบี่ยงย่อยกันไปถึง ๕ ปี ถ้าคิดถัวเฉลี่ยปี เงินก็จะสักสี่แสน แต่บางที่
จะไม่ถึงด้วยซ้ำไป เพราะการตั้งต้นตั้งแต่การหยาบทำรากก่ออิฐ ที่จะต้องใช้เงินมากนั้น คงจะ
ไปทุ่มอยู่ในการเลียดที่ต้องใช้ของมีราคา อันคงต้องทำต่อภายหลัง ถ้าเสนาบดีกระทรวงโยธา
คิดอ่านผ่อนผันวิธีใช้เงิน ให้เปนกำหนดดูเหมือนว่าจะลดลงไปได้กว่าสี่แสน เมื่อคิดเห็น
ทางเข้าเช่นนี้แล้ว ยิ่งทำให้เสียดายมากขึ้น จะคิดอ่านหยิบยืมเงินอย่างไร อย่าให้ไปลง
งบประมาณรายจ่ายในปีนี้ ซึ่งจะเปนที่ดูน่าเกลียดนั้นได้ ไว้เฉลี่ยจ่ายต่อเมื่อปีใดบริบูรณ์ใน
ภายหน้า จะได้สำเร็จประโยชน์เฉพาะซึ่งเฉียบขาดอยู่ปีเดียวนี้ ก็จะเป็นที่ยินดี

ขอให้พิจารณาดูท่วงทีจะมีอย่างไรบ้าง แล้วให้นำข้อความขึ้นเสนอที่ประชุมรักษาพระ
นคร เปนการลับๆ ลองคิดอ่านดูสักที ก็เห็นว่ายังไม่ชอบกลที่ควรลงมือ ก็ให้รับเสีย
อย่าได้ตระแวงว่าเปนที่ขัดเคืองอย่างหนึ่งอย่างใดเลย ด้วยดีนลิกหนาบงประการใดก็เป็น

เข้าใจอยู่แล้ว ถ้าเห็นว่าจะทำได้ จึงให้คิดกับเสนาบดีกระทรวงโยธา กำหนดวิธีจ่ายเงินลงให้
เป็นการเบาที่สุดในส่วนปีนี้ แล้วให้ลงมือทำการทีเดียว ไม่ต้องรอเสด็จกลับ จะก่อฤกษ์ก่อพา
อะไรก็ก่อนไป ไม่สำคัญที่ว่าจะต้องทรงก่อ

(พระบรมนามาภิไธย) สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๔๐๔ก

ที่มา จดหมายเหตุการณ์ก่อสร้างและซ่อมแซมพระที่นั่งวิมานเมฆ

ที่ ๓๐๑ รั้ววันที่ ๙ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๒๕

(สำเนา) ที่ ๘/๓๓

กรมมหาดเล็กเวรสิทธิ์

วันที่ ๙ กรกฎาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

พระยาวรพงษ์พิพัฒน์ จางวางมหาดเล็ก แจ้งความมายังพระยาบำเรอภักดิ์ เจ้าพนักงานใหญ่กองโยธาวังทราบ

ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งฝังท่อเหล็กสูบน้ำที่สระอะโนดาดซึ่งเจาะใหม่ต่อไป ใช้พระที่นั่งอัมพร, พระที่นั่งวิมานเมฆแลสวนแง่เต่ง ข้าพเจ้าได้คิดประมาณการค่าถึงค่าน้ำ ท่อเหล็กสูบน้ำเครื่องจักรแลค่าแรงสิ่งของที่จะทำ ซึ่งมีรายการประมาณละเอียดแจ้งอยู่ ราชประมาณส่งมาพร้อมด้วยหนังสือฉบับนี้

ขอท่านได้นำกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเงินที่จะทำการรายนี้

ที่สุดนี้ ขอแสดงความนับถือมายังเจ้าคุณ

(เช่น) พระยาวรพงษ์พิพัฒน์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๔๐๔๗

ที่มา จดหมายเหตุการก่อสร้างและซ่อมแซมพระที่นั่งวิมานเมฆ

(สำเนา) งบประมาณการฝังท่อเหล็กสูบน้ำที่สระอะโนดาดซึ่งเจาะใหม่ต่อเข้าไปใช้พระที่นั่ง
อัมพร, พระที่นั่งวิมานเมฆแลสวนแง่เต่ง ดังจะมีรายการแลจำนวนเงินรายละเอียดแจ้งอยู่
ข้างล่างต่อไปนี้

รายการ	จำนวนเงิน		รวมเงิน	
	บาท	อัฐ	บาท	อัฐ
เครื่องอินยีน สำหรับใช้ด้วยน้ำมันก๊าด ๑๒ แรงม้า ๒ เครื่อง	๗๔๘๒	-		
สูบน้ำสำหรับสูบน้ำขึ้นถึง สูบได้ชั่วโมงละ ๘๖๐๐ แกล้น ๒ เครื่อง	๖๑๓๗	-		
สูบน้ำเซนตริฟิวเกอส สำหรับสูบน้ำขึ้นจากคลอง ไปลง สระสูบได้ชั่วโมงละ ๑๐๕๐๐๐ มีปูเลอยู่ในตัวเสร็จ	๒๑๐๐			
ถึงน้ำเหล็กเหนียว ๑ ถึง จุน้ำได้ ๔๐๐๐๐ แกล้น กว้าง ๑๘ ฟุต สูง ๒๐ ฟุตแลมีเครื่องเหล็กกนกต่าง ๆ สำหรับ ยึดให้แข็งแรง ข้างบนมีหลังคาสังกะสีแลมีสายตามเชิง กลอน ข้างถ้งมีบันไดสำหรับขึ้นไปบนถ้งแลลงข้างในถ้ง ได้ ข้างถ้งสำหรับรับถ้งสูง ๖๐ ฟุต แลคิดให้แข็งแรง สำหรับรับน้ำหนักของถ้งเมื่อเวลาใส่น้ำเต็มที่ทั้งราคาแล ค่าแรงตั้งถ้งแลค่าสิ่งของต่างๆ	๒๙๘๐๐			
แป้นโต ๔ นิ้ว ยาว ๙ ฟุต ไม่มีแปลน				๓๔
" " ๖ " " ๙ "				๒๒๒
" " ๘ " " ๙ "				๗๖
" " ๖ "				๖๕
ท่อโค้งโต ๖ นิ้ว				๑๐
" " ๘ "				๒
ท่อ ๓ ตา ๖ นิ้ว				๑
แวน ๖ นิ้ว				๔
ท่อกาเวอร์ไนโต ๓ นิ้วยาว ๕๐๐ เมตร				รวมเงิน
				๙๘๕๐
ยกไป				เงิน
				-
				๕๕๓๖๙
				-

รายการ		จำนวนเงิน		รวมเงิน	
		บาท	อัฐ	บาท	อัฐ
ยกมา	เงิน			๕๕๓๖๙	-
เพลโต ๓ นิ้ว ยาว ๒๐ ฟุตเหล็กกวงฉากแลตุกตา					
เหล็กสำหรับต่อเพลาปูเล่ ๔ อัน	เงิน	๑๐๙๙	-		
ค่าสิ่งของทำรากถ้ำน้ำ	"	๑๒๐๐๐	-		
ค่าโรงสำหรับไว้เครื่องจักร	"	๓๐๐๐	-		
ค่าแรงฝังท่อแลงานต่างๆ		๒๐๐๐	-		
ค่าเครื่องมือต่างๆ แลท่อเหล็กที่จะต่อไปพระที่นั่งอัมพร, แลเครื่องใช้ต่างๆ	"	๓๐๐๐	-		
	รวม			๒๑๐๙๙	-
	รวมทั้งสิ้น			๗๖๔๖๘	-

(เซ็น) พระยารพงษ์พิพัฒน์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๔๐๖
ที่มา รล. ร.๕.๑๒ กล่องที่ ๔ แฟ้มที่ ๒

บางขุนพรหม

วันที่ ๖ เดือน กรกฎาคม ร.ศ. ๑๒๕

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานกราบบังคมทูล พระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท พระราชอาญาไม่พ้นเกล้าฯ

ด้วยข้าพระพุทธเจ้ามีความร้อนใจ เรื่องพระที่นั่งอัมพร ซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาสุริยานุวัตร เป็นผู้อำนวยการอยู่แต่ก่อนนั้น จะโปรดเกล้าฯ ให้พระยาสุริยานุวัตร คงอำนาจการไปตามเดิมกว่าจะโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงโยธาธิการ ฉลองพระเดชพระคุณต่อไป ที่ข้าพระพุทธเจ้า ขอรับพระราชทานเรียนพระราชปฏิบัติมาทั้งนี้ ก็โดยเห็นด้วยเกล้าฯ ว่า พระที่นั่งองค์นี้ ได้ทรงมีพระบรมราชประสงค์ จะให้แล้วมีกำหนดเดือน เป็นการสำคัญอยู่ เกรงด้วยเกล้าฯ ไปว่า จะต่างคนต่างเข้าใจกันผิดในระหว่างพระยาสุริยานุวัตรแล ข้าพระพุทธเจ้า ถึงกำหนดเดือนไม่แล้วฤแล้วไม่เรียบร้อย สมพระบรมราชประสงค์ ก็จะเป็นที่ชุนเคืองในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท และจะเป็นที่เสียใจของข้าพระพุทธเจ้า ซึ่งเพิ่งเริ่มเข้ามารับราชการฉลองพระเดชพระคุณในกระทรวงนี้ เปนอย่างยิ่ง พระราชอาญาไม่พ้นเกล้าฯ

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า สุขุมณัยวินิต

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๔๑๐ก

ที่มา จดหมายเหตุการณ์ก่อสร้างและซ่อมแซมพระที่นั่งวิมานเมฆ

ที่ ๕/๓๐๖

กระทรวงวัง

กองโยธาวัง

วันที่ ๑๐ กรกฎาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ข้าพระพุทธเจ้า ขอพระทานกราบทูลพระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนสมมตอมรินทร์ ทราบ
ฝ่าพระบาท

ด้วยพระยารพษ์พิพัฒน์นำส่งรายประมาณการตั้งถังฝังก่อเหล็กสูบน้ำที่สระอะโนดาด
ซึ่งเจาะใหม่ต่อไปใช้พระที่นั่งอัมพรสถาน, พระที่นั่งวิมานเมฆแลสวนแ่งเต่งรวมทั้งสิ้นเป็นเงิน
๗๖๔๖๘ บาท ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า, ดั่งสำเนาหนังสือแลรายประมาณที่ถวายมา
พร้อมกับหนังสือนี้

ขอพระบารมีปกเกล้า, เปนที่พึง เมื่อมีโอกาศขอได้นำกราบบังคมทูลพระกรุณาขอรับ
พระราชทานพระบรมราชานุญาตเงินรายนี้ด้วย

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้า,

พระยาบำเรอภักดิ์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๔๑๐๗

ที่มา จดหมายเหตุการณ์ก่อสร้างและซ่อมแซมพระที่นั่งวิมานเมฆ

รับวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๒๕

นาม พระยาบำเรอภักดิ์ ที่ ๕/๓๐๖

ลงวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๒๕

ใจความ

ขอพระบรมราชานุญาตเงินสำหรับใช้ในการตั้งถังแลฝิ่งท่อสูบน้ำที่สระอะโนดาดต่อไปใช้
ที่พระที่นั่งแลสวนแง่ตั้งเป็นเงิน ๗๖๔๖๘ บาท

พระราชกระแส

หมายเหตุ

อนุ

รหัสเอกสาร ๒๔๔๘๐๔๑๑ก

ที่มา จดหมายเหตุการณ์ก่อสร้างและซ่อมแซมพระที่นั่งวิมานเมฆ

ขุนพิจิตร ร้าง
พระประสิทธิ์ ตรี
ที่ ๔๓/๖๓๒

นายตาก เขียน
นายบุญ ทาน

วันที่ ๑๑ กรกฎาคมรัตนโกสินทร์ศก ๑๒๕

ถึงกรมขุนสมมตอมรพันธุ์ ด้วยพระยาบำเรอภักดิ์มีหนังสือนำส่งรายประมาณของพระ
ยารพงษ์พิพัฒน์มาขออนุญาตรับเงิน ในการตั้งถังฝักท้อเหล็กสูบน้ำที่สระอะโนดาดซึ่งเจาะใหม่
ต่อไปใช้ที่พระที่นั่งอัมพรสถาน พระที่นั่งวิมานเมฆ แลสวนแง่เต่ง รวมเป็นเงิน ๗๖๔๖๘ บาท
ได้อนุญาตแล้ว ให้เธอจ่ายเงินตามจำนวนนี้ให้พระยาบำเรอภักดิ์รับไปเถิด

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๔๑๑๒

ที่มา จดหมายเหตุการก่อสร้างและซ่อมแซมพระที่นั่งวิมานเมฆ

ขุนพิจิตร ร้าง
พระประสิทธิ์ ตรี
ที่ ๔/๖๘๐

นายศิริ พิมพ์
นายแจ่ม ทาน
กรมราชเลขาการ

วันที่ ๑๑ กรกฎาคมรัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๕

แจ้งความมายังพระยาบำเรอภักดิ์ ด้วยได้รับหนังสือที่ ๕/๓๐๖ ลงวันวานนี้ นำส่งราย
ประมาณของพระยารพษ์พิพัฒน์ มาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเงินในการตั้งถึงฝั่ง
ท่อเหล็กสูบน้ำที่สระอะโนดาตซึ่งเจาะใหม่ต่อไปใช้ที่พระที่นั่งอัมพรสถาน พระที่นั่งวิมานเมฆแล
สวนแง่เต่ง รวมเป็นเงิน ๗๖๔๖๘ บาท นั้น ได้นำกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลี
พระบาทโปรดเกล้า, พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้กรมพระคลังข้างที่จ่ายเงินให้แล้ว

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๔๒๐

ที่มา จดหมายเหตุการก่อสร้างและซ่อมแซมพระที่นั่งวิมานเมฆ

วันที่ ๒๐ กรกฎาคมรัตนโกสินทร์ศก ๑๒๕

ขอพระทานกราบทูลพระเจ้าน้องยาเธอกรมขุนสรรพศาสตร์ศุภกิจทราบฝ่าพระบาท

ด้วยมีรับสั่งให้ข้าพระพุทธเจ้าทำบังสาดพระที่นั่งวิมานเมฆ บัดนี้ได้จ้างเหมาเงินทำการ
ไปแล้วเสร็จ ๑๑ ห้อง แลทั้งทาสีด้วย รายการเลียดดังมี แจ้งต่อไปนี้

รายการ	เงิน		รวม	
	ป,	อ,	ป,	อ,
ค่าเหมาแรงเงินช่างไม้ทำบังสาด ๑๑ ห้อง ๗ ละ ๖๕ บาท	๗๑๕	-		
เหล็กสตรูโต ๕ หุนยาว ๑๐ นิ้ว ๑๒ ตัว	๑๒	-		
สีขาวที่ ๑ ๑๐ ป้อง ๗ ละ ๙ บาท	๙๐	-		
สีขาวที่ ๒ ๑๕ ----- ๒ บาท	๓๐	-		
สีเหลือง ๑ "	๖	-		
น้ำมันลิตด ๔ ถัง ๗ ละ ๑๒ บาท	๔๘	-		
ค่าแรงทาสี ๘๕ แรง ๗ ละ ๒ บาท	๑๗๐	-		
ค่าทำนั้งร้าน ๑๑ ห้อง เหมา	๔๐	-		
ค่าไม้สักหน้าต่าง	๑๑๓๐	๒๑		
รวมทั้งสิ้นเป็นเงิน			๒๒๔๑	๒๑

แลข้าพระพุทธเจ้าได้ส่งใบบิลของห้างแลค่าเหมาแรงมาถวายด้วยแล้ว

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้าฯ

(ลงนาม) ราชสงคราม

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๔๓๐

ที่มา หจช. ร.๕ บ.๙/๖๔

ที่ ๔๒ / ๒๐๖๒

กระทรวงโยธาธิการ

วันที่ ๓๐ กรกฎาคมรัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ขอเดชะฝ่าล่องธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ด้วยมิสเตอร์ชอร์ช่างไฟฟ้าพระที่นั่งอัมพรสถาน ซึ่งห้างเมเปิลกรุลงลอนดอนจัดส่งเขา
มาแทนมิสเตอร์เบลตลีที่ถึงแก่กรรม ได้มาร้องต่อข้าพระพุทธเจ้าว่า เงินเดือนที่ได้รับอยู่ในเวลา
นี้ไม่พอ ที่จะใช้ ขอเพิ่มขึ้นอีกเดือนละ ๘๐๐ บาทเท่าที่มิสเตอร์เบลตลีเคยได้รับมา ถ้าไม่ได้จะ
ขอกลับไปบ้านเมือง แลมิสเตอร์ชอร์ได้แจ้งต่อไปว่า เมื่อห้างเมเปิลจะให้เขาเข้ามาได้
ชี้แจงแก่มิสเตอร์ชอร์ว่า จะให้เงินเดือนๆ ละ ๔๐ ปอนด์กับค่าใช้สอยอีกเดือนละ ๖๐ บาท แล
ชี้แจงให้เป็นที่เข้าใจว่า รัฐบาลสยามคงจะจ้างไว้ให้ทำการต่อไปอีกดังนี้ มิสเตอร์ชอร์ได้เข้ามาอยู่
ถึง ๘ เดือนแล้วก็ยังเงี้ยบอยู่ มิสเตอร์ชอร์จึงอยากจะทำทราบเป็นการแน่นอนว่าจะต้องการเขาไว้
ต่อไปอีกฤาไม่

ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้า,ว่า การไฟฟ้าที่พระที่นั่งอัมพรสถานเวลานี้ก็ยังไม่แล้ว
ถ้าจะปล่อยให้มิสเตอร์ชอร์ลาออกไปจะเป็นการลำบากในภายหลัง ควรว่าจ้างมิสเตอร์ชอร์
ไว้ทำการต่อไปจนกว่าการนั้นจะแล้วเสร็จ เงินเดือนมิสเตอร์ชอร์ในเวลานี้ ห้างเมเปิลให้อยู่เดือน
ละ ๔๐ ปอนด์ฤาประมาณ ๖๔๐ บาทนั้น ให้เสียอีกเดือนละ ๑๖๐ บาทเป็น ๘๐๐ บาท ก็คง
จะเป็นที่พอใจของมิสเตอร์ชอร์ เห็นด้วยเกล้า,ดังนี้ ถ้าทรงพระราชดำริเห็นชอบด้วยแล้ว
ข้าพระพุทธเจ้าขอรับพระราชทานว่าจ้างมิสเตอร์ชอร์ทำการต่อไปจนกว่าจะเสร็จ

อนึ่งเพื่อที่จะมิให้เป็นการลำบากเมื่อภายหลัง ข้าพระพุทธเจ้าได้สั่งให้จ้างคนไฟฟ้าที่
คนไทยจากบริษัทไฟฟ้าให้คอยศึกษาแลตรวจตราดูวิธีที่มิสเตอร์ชอร์ทำการอยู่นั้นนาย ๑ ฤา ๒
นาย แลให้มิสเตอร์โกโลในกรมโยธาซึ่งเป็นผู้ได้ศึกษาในวิชาการไฟฟ้ามาแล้วนั้น เป็น
ผู้รับผิดชอบแลควบคุมต่อไปด้วยแล้ว

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า สุขุมณัณยวินิต

ขอเดชะ

มี, พิมพ์

โย, ทาน

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๕๑๔

ที่มา สำเนาพระราชหัตถ์เลขาส่วนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ถึงเจ้าพระยาสมุหราช (ปั้น สุขุม)

มณฑลนครสวรรค์

วันที่ ๑๔ สิงหาคม ร.ศ. ๑๒๕

ถึงพระยาสุขุม

ด้วยได้รับหนังสือลงวันที่ ๑๒ สิงหาคมนั้นแล้ว มีความยินดีที่ได้ทราบข่าวว่าตลับยัง
ชั่วถึงเดินได้ ขอให้ช่วยบอกขอบใจที่ฝากมะม่วงมาให้หน้ากินจริงๆ การพระที่นั่งนั้นยอมเชื่อเสีย
แล้วว่าเห็นจะแล้ว เพราะเอื่อถึงเพียงนี้ เรื่องท่อน้ำได้บอกให้ตุ๊กรู้แล้ว ก็ติดอึ้งอยู่เหมือนกัน
เรื่องระดับดินได้เอะอะกันแต่แรกว่าจะพาให้ต้องถมดินตามขึ้นไป แต่พระสติดียว่าฝรั่งเขาไม่
ยอม เมื่อพระที่นั่งจะชุกลง จึงยกไว้ถึงคืบ ๑ การที่จะถมดินรอบนอกขึ้นมามาหานั้นไม่ไหว จะ
สิ้นเงินมากไม่ใช่น้อย ทั้งหญ้าก็จะมีขึ้นทันเป็นอันขาด เพราะกว่าจะถมดินเสร็จก็พอดกหน้าแล้ง
ตุ๊กพุงจะให้เอนระดับลงไป ก็ได้ขัดคอกันว่า ถ้าเช่นนั้นปลายท่อจะลงไปจมอยู่ในสระ เมื่อ
เช่นนั้นก็ยังนึกแก้อ่างไรไม่ออก ขอผิดไปตริตรอง เรื่องพัฒลมนั้นได้ว่าเองว่ากรุงรังนก
ถ้าขายคนอื่นไม่ได้ ขายกันเองในกระทรวงวังก็ได้ ได้เคยพบกับกรมหลวงนริศไว้บ้างแล้วให้
เริ่มหาพัตตั้งเสีย ถ้าไม่มีควรังก็จะต้องสั่ง ช่างเขียนนั้นเห็นจะไม่สำเร็จ มันจะดูให้งามอย่าง
ฝรั่ง คนไทยมันจะมีงามอย่างฝรั่งที่ไหน เรื่องที่เขียนนั้นก็เป็นเรื่องไทย แต่ให้มันเขียนตาม
ความคิดฝรั่ง ลองว่ากันดูให้หมดท่า ถ้าเห็นไม่ได้จริงแล้วที่ควรเขียนเป็นลายก็เขียนเป็นลาย
ที่ควรจะติดยุภาพฉากฝรั่งก็เว้นไว้ติดยุภาพฝรั่ง ให้ตกลงเสียดีกว่ารั้งรออยู่เช่นนี้ เรื่องวอ
เตอร์คลอสเตที่คิดจัดนั้นดี แต่ท่านพวกอินนิเยะเหล่านี้เดาทั้งนั้น ด้วยเมืองฝรั่งไม่เหมือนกับ
เมืองเรา แล้วประกอบไปด้วยทิวมนะเกล้า ต่อผิดแท้ที่เดียวจึงจะยอมรับว่าใช้ไม่ได้ เขาก็ไม่
ต้องเสียอะไร แต่เราเป็นผู้เสียเงิน ขอให้สังเกตในใจไว้ว่า ที่แผ่นดินสวนดุสิตนั้น ชุกลงไปคืบ
๑ ฤๅคืบเศษก็ถึงน้ำ ขอให้ป้องกันน้ำที่จะซึมเข้าและซึมออกให้จงดี

มีความยินดีที่ได้ทราบว่าการยาร้วเป็นอันสำเร็จ และหลังคามุขแล้วสำเร็จ ทั้งคิดเรื่อง
ถึงน้ำด้วยแล้วนั้น

มิสเตอร์ชอ กรมนเรศ จะต้องการก็ที่เราจะได้ไม่ต้องเปลืองเงินมาก.....

กำหนดกลับนั้นจำกัดตัว คือจะได้ห่อพระพุทธรูปพระชนมพรรษาในวันที่ ๓๑ เดือนนี้
สวดมนต์วันที่ ๓๐ คงจะต้องกลับลงไปถึงวันที่ ๓๐ ให้คิดกะใจว่าจะไปตุงงานแห่งใดบ้างก็ขึ้นมา
ตามกำหนดวันให้พอแก่งาน คงเป็นวันได้ตามเสด็จกลับวันที่ ๓๐

การที่มานี้สนุกดี แต่ไม่ใช่อย่างโสมมเป็นต้นแท้เช่นครั้งก่อน เจื่ออพิศเขียลอยู่บ้าง
สังเกตได้ว่าร่างกายไม่ไวอย่างแต่ก่อน ที่ว่านี่ไม่ใช่ขุ่นง่ามหนักตัว คืออาการที่ไม่สบายเมื่ออยู่
กับที่ เปลี่ยนที่เคยหายได้เร็วๆ ครั้งนี้เข้าไป ลางที่ก็รื้อกลับ แต่นับว่าได้กำไร การที่เป็นเช่นนี้
ก็เห็นจะเป็นด้วยเครื่องจักรมันเก่าแก่ยากขึ้นทุกที

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๖๐๓

ที่มา สำเนาพระราชหัตถ์เลขาส่วนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ถึงเจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม)

สวนดุสิต

วันที่ ๓ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

พระยาสุขุม

ได้รับหนังสือจรรยา ลงวันที่ ๓ เดือนก่อนว่า เสนอขอพระที่นั่งอัมพรจะได้ลงเรือวันที่
๑๙ งานที่ทำนั้นเขาได้ทำทั้งกลางวันกลางคืน ของคงจะมาถึงเกินทัน ห้องที่จะต้องของๆ แก
เองจะแล้วไม่ทัน ถ้าของมาถึงจะรับไว้ที่ไหนนี้ดูเสียก่อนเถิด

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๐๖๑๕ก

ที่มา จดหมายเหตุการก่อสร้างและซ่อมแซมพระที่นั่งวิมานเมฆ

ที่ ๘/๔๔๓

กองโยธาวัง

วันที่ ๑๕ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ข้าพระพุทธเจ้า ขอพระทานกราบทูลพระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนสมมตอมรินทร์ ทราบ
ฝ่าพระบาท.

ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการสวดในที่ต่างๆ บริเวณวังสวนดุสิต ได้จัดทำ
การแล้วเสร็จไปคือ เปลี่ยนแปลงพระที่นั่งวิมานเมฆทาน้ำปูนชั้นต่ำ ซ่อมพื้นที่ชำรุดกับเรือนแฝง
แก้ฝาแก้พื้นทาน้ำปูน ได้ถุญปุอิฐดาดพื้นปูนกันฝาโรงเก็บของห้องเครื่องต้น พื้นปุอิฐดาดปูนทำ
รางน้ำกันฝาห้องเครื่องต้น รื้อพื้นไม้ปุอิฐดาดปูนทาสีดำหนักพระเจ้าพี่นางเธอ แลพระเจ้าลูก
เธอที่เกาะขวาง แลรื้อพื้นไม้ปุอิฐดาดปูนพลับพลา เรือนครัวข้าหลวงซ่อมพื้นฝา
เพดาน ซื่อถึงไม้สักแลการต่างๆ มีรายละเอียดแจ้งอยู่ในบัญชีที่พระยาวรวงษ์พิพัฒน์ส่งเป็น
จำนวนเงิน ๓๑๓๙ บาท ๕๙ อัฐถวายมากับหนังสือนี้

ขอพระบารมีเป็นที่พึ่ง เมื่อมีโอกาศขอได้นำทูลเกล้าฯ ถวาย ขอรับพระราชทานพระ
บรมราชานุญาตเบิกจ่ายเงินรายนี้ด้วย

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้าฯ

พระยาบำเรอภักดิ์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๖๑๕๗

ที่มา จดหมายเหตุการก่อสร้างและซ่อมแซมพระที่นั่งวิมานเมฆ

(สำเนา)

บัญชีรายการจัดการสะอาดในบริเวณวังสวนดุสิต แลการซ่อมแก้ไขเปลี่ยนแปลงพระที่นั่งวิมานเมฆทาน้ำปูนชั้นต่ำ ซ่อมพื้นที่ชำรุดกับเรือนแฝงแก้ฝาแก้พื้นทาน้ำปูนใต้ถุนปูอิฐลาดพื้นปูนกันฝากับโรงเก็บของห้องเครื่องต้น ๒ ห้องพื้นปูอิฐลาดปูนทำรางน้ำกันฝาคู่ห้องเครื่องต้นหรือพื้นไม้ปูอิฐลาดปูนทาสี ตำนักรมหลวงวรเสฐฐแลพระเจ้าลูกเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภาที่เกาะกวาง ครัวตำหนักหรือพื้นไม้ปูกระเบื้องอิฐลาดปูนพลับพลา เรือนครัวข้าหลวงซ่อมพื้นฝาเพดานแลการต่างๆ ดังจะมีจำนวนสิ่งของแลค่าแรงแจ้งอยู่ข้างล่างต่อไปนี้

รายการ	เงิน		รวม	
	บ,	อ,	บ,	อ,
ค่าแรงเงินใส่หู้แรงละ ๑ บาท ๑๖ อัฐ ๑๘๖ แรง	๒๓๒	๓๒		
ค่าแรงเงินจับกังแรงละ ๔๘ อัฐ ๕๓๑ แรง	๓๙๘	๑๖		
ค่าแรงกาลีแรงละ ๔๘ อัฐ ๓๘๙ แรง	๒๙๑	๔๘		
ค่าแรงเงินช่างไม้ซ่อมตำหนักที่เกาะ, ห้องเครื่องแลซ่อมเรือนแฝง, ซ่อมพลับพลาแรงละ ๑ บาท ๑๖ อัฐ ๕๙ แรง	๗๓	๔๘		
ปูนสะเเมนถึงละ ๑๐ บาท ๓๒ อัฐ ๔๐ ถึง	๕๒๕	-		
กระเบื้องสะเเมนปูนำตำหนักกรมหลวงวรเสฐฐกับปูที่ตำหนักพระองค์เจ้าอรทัย, เดิมเป็นพื้นไม้หรือออกปูกระเบื้องใหม่ ใช้กระเบื้องอย่างกว้าง ๑๒ นิ้วเติมแผ่น				
พื้นละ ๘๐ บาท ๓๐๘๕ แผ่น	๒๔๖	๕๑		
กระเบื้องสะเเมนอย่าง ๑๒ นิ้ว ๓ มุมครึ่งแผ่น				
พื้นละ ๔๐ บาท ๖๐๕ แผ่น	๒๔	๑๒		
ปูนศิลาสามถึงเปนเกวียนๆ ละ ๒๘ บาท ๒๕ ถึง	๒๓๓	๒๑		
อิฐมอญปูพื้นห้องเครื่องแลปูพื้นใต้เรือนแฝงกับปูพื้นห้องเครื่องกรมหลวงวรเสฐฐพื้นละ ๙ บาท				
๔๗๘๓๐ แผ่น	๔๓๐	๓๐		
ทรายถึงละ ๑ บาท ๑๐๘ ถึง	๑๐๘	-	๒๕๖๔	๒
ยกไป				

ยกมา	เงิน			๒๕๖๔	๒
ตะปูเข็ม ๒ ถึงกับ ๓๐ ชั่ง	"	๒๑	๕๗		
هماจินทาน้ำปูนสีฝาแฝงดำหนักที่เกาะห้องเครื่องค่าแรง แลค่าสิ่งของเสร็จ	"	๖๐	-		
هماจินทาสีห้องเครื่องด้านนอก ค่าแรงค่าสีเสร็จهما		๘๗			
هماจินทาน้ำปูนเหลืองเรือโนโชน ค่าแรงค่าสิ่งของเสร็จ		๑๒	-		
هماจินทาน้ำปูนชั้นดำดำหนักพระองค์เจ้าอรทัย ค่าสิ่งของเสร็จ	"	๒๐	-		
هماจินซ่อมทาสีที่พลับพลา ค่าแรงแลค่าสิ่งของเสร็จ		๑๕	-		
ถึงไม้สักอย่างกว้าง ๑๙ นิ้ว สูง ๑๘ นิ้ว ๓๐ ถึง อย่างกว้าง ๒๑ นิ้วสูง ๒๔ นิ้ว ๓๐ ถึงคิตราดา ถึงละ ๖ บาท ๖๐ ถึง	"	๓๖๐	-		
รวม	เงิน				
รวมทั้งสิ้น	เงิน		-	๕๗๕	๕๗
				๓๑๓๙	๕๙

(ลงนาม) วรพงษ์พิพัฒน์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๖๑๕๑

ที่มา จดหมายเหตุการก่อสร้างและซ่อมแซมพระที่นั่งวิมานเมฆ

ต่วน, คัด

วาส, ทาน

นาม พระยาบำเรอภักดิ์ ที่ ๘/๔๔๓

รับวันที่ ๑๕ กันยายน ร.ศ. ๑๒๕

ลงวันที่ ๑๕ กันยายน ร.ศ. ๑๒๕

ใจความ ขอพระบรมราชานุญาต เบิกเงินที่ได้จัดการซ่อมทำการสอาดในบริเวณวังสวน
ดุสิต

พระราชกระแส

หมายเหตุ

จ่าย

รหัสเอกสาร ๒๔๕๙๐๖๑๖ก

ที่มา จดหมายเหตุการณ์ก่อสร้างและซ่อมแซมพระที่นั่งวิมานเมฆ

ผู้ร่าง นายพิจิตร
ผู้ตรวจ พระประสิทธิ์

ผู้เขียน นายโก
ผู้ทวน ขุนพิจิตร,

ที่ ๕๔/๘๒๐

วันที่ ๑๖ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ถึงกรมขุนสมมตอมรินทร์ ด้วยพระยาบำเรอภักดิ์ ส่งบัญชีค่าที่ได้จัดการซ่อมทำการ
สอาดต่างๆ ในบริเวณวังสวนดุสิต ซึ่งพระยารพษ์พัฒน์อื่นมาขออนุญาตเบิก รวมเป็น
จำนวนเงิน ๓๑๓๙ บาท ๕๙ อัฐ ให้เธอจ่ายเงินตามจำนวนนี้

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๖๑๖๗

ที่มา จดหมายเหตุการณ์ก่อสร้างและซ่อมแซมพระที่นั่งวิมานเมฆ

ผู้ร่าง นายพิจิตร
ผู้ตรวจ พระประสิทธิ์

ผู้เขียน นายบุญเล็ก
ผู้ทาน บุญเรือง

ที่ ๖/๘๘๔

วันที่ ๑๖ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

แจ้งความมายังพระยาบำเรอภักดี ด้วยได้รับหนังสือที่ ๘/๔๔๓ ลงวันวานนี้ ส่งบาญชี
ค่าที่ได้จัดการซ่อมทำการสะอาดต่างๆ ในบริเวณวังสวนดุสิต ซึ่งพระยาวรพงษ์พิพัฒน์ยื่นมาขอ
พระราชทานพระบรมราชานุญาตเบิกรวม เป็นจำนวนเงิน ๓๑๓๙ บาท ๕๙ อัฐนั้น ได้นำ
ทูลเกล้าฯ ถวายทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท โปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาต ได้มี
พระราชหัตถเลขาสั่งกรมพระคลังข้างที่ให้จ่ายเงินแล้ว

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๗๐๑ก

ที่มา สำเนาพระราชหัตถ์เลขาส่วนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ถึงเจ้าพระยาสมุหราช (ปั้น สุขุม)

พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

วันที่ ๑ ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๕

ถึงพระยาสุขุม

ฤกษ์ขึ้นพระที่นั่ง ไทโรหามาได้ตั้ง ๒ ฤกษ์ คือฤกษ์แรกวันที่ ๒๕ ธันวาคม จุดเทียน
ไชย ที่ ๒๘ ขึ้นพระที่นั่ง ไม่ใช่จะหาว่าพระยาสุขุมจะทำพระที่นั่งไม่ทันกำหนดนี้ แต่เขาให้
อาบนำเวลาเช้าโมงเศษ นำหนาวเลยหอบเสียจะเสียฤกษ์ จึงได้เลือกเอาฤกษ์ที่ ๒ คือวันที่ ๑๙
กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๒๕ ตรงกับวันอังคาร ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๔ ปีมะเมียอัฐศก เข้า ๓
โมงจุดเทียนไชย วันที่ ๒๒ เข้าโมง ๑ สรง ๕ โมง ขึ้นพระที่นั่งเสวตฉัตร พระที่นั่งอภิเศก
ดุสิต ๒ ทุ่มขึ้นพระแท่นพระที่นั่งอัมพร เห็นว่าฤกษ์นี้คงจะมีเวลาพอที่จะตกแต่งให้เรียบร้อย
ด้วย ขอให้ถือเอากำหนดหลังนี้เป็นแน่เถิด

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๗๐๑๗

ที่มา พระราชหัตถเลขาสมเด็จพระปิยมหาราชพระราชทานเจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์

พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

วันที่ ๑ ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๕

ถึง พระยาวรพงษ์

ฤกษ์ขึ้นพระที่นั่งอัมพรดกลวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๒๕ ตรงกับวัน
อังคาร ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๔ ปีมเมียอัฐศก เข้า ๓ โมงจุดเทียนไชย วันที่ ๒๒ เข้าโมง ๑ สรง ๕
โมงขึ้นพระเสวตรฉัตรพระที่นั่งอภิเศกดุสิต ๒ ทูมขึ้นพระแท่นพระที่นั่งอัมพร เป็นกำหนดแน่
ดังนี้

เรื่องน้ำที่จะใช้ในพระที่นั่งแลที่สุคนธ์ น้ำพุหิน ๒ อันนั้นถ้าไม่มีน้ำตกได้เป็นเสียดพระ
เกียรติยศ สระในสวนอีกอย่างหนึ่งน้ำมันพร่องอยู่เสมอจะทำอย่างไรจึงจะมีน้ำเต็ม เชื้อนก๊ก่อ
ขึ้นมาไว้ออกสูง ขอให้นึกแก้ไขให้สำเร็จ

อนึ่งต้นไม้ในสวนแ่งเต่งเองยังกะหอมกะแหมมเต็มที ขอให้ไปเดินดูกับตุ๊กแลพระยา
บุรุษ ควรจะหาอะไรมาเติมได้ให้หามาเติม ต้นไม้ใหญ่ที่เห็นว่าจะไม่เป็นเรื่องควรจะเปลี่ยนเป็น
ต้นไม้รุ่นๆ เสียก็เปลี่ยน ไปดูวัดปริณายกแกเลียงต้นไม้งามจริงๆ ของเราสู้แก้ไม่ได้

สยามินทร์

ที่

กระทรวงโยธาธิการ

วันที่ ๒ ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๕

ข้าพระพุทธเจ้า พระยาสุขุมนัยวินิต ขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณา ทราบฝ่า
ล่องธูลีพระบาท พระราชอาญาไม่พินเกล้าฯ

ด้วยข้าพระพุทธเจ้าได้รับพระราชทานพระราชหัตถเลขาหลวงวันวานนี้ โปรดเกล้าฯ ให้
ทราบกำหนดพระฤกษ์ขึ้นพระที่นั่งอัมพรสถานนั้นแล้ว พระเดชพระคุณเป็นล้นเกล้าฯ หาที่สุด
มิได้

ข้าพระพุทธเจ้าคิดด้วยเกล้าฯ ว่า ถึงพระฤกษ์จะเลื่อนไปก็ดี ข้าพระพุทธเจ้าจะทราบ
เกล้าฯ ไว้แต่ผู้เดียว เพราะข้าพระพุทธเจ้าได้กำหนดลงไว้ว่า เดือนยี่ซึ่งข้าพระพุทธเจ้ามั่นใจว่า
จะแล้วเสร็จ การจะได้แล้วเรียบร้อย ได้ทรงมีพระเวลาให้ตกแต่งฤกษ์แก้ไขเพิ่มเติมเล็กน้อย ให้สม
พระบรมราชประสงค์

อนึ่งเครื่องฟอนิเซอร์ได้มาถึงห้างวินเซอร์แต่เมื่อวันอาทิตย์แล้ว ข้าพระพุทธเจ้าได้ลงไป
ตรวจดู มีหีบใหญ่ๆ มาก ข้าพระพุทธเจ้าได้ให้คนไปรับแต่วานนี้ กำหนดวันนี้จะขึ้นมาถึงบ้าง
ข้าพระพุทธเจ้าให้เรือไฟไปรษณีย์แลโทรเลขลงไปจุง ๒ ลำ จะได้ตั้งต้นเปิดหีบตั้งแต่พรุ่งนี้ไป
ข้าพระพุทธเจ้าได้รับพระราชทานให้แปลคำชี้แจงออกเป็นภาษาไทย ดั่งได้ทูลเกล้าฯ ถวายมา
เพื่อทรงทราบฝ่าล่องธูลีพระบาทในครั้งแล้ว

แต่มีความเข้าใจกันผิดอยู่อย่าง ๑ ระหว่างท่านพระยาสุรียานุวัตรกับหม่อมเจ้าจัญญศักดิ์
คือ ตามความเข้าใจกันในชั้นแรกว่า สไตล์หลุยที่ ๑๕ กับ ๑๖ ซึ่งได้คิดทำลวดลายซุ้มประตู
เตรียมไว้แล้ว แต่ฟอนิเซอร์ที่ส่งมาเป็นหลุยที่ ๑๔ กับ ๑๕ ไป นำที่จะต้องแก้ไขลวดลายประสม
บ้างในเวลาเมื่อเปิดฟอนิเซอร์ออกแล้ว

กับมีม่านแลกำมหยี่บุฉาเติมมาด้วย, ม่านนั้นจะต้องคิดติดให้ได้ ตามรูปตัวอย่างที่ห้าง
เขาได้ส่งมาด้วย จะลำบากอยู่ก็แต่ที่จะบุผ้ากำมหยี่ ทางที่จะทำในเรื่องนี้เห็นด้วยเกล้าฯ ว่ามีอยู่
๒ อย่างคือ (๑) ไหนๆ เขาได้ส่งมาแล้วบุขึ้นใช้เสียคราว ๑ เมื่อชำระดูจะเป็นด้วยแมลงต่างๆ กัด
เจาะก็ตาม ฤกษ์ขึ้นหลุยก็ตามจึงค่อยเลิกออกเสียแล้ว ประสมสีทาให้เหมือนสีกำมหยี่ต่อ
ภายหลัง (๒) ฤกษ์ขึ้นนั้นประสมสีเป็นสีกำมหยี่เสียทีเดียว โดยไม่ใช้ผ้าบุแต่บัดนี้ไปก็ได้ ทั้งนี้สุด
แล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ มิสเตอร์โมเรสก็รับจะสนองพระเดชพระคุณประสมให้
คล้ายคลึงได้

ถ้าได้เปิดเครื่องฟอนิเซอร์เหล่านี้เสร็จแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าจะได้นำความกราบบังคมทูล
พระกรุณาทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท เพื่อว่าทรงมีพระเวลาจะเสด็จพระราชดำเนินทรงทอด
พระเนตรเวลาไรก็ได้

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ข้าพระพุทธเจ้า สุขุมย์วินิต

ขอเดชะ

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๗๐๓ก
ที่มา รล. ร.๕.๑๒ กล่องที่ ๔ แฟ้มที่ ๒

ผู้ร่าง นายโก..... ผู้เขียน นายศิริ.....
ผู้ตรวจ พรประสิทธิ์..... ผู้ทาน นายเย็น.....

ที่ ๖๔/๑๐๐๖
วันที่ ๓ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

แจ้งความมายังพรยาสุขุมนัยวินิต ด้วยมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้แจ้งความว่า
ท่านมีหนังสือกราบบังคมทูลพรกรุณาลงวันวานนี้ ว่าด้วยเรื่องเครื่องเฟอนิเซอร์สำหรับพรที่นั่ง
อัมพรสถานได้เข้ามาถึงแล้ว จะเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรเวลาใดก็ได้ในวัน ที่ ๑๒ พร
กะฐิน แล้วจะได้เสด็จพระราชดำเนินออกไปประทับวังสวนดุสิตในระหว่างนั้นจนวันที่ ๑๖ เป็น
เวลาที่จะทอดพระเนตรเครื่องเฟอนิเซอร์ได้ทุกวัน

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๗๐๓๗

ที่มา รล. ร.๕.๑๒ กล่องที่ ๔ แฟ้มที่ ๒

ที่

กระทรวงโยธาธิการ

วันที่ ๓ ตุลาคม ร.ศ., ๑๒๕

ข้าพระพุทธเจ้า พระยาสุขุมนัยวินิต ขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณา ทราบฝ่า
ล่องธูลีพระบาท พระราชาอาญาไม่พินเกล้าฯ

เครื่องฟอนิเซอร์ที่มาถึงข้าพระพุทธเจ้า ได้ให้เปิดหีบออกหลายหีบแล้ว เพียงที่ได้เปิด
พบแล้วกระจุกตู้หีบที่ ๑๕ แดกเสียบานหนึ่ง เห็นด้วยเกล้าฯ ว่าจะแตกมาตามทาง เวลาที่
เปิด ข้าพระพุทธเจ้าได้อยู่ที่นั่นด้วย คิดด้วยเกล้าฯ ว่าจะโทรเลขสั่งให้ส่งมาใหม่

กับห้างได้ส่งกระดาษทำเทียมแพรกำหยี่มา สำหรับให้ปิดตามห้องต่างๆ ด้วย ดัง
ตัวอย่างซึ่งข้าพระพุทธเจ้าได้ทูลเกล้าฯ ถวายมาในซองนี้ด้วยแล้ว เห็นด้วยเกล้าฯ ว่าจะสู้ประสม
สีแล้วเขียนดอกตามตัวอย่างกระดาษนี้ไม่ได้ ถ้าจะปิดลงไปก็จะขึ้นไม่กีวันหลุดหมด การเขียนดู
จะไม่สู้ช้านักเพราะเป็นลายหยาบๆ ทั้งนี้แล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า สุขุมนัยวินิต

ขอเดชะ

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๗๐๖

ที่มา สำเนาพระราชหัตถ์เลขาส่วนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ถึงเจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม)

พระที่นั่งบรมนาคมสนธิ์

วันที่ ๖ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ถึง พระยาสุขุมณีนินิต

ด้วยได้รับหนังสือลงวันที่ ๓ เดือนนี้ เรื่องเปิดหีบเครื่องเพนิเซอร์พบกระดูกห้อย
ที่ ๑๕ แดกบานหนึ่ง ส่งกระดาษทำเทียมแพรกัมหมี่สำหรับปิดห้องต่างๆ มาให้ดูแล้วว่าจะสู้
ประสมสีเขียนตามตัวอย่างกระดาษนี้ไม่ได้ เพราะปิดกระดาษแล้วจะขึ้นนั้น ทราบแล้ว

กระดาษปิดฝาผนังที่เคยอยู่ได้นานๆ ใช้ทาพื้นเสียก่อนแล้วใช้แป้งเปียกประสมสารหนู
ได้เคยเห็นอยู่ทนต์จนเดี๋ยวนี้ที่พระที่นั่งปราโมทมโหสรวรยแห่งหนึ่งประมาณ ๔๓ ปีมาแล้ว
ที่ดำหนักเสด็จกรมพระปวเรศ ปิดเมื่อไรไม่รู้ แต่เห็นมาก็ปิดอยู่แล้ว อยู่จนสิ้นพระชนม์ ผนัง
เขียนบางแห่งไม่ทนสู้กระดาษได้ เพราะถ้าจะขึ้นแล้วขึ้นได้เช่นเดียวกัน ถ้าจะเป็นได้เปรียบ
เสียเปรียบกันก็จะเป็นด้วยกระดาษจะเก่าได้ ถ้าน้ำยาสีไม่ขึ้นแล้วเห็นจะไม่รู้เก่า ถ้ามีเวลาจะ
เขียนพอเขียนเสียที่เดี๋ยวก็ได้ เอากระดาษไว้ใช้อื่น ฤจะปิดกระดาษไว้ เมื่อเสียหายไป
ข้างหน้าจึงขูดกระดาษออกเขียนใหม่ก็ได้ ตามแต่จะสมควร

สยามินทร์

คนประจำทำการที่พระที่นั่งอัมภรณ์สถานอย่างกวัดขันเร่งรีบ

พระที่นั่งอัมภรณ์สถาน ซึ่งเป็นภาระจะให้แล้วทันพระราชประสงค์นั้น การงานได้เร่งรีบ
แข็งแรง มีคนทำการเป็นแพนๆ กันมากคือ ขุนสฤตบรรจงสำหรับดูการทั่วไป ขุนชำนาญแล
นายเอมผู้ช่วย มีศตวรรษกรีนเยอร์เนี่ย มีศตวรรษวาโทเรตรวจการทั่วไป มีศตวรรษโกโลซึ่งล่อ
ซิเมนต์ มีศตวรรษโมเรวัศกี มีศตวรรษแพโรช่างเขียน มีศตวรรษโซช่างทำไฟฟ้า นายช่าง นายชุม
นายปลื้มกงล้อซิเมนต์แลลงคอนกรีต นายเล็กกุดจับกังเงินทำงานทั่วไป นายแมนเปนกกลาง
สำหรับคุมกุสไทยไว้เผื่อขาดเหลือจากกองอื่นๆ นายกรุด นายอิน กองบุตีสลาอ่อน นายกองๆ
ช่างทำเหล็ก นายโต กองช่างไม้ นายริด กองทาสี นายทองดี นายยัน นายปรัง กองทำ
ไฟฟ้า นายบวณคุมหญิงทูปอิฐ นายมัน กองรับไม้ต่าง ๆ กองพัสดุสำหรับซื้อสิ่งของ นายเล็ก
นายปลั่ง นายกลั่น นายเทียน เสมียน นายฮั่ว นายด่วน นายหลี่ กองหนึ่งมีหัวหน้ากุสกอง
ละคนหรือสองคน คนงานซึ่งทำการวันหนึ่งรวมทั้งจีน ไทยแลหญิงประมาณไม่ต่ำกว่า ๔๐๐ คน
เศษ การงานดูเปเป็นอย่างรวดเร็วมากกับได้ทราบต่อไปเป็นการแน่นอนว่า พระที่นั่งอัมภรณ์
สถานจะแล้วเสร็จภายในเดือนกุมภาพันธ์ และมีวันกำหนดที่จะขึ้นพระที่นั่งในวันที่ ๑๙
กุมภาพันธ์ ตรงกับ วันขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๔ ปีนี้

รหัสเอกสาร ๒๕๕๙๐๗๒๓

ที่มา พระราชหัตถเลขาสมเด็จพระปิยมหาราชพระราชทานเจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์

พระที่นั่งบรมนาคมสนธิ์

วันที่ ๒๓ เดือนตุลาคม ร.ศ. ๑๒๕

พระยาวรพงษ์

ข้าไม่ได้ส่งเจ้าเรื่องเรือเพราะถือว่าเป็นเจ้าของอยู่แล้ว วันที่ ๒๕ จะลงไปดู ให้แต่งไว้
ให้พร้อม

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๘๐๘

ที่มา สำเนาพระราชหัตถ์เลขาส่วนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ถึงเจ้าพระยาสมุหราช (ปั้น สุขุม)

พระที่นั่งไอศวรรย์ทิพยอาสน์, เกษะบางปะอิน

วันที่ ๙ พฤศจิกายน ๑๒๕

ถึง พระยาสุขุม

จดหมายมาด้วยเรื่องหลังคาห้องเครื่องนั้น ความคิดรอบคอบดี แต่การที่จะทำอย่างไร
ได้ลองเสนอดูกดู ดูกเห็นด้วยในเรื่องปลูกหญ้า ว่าดินฟุดหนึ่ง รดน้ำทุกวันงามได้ แต่มีข้อ
รังเกียจเรื่องเสากลาง ถ้าจะใช้เลี้ยงดูอะไรมันจะเกะกะ แก่มีความคิดอีกอย่างหนึ่งว่าถ้าทำปรา
ไม้เลื้อยเสียจะเป็นอย่างไร กันรั้วไม่ได้ แต่เข้าใจว่าจะกันร้อนได้ ขอผัดลงไปปรึกษากับพระยา
สุขุมแลอาเลกรี ดูสักที เห็นว่าวันที่จะกลับก็ยังไม่กี่วันรอไว้ ปรึกษากันเสียก่อนก็ได้

อนึ่งการที่จะกลับคราวนี้นึกว่าจะกลับทางเรือ สำหรับได้นอนไป แลนีกจะออกเมื่อไรก็
ออกได้ เพราะได้เห็นโทษข้อที่ผูกใจว่าจะทำอะไรแล้วนอนไม่หลับ พระยาสุขุมเป็นอันไม่ต้อง
ขึ้นมา ไว้พุดกันบางกอกทีเดียว

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๕๐๘๓๐
ที่มา พระราชหัตถเลขาสมเด็จพระปิยมหาราชพระราชทานเจ้าพระยาวรพงษ์พิพัฒน์

ที่ ๑๒/๑๑๘๓

สวนดุสิต

วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ถึง พระยาวรพงษ์พิพัฒน์

ด้วยได้รับหนังสือลงวันวานนี้เรื่องบ่อน้ำข้างเหนือที่โรงโศดาสวนดุสิตเสีย ได้จัดการแก้ไขในที่สุดแต่การไม่สำเร็จ บัดนี้ต้องเลื่อนที่เจาะทำใหม่นั้นทราบแล้ว ก็ต้องทำ ว่าแต่มันจะอยู่ไปไม่ได้เท่าไรก็จะเสียอีก เกิดความสงสัยขึ้นมาเสียแล้ว ว่าเรื่องเจาะบ่อนี้จะไม่เป็นการถาวรจะต้องเจาะใหม่รำไป

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๙๑๐

ที่มา สำเนาพระราชหัตถ์เลขาส่วนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ถึงเจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม)

กรุงเก่า

วันที่ ๑๐ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ถึง พระยาสุโขมนัวินิต

มีเรื่องหนึ่งซึ่งได้นึกแล้วแต่เมื่อเวลาอยู่บางกอก แต่เห็นงานของเจ้ายังมากจึงนั่งเสีย
ครั้นเมื่อมาตามทางตุ๊กพูดขึ้นว่าห้องนอนสองห้องติดกันที่หลังสามชั้นข้างตะวันตกเฉียงใต้ ทาง
เดิรจะต้องลุยห้องนอนกัน จะขอกันฝาเตี้ยเสมอเพดานเตี้ยให้เป็นทางเดิรผ่านห้องกันทั้งสอง
ห้อง ก็รู้สึกใจว่าห้องข้างตะวันตกสว่างอยู่ แต่แคบไป ห้องข้างตะวันออกไม่มีหน้าต่างด้านใดเลย
เว้นแต่ด้านเหนือสองช่อง ถ้ากันฝาสกัดเสียจะมีดด้วยแคบด้วย

ทางที่จะแก้ให้เป็นอย่างดีที่สุดที่จะทำได้นั้น ได้คิดพลาดไปเสียแต่ต้นมือ คือเฉลียง
ด้านเหนือที่เป็นเฉลียงโถง ไปหยุดไว้เพียงสี่ห้อง ถ้าได้ทำเป็นห้าห้องเสียแต่แรก ชั้นล่างใช้
พื้นแต่สี่ห้อง ห้องที่ห้าให้เป็นหลังคากระไดที่มีอยู่เดิม ชั้นบนจึงใช้เป็นห้าห้องเต็ม เจาะประตู
ให้เดิรออกจากในตัวตึกตรงห้องที่ห้า ซึ่งข้างล่างเป็นกระไดนั้น ประตูข้างบนของตัวตึก ห้อง
ข้างตะวันตกอุดเป็นหน้าต่างเสียช่องหนึ่ง ห้องข้างตะวันออกอุดเป็นหน้าต่างช่องหนึ่ง คงเป็นประตู
ช่องหนึ่ง หน้าต่างช่องหนึ่งคั่นกันไป เวลาจะเดิรขึ้นจากกระไดทาบด้านหลัง เลี้ยวออกเฉลียงโถง
เมื่อจะเข้าห้องตะวันตกฤกษ์ห้องตะวันออกก็เข้าตรงประตูห้องนั้น ไม่ต้องเดิรลุยกัน ไม่มีด ห้องก็
ไม่แคบเข้าไป

ครั้นเมื่อตุ๊กลงไปดูการทำประตูห้องเล็กวันนี้ กลับขึ้นมาพูดถึงฝาฝ้าที่คิดจะทำ ก็ยัง
คิดเห็นอยู่ว่าจะทำให้เสียห้องไปเช่นกล่าวมาแล้ว แลทราบว่างานร่วมเข้ามามาก จึงคิดอ่าน
ลองบอกให้เจ้ารู้ตุ๊กที่ บางทีจะทำกัน ข้อสำคัญที่จะต้องทำใหม่นั้นก็เสาดันเดียว เป็นเสา
หล่อสิเมนอย่างเช่นที่ทำ แต่เป็นเสามุมจะต้องแข็งแรง จะต้องปูตารางลวดดาดสิเมนก็แต่ชั้นบน
ชั้นเดียว เพราะชั้นล่างคงเป็นบันไดอยู่ตามเดิม เลื่อนพนักสกัดออกไปช่องหนึ่ง เดิมพนักขึ้น
อีกช่องหนึ่ง น่าที่จะทำได้ทัน จึงได้วานให้ตุ๊กเขียนลากเส้นมาเพื่อจะให้เข้าใจชัดดีกว่าหนังสือ
ถ้าหากว่าเข้าใจแล้วควรจะปรึกษาช่าง ถ้าจะลงมือได้ ก็จะได้ลงมือทีเดียวไม่เสียเวลา ถ้ายัง
สงสัยอยู่ประการใด จึงให้ขึ้นมาหาพูดกันประเดี๋ยวเดี๋ยวก็เข้าใจ

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๐๙๒๔
ที่มา บรูษรัตน์

สวนดุสิต

วันที่ ๒๔ ธันวาคม ร.ศ.๑๒๕

ให้ตักกับพระยาบุรุษเลือกรูปปิดในสมุดนี้ อะไรที่ควรจะเข้ากรอบสำหรับติดพระที่นั่งได้
ให้เลือกเนกาตีฟไปพิมพ์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๐๐๔ก

ที่มา พระราชหัตถเลขาสมเด็จพระปิยมหาราชพระราชทานเจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์

วันที่ ๔ มกราคม ร.ศ. ๑๒๕

ถึง พระยาวรพงษ์

เรียนกรมพิทย ฤๅกรมสมมต หลังได้ว่างพอจะจัดให้หมอบีเอเมอร์ไปอาศัยอยู่ที่สวน
ดุสิตได้ ขอให้จัดให้หลังหนึ่ง เพราะแกต้องไปคอยอยู่ตึกไปมาข้ามฟากลำบาก ให้จัดไว้ให้พร้อม
กลับไปจะได้ไปอยู่ที่เดียว

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๐๐๔๗

ที่มา พระราชหัตถเลขาสมเด็จพระปิยมหาราชพระราชทานเจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์

พระยาวรพงษ์

เดียงทองเหลืองที่เมื่อแรกตั้งอยู่ในที่ข้างพระที่นั่งเสวตรจักร์ที่ริมเฉลียงยกเอาไปไว้ข้าง
ไหน ยกเสียช้านานแล้ว ฤๅไม่ฉนั้นเดียงนอนแม่เหล็กที่ตั้งอยู่ในที่ ยกเสียเมื่อปีกลายนี้เองด้วยจะ
ตั้งดูพระแสงนั้น เจ้าของเอาคืนไปฤๅยังอยู่ เดียงใดเดียงหนึ่งในสองเดียงนี้ อยากจะได้มาตั้งให้
อรุณงษนอนในพระที่นั่งอัมพร

อนึ่งที่ล้างหน้าแลตู้เครื่องตัวของลูกเอียดที่ตั้งที่เรือนเล็กเจ้าของเอากลับคืนไปฤๅอยู่ที่
ไหน ถ้าไม่ได้ใช้อะไรอยู่ที่แม่เหล็กจะยืมมาใช้สักเดือนเดียวเท่านั้น พอเสด็จไปยุโรปแล้วให้ชน
ส่งคืน จะไปซื้อมาจากนอกสำหรับจะแต่งเรือนสร้างขึ้นใหม่

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๕๕๙๑๐๑๒

ที่มา สำเนาพระราชหัตถ์เลขาส่วนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ถึงเจ้าพระยาสมุหราช (บัน สุขุม)

กรุงเก่า

วันที่ ๑๒ มกราคม ร.ศ.๑๒๕

ถึง พระยาสุขุม

ได้รับจดหมายลงวันนี้ ว่าด้วยเรื่องที่จะต่อเจดีย์ รับจะทำได้นั้นเป็นที่พอใจเป็นอันมาก
ขึ้นมาอยู่ที่นี้ก็นึกเป็นห่วงงาน ไม่ใช่ห่วงที่ว่าเจดีย์จะพัง เพราะไว้ใจเจ้าได้แล้ว ห่วงเรื่องจะยัง
ลืมนอะไรอยู่ เช่น เจดีย์ทางเดินนี้ ได้เห็นรายงานในวังว่าพระยาวรวงษา ได้เข้ามาขอของใน
วังออกไปบ้างแล้ว ถ้าของที่ใหญ่จะตั้งที่เสียทีเดียวได้ก็ให้ตั้ง เว้นแต่รูปภาพยังมีข้อสงสัยอยู่
บ้าง ว่าแผ่นดินควรจะติดที่แห่งใด ให้เทียบที่ไว้ให้ดูก่อนอย่าเพ้อติด มีความยินดีที่จะได้พบใน
วันที่ ๑๕

ขอใจที่บอกข่าวไฟไหม้มาให้รู้ทันที ข้างเหนือนี้มีไฟทั้งหลายครั้งแล้ว แต่ดับได้ ครั้ง
นี้ก็มีความสงสัยเป็นอันมาก โปลิศรักษาการไม่มีพอ ได้ส่งกรมเรศแล้วให้เดิมขึ้น ก็เห็นจะ
ยังไม่ได้เดิม ถ้าไม่ได้ตัวผู้ร้ายทั้งไฟเสียสักคนหนึ่งแล้ว เห็นจะยังไหม้อีก ได้ว่ากับกรมเรศ
แล้ว ว่าถ้าไฟไหม้อีกคราวนี้ จะต้องให้เสนาบดีกระทรวงเมืองเสียค่าอาญาไฟเสียบ้าง

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๐๑๘
ที่มา หจข. ร.๕ บ.๙/๖๔

(สำเนา)

กรมราชเลขาณูการ

วันที่ ๑๘ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

แจ้งความมายัง พรายำเรอภักดี ด้วยได้รับหนังสือที่ ๒๐/๖๓๐ ลงวันที่ ๑๖ เดือนนี้ เรื่องกระทรวงโยธาธิการจ่ายเงินเดือนล่วงหน้าให้มิสเตอร์แพโรช่างเขียนพรที่นังอัมพรสถาน โดยไม่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตก่อน มีความหลายประการดังที่ว่ามานั้น ได้นำความกราบบังคมทูลพรกรุณา ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้แจ้งความมาว่า เรื่องที่ให้เรียกมิสเตอร์แพโรไว้ยังไม่ให้กลับนั้น ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตไปแก่พรายำเรอภักดีไปด้วยพรโอรุ เพราะฉนั้นให้จ่ายเถิด แต่การที่จะเรียกมิสเตอร์แพโรต่อไปข้างหน้าอีก ถ้าได้ขึ้นงบประมาณกระทรวงพระคลังได้จะดี เพราะการต่อไปจะโปรดเกล้าฯ ให้ทำเป็นการแผ่นดิน

(ลงพระนาม) สมมตอมรพันธ์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๐๒๑

ที่มา หจช. ร.๕ บ.๗/๖๔

(สำเนา)

กรมราชเลขาธิการ

วันที่ ๒๑ มกราคมรัตนโกสินทรศก ๑๒๕

เรียนพรยาสุขุมณียวินิต ด้วยพรยาบ้ำเรอภักดีมีหนังสือมากราบบังคมทูลพรกรุณา
เรื่องที่กระทรวงโยธาธิการจ่ายเงินเดือนล่วงหน้าซึ่งยังมิได้รับพรบรมราชานุญาต ฤไม่มีสัญญา
อันใดให้มิสเดอแฟโรช่างเขียนไป ๖ เดือน ว่าการที่กระทรวงโยธาจ่ายไปนี้ จะให้ถือว่าเป็นที่
ถูกต้องฤประการใด เรื่องนี้มีพรกระแสบรอดเกล้าฯ ให้ตอบพรยาบ้ำเรอภักดีว่า การที่ให้เรียก
มิสเดอแฟโรไว้ยังไม่ให้กลับนั้น ได้พรราชทานพรบรมราชานุญาตไปแก่เจ้าคุณด้วยพรโอฐเป็น
อันไม่จ่ายผิด แต่การซึ่งจะเรียกมิสเดอแฟโรต่อไปข้างหน้าอีก ถ้าได้ขึ้นบกระทรวงพรคลัง
มหาสมบัติได้จะดี เพราะการต่อไปจะโปรดเกล้าฯ ให้ทำเป็นการแผ่นดิน พรกระแสบเรื่องที่จะให้
ขึ้นบคลังเห็นว่าเปนหน้าที่กระทรวงโยธา จึงเรียนมาให้เจ้าคุณทราบเพื่อจะได้ดำริต่อไป

(ลงพระนาม) สมมตอมรพันธุ์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๐๒๔

ที่มา หจช. ร.๕ บ.๗/๖๔

(สำเนา)

ที่ ๗๖ / ๕๑๔๕

กระทรวงโยธาธิการ

วันที่ ๒๔ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

กราบทูลพรเจ้าห้องยาเธอ กรมขุนสมมตอมรพันธุ์ ราชเลขานุการ ทราบฝ่าพระบาท

ได้รับลายพรหัตถฉบับที่ ๑๑๐ / ๑๕๙๒ ลงวันที่ ๒๑ เดือนนี้ เรื่องจ่ายเงินเดือนล่วงหน้า ๖ เดือนให้มิสเตอร์แพโรช่างเขียน ตามที่พระยาบำเรอภักดีกราบบังคมทูลพรกรุณา มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ว่าเป็นการชอบแล้ว ส่วนเงินเดือนมิสเตอร์แพโรต่อไปควรลงในงบประมาณนั้นได้ทราบเกล้าฯ ทุกประการแล้ว

เงินเดือนมิสเตอร์แพโรในต่อไป ข้าพระพุทธเจ้าได้ลงในงบประมาณกระทรวงโยธาธิการ ยื่นต่อกระทรวงพรคลังไปแล้ว

ควรมีควรแล้วแต่จะโปรดเกล้าฯ

(ลงนาม) สุขุมย์วินิต

วันที่ ๒๗ มกราคม ร.ศ.๑๒๕

พระยาบุรุษ

ขอให้สังเกตว่า พระที่นั่งของเราไม่ได้ใช้เครื่องแก้วสักอย่างเดียว ก็คืออยู่แล้วข้าก็ไม่ชอบอะไร เพราะใครๆ เขาก็มีของเก่งๆ เราก็มียของเก่งกว่าเขาจนเขาไม่รู้จักกัน จึงนี่ก็ออกเสียดายขึ้นมา ได้เคยพูดกันแล้วถึงเครื่องแก้วออสเตรียเป็นสิ่งละอันพรรณละน้อยเข้าตู้ได้ดี มีที่อยู่ก็ในห้องสุบบุหรืชั้นล่าง ต่อกันกับห้องกินเข้าที่ตั้งเครื่องปอสเลน ตู้ที่จัดเครื่องเงินไว้นั้น แต่น่าจะร้อนถึงเครื่องแก้วอื่นๆ อีก และเครื่องเงินจะเอาไปยัดไว้ที่ไหน ขอให้ลองนึกไว้ ข้าก็จะนึกบ้างเหมือนกัน ห้องเครื่องแก้วนี้ในวังไม่มี ถ้าจะเล่นก็ไม่ขัดเหมือนกับเครื่องโมรา ถ้าเอาเครื่องโมราออกมาตั้งพระที่นั่งนี้เป็นอาบัติ ขึ้นแทนเรือใบก็มีหางาย ดูเหมือนจะลูกกลมได้มากๆ ทั้งเครื่องเขียนหนังสือเงินก็ได้เปลี่ยนเสียแล้วด้วย เครื่องเงินน่าจะไปสมทบอยู่ห้องแปะเต่งหรือห้องบรอนซ์ แต่ดูมันตะกตะก อยู่หน่อย เพราะเครื่องแก้วมันเป็นเครื่องกินทั้งนั้น บอกมาพอให้รู้จะได้นึกหลับตาเทียบดูก็ได้

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๐๒๗๗
ที่มา บรูซรัตน์

วันที่ ๒๗ มกราคม ร.ศ.๑๒๕

ถึงพระยาบรูซ

นึกได้แล้วว่าเครื่องเงินควรจะอยู่แห่งใด คือห้องบรรทมขาวเกี่ยวกับที่ทรงพระพักตร์เงิน จะขัดอยู่แต่เรื่องที่กาแพเข้าไม่ได้ ถ้าจะลองจำหน่ายเครื่องแก้วดูมันได้ไปตั้งแต่อีขวดเหลืองที่มาเก็บอยู่แล้ว พานแก้วที่ใส่ต้นไม้เงินทองในตู้ใช้เครื่องแก้วออสเตรีย เสาแก้วที่แม่เล็กให้ก็ยังเก็บเข้าไหนไม่ได้ เครื่องไอศกรีมที่เป็นเลส ถ้ามีที่ก็พลอยเข้าไปอยู่ด้วยได้ ยังมีเครื่องเจียรระไน ทาทองอิตาลียุ่งที่แม่เล็ก ลงท้ายก็ที่มีหมุ่มพระพุทธรูปสี่ซึ่งจะย้ายไปตั้งพระที่นั่งอัมพร ที่เล็กไม่ต้องใช้เครื่องแก้วเท่าไร ถ้าหากว่าไม่จัดห้องเครื่องแก้วสักห้องหนึ่ง น่าจะต้องถามว่าเครื่องแก้วถ้าไม่ตั้งหมุ่มจะเอาไว้ที่ไหน เห็นจะต้องกลับเข้าไปมองดูในวังใหม่อีกสักที มีอะไรที่ควรใช้จะต้องเลือกหยิบออกมา ที่ล้าหน้าแก้วก็มีในนี้ แต่ไม่มีที่ตั้งเป็นแน่

สยามินทร์

สำเนาถวายพระหนทางดึก

๑ อรห° คือตู้สำหรับประดิษฐานภาพ เข้าใจว่า ๑๒ แผ่น นับว่าไขอยู่ไม่ใช่เล่น
๒ สัมมาสัมพุทธโธ ตู้สำหรับห้องชั้นต่ำซึ่งจะเปลี่ยนตู้ไม้มโหรี
๓ วิชชาจรณสัมปันโน ตู้ในห้องนางเอิบนางเอื้อนชั้นบน
๔ สุกโต ตู้ในห้องนางเอิบนางเอื้อนชั้นล่าง ทั้งข้างนอกข้างในเป็น ๔ ตู้
๕ โลกวิทู ตู้หน้าห้องเล็กข้างนางเอิบนางเอื้อนทั้งแถบ
๖ อนุตตรโร ปริสัทมมสารถิ กรอบรูปต่างๆ ซึ่งจะต้องซ่อม
๗ สัตถา เทวมนุสสถาน° กรอบรูปถ่ายทั้งปวงที่ให้เล่นซ์ไปทำ
๘ พุทธโธ ดินกระถางต่างๆ ซึ่งทำด้วยไม้ดำ
๙ ภควา ไม้สำหรับทำกรอบ และที่จะต้องทำกรอบสำหรับเข้ารูปลิโทกราฟ รวม ๙
ประการเท่ากับพระอรหาคิคุณ ของทั้ง ๙ อย่างนี้ล้วนแต่ต้องใช้เจ๊กทำทั้งสิ้น วันนั้นวันแรม ๓ ค่ำ
๔,๕,๖,๗,๘,๙,๑๐,๑๑,๑๒,๑๓ ขอให้นับตามตัวเลขนี้ได้ ๑๐ ถูกๆไม่ ๑๐ นี้แหละ คือมีวันอีก
๑๐ วัน จะถึงตรุษจีน ถ้าพอถึง ๑๑ แล้ว ดูก้อย่าไปเขียนมืออ้ายเจ๊กมันเลย มันไม่ทำงานมันไม่
หยุดแต่จะเพาะวันตรุษจีน วันดีเมื่อไรถึงจะลงมือทำงานใหม่ ได้ฤกษ์ของมันก็ได้ฤกษ์ของเรา
ดึกจะไปม้วนวันว่าวันที่ ๑๖ ฤฯ ๑๗ แล้วมานั้นไม่ได้ เพียงแล้วภายหลังตรุษจีนก็ไม่ต้อง
เหนียวเหนอะกันละ ขอให้เร่งงานให้ได้มาตั้งให้เรียบร้อย อย่าให้ต้องเหะเหะกันกำลังงานเหมือน
งานคนอื่น เขาจะได้ชมว่าเราช่างคิด

ยังธรรมคุณมีต่อไป ถ้าจะทรงฟังอีกก็ได้

๑ สวากขาโต ภควตา ธัมโม กระจกสำหรับจะตั้งสวนสวรรค์เกี่ยวกับเจ๊กเหมือนกัน
แต่เป็นส่วนที่ไม่แล้วก็ทนเอาได้ จึงได้กันลงมาไว้ในพวกที่ ๒

๒ สันทิฏฐิโก ดอกพิกุลเงินทอง

๓ อกาลิโก เครื่องลครอ้ายคะนัง

๔ เอหิปัสสิโก กำไลหัดจะปู

๕ โอปนยิโก กรอบผ้าญี่ปุ่นซึ่งจะต้องใช้แผ่นใหญ่แต่ ๒ แผ่น เล็ก ๖ ฤฯ ๘ งดการที่
เหลือจากนั้นไว้เสียได้

๖ ปัจจัตต° เวทิตัพโพ วิญญูหิ ซึ่งไม่อยากจะเตือน แต่เพื่อจะให้จบสวากขาโต จึงกล่าว
ลงไว้ คือรูปที่รับว่าจะเอามา และการกะดบแต่งไฟในสวนแ่งแ่ง ซึ่งได้เห็นว่า ดึกปักหลักลงไว้
แล้ว แต่มีความสงสัยว่าจะได้เคยนึกถึงพลับพลาและโรงลครฤฯไม่ ข้อนี้น่ากลัวจะหนีไฟฟ้าไม่

พิน ถ้าจะต้องใช้ จะได้ให้พระยาบำเรอภักดิ์ไปว่ากล่าวกันไว้เสีย ถ้าหาไม่มันมาติดออกๆ จะไม่
ทันเวลา จบคำถวายพระพรหนทางเท่านี้แล

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๐๓๐

ที่มา พระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทาน
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต

สวนดุสิต

วันที่ ๓๐ ม.ค. รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ชายบริพัตร

ด้วยการเฉลิมพระที่นั่งครั้งนี้ วันที่ ๒๒ ซึ่งเป็นวันเฉลิมนั้นจะไดงดไม่มีลคร เป็นวันเลี้ยง
แบนแควตสมโภชนเลี้ยงลูกขุน เวลาเลี้ยงแล้วเจ้านายข้าราชการแลราชทูตต่างประเทศจะขึ้น
ไปประชุมเฝ้าบนพระที่นั่งอัมพรสถาน ที่โรงลครจะเจียบ จำจะต้องจัดการให้มีเสียงครีกครื้น
เหมือนอย่างเล่นลคร ถ้าเจ้าจะเป็นธุระรับหน้าที่เป็นผู้รับสั่ง หาพิณพาทย์เข้ามาเล่นที่โรงลคร
อย่างเช่นเมื่อครั้งขึ้นบ้านได้จะเป็นการครีกครื้นดี พิณพาทย์นั้นคงเล่นแต่เวลาค่ำ เริ่มตั้งแต่
ปรโคมขึ้นพระแท่นเวลา ๒ หุ้มไปจนราว ๒ หุ้มไปจนราว ๒ ยามฤหิวค้ำกว่านั้นจะได้ฤๆไม่
การผสมพิณพาทย์เป็นวงใหญ่เช่นนี้ แต่ก่อนเคยเล่นนำพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ เจ้าพระยาศรี
พิพัฒน์ แลเจ้าพระยามหินทร เป็นผู้ปรสมเป็นการครีกครื้นมากคราวหนึ่ง เล่นทุกวงตีเพลง
เดียวกันเป็นการครีกครื้นมากอย่างประชุมแดรฝรั่งโรงลครใหญ่โต เหนจะตั้งได้พอดีทีเดียว

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๐๓๑ก
ที่มา หจข. ร.๕ บ.๙/๖๔

(สำเนา)
ที่ ๒๓ / ๖๕๑

กระทรวงวัง
กองโยธาวัง

วันที่ ๓๑ มกราคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ข้าพระพุทธเจ้า ขอพรทานกราบทูลพระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนสมมตอมรพันธุ์ ทราบฝ่าพระบาท
ด้วยได้รับลายพรหัตถ์ที่ ๑๔ / ๑๕๕๙ ลงวันที่ ๑๘ มกราคม ร.ศ. ๑๒๕ เรื่องที่จะให้
ลงเงินเดือนสำหรับจะเรียกมิสเดอแพโรทางกระทรวงพรคลังนั้น
กระทรวงโยธาธิการว่าได้ขึ้นงบประมาณต่อกระทรวงพรคลังตามกระแสพระบรมราช
โองการแล้ว

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้าฯ

(ลงนาม) พรยาบำเรอภักดิ์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๐๓๑๗

ที่มา

สำเนาพระราชหัตถ์เลขาส่วนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ถึงเจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม)

สวนดุสิต

วันที่ ๓๑ ม.ค. รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

พระยาสุขุม

วันนี้เข้าใจว่าเจ้าจะพกเต็มทีจึงได้หายไป แต่ความจริงนั้น สามารถที่จะบอกได้ว่างานที่เป็นหลักถานนับเป็นแล้วสำเร็จ ถึงขั้นติดรูปปฏิภุภาพแลไฟทุกราฟ ซึ่งกล่าวไว้ว่าเป็นที่สุดแห่งงานอื่นๆ ต่อนี้ไปจะต้องไปทำงานแต่วันละสักชั่วโมงหนึ่งๆ ๒ ชั่วโมงก็พอ เป็นอันสมปรารถนาที่จะได้หยุดพักไม่ให้เหน็ดเหนื่อยฉาบฉวยงาน

แต่อีกฝ่ายหนึ่งในส่วนงานที่ต้องทำมาจากที่อื่นยังขาดค้างมากจนนึกหนักใจว่า ในเวลางานจะไม่พ้นจากจับอะไรเข้าเป็ยกเป็อนสี มือเหนียวน้ำมันอย่างแต่ก่อนๆ มา กล่าวคือฝาดชั้นห้อง ตู้ในภาคปริศจิม กรอบรูป ซึ่งจะต้องซ่อมแลทำขึ้นใหม่ เป็นต้น ซึ่งเป็นงานของตุ๊กมากกว่างานของเจ้า จำจะต้องช่วยกันพัคไว้ ด้วยกลัตุกรรมจิ้นเข้าไปทุกวัน ถ้านั่งเพลินๆ ไปถึงตุกรรมจิ้นถึงจะเมื่อยให้ตายเจ๊กก็ไม่ยอมทำ ถ้าตุกรรมจิ้นแล้วจึงได้มาติดมาตั้งเป็นไม่พ้นมือเป็อนมือเหนียว

ข้อสำคัญ ๓ ประการ ซึ่งได้กำชับไว้ คือน้ำที่จะขึ้นไปบนพระที่นั่ง วันนี้ปรากฏแล้วว่าบนห้องเล็กชั้นบนไม่มีน้ำทั้งที่ได้นัดหมายกันไว้

ยังล่องแลถึงกับทั้งท่อไม่เคยมีสมประดีในเมืองไทย อย่างเดียวกับไฟฟ้าหลังคาตัดเป็นข้อที่ ๒ กับหลังคาตัดเป็นข้อที่ ๓ ซึ่งได้รับอาญุตไฉนนั้น ขอให้พิจารณาให้จงมาก

สยามินทร์

วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ร.ศ.๑๒๕

เรื่องนี้ในเวลาอน

- ๑ ตุ๊กตาเล่นไต่กับนางเด็กนั่งอ่อนคอกที่ต้งอยู่ปลายเฉลียงด้านเหนือ เกือบจะเป็นคู่กันได้ ถ้าตั้งตรงประตูที่ปิดแทนเสาจะเป็นอย่างไร
- ๒ เสาคู่ นั้นถ้าตั้งตรงรูปเขียนพื้นต้อยจะเป็นอย่างไร
- ๓ รูปเรือและชายยุคลที่บางปอนลงมาซึ่งดูเหมือนมีสอง จะแขวนในช่องกระจกห้องสูบบุหรี่ได้ดี
- ๔ ที่ที่เอารูปเรือมาถ้าหากว่าแผ่นอินเข้าได้ก็ดี ถ้าเข้าไม่ได้รูปกรรมสิทธิ์คงเข้าได้ดี
- ๕ ต้องย้ายเอาโรมฤอินไปไว้ที่ที่ล้างหน้า
- ๖ รูปอินนั้นเองถ้าอยู่หว่างตาเสื้อแดงปั้นรูปเห็นจะดี
- ๗ แต่ถ้ากรรมรูปงศ์ไม่ได้รูปซึ่งพอเข้าขนาดได้ลงมาอีก รูปอินนี้เองจะต้องขึ้นช่องกระจกผนัง
- ๘ ควรจะจัดม้าสำหรับตั้งเยียมหน้าต่างพระที่นั่งวิมานเมฆไปตั้งเยียมหน้าต่างที่เฉลียงหน้าห้องฝรั่งเศส
- ๙ ควรจะทำเตียงคุณหญิงพันนั้งเล่นที่เฉลียง
- ๑๐ เครื่องเฟอนิเซอร์ห้องตวันตกชั้นต่ำมากเกินไป น่าจะถอนเสียบ้าง แต่จะพลัดสำหรับเลยตาและจำไม่ได้ จะต้องมีการหมาย
- ๑๑ ห้องชั้นต่ำข้างใต้ควรจะมีแต่เก้าอี้สัก ๔ ตัว คือนอน ๑ นั้งสบาย ๑ นั้งไม่มีแขน ๒ สำหรับเสือกไปเสียวข้างไหนนั้งกับพื้นได้
- ๑๒ ของที่ถอนจากสองห้องนี้ เก้าอี้ควรจะมาใช้ที่ห้องฉากหลังห้องฝรั่งเศส เป็นเก้าอี้นอนห้องละอัน เก้าอี้นั้งสบายห้องละอัน เก้าอี้สำหรับตู้เขียนหนังสือแห่งละตัว
- ๑๓ รูปที่ประชุมต่าง ๆ ที่ติดไว้หลังห้องประชุม นั้น สูงเกินนักแลไม่เห็น จะต้องผ่อนแผ่นใหญ่ไปไว้เฉลียงด้านหน้า
- ๑๔ รูปที่ท่านเล็กและชายยุคลจะติดควรต้องคุมไว้ถวายทอดพระเนตรก่อนว่าจะติดอย่างไร
- ๑๕ ห้องเตอรก็ถ้าจะติดแต่รูปถ่ายทั้งหมด กลัวจะเป็นเกล็ดปลาไป น่าที่จะต้องเอารูปญี่ปุ่นคงไว้ใหญ่ ๒ แผ่นและเล็กบ้าง

๑๖ รูปเอียดเล็กแต่งเครื่องต้นอยู่บนพระที่นั่งนี้ ที่จะติดเจดีย์งใต้ในตระกูลรูปถ่าย
เรื่องราวยังมีอีกแต่ไม่มีเวลาจัดส่ง ให้พระยาบุรุษดูพลางที่เข้าใจจะได้เตรียมล่วงหน้า ไม่เข้าใจ
จะได้ไว้คอยทูล บางทีก็ลืมละลายไปเสีย

วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ร.ศ.๑๒๕

เรื่องนึกในเวลานอน

๑ รูปเอ็นเกรบวิงฤทธิโทกราฟติดข้างกระจกใหญ่ ห้องนอนคู่หนึ่งยังไม่มี จำจะต้องเลือกงามๆ และขนาดใหญ่

๒ รูปเขียนพระยาอรรคราชให้ที่ติดห้องฝรั่งเศส พระยาสุขุมบอกว่าถ้ายกกระจกที่ล้างหน้าขึ้นแล้วจะอยู่ไม่ได้ ควรจะเอาออกเสียทั้งคู่

๓ รูปหมา พระยาอรรคราชควรจะไปเปลี่ยนติดसनผนังชั้นล่าง ซึ่งเป็นรูปเล็กหลอนที่

๔ ควรจะเปลี่ยนรูปเล็กนั้นมาติดห้องฝรั่งเศสผนังข้างเหนือแต่ข้างเดียว ตรงที่แต่งตัวให้ชิดแบรกก่

๕ เฉลียงด้านหน้าห้องประชุมและห้องทองควรจะเป็นรูปถ่ายที่ออกโชว์

๖ ให้อันดุกทำกรอบเหรียญรูปเงิน ๒ อันเป็นสีน้ำเงินอ่อนก็จะได้ แต่ข้อสำคัญนั้นจะเลยเอาไปลืมเสียไม่มีเวลากลับมา เช่นเชิงเทียนในที่พระบรมมัยค้างอยู่ที่บ้านดุกจนเดี๋ยวนี้แล้วบอกว่าไม่มี รับจะชี้ให้พระยาบุรุษคู่ได้ทั้งสองแห่ง คือในที่ซึ่งเหลืออยู่เชิงเดียว และในตู้ห้องนอนดุกซึ่งไปปลัดอยู่ ชาติพระยารพงค์กับดุกเป็นชาติดินกับชาตุน้ำ ถ้าร่วมกันมักละลายลืมนึกไม่ออก ถ้าเจ้าบางทีจะเป็นทองฤไฟ จึงขอให้รูปที่ชายอรุพงค์ไปให้ดุกทำ จะได้มาติดทันงาน

๗ ที่ชั้นบนมีตู้มากแต่ยังไม่ได้จัด ด้วยความรู้สึกว่าออกเปลี่ยวๆ ตั้งแต่ผู้ร้ายตัดรูป ถึงต่อไปภายหน้าก็น่ากลัว ดูมันเงียบลับอย่างไรอยู่ ทางหนีที่ไต่ก็มีหลายทาง นึกออกกลัวชะโมยจะต้องคิดทำทางป้องกันอย่างไร

๘ รูปแมวมายู่ที่หว่างห้องลิฟต์และห้องทางเดินมืดดี แต่เข้ามาแปลกเพื่อนอยู่ออกเคอะๆ ถ้าเปลี่ยนกันกับรูปพระราชินีเกี่ยวหลังห้องอาวูธได้เห็นจะชอบกล

๙ รูปเล็กและชายยุคลที่จะเอาลงมาจากบางปอนั้น สังเกตได้ว่าถ้าจะติดผนังห้องสุบบุหรี่ด้านตะวันตกคงหลอน ถ้าติดผนังเหนือผนังใต้เห็นจะพอดีได้ ความจริงมันต้องการสำหรับผนังตะวันตก

ถ้าพลาดจากที่นั้นเห็นจะอยู่ห้องประชุม รูปที่ห้องประชุมนึกแล้วว่าจะอยู่ไหน ละลายเสียเมื่อนอนหลับนี้เอง ออกจะดีๆ ยังนึกไม่ออก

รหัสเอกสาร ๒๕๕๙๑๑๐๕ก

ที่มา พระราชหัตถเลขาสมเด็จพระปิยมหาราชพระราชทานเจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์

สวนดุสิต

วันที่ ๔ ก.พ. รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

พระยาวรพงษ์

ตามแม่เล็กได้ความว่าเครื่องเรือนลูกเอี้ยตเล็กได้เอาออกไปไว้ที่ท่าจีน พระยาตรีเป็น
ผู้รักษา ได้บอกขอยืมจะมาใช้ในห้องนอนอรุณพงษ์ชั่วคราว พอออกไปนอกแล้วให้ส่งคืน คือเตียง
นอนซึ่งเคยตั้งอยู่ที่เตียงหนึ่ง ตูล้างหน้าตู้เครื่องแต่งตัวเวลานี้แม่เล็กยังไม่ได้ไปให้ขอยืมมาใช้
ก่อน

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๑๐๔๗

ที่มา พระราชหัตถเลขาสมเด็จพระปิยมหาราชพระราชทานเจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์

พระยาวรพงษ์

กระจงเงาฆ่าข้างขวาปิดทองที่เจ้าพุดวันนี้ เข้าใจว่าเป็นของที่ดำหนักเด็จยาย ถ้า
เช่นนั้นดีแล้วให้เอาออกมามาติดที่ห้องรับแขกชั้นบนเรือนสุขุมมาล

ให้ยกตู้ที่ใส่หนังสือไว้แล้วนั้น เข้าไปไว้ในห้องหนังสือยกตู้ในห้องหนังสือลงไปไว้
ห้องรับแขกล่าง ติดกระจงเงาที่ตู้หนังสือด้านหนึ่ง ที่รูปชายบริพัตรด้านหนึ่ง รูปช้างกับบริพัตรจะ
เอาลงไปเปลี่ยนห้องชั้นล่าง ให้เอาไว้คอยจะไปติดเองพຽ່งนี้ ม้ากระจงเงาขนาดเล็กมีอีกฤาไม่ ถ้ามี
ก็น่าจะใช้ได้

กระจงเงาใหญ่ให้ติดเสียทีเดียว แล้วขอให้ช่างพระยาสุขุมซ่อมด้วยทีเดียว

อีกประการหนึ่งอยากจะได้หิ้งที่เป็นตู้ติดฝาไม้หมอกกีนี ติดที่ผนังว่างห้องมุขหลัง
อันหนึ่ง

กระจงเงาติดผนังกรอบไม้หมอกกีนี ขนาดย่อมที่ภาณุมาศมีฤาไม่ น่าจะใช้ที่ห้องแฝด
ข้างใต้ได้อีก ขอให้ตรวจวัดมาบอกให้รู้

ของบูรณะอะไรที่แต่งดำหนักเด็จยายที่มีอยู่บ้างที่พอจะใช้ได้ขอให้จดมาให้รู้

สยามินทร์

วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ร.ศ.๑๒๕

เรื่องนึกในเวลานอน

๑ เฉลียงหน้าห้องทองเข้าใจว่ามีเสาเล็กๆ ที่จะติดรูปได้แต่ ๓ ถ้าเช่นนั้นให้เป็นรูปสี่
ดลอดกันทั้งเฉลียงเห็นจะได้ คือรูปวินิชพระยาอรรคราชให้คู่หนึ่ง จะต้องถอนหมากที่ไปติดห้อง
ฝรั่งเศษรูปหนึ่งลงมาเป็นพอ ยังขาดอยู่แต่ที่ด้านโป่งๆ ข้างหน้าอีก ๒ ช่อง แปลว่าต้องการรูป
เล็กๆ อีก ๔ แผ่น

๒ เข้าใจว่าเสาเฉลียงข้างจะไปห้องอีลิปต์มี ๔ ถ้าติดรูปแพนซีเตรสที่อยู่ห้องรูปได้จะดี
แต่สงสัยว่าโตไปกว่าที่ ถ้าเช่นนั้นตั้งเอารูปตั้ง เห็นจะต้องเที่ยวปลดจากห้องพระโรงเป็นต้น
เพราะรูปตั้งมีน้อยชั่วแต่รูปคน

๓ เฉลียงห้องสุบบุหรือบรอนซ์ควรจะใช้รูปที่ออกโชว์ทั้งหมด

๔ จะทำนายไว้ว่ารูปที่ส่งไปให้ห้างเลนซ์พิมพ์ และให้ตุ๊กทำกรอบนั้น กล่าวถึง ๒๐๐
รูปๆ ๓๐๐ คงจะไม่แล้วมาก็อัน เพราะมันพิมพ์ไม่ได้วันละกี่แผ่น ถ้าคิดว่าวันละ ๕ แผ่น ๒
เดือนจึงจะแล้ว จะรอให้แล้วหมดจึงส่ง ซึ่งควรส่งในต้นเดือนกุมภาพันธ์นี้ก็ยังไม่ได้ส่ง เห็นจะ
เป็นการตกแต่งกระดาษยังไม่เรียบร้อย ส่งมาตุ๊กจะทำกรอบได้ ถ้าคิดถ้าววันละ ๑๐ แผ่น
ต้องการวันถึง ๒๐ วัน เราเหลือวันอยู่แต่ ๑๒ วันคงจะแล้วไม่ทันได้มาแต่ชนิดน้อย ต่อเสร็จ
งานแล้วจึงส่งเข้ามาเอาเงิน อ้ายเราก็อึ้งก็เกียดแขวนเพราะในระหว่าง ๑๒ วันนี่ต้องไปหารูปอะไร
ไขว่เขวติดเสียจนอ่อนใจ พองานแล้วจะไปเปลี่ยนใหม่ก็ขี้เกียด เกิดรู้สึกเสียตายเงินเสียตายแรง
ไอ้รูปนั้นจะเลยไม่ได้แก้จากห่อแล้วหายไปไหนไม่รู้ลืมหวมด เป็นธรรมเนียมเคยมาเช่นนี้มากกว่า
มาก เพราะตุ๊กแกไม่ค่อยจะคิดผ่อนงาน คืออย่างเช่นรูปที่ไหนแล้วเสร็จส่งก่อนเป็นวันๆ ฤจะ
บอกว่าทันเท่านั้น ไม่ทันเท่านั้น เพราะไม่ได้คิดตั้งใจจะให้แล้วทั้งหมด แต่เมื่อมันไม่แล้วก็จนอยู่
ครั้นเมื่องานเสร็จลวงไปแล้วเลนซ์ส่งรูปมา คราวนี้ทิ้งแช่อยู่นาน ฤไม่ต้องดูว่าควรจะให้ใส่กรอบ
อะไรสั่งให้ใส่กรอบแล้วไม่ได้เห็นว่าใส่อะไรไว้ สั่งให้ห่อเข้ามาถวาย ครั้นมาเห็นใส่กรอบบ้าง ไม่
เข้ากันกับรูปต้องเปลี่ยนใหม่ ไอ้เก่าตกลงเป็นทิ้งเสียก็ได้ ไอ้เราก็อึ้งก็เกียดให้การ ตกลงเป็นขุ่นๆ
แล้วจบเขา เพราะฉะนั้นขอให้พระยาบุรุษไปตรวจเสียสักเวลาหนึ่งว่ารูปนั้นได้พิมพ์แล้วเสร็จสัก
เท่าใดยังค้างอยู่เท่าใด ถ้ายังค้างอยู่ให้มันพิมพ์ต่อไปให้สำเร็จ (ก) ถ้าปิดกระดาษแข็งแล้วเท่าใด
เอาเป็นแล้วไป ที่ยังไม่ปิดกระดาษแข็งและจะปิดไม่สำเร็จได้ภายในวันที่ ๑๐ ให้งดเสียอย่าให้
ปิดกระดาษแข็ง จะเอาไปให้ลูกที่นอก เอาแต่ใส่ในม้วนไปง่ายกว่า แต่ต้องสั่งให้มันงดทางตุ๊ก
ถ้ามันไม่เชื่อให้พยายามให้ตุ๊กเข้าใจตามประโยชน์นี้จึงได้ คืออย่าให้ไปกดขี่ในข้อที่ว่าจะไม่แล้ว
เอาเป็นซ้ำกลับใจเสียเอง หาไม่น้ำร้อนจะมาลวกเรา คือใส่กรอบบ้าง ฉิบหายเปล่าๆ (ข) ตั้งแต่

เกิดมาเป็นตุ๊กไม่เคยเลือกกรอบรูปเหมาะกับรูปเลย เพราะแก่ไม่มีเดส เพราะฉะนั้นให้คิดอ่านยุ
เอารูปที่เลนซ์ทำแล้วกับกรอบรูปมาให้ดูเสียได้สักทีจะเป็นมงคลอันอุดม ตั้งแต่เลนซ์พิมพ์มายัง
ไม่เคยเห็นแต่สักแผ่นเดียว การก็สองเดือนมาแล้ว เดือนตุ๊กก็ว่าเลนซ์ยังไม่ส่ง เพราะฉะนั้นต่อ
รูปโตได้กะกรอบให้แล้วจึงทำ ถ้าเห็นว่าจะกะไปเปล่าๆ ทำไม่ทันแล้ว ฤจะlovakเต็มทีแล้วจะได้
สั่งตเก็บเอาลงหีบไปให้ลูกที่นอกซึ่งเขาต้องการอยู่ (ค) เจ้าจะเข้าใจว่าข้าประมาณเป็นการยุติ
จะเชื่อคำที่ตุ๊กว่าแล้วต่างๆ จึงกำหนดไว้เสียว่าบรรดารูปที่เลนซ์ไปพิมพ์ถ้าเข้ากรอบมาส่งจะรับ
เพียงวันที่ ๑๕ เป็นอย่างช้า พ้นนั้นไปไม่ยอมรับรูปเข้ากรอบเป็นอันขาด จะรับแต่รูปปิดกระดาษ
แข็งถูรูปม้วนเท่านั้น (ง) ว่าตามความจริงรูปเท่าที่ติดไว้นี้พอแล้ว นิ่งเสียเท่านั้นเองก็พอ ให้ไป
ดูเถอะถ้าเลนซ์พิมพ์แล้วเท่าใด ถ้าเกือบแล้วหมดควรจะให้พิมพ์ต่อ ถ้าพิมพ์ได้แต่ ๑๑-๑๒ แผ่น
ขอเนกาตีฟคืน ให้งดกันเสียที่เปลืองเงินเปล่าๆ (จ) ถ้ามันพิมพ์แล้วให้ตุ๊กนำมาถวายทอดพระ
เนตรให้จงได้ ถ้าไปทำกรอบฟุ้งๆ มาหมดแล้วจะเจ็บแสนนักเพราะไม่มีที่ติด ถ้าเอามาถวายจะ
ได้เลือกแผ่นใดจะติดได้ที่ไหนจะได้เอาไปทำ และควรจะมีไม้กรอบมาด้วยเสมอทุกครั้ง (ฉ)
รวบรวมความว่ารูปนี้ไม่ทำกรอบเลยก็ได้ ขอแต่ให้เอารูปที่พิมพ์แล้วมา จะจดต่อไปอีกก็ป่วย
การ จะไปเลือกรูปที่ห้องถ่ายรูปหลังเรือนต้นเดี๋ยวนี้ ให้หลวงศักดิ์คอยไปปลดด้วยกันเท่านั้นก็
พอ

สยามินทร์

วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๕

พระยาบรูซ

ให้จัดรถแก้วจักรพรรดิรถ ๑ รถหัตถมารุตฤทธราชานุยันตร์รถ ๑ ให้นำงีบเข้าไปในวัง
จนเครื่องถ่ายรูปทั้งปวงออกมาให้หมด ให้หลวงฤทธิ์เป็นผู้เข้าไปขณมีมหาดเล็กช่วยด้วย หลวง
ศักดิ์จะต้องเอาไว้ใช้ทางนี้ ของที่ขณมากน้อยเท่าใด ให้ขณขึ้นตั้งไว้บนโต๊ะกินเข้าชั้นต่ำพระที่
นั่งอัมพร ทั้งของที่มีอยู่บนนี้ ประสมกันไม่ต่ำกว่าครึ่งโต๊ะกินเข้านั้น

ห้องที่จะไว้เครื่องถ่ายรูปซึ่งมอบให้ตุ๊กคิดและห้องมีดของรพินั้นดูยังโรโรอยู่ เข้าใจว่าตุ๊ก
จะได้คิดแต่เพียงให้เจ๊กทำตุ้มอมๆ สูงเหมือนอย่างในห้องเขี้ยวพระที่นั่งบรมราชสถิตย์ตั้งทุกๆ
ผนัง คือห้องละ ๓ ตุ้มเท่านั้น ไม่มีแปลนว่าจะตั้งของอย่างไร ไม่มีไอเดียวว่าของนั้นจะมีอะไรตุ้มถ้า
มีโต๊ะด้วยก็ยังไม่ได้นึก นอกจากตั้งกลางห้องเฉยๆ ยังไม่ได้คิดเลยว่าจะจัดให้งามๆ ให้คนวิ
เนียบอย่างไร ตุ้มอมๆ เช่นนั้นใส่อะไรไม่ใคร่จะได้ หีบของก็ต้องขึ้นม้า ใส่อะไรเข้าไปไว้ก็ไม่แล
เห็นต้องเที่ยวหา มันจะต้องการเป็นโต๊ะเป็นหิ้งต่างๆ ซึ่งจะต้องวางของให้งามและให้หีบง่าย ผู้
จัดต้องมีความรู้ในเรื่องถ่ายรูปรู้จักงามมีความคิดและความเพียรถ้าได้ทำการแต่เฉพาะหน้าเดียว
ยิ่งดี ผู้ที่จะจัดห้องนี้เห็นมีตัวอยู่คือเจ้า แต่มีการอื่นมากนักกลัวจะนั่งบดอยู่ไม่ไหว อีกคนหนึ่งก็
ชายบริพัตรเขาก็มีหน้าที่อยู่แล้ว ยังอีกคนหนึ่งก็บุรฉัตร แต่ไม่เชี่ยวชาญในการรูปจะไม่รู้จักของ
เสียบ้างทุกอย่างไม่รู้ อีกคนหนึ่งก็เสรรจวงค์มีความคิดและความเพียรมากและไม่มีหน้าที่
ประจำตัวในการพระที่นั่ง ถ้าจะขอเลิกจากบางปอินเขาเสียสัก ๘ วัน ๑๐ วันงานเกือบจะแล้วไป
แต่จะเจ็บทุกอย่างก็ไม่รู้ ถ้าเสรรจวงค์กับบุรฉัตรปล่อยเข้าไปไปด้วยกันได้ ยอมให้ทำเองทั้งโต๊ะม้า
ชั้นอะไรเห็นจะสำเร็จ แต่เขาไม่รู้ว่าเรามีของเท่าไร จึงได้คิดจะให้ไปขณของออกมาเสียให้หมด
ให้รู้ว่าของเท่านี้ให้คิดบรรจุเข้าไปในห้องนั้นให้จงได้ ขอให้ตามบุรฉัตรและเสรรจวงค์มาในค่ำวันนี้
ด้วย

สยามินทร์

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ร.ศ.๑๒๕

เรื่องนึกในเวลานอน

- ๑ รูปดาถือเทียนยังเป็นน้ำมันอยู่ในนั้นแผ่นหนึ่ง ถ้าจะเอาออกมีที่ติดที่รูปเมืองโรมเพื่อจะให้กรอบเหมือนกัน
- ๒ รูปเมืองโรมจะต้องย้ายไปติดที่อื่นยังแลไม่เห็น
- ๓ อีกนัยหนึ่งเพื่อจะให้เป็นสีน้ำมันด้วยกัน เอารูปที่ห้องคอยมาติดที่รูปราชของครักษ์ เอารูปราชของครักษ์ไปติดที่รูปทหาร เอารูปทหารขึ้นไปห้องคอยอย่างเดิม เพราะเวลานี้ชายอรุพงศ์อยู่ไม่ขัดข้อง
- ๔ รูปที่จะใช้ติดเสาแคบๆ เหตุด้วยรูปที่ทำไมได้นั้นจำเป็นต้องใช้รูปฝรั่งซึ่งมีติดอยู่ที่ห้องถ่ายรูปเป็นรูปตั้งเล็กๆ มีมาก บนเรือนต้นก็มีอันหนึ่ง ให้หลวงศักดิ์ปลดออกไป
- ๕ รูปเมืองโรมนั้นถ้าไม่มีที่อื่นก็ในที่ชั้นบน แต่ที่จริงรูปมันไม่แล เป็นรูปซึ่งไม่มีใครจะแลเห็นทั้งรูปจริงรูปเขียน เพราะดูอย่างมั่งง่ายวาบเดียว ส่วนของจริงที่ไม่เห็นนั้นเพราะพวกเราโดยมากไม่แลดูอะไรกว้างๆ ถึงจะได้ไปเมืองโรมไม่ได้ดูเมืองโรมไกลๆ คงจะพุ่งเข้าไปดูในห้องเสียเป็นพื้น จึงเลยจำไม่ได้ว่าที่ไหน ที่จริงมันเขียนเหมือนมาก

สำหรับความจำ

ให้พระยาบุรุษ

- ๑ รูปนางยีนเปลือยสองรูปย้ายลงมาห้องชาวติดผนังดินเหนื่อได้ เอาอีแลไว้ข้างใต้
- ๒ รูปแพรเดิมย้ายไปไว้ที่รูปพระราชและสมเด็จพระหรือเหนื่อม้าเครื่องแป้ง
- ๓ รูปพระเยซูไว้เหนื่อหวนางซุ่ม หรือคงอยู่ตามเดิม
- ๔ รูปสวิตเซอร์แลนด์บนหลังที่ล้างหน้าและแต่งตัวข้างละ ๓ กับที่อยู่ได้รูปแพรชาวเดมรวมเป็น ๔ คู่ ติดเหนื่อหรือใต้ตู้ไม้ท้าวมุลละคู่
- ๕ ถ้าเห็นควรจะย้ายรูปพระเยซูบางปอน ให้เอาติดหลังตู้ผ้าคู่กับดาถือเทียนหรือจะให้แกอยู่องค์เดียวทางใดทางหนึ่งก็ได้
- ๖ รูปสำหรับห้องที่ชั้นสูงโทษถึงต้องเข้าไปในวังเลือกรูปที่ติดตามเฉลียงพระที่นั่งบรมราชสถิตย์ เป็นต้นว่ารูปหมู่ที่แถบโปไลในการเฉลิมพระชนมพรรษา รูปนั่งกับลูกโตลูกชายเล็ก แต่มีอยู่ที่นี้บ้างแล้วเช่นรูปหมู่หว่างห้องสีฟต์กับห้องลับและอื่นๆ ไม่ต้องเอาออกมาซ้ำ ตั้งเกณฑ์เสียว่าเอาสุริยวงศ์พงศ์พันธุ์ของเราอย่างหนึ่งเป็นที่ตั้ง ถ้าหากว่าไม่พอ เอารูปที่มาจากพระสหายหรือรูปที่ออกโชว์ซึ่งเราทำเอง เจ้าควรจะไปเลือกในวังเพราะเราจำผนังได้อยู่แล้ว ตั้ง

สัตย์ปฏิญาณเสียว่าในห้องนอนจะไม่ใช้รูปอื่นเลย ใช้แต่รูปถ่ายก็พอเหลือหลาย เพราะเรามีทุกอย่างแล้ว เว้นไว้แต่รูปถ่าย

๗ ที่หว่างลิฟต์ถอนรูปหมู่แล้วควรจะเอารูปพระราชินีควายมาติดได้ มันก็ขันดี

๘ รูปเคียงสองอันข้างออกจะอายๆ ท่านเล็กเสียแล้ว ตกลงยอมคืนมาให้สำหรับติดพระที่นั่งวิมานเมฆ เพราะดูหลวงศักดิ์มันออกจะเป็นห่วงบ่วงใย ดูมันจะโล่งโถงนัก

๙ คราวนี้รูปโฟโตกราฟของถวายที่เหลือหนักหัวอยู่สองสามแผ่น เอามาไว้พระที่นั่งวิมานเมฆได้ แต่ขอให้สังเกตว่ารูปกิงออฟเดนมาร์กเมื่อขึ้นที่ท่าหายไป

๑๐ ในที่ซึ่งติดรูปเคียงให้ไปเลือกรูปกรอบขาวที่ขนไปไว้อุตรภาคมาติดเสียสองคู่จะได้เป็นเรื่องเดียวกันทั้งเจ็ดเรียง เท่านั้นที่แล้วจึงจะนึกต่อไปใหม่

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๐๖๖
ที่มา บุษวรรดิ

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ร.ศ.๑๒๕

พระยาบุรุษ

ข้านี้คนหน้าคนที่มาทำงานและที่ให้ของ ซึ่งจะเชิญมาเลี้ยงในวันที่ ๑๗ ได้แต่เท่านั้น เชื่อว่า
ยังมีอยู่มากหลายคน ท่วงที่จะพอดีกับที่ซึ่งได้จัดไว้สำหรับเลี้ยงที่ห้องทอง เพราะพวกสัญญา
บัตรยังมีอีกมากแต่ไม่ได้คัดเข้ามา กลัวจะไม่พอชั้นสูง จึงได้เลือกไว้เท่านี้ที่ ให้นี้กรอกคนลงอีก
ให้พอแก่เก้าอี้ ส่วนข้าราชการผู้น้อยและที่ไม่มีสัญญาบัตร ชายอุรุษวงศ์ ได้ไปเรียกบาญชีพวก
โยธามาได้ ได้ส่งออกมาให้ด้วย ให้ทำบาญชีหมวดเล็กเสียอีกราย ๑ อย่างเช่นคนของลูกโตเช่น
นายเทียบซึ่งเข้าได้ใช้เขาด้วยปากเช่นนี้ ให้มานั่งโต๊ะสกันด์คลาสด้วยก็ได้ เมื่อรวมบาญชีได้
หมดแล้วจึงส่งกรมหลวงนริศออกก้าตเชิญเป็นตัวดูละครด้วยทีเดียว ซึ่งจะบอกให้กรมหลวงนริศ
ทราบ

สยามินทร์

รายพระนามและรายนามที่พระราชทานมา

๑ สมเด็จพระบรมโอรส	๒ ท่านเล็ก
๓ บริพัตร	๔ เล็ก
๕ บุกล	๖ นเรศวร
๗ นริศ	๘ ดูก
๙ ประจักษ์	๑๐ มรุพงศ์
๑๑ วุฒิ	๑๒ จิระ
๑๓ รพี	๑๔ อาภา
๑๕ บุรฉัตร	๑๖ สุขุม
๑๗ เสถียร	๑๘ วรพงศ์
๑๙ บรูษ	๒๐ พระยาศรี
๒๑ พระมนตรี	๒๒ วิบูลย์พรรณ
๒๓ พระนายเสมอใจ	๒๔ หลวงศักดิ์
๒๕ หลวงฤทธิ์	๒๖ อภัยรณฤทธิ์
๒๗ บำเรอภักดิ์	๒๘ พระยารักษ์
๒๙ อรุพงศ์	๓๐ สุริยา
๓๑ สุริยง	๓๒ ไกรโกษา
๓๓ อนุชิต	๓๔ ประสิทธิ์
๓๕ สรรพเพ็ชร	

กรรมการศาลรับสั่งนั่ง ณ กระทรวงโยธาธิการ

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ข้าพเจ้าขุนประสารสรรพกร อายุ ๔๕ ปี โดยสาบาลตัวแล้วให้ถ้อยคำว่า ข้าพเจ้าได้รับราชการเป็นนายงานตรวจการก่อสร้างในกรมโยธามาประมาณ ๑๐ ปีเศษ พระสภิตย์ให้ข้าพเจ้าเป็นผู้ดูการก่อสร้างสถานต่าง ๆ ที่สวนดุสิต คือที่พระที่นั่งอัมพรสถาน ตำหนักพระนางเจ้าพระราชเทวี ตำหนักสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ตำหนักสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนพิศณุโลกแลการทำกำแพงประตูในบริเวณสวนดุสิต แลพระสภิตย์ได้มอบหน้าที่ให้ข้าพเจ้าเป็นผู้ตรวจรับสิ่งของใช้ในการก่อสร้างต่าง ๆ เมื่อสิ่งของสิ่งใดใช้ในที่ใด ข้าพเจ้าได้ตรวจแล้วได้ลงชื่อไว้ในใบรับของนั้นทุก ๆ ฉบับ แล้วได้มอบใบรับของที่ข้าพเจ้าลงชื่อแล้วนั้นให้กับเวรพัศดูเพื่อคืนให้แก่เจ้าของไปรับเงินต่อกองบัญชากรมโยธา ราคาสิ่งของที่ซื้อมาใช้ในการก่อสร้างนั้นเวรพัศดูเป็นผู้ตีราคาแต่ข้าพเจ้าเป็นผู้ทราบราคานั้นด้วย ส่วนการที่เบิกของใช้ในการก่อสร้างทั้งปวงเหล่านี้ ถ้าของสิ่งใดขาดลงฤจะต้องการใช้แล้ว ข้าพเจ้าได้ทำใบเบิกมายื่นต่อท่านเจ้ากรม เมื่อเจ้ากรมเซ็นส่งอนุญาตแล้ว จึงได้รับของเหล่านั้นจากเวรพัศดูยกพนักงานเวรพัศดูนำไปส่งยังที่ทำการนั้น

การก่อสร้างทั้งปวงที่ข้าพเจ้าเป็นผู้ตรวจนั้น ถ้าการรายใดเหมาะก็ตีฤจ่างแรงทำก็ตีได้ตกลงราคากันกับเจ้ากรมก่อน เมื่อเป็นที่ตกลงแล้ว ก็ให้ทำการนั้นไปตามแบบรูปแลข้อสัญญาเมื่อการนั้นเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็ได้ทำหนังสือยื่นต่อท่านเจ้ากรมทุกรายไป ทันใดนั้นศาลได้ส่งใบตรวจรับสิ่งของให้ข้าพเจ้าดู ข้าพเจ้าได้ตรวจใบรับของที่เป็นจริง ซึ่งข้าพเจ้าได้รับของไว้ แลข้าพเจ้าได้ลงชื่อไว้อีกทุก ๆ ฉบับ จำนวนสิ่งของที่ข้าพเจ้าเซ็นรับเหล่านี้ได้ใช้การก่อสร้างตามรายการที่แจ้งอยู่ในคำให้การนี้จึงทุกรายเป็นความจริง สิ้นคำให้การแต่เท่านี้

(ลงชื่อ) ขุนประสารสรรพกร

ไตรภย

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๑๐๘๖
ที่มา บุษวรรัตน

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๕

ถึงพระยาบุรุษ

อย่าลืมเสาก้าวตั้งหีบแอดเตรสในห้องไปรเวต อย่าลืมปลดรูปตามเจลียงที่ในวังมุมห้อง
อาวุธที่เห็นทำตั้งพระกลดนั้นที่จะต้องเป็นต้นไม้เงิน ทอง เสียแล้ว เลือกเอาที่ม้าสูงงามๆ ตุ๊กตา
ที่จะตั้งหลักต้นไม้บรรไดห้องงา ถ้าหาอื่นไม่ได้ให้เอาตัวที่โผขึ้นสวรรค้อยูริมประตูบรรไดใหญ่

ถ้าไม่ต้นไม้เงินทองมีของดีอยู่อีกสิ่ง ๑ ที่จะตั้งได้ในห้องอาวุธ คือขวดกาไหล่ทองปากเบ้
สลักยิบปักต้นไม้เงินทองอยู่ในกรอบแก้วโดพิลิก เห็นจะตั้งอยู่ที่ห้องทอง ซักแล้วแต่ห้องทองพระ
ที่นั่งอัมพรจะประมูลเอาไปเสียให้ดูเอาเถิด

พระยาบุรุษ

อ่างฤพานศิลาขาวตั้งบนเสากที่ปากมิ่งเรือโข่งตัวขึ้นลง รูปสามัญของเครื่องหิน แต่
เป็นของเก่ามีมาครั้งทูลหม่อม เจ้าของท่านโปรดตั้งพระที่นั่งอนันตสมาคม เตี้ยวน้อยอยู่ที่ไหน บาง
ที่จะอยู่หอสมุดกระมัง เข้าไปในวังขอให้สังเกตตาตุให้รู้สึกหน้อย ยังเห็นๆอยู่ไม่หายเป็นแน่

สยามินทร์

วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๕

พระยาบุรุษ

ติดใจตุ๊กตาโคมไฟฟ้าบนหลังตู้เอมเปอเรอร์เยอรมันว่ามันแพบไปข้างหนึ่ง คือตัวข้าง
ตะวันออกต่ำกว่าตะวันตก คะเนใจว่าตุ๊กตาที่ตั้งไว้หลังตู้กลางห้องสีกุหระจะสูงไล่เสียกัน ขอให้
วัดเทียบดู ถ้าเห็นว่าเข้าคู่กันได้ให้เอาขึ้นมาเปลี่ยน

แต่ตัวซึ่งจะเปลี่ยนเอาลงมาดูเหมือนจะยื่นชะงอก ถ้ายื่นชะงอกแล้วตั้งกลางห้องไม่งาม
มีตุ๊กตาที่จะเอาไปเปลี่ยนห้องสีกุหระได้อยู่ในห้องเงิน เดิมตั้งอยู่กลางโต๊ะที่ประชุม เดี่ยวนี้ตั้งอยู่
ชอกประตูข้างตะวันตกแต่ไม่สว่าง จะเป็นดวงข้างในฤาเปลือกนอกไม่รู้ กรมประจักษ์ว่าดวงข้าง
ในไม่สว่างเอง ถ้าเทียบกันไม่ได้คู่ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งก็ให้คงไว้ตามเดิม

พระยาบุรุษ

ให้ไปเอารูปเอมเปอเรอร์ออฟอสเตเรียกรอบประดับเพชรมาตั้งในตู้ห้องกลาง กับให้ค้น
ของบุหรีพวกชั้นเก่าที่มีรูปกรมสมเด็จพระอินทสิริราชูปถัมภ์ไว้บนโต๊ะประดับเพชรใบหนึ่งเป็นต้น
ออกมาสำหรับจะได้ใส่ตู้ข้างมุขเหนือ

สยามินทร์

พระยาบุรุษ

นาฬิกาพระองค์ปรีดาอย่าเอาขึ้นหลังตู้เลย ให้เอาไปห้องมุขหลัง

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๑๑๐ก
ที่มา บุษราคัม

สวนดุสิต

วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๕

พระยาบุรุษ

วันที่ ๒๒ แบนแควตนั้นน่าจะจะต้องเปิดเป็นสัปดาห์ ข้าราชการอื่นๆ ด้วย เข้าใจว่า
ข้าราชการฝรั่งเห็นจะต้องเปิดให้มาในวันนั้นด้วย ถ้าฝรั่งจะมาอีกอย่างวัดเบญจมบพิตรไม่
ไหว ถ้ามายามหนึ่งพอเวลาแบนแควตแล้วเฝ้า สำหรับเดินและฟังพิณพาทย์ฟังแต่
การเลี้ยงคงยังต้องมีในตอนหัวค่ำ แต่เล็กน้อยในพวกข้าราชการที่มีประจำ ด้วยผู้ใหญ่ไปนั่งโต๊ะ
หมดแล้ว ถ้าจะมีแต่ ๗๐ คนเห็นจะน้อยไป

อนึ่งที่โรงน้ำร้อนของแม่เล็ก ควรจะเปิดให้ช่างซีกเจ้าถนอม ซีกกรมคลองจะได้ใช้เป็น
แปนตรีสำหรับเลี้ยงช่างในตลอดงาน

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๑๑๐๗

ที่มา พระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเรื่องของ
เสด็จอริบตีฝ่ายใน

วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๕

นภาพร

ที่รับภรรยาข้าราชการ ซึ่งบอกวันนั้นนั้นฉันหลงชั้น เตรียมไว้ที่สะพานชั้นบน พอดกบ่าย
แดดร้อน นั่งแลดูอะไรๆ สบายดี ฉันไปบอกเอาชั้นล่าง

วิธีที่จะให้ใครเฝ้าฉันดังนี้ คือแรกเสด็จออกไปจุดเทียนพระที่นั่งอภิเชษฐดุสิต แล้วไปพระ
ที่นั่งอัมพร ข้าราชการฝ่ายหน้าเฝ้าที่สนามหน้าพระที่นั่ง แล้วขึ้นบันไดกลางแล้วไปทางห้องที่ชั้น
กลาง เจ้านายผู้หญิงเฝ้า แล้วเลยเดินเกาะออกนอกไปทักทายภรรยาข้าราชการที่สะพานแล้วจึง
กลับมาจุดเทียน สวดมนต์ในห้องบรรทมชั้นกลาง แล้วเดินไปข้างห้องสูบบุหรี่ ขุนนางเฝ้า แล้ว
ขึ้นบันไดสูงขึ้นไปชั้นบน จุดเทียนที่ห้องหนังสือ เจ้านายผู้ชายเฝ้า พอลงมือสวดมนต์ แล้วจึงเข้า
ไปฟังสวดในที่ เมื่อสวดมนต์จบแล้วลงบันไดใหญ่มาห้องเฝ้า แล้วไปห้องแปะเต่ง ขุนนางเฝ้า
เหมือนกัน แล้วจึงลงไปพลับพลาตุลละครที่เดียว

ส่วนข้างใน สุขุมมากกับลูกจะต้องอยู่ที่เรือนชั้นบนที่พระสวดมนต์ ได้เกณฑ์ให้ชาย
บริพัตรไปเป็นผู้กำกับในการสวดมนต์ เจ้าสหายจะต้องอยู่ที่เฉลียงมุมขวางที่เจ้าจอมจะอยู่ ชาย
ยุคจะเป็นพนักงานคุมสวดมนต์ ลูกชายเล็กจะเป็นผู้คุมสวดมนต์ที่ห้องที่ชั้นกลาง

เวลาสวดมนต์จบแล้วพระออก ทั้ง ๓ คนออกพร้อมกับพระไปกินเลี้ยง เป็นหน้าที่เจ้า
สหายกับลูกจะต้องนำภรรยาข้าราชการลงไปยังที่เลี้ยง แล้วสุขุมมาจึงมาทางสะพานชั้นบนเชิญ
เจ้านายลงไปเลี้ยงที่ชั้นล่าง ลูกหญิงเชิญลูกเธอไปเลี้ยงที่เรือน ขาวนอกวังและเจ้าจอมที่จะกิน
เลี้ยงชั้นล่างโต๊ะเงิน ลงทางบันไดที่ชี้ให้ดู เจ้าจอมลงบันไดมุขขวาง ลูกเธอขาที่จะขึ้นไปบนพระ
ที่นั่งต้องเดินทางบันไดที่ชี้ให้ดูอย่าให้ต้องไปลุยเมียข้าราชการ เมื่อเลี้ยงเสร็จแล้วออกไปคอยดู
ละครที่พลับพลาที่เดียว ไม่ต้องรอดต่อเสด็จจึงไป เพราะผู้ชายไม่ได้เดินพลุกพล่าน มีสาหร่าย
กันเป็นคนละส่วนกัน

วันไว้นั้นวันที่ ๒๒ เวลาเช้าพระฤกษ์สง ๔ โมงเศษนั้น ให้เชิญเสด็จพระองค์แม่ขึ้นเขียน
กรมหลวงวรเสฐ ไปขึ้นลิฟท์ส่งขึ้นไปคอยอยู่บนที่บรรทมชั้นบน กรมหลวงสมรรัตน และนำแจ
ที่จะเดินได้ ให้ขึ้นไปคอยอยู่ที่บรรทมชั้นกลาง พอได้ยินประโคมพระฤกษ์สงให้ลาดพระยี่ภู่
พร้อมกันทั้ง ๒ พระแทน พร้อมกันกับยกเศวตฉัตร

ส่วนพวกมเหสีเทวีและนางเธอ ลูกเธอ เจ้าจอมมารดาและเจ้าจอมที่โปรดๆ ออกไป
นั่งปราสาทที่สง เห็นจะนั่งได้ประมาณ ๕๐ สงแล้วเลยไปพระที่นั่งอัมพรตามทางที่เคยขึ้นลง

ครั้นเลี้ยงพระแล้วมีการเลี้ยงกลางวัน เวลาหนึ่งหรือถ้าเห็นประตักประตืดไม่มีเวลาหยุด
พักงดเสวยไม่ไปก็ได้

เพราะเวลาเที่ยงจะเสด็จขึ้นพระที่นั่งเสวตรฉัตร เจ้านายนั่งในห้องพระที่นั่งอภิเศก หรือเพื่อจะให้เห็นเวลาขึ้นภัทรวิฆเนศจะให้นั่งในปราสาทหลังพระที่นั่ง จะขอผัดคิติดูก่อน แต่เวลาที่ ออกไปเฝ้านั้นจำจะต้องขึ้นทางหลังพระที่นั่ง เจ้าจอมนั่งอยู่ด้วยกันกับเจ้านายที่ปราสาทอนข้าง เหนือ ท้าวนางและภรรยาข้าราชการนั่งในปราสาทได้ ครั้นเวลาขุนนางออกหมดแล้วเจ้านายขึ้น ทางประตูหลังพระที่นั่งเสวตรฉัตร ไปออกทางพระทวารตามภาษาท้องพระโรงเขาเรียกกันว่า ขวา แต่ที่แท้แปลว่าซ้ายมือของพระเจ้าแผ่นดิน เขาเรียกกันว่าฝ่ายขวา คือขวาของผู้ที่ยืนหัน หน้าเข้ามาเฝ้าเจ้าแผ่นดิน เป็นฝ่ายข้างใหญ่สำหรับทหารเฝ้า ส่วนเจ้าจอมขึ้นพระทวารกลาง ไป ยืนเฝ้าฝ่ายซ้ายที่มหาดเล็กเฝ้า ท้าวนางและภรรยาข้าราชการขึ้นพระทวารข้างใต้ เดินเข้ามาเฝ้า ตรงหน้า ถ้าแบ่งซ้ายแบ่งขวาไม่ออกก็ตามบุญตามกรรมได้ กรมหลวงนริศจะจัดเสด็จขึ้นแล้ว เปนเลิกไปเวลาหนึ่ง

ครั้นเวลา ๒ โมง ให้พระองค์แม่เขียนและกรมหลวงวรเสฐ กรมหลวงสมรรัตน์ นำแจ๋ ขึ้นลิฟท์ไปคอยอยู่ที่ๆ บรรทมชั้นสูง เจ้านายลูกเธออยู่ที่ห้องประชุมและห้องเก้าอี้กลม เจ้าจอม คอยอยู่ที่ห้องสูบบุหรี่ ท้าวนางและเมียข้าราชการยกเสียดทำวอร์จันทร์ และทำวอร์ทกันดาลซึ่ง ต้องส่งขึ้นลิฟท์ไปคอยอยู่บนที่บรรทมชั้นสูง นอกนั้นให้อยู่ที่ห้องงาห้องถ้วยและห้องเป๊ะเต่ง ครั้นถึงเวลาฤกษ์เสด็จ มีผู้เชิญสิ่งของขึ้นพระที่นั่งตามเสด็จไปขึ้นที่บรรทมชั้นสูง เจ้านายลูกเธอ ตามเสด็จทำยกระบวนเชิญเครื่อง เวลาขึ้นพระแท่นเป็นหน้าที่พระองค์นภาพระจะต้องส่งประโคม ทางมันไกลอยู่ ที่เกือบจะต้องมีโทรศัพท์ให้กดกริ่ง เจ้านายพี่น้องนางและลูกเธอตามเข้าไป ในห้องพระบรรทมเฝ้าหน้าพระแท่น เจ้านายแก่ๆ ๔ องค์นั้น ถวายศิลาบทคืบพิกและวิลา แล้ว ทำวอร์จันทร์ถวายจันทมาก ทำวอร์ทกันดาลถวายกุญแจ เสร็จแล้วไปรดดอกพิกุลเงินพิกุลทอง เสด็จออกไปเลี้ยงเบนเควด พระที่นั่งอภิเศกดุสิต ข้างในเลี้ยงตามเคย แล้วตัดโต๊ะเสียให้สะอาด เปนเสร็จการฝ่ายในเพียงเท่านี้ ถ้าใครจะอยู่ฟังพิณพาทย์ราดโพนต่อไปต้องให้พักที่พระที่นั่ง ตอนเหนืออุดรภาค คือเรือนสุขุมล หรือปรัศนิมภาคชั้นล่างคือตอนเจ้าสาย ถ้าเวลาเสด็จกลับ จากเลี้ยงข้าราชการตามที่พระที่นั่งหมดแล้ว ข้างในออกปลับปลาฟังพิณพาทย์ผสมวง และแตร ผสมวงไปจนสิ้นเวลา

สยามินทร์

แต่งตัวประดับตราของผู้หญิงยังโคมอยู่ ควรจะเป็น

เต็มยศสวมเสื้อครุย

ใช้หม้อแพรปัก

เต็มยศเสื้อเยียรบับ

ที่มีสายสพายควรววม

เครื่องแกงตำหรือนึ่งม่วง
ติดตราด้วยบัว ไม่ใช่สาย

ดูเหมือนจะลืมหรือเห็นเลวในการที่มีสายสพาย แล้วเอาไปห้อยกับโบ ที่จริงไม่เลว เขาใช้กันเช่นนั้นมากกว่าสรวมสพาย

เช่นงานนี้ควรติดโบทุกวัน วันที่ ๒๒ เข้าห่มแพรปัก คำสรวมสพาย ชั้นที่ไม่มีสายก็คงห้อยโบจึงจะถูกต้อง

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๑๑๐ค

ที่มา พระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเรื่องของ
เสด็จอริบตีฝ่ายใน

นภาพร

เรื่องถวายไต่รอยวันที่ ๑๙ เวลาเช้ากรมหลวงนริศร้องขัดข้องในการที่จะพาพระไปอุดร
ภาคและปรีศฉิมภาค เพราะเหตุที่จะต้องสวดคาถาจุดเทียนไชยพร้อมกันทั้ง ๖๐ เพราะเหตุ
ฉะนั้นเวลาเข้าก่อนก่อนฤกษ์ให้สุขุมล ลูกหญิงและตัวเธอ หญิงเล็ก หญิงกลาง นางเอิบ นาง
เอื้อน นางสดับ ขึ้นไปอยู่ที่ห้องสี่ชั้นบน ขึ้นทางบันไดนางเอื้อนคือบันไดเล็กข้างหลัง เจ้าสาย
ต้องห้ามขึ้นไม่ไหว หญิงน้อยยังปู่อยู่ ขึ้นได้หรือไม่ไม่แน้นั้น ให้หญิงกลางถวายแทนก็ได้

สยามินทร์

ผู้หญิงทั้งเจ้านายเจ้าจอมและนอกวัง ที่จะมางานประมาณสักเท่าใด จะเดาถูกหรือไม่

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๑๑๐ง

ที่มา พระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเรื่องของ
เสด็จอริบตีฝ่ายใน

นภาพร

ลืมหลับเรื่องที่นั่งขานอกวงเวลาเช้า ฉันทึกว่าไม่ต้องมีใครมา ถ้ามาก็ให้มาคอยอยู่ที่
หลังพระที่นั่งอภิเชกที่เด็วก็จะได้ แก้อที่สะพานนั้นเองน่าจะตั้งย้ายมาตั้งหลังทงพระโรง หา
ไม่จะหาไม่ได้ ว่าที่แท้ถึงขานวงก็ไม่จำเป็น ที่จำเป็นอยู่นั้นแต่ที่สุขุมลและเจ้าสาย เพราะจะต้อง
ถวายของพระ

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๑๑๐จ

ที่มา พระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเรื่องของ
เสด็จอริบตีฝ่ายใน

นภาพร

เรื่องเชิญเครื่องตามเสด็จขึ้นพระที่นั่ง ฉันทยงเลลวอยู่ มานั่งดูขึ้นกำลังฟังสวดนี้ จึงนึกขึ้น
ได้ว่าตามอย่างเก่าเขา ๖ คน ทูลกระหม่อมทรงเดิมขึ้น เมื่อขึ้นพระที่นั่งในสวนอีก ๑ จึงเป็น ๗
คน เดินหน้าคน ๑ ต่อไปอีก ๓ คู่ ดังที่เขียนลำดับต่อไปหน้าโน้น

เชิญทานพระกร

อุ้มไก่

ศิลาบด

จันทมากทั้งสดทั้งพวง
รวมพานเดียวกัน

กุญแจ

พีช

พึก

วิลลา

เพราะฉะนั้นที่ส่งไว้ขาดคนหนึ่ง ควรเติม

อุ้มไก่ นางสดับ

ศิลาบด นางเอี่ยม

จันทมาก นางเอี่ยม

กุญแจ นางเอิบ

พีช นางอาบ

พึก นางรวย

วิลลา นางศรี

ต่อไปเป็นพานพระศรี พระสุพรรณศรี และอื่นๆ

พรั่งนี้เวลาค่ำ ต้องยอมให้เด็กชาววังไปนั่งรายตามทางถนนเด็ก และถนนหงส์ไปจน
หน้าพระที่นั่ง สำหรับดอกพิกุลที่จะโปรยตามทาง

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๑๑๑ก

กรรมการศาลรับสั่งนั่ง ณ ห้องปลัดทูลฉลอง
กระทรวงโยธาธิการ

วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ข้าพเจ้าจินกิต แซ่หยัง เป็นเงินผูกป้ออยู่ในบังคับสยาม ตั้งบ้านเรือนอยู่ในบ้านพระสถิตย์ ได้สาบาลตัวแล้วให้ถ้อยคำว่า ข้าพเจ้าอายุ ๕๕ ปี ข้าพเจ้าได้เคยรับเหมาทำการช่างไม้กับพระสถิตย์, กรมโยธาเป็นการรับเหมาบ้างเป็นการรายวันบ้าง ข้าพเจ้าได้เคยทำช่างไม้ที่ พระที่นั่งอัมพรที่วังสมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนพิศณุโลกประชานารถ ที่วังสมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์ ที่วังสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ตำแหน่งพระนางแลประตู่วังสวนดุสิต บรรดาการทำไม้ ข้าพเจ้ารับจากพระสถิตย์ว่าราคาตามแบบ เมื่อทำการแล้วมีเจ้าพนักงานตรวจแล้วออกตัวให้ข้าพเจ้าๆ นำตัวมาขึ้นยังขุนประสิทธิ์บ้าง ขุนอุประถัมภ์บ้างแล้วคืนตัวไปนางงานตรวจให้ข้าพเจ้าถือไว้ ถ้าเงินตกเมื่อข้าพเจ้าจะรับเงินได้คืนตัว คือใบตรวจของนางงานให้แก่ขุนประสิทธิ์แล้วเซ็นชื่อในบิล (คือใบสำคัญ) ทุกๆคราว ในทันใดนั้นศาลได้ส่งบิลที่เซ็นชื่อแล้วในการทำพระที่นั่งอัมพร ให้ข้าพเจ้าดู ข้าพเจ้าจำได้ว่าบิลที่ให้ข้าพเจ้าดู ๑๐ ฉบับ ข้าพเจ้าได้รับเงินแล้ว ซึ่งศาลได้ให้ข้าพเจ้าหมายเลข ๑ แลเซ็นชื่อด้วยดินสอดแดง ในบิลเป็นบิลที่ข้าพเจ้าได้รับเงินแล้ว ๒ ใบสำคัญนางงานตรวจที่ข้าพเจ้าส่งให้ศาลนั้นเป็นใบสำคัญที่ยังไม่ได้รับเงินทั้งนั้น ศาลได้ส่งใบนางงานตรวจตัวให้ข้าพเจ้าดูรวม ๔ ฉบับ ตามที่ข้าพเจ้าเขียนเลข ๑ และเซ็นชื่อในตัว (ใบนางงานตรวจ) นั้นข้าพเจ้ายังไม่ได้รับเงิน เป็นความสัตย์จริง สิ้นคำให้การแต่เท่านี้

(ลงชื่อ) จินกิต เป็นอักษรจีน

ศรีไอสวรรค์

ถาม

กรรมการศาลรับสั่งนั่ง ณ ห้องปลัดทูลฉลอง
กระทรวงโยธาธิการ

วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ข้าพเจ้าขุนชำนาญโยธาอายุ ๔๐ ปี ได้สาบาลตัวแล้วให้ถ้อยคำว่า ข้าพเจ้าได้รับ
ราชการในกรมโยธามาประมาณ ๑๑ ปี พระสติดยนิมทานการเจ้ากรมโยธา ได้มอบหน้าที่ให้
ข้าพเจ้าเป็นนายงานตรวจการก่อสร้างที่พระที่นั่งอัมพรสถาน แลดำหนักพระนางเจ้าพระราช
เทวีที่วังสวนดุสิต แลเป็นผู้ตรวจรับสิ่งของต่างๆ ใช้ในการก่อสร้างแลผู้อื่นบ้าง เมื่อสิ่งของสิ่งใด
ขาดมือลง ข้าพเจ้าก็ได้เขียนใบเบิกยื่นต่อขุนอาหารนายเวรพัศดุ ซึ่งไปประจำอยู่ที่ก่อสร้างนั้น
ถ้าพนักงานเวรพัศดุนำสิ่งของมาส่งเป็นการถูกต้องตามใบเบิกแล้ว ข้าพเจ้าได้ลงชื่อไว้ในใบ
ตรวจรับของจงทุกราย ใบฉีกข้างหนึ่งได้คืนให้เจ้าพนักงานเวรพัศดุผู้ส่งของมา ส่วนต้นขั้วได้
เก็บไว้ในที่ทำการที่พระที่นั่งนั้น ส่วนราคาค่าสิ่งของที่จัดซื้อนั้น ข้าพเจ้าทราบบ้างและไม่ทราบ
บ้าง ที่ทราบก็โดยผู้ซื้อบอกกับข้าพเจ้า ทันทนั้นศาลได้ส่งใบตรวจรับสิ่งของที่เป็นจริง ซึ่ง
ข้าพเจ้าได้เซ็นรับไว้ให้ข้าพเจ้าตรวจดู แลข้าพเจ้าได้ลงชื่อไว้อีกครั้งหนึ่งทุกๆ ฉบับ เป็นความ
สัจจริง สิ้นคำให้การแต่เท่านี้

(ลงชื่อ) ขุนชำนาญ

ไตรภคย

กรรมการศาลรับสั่งนั่ง ณ ห้องปลัดทูลฉลอง
กระทรวงโยธาธิการ

วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ข้าพเจ้าหลวงสมรรัตนศิริเชษฐ (เชย) อายุ ๔๒ ปี ได้สาบาลตัวแล้วให้ถ้อยคำว่า เดิม
ข้าพเจ้าได้รับราชการในกรมโยธาประมาณ ๔ ปี ได้ออกจากกรมโยธาแต่มีคุณนายน ร.ศ. ๑๒๔
พระสภิตย์นิมานการ ได้มอบหน้าที่ให้ข้าพเจ้าเป็นผู้ตรวจการก่อสร้างสถานต่างๆ หมู่วังสวนดุสิต
แลเป็นผู้ตรวจรับสิ่งของใช้ในการก่อสร้าง เมื่อของสิ่งของสิ่งใดที่จะใช้ในการก่อสร้างขาดมี
ข้าพเจ้าได้เขียนใบเบิกยื่นต่อเวรพัสดุซึ่งไปประจำอยู่ที่ก่อสร้างนั้น แลบอกมาเวรพัสดุก็มี
ถ้าพนักงานเวรพัสดุนำสิ่งของมาส่งเป็นการถูกต้องตามใบเบิกแล้ว ข้าพเจ้าก็ได้ลงชื่อไว้ในใบ
ตรวจรับของนั้นจนทุกคราว ใบฉีกข้างหนึ่งได้คืนให้เจ้าพนักงานเวรพัสดุมา ส่วนต้นขั้วได้เก็บ
ไว้ในที่ทำการที่พระที่นั่ง ราคาค่าสิ่งของทั้งปวงที่จัดซื้อนั้น ข้าพเจ้าไม่ทราบ แลแต่พนักงาน
จะตกลงกับผู้ขายสิ่งของนั้นๆ เอง ทันใดนั้นศาลได้ส่งใบตรวจรับสิ่งของที่เป็นการจริง ซึ่ง
ข้าพเจ้าได้เซ็นรับไว้ในการทำพระที่นั่งอัมพร ตำแหน่งพระนางเจ้าพระราชเทวี ตำแหน่งสมเด็จพระ
พระบรมโอรส แลการก่อสร้างเบตเตล็ดหมู่วังสวนดุสิต แลข้าพเจ้าได้ลงชื่อไว้ทุกๆ ฉบับ
จำนวนสิ่งของที่ข้าพเจ้าเซ็นรับเหล่านี้ ได้ใช้การก่อสร้างตามรายการที่แจ้งอยู่ในคำให้การนี้
ทุกราย เป็นความสัตย์จริง สิ้นคำให้การแต่เท่านี้

(ลงชื่อ) หลวงสมร

ไตรภคยา

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๑๒๓
ที่มา บุษวรรี

สวนดุสิต

วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๕

พระยาบุรุษ

ตามตู้เขียนหนังสือหลังห้องฝรั่งเศส ควรจะมีตะเกียงไฟฟ้าแห่งละดวง จะไปนมิตเอา
ปลั๊กที่ไหนยังแลไม่เห็น ถ้าจะเจาะฝา ก็จะทำเรียบเต็มที ห้อยลงมาจากข้างบนได้ฤกษ์ไม่

อนึ่งจากที่ไปเอามาจากเรือนเหนือ นั้นไม่ควรจะถอน ถ้าทำใหม่ไม่แล้วควรจะใช้จาก
ญี่ปุ่น เพราะอยู่ที่บรรได ไม่กีดขวางอันใด

สยามินทร์

หมายกำหนดการ
เฉลิมพระราชมณเฑียรพระที่นั่งอัมพรสถาน
สวนดุสิต
รัตนโกสินทร ศก ๑๒๕
เดือนกุมภาพันธ์

วันที่	เวลา	การ	ที่	แต่งกาย
๑๘	ค่ำ	สวดตั้งน้ำ วงด้าย	พระที่นั่งอัมพร	เครื่องศขาว
๑๙	เช้า ค่ำ	จุดเทียนไชย		
		สวดมนต์	พระที่นั่งอภิเศกแลพระที่นั่งอัมพร	
๒๐	ค่ำ	สวดมนต์		
๒๑	ค่ำ	สวดมนต์		
๒๒	เช้า ๒ โมง	เสด็จขึ้นอัฐทิศ	หลังพระที่นั่งอภิเศก	เต็มยศใหญ่
		เสด็จพระดับเทียน	พระที่นั่งอัมพร	
	เช้า ๕ โมง	เสด็จขึ้นภัทรบิฐ	พระที่นั่งอภิเศก	เสื่อครุย
		๒ ทุ่มครึ่ง	เสด็จลุกขุน	
	๔ ทุ่ม	สโมสรสนนิบาต	นำพระที่นั่งอัมพร	เต็มยศ

เสนาบดีกระทรวงวัง รับพระบรมราชโองการเหนือเกล้าฯ สั่งว่า การพระราชพิธีเฉลิมพระราชมณเฑียรพระที่นั่งอัมพรสถานสวนดุสิต ให้กำหนดดังนี้

วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์, เป็นวันตั้งน้ำวงด้าย ให้เจ้าพนักงานแต่งการ สำหรับพระราชพิธีไว้ให้พร้อมสรรพ เวลาค่ำ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จลงจากพระที่นั่งวิมานเมฆ พระบรมวงษานุวงศ์ฝ่ายในเฝ้าทูลละอองฯ ถวายดอกไม้ธูปเทียนที่มุขหน้าพระที่นั่งวิมานเมฆแล้วเสด็จพระราชดำเนินออกพระที่นั่งอภิเศกดุสิต ทรงจุดเทียนนมัสการแล้ว พระบรมวงษานุวงศ์ฝ่ายหน้าเฝ้าทูลละอองฯ ถวายดอกไม้ธูปเทียน แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังพระที่นั่งอัมพรสถาน ข้าราชการฝ่ายหน้าเฝ้าทูลละอองฯ ถวายดอกไม้ธูปเทียนที่หน้าพระที่นั่ง แล้วเสด็จขึ้นยังพระที่นั่งอัมพรสถาน ทรงจุดเทียนนมัสการในห้องที่พระบรรทมชั้นกลาง แล้วเสด็จออกยังที่พระราชมณฑลห้องบรรณาคม ทรงจุดเทียนนมัสการแลทรงศีลแล้ว พระสงฆ์ ๒๐ รูปเจริญพระพุทธมนต์แล้วเสด็จพระราชดำเนินเข้าในที่พระบรรทมชั้นสูงทรงจุดเทียนนมัสการแล้วเสด็จออกประทับยังห้องบรรณาคม เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์จบแล้ว ถวายอดิเรกถวายพระพรลากลับ

ต่อนั้นไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ประทับโต๊ะเสวยในห้องทอง ส่วนข้าราชการนั้นโปรดเกล้าฯ ให้มีการเลี้ยงพระราชทานในห้องเครื่อง เมื่อเสวยแล้วเสด็จพระราชดำเนินจากพระที่นั่งอัมพรสถาน ไปประทับยังพลับพลาโรงละครหลวงทอดพระเนตรละคร พอสมควรแก่เวลาแล้วเสด็จขึ้นพระที่นั่งวิมานเมฆ

การเล่นภายนอกให้ลงมือเล่นตั้งแต่เวลาพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์เป็นต้นไป

ซึ่งพอพรหมณ์กระทำการพระราชพิธีณโรงพิธีสวนดุสิตตามประเพณี

วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์, เวลาเช้าโปรดเกล้าฯ ให้เชิญเสด็จพระบรมวงศานุวงศ์ที่ทรงผนวชอันจะได้เสด็จมาเจริญพระพุทธมนต์ในพระราชพิธีนี้เข้าไปเสวยณพระที่นั่งราชฤดี ส่วนพระสงฆ์ทั้งปวงซึ่งจะได้มาเจริญพระพุทธมนต์อีกนั้น ให้นิมนต์ไปประชุมกันณวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามแลโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานถวายอาหารบิณฑบาต ให้พระสงฆ์เสร็จอาหารกิจก่อน พระฤกษ์ แล้วนิมนต์มาพร้อมกันณที่พระราชมณฑลพระที่นั่งอัมพรสถาน

เวลาใกล้พระฤกษ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินแต่พระที่นั่งวิมานเมฆไปยังพระที่นั่งอัมพรสถาน ห้องบรรณาคมที่พระราชมณฑล ทรงจุดเทียนนมัสการแลทรงศีลแล้ว ครั้นถึงเวลาเช้า ๓ โมง กับ ๑ นาที ๑๔ วินาที ได้ปฐมฤกษ์ จะได้ทรงจุดเทียนทองพระราชทานพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงวชิรญาณวโรรสทรงจุดเทียนไชย แล้วจะได้ทรงประเคนไตรแพนแก่พระสงฆ์ ๖๐ รูป อันจะได้เจริญพระพุทธมนต์ในการพระราชพิธีนี้ พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับขึ้นสู่พระที่นั่งวิมานเมฆ พระสงฆ์จะได้ผลัดเปลี่ยนกันสวดภาณวารต่อไปจนตลอดการพระราชพิธี

เวลาค่ำ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จลงจากพระที่นั่งวิมานเมฆ ข้าราชการฝ่ายในเฝ้าทูลละอองฯ ถวายดอกไม้ธูปเทียนที่หน้าพระที่นั่ง แล้วเสด็จพระราชดำเนินออกพระที่นั่งอภิเศกดุสิต ทรงจุดเทียนนมัสการ พระสงฆ์ ๒๐ รูปเจริญพระพุทธมนต์ แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังพระที่นั่งอัมพรสถาน ข้าราชการฝ่ายหน้าเฝ้าทูลละอองฯ ถวายดอกไม้ธูปเทียนที่หน้าพระที่นั่ง แล้วเสด็จขึ้นยังพระที่นั่งอัมพรสถาน ทรงจุดเทียนนมัสการในห้องที่พระบรรทมชั้นกลางแล้ว เสด็จออกยังที่พระราชมณฑลห้องบรรณาคม ทรงจุดเทียนนมัสการ แลทรงศีลแล้ว พระสงฆ์ ๒๐ รูปเจริญพระพุทธมนต์แล้วเสด็จพระราชดำเนินเข้าในที่พระบรรทมชั้นสูง ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการแล้ว พระสงฆ์ ๕ รูปเจริญพระพุทธมนต์ ส่วนพระสงฆ์ในที่พระบรรทมชั้นกลางอีก ๕ รูป ก็เจริญพระพุทธมนต์ด้วยในขณะนั้น แล้วโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิตเสด็จเข้าไปทรงจุดเทียนนมัสการที่อุดรภาค พระสงฆ์ ๕ รูปเจริญพระพุทธมนต์ แลโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนลพบุรีราเมศวรเสด็จเข้าไปทรงจุดเทียนนมัสการที่ปรัศจิมภาค พระสงฆ์ ๕ รูปเจริญพระพุทธมนต์ ครั้นจบแล้ว พระสงฆ์ถวายอดิเรก ถวายพระพรลากลับ

ต่อนั้นไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ประทับโต๊ะเสวยในห้องทอง แลโปรดเกล้าฯ ให้เลี้ยงข้าราชการที่ห้องเครื่อง เมื่อเสวยแล้ว

เสด็จพระราชดำเนินจากพระที่นั่งอัมพรสถานไปประทับยังพลับพลาโรงละครหลวงทอดพระเนตร
ละครพอสมควรแก่เวลาแล้ว เสด็จขึ้นพระที่นั่งวิมานเมฆ

เวลาค่ำ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จจะออกอย่างวันก่อน ข้าราชการฝ่ายหน้าฝ่าย
ในเฝ้าทูลละอองฯ ถวายดอกไม้ทูปเทียนเหมือนวันก่อน แลทรงจุดเทียนนมัสการณที่ต่าง ๆ
พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์อย่างวันก่อน แลโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเสด็จเข้าไป
ทรงจุดเทียนทั้งสองภาค แล้วประทับโต๊ะเสวย เลี้ยงข้าราชการ ทอดพระเนตรละครอย่างวันก่อน
วันที่ ๒๑ มีกำหนดการเหมือนวันที่แล้วมา

วันที่ ๒๒ ปฐมฤกษ์ เวลาเช้าโมง ๑ กับ ๕๑ นาที ๒๘ วินาที พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวเสด็จลงจากพระที่นั่งวิมานเมฆ ราชบัณฑิตยสถาน ชีพราหมณ์ นำเสด็จพระราชดำเนินโดย
ทางลาดพระบาท เสด็จประทับยังพระที่นั่งอภิเศกดุสิต ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการแลทรงศีล
แล้ว เสด็จออกจากพระที่นั่งอภิเศกดุสิต ราชบัณฑิตยสถาน ชีพราหมณ์นำเสด็จพระราชดำเนินโดยทาง
ลาดพระบาท ขึ้นประทับพลับพลาเปลื้องเครื่อง ทรงผลัดพระภูษาแล้ว ได้เวลาอันสมควรภายใน
พระฤกษ์ พระโหราธิบดีจะได้ลั่นฆ้องไชยให้สัญญาณ พระสงฆ์สวดไชยมงคลคาถา เจ้าพนักงาน
ประโคมดุริยดนตรี แตรสังข์ แลยิงปืน มหาฤกษ์ มหาไชย มหาจักร มหาปราบยุค ๒๑ นัด
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นประทับพระที่นั่งอัฐทิศสรทมุรธาภิเศก พระบรมวงษานุ
วงศ์ซึ่งทรงผนวชแลสมเด็จพระราชาคณะขึ้นถวายน้ำ ๔ ทิศ แล้วราชบัณฑิตยสถานแลพราหมณ์
ถวายน้ำทั้ง ๘ ทิศ ทรงรับน้ำแล้ว เสด็จขึ้นพลับพลาเปลื้องเครื่อง

อนึ่ง เมื่อพระโหราธิบดีลั่นฆ้องไชยให้สัญญาณเวลาได้พระฤกษ์นั้น ให้เจ้าพนักงานยกพระ
มหาเสวตรฉัตรในพระที่นั่งอภิเศกดุสิต กับทั้งพระบรมวงษานุวงศ์ผู้ใหญ่จะได้ลาดพระยี่ภู่ ณ ที่
พระบรรทมบนพระที่นั่งอัมพรสถานพร้อมกันด้วย

ครั้นทรงเครื่องแล้ว เสด็จจากพลับพลา ราชบัณฑิตยสถาน ชีพราหมณ์ นำเสด็จพระราช
ดำเนินโดยทางลาดพระบาทขึ้นยังพระที่นั่งอัมพรสถาน ประทับณที่พระราชมณฑลห้อง
บรรณาคม ทรงจุดเทียนนมัสการแล้ว จะได้โปรดเกล้าฯ ให้นิมนต์พระสงฆ์ ซึ่งเจริญพระพุทธ
มนต์ในห้องบรรณาคมแลห้องที่พระบรรทมทั้งสองรวม ๓๐ รูป ลงไปรับพระราชทานฉัตรห้อง
ทอง ทรงปฏิบัติถวายภัตตาหาร ส่วนที่อุดรภาคนั้น โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้า
ฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิต เสด็จเข้าไปทรงจุดเทียนนมัสการแลทรงปฏิบัติเลี้ยงพระสงฆ์
ส่วนที่ปรัศจิมภาคก็ได้โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ากรมขุนลพบุรีราเมศวร
เสด็จเข้าไปทรงจุดเทียนนมัสการแลปฏิบัติพระสงฆ์เช่นเดียวกัน ส่วนที่พระที่นั่งอภิเศกดุสิตนั้น
จะได้นิมนต์พระสงฆ์ไปฉันที่พลับพลาโรงละคร โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช
มกุฎราชกุมาร ทรงประเคนอาหารภัตตปฏิบัติพระสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์ทุกสถานรับพระราชทานฉัตร
เสร็จแล้ว ให้นิมนต์ขึ้นไปประชุมพร้อมกันณที่พระราชมณฑลห้องบรรณาคม สมเด็จพระวันรัต
ดับเทียนไชย แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนเครื่องไทยธรรมแก่พระสงฆ์ทั้งปวง
พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรกแล้ว ถวายพระพรลากลับ

เวลาเช้า ๕ โมง กับ ๒๘ นาที ๘ วินาที ได้ปฐมฤกษ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จลงจากพระที่นั่งอัมพรสถาน ราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งพราหมณ์นำเสด็จพระราชดำเนินโดยทางลาดพระบาทเข้าสู่พระที่นั่งอภิเศกดุสิต เสด็จขึ้นประทับพระที่นั่งภัทรบิฐเหนือรัตนสิงหาศน์ ภายใต้อัฒตยาภิไธย มหาเสวตรฉัตร เจ้าพนักงานประโคมสังข์แตรมโหรีที่กกลองชนะนะ กรมทหารบกยิงปืนใหญ่ถวายคำนับ ๒๑ นัด พระบรมวงษานุวงศ์ ข้าราชการฝ่ายหน้าเฝ้าทูลละอองโดยลำดับเมื่อสุดเสียงประโคมแล้วพราหมณ์อ่านไสยเวทถวายไชย แล้วข้าราชการผู้ใหญ่กราบบังคมทูลถวายไชย มีพระราชดำรัสตอบแล้ว ข้าราชการกราบถวายบังคมลาเรียงตัวออกจากที่เฝ้าจนสิ้นแล้ว จึงพระบรมวงษานุวงศ์กราบถวายบังคมลาออก ต่อขึ้นไปพระบรมวงษานุวงศ์ข้าราชการฝ่ายในเข้าเฝ้าทูลละอองฯ กราบถวายบังคม พอเวลาสมควรเสด็จจากพระที่นั่งภัทรบิฐ ราชบัณฑิตยสถาน พราหมณ์นำเสด็จพระราชดำเนินโดยทางลาดพระบาทกลับคืนขึ้นสู่พระที่นั่งวิมานเมฆ

เวลาบ่ายเจ้าพนักงานตั้งบายศรีเวียนเทียนสมโภชพระราชมณเฑียร

เวลาค่ำ ไกล่พระฤกษ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินแต่พระที่นั่งวิมานเมฆไปยังพระที่นั่งอัมพรสถาน ครั้นได้เวลา ๒ ทุ่มกับ ๑๘ นาที ๘ วินาที เป็นปฐมฤกษ์ จะได้เสด็จขึ้นสู่พระแท่นที่พระบรรทม พระบรมวงษานุวงศ์ฝ่ายในถวายพระพรแล้ว เสด็จพระราชดำเนินจากพระที่นั่งอัมพรสถาน ออกประทับโต๊ะเสวยณพระที่นั่งอภิเศกดุสิต พร้อมด้วยพระบรมวงษานุวงศ์และข้าราชการผู้ใหญ่กับทั้งราชทูตผู้แทนรัฐบาลต่างประเทศ ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้เชิญมา ครั้นเสวยแล้ว เสด็จพระราชดำเนินจากพระที่นั่งอภิเศกดุสิต พร้อมด้วยพระบรมวงษานุวงศ์ข้าราชการผู้ใหญ่และราชทูตผู้แทนรัฐบาลต่างประเทศ ไปยังพระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชทานโอภาสให้ข้าราชการผู้น้อย ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เชิญมาสโมสรมสนนิบาตได้เฝ้าทูลละอองฯ ที่หน้าพระที่นั่งอัมพรสถานทั้งบนพระที่นั่งอัมพรสถานด้วย ได้เวลาสมควรก็เสด็จขึ้นเป็นเสรีจการ

การแต่งกายในงานนี้

วันที่ ๒๒ เวลาเช้า แต่งเต็มยศใหญ่ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ผู้ซึ่งได้รับพระราชทานปฐมจุลจอมเกล้าฯ ให้ใช้สายสร้อย ผู้ซึ่งได้รับพระราชทานพรัตนราชวราภรณ์ ให้ใช้สายสพายนันท์ ถิ่นง่าผ้าใช้ผ้าสมปักลาย เวลาทรงแลเลี้ยงพระคาคเสื่อครุย เวลาเฝ้าในพระที่นั่งอภิเศกดุสิตสวมเสื่อครุย เวลาค่ำแต่งเต็มยศประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ผู้ซึ่งได้รับพระราชทานมหาจักรีบรมราชวงศ์ให้สวมสายสพายนันท์

วันอื่นนอกจากนี้ แต่งครึ่งยศขาว คือสวมเสื้อยศผ้าขาว สวมกางเกงยศสักกลาด ฤๅแต่งนุ่งผ้าสีน้ำเงินแก่ สวมเสื้อครึ่งยศดำประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทุกเวลา

ตำแหน่งที่เฝ้าฝายน้ำ

วันที่ ๑๘ พระบรมวงษานุวงศ์เฝ้าทูลละอองฯ ถวายดอกไม้ธูปเทียนที่พระที่นั่งอภิเศก
ดุสิตก่อน เมื่อเสด็จขึ้นแล้วไปเข้าประตูท้ายพลับพลาสูงขึ้นเฝ้าทูลละอองฯ บนพระที่นั่งอัมพร
สถานในห้องบรรณาคมที่พระราชมณฑล ส่วนข้าราชการนั้นเข้าประตูท้ายพลับพลาสูงแลประตู
กลาง ตรงมาคอยเฝ้าทูลละอองฯ อยู่ที่สนามหน้าพระที่นั่งอัมพรสถาน เมื่อเสด็จขึ้นพระที่นั่งแล้ว
เสนาบดีและพระยาพานทองขึ้นไปพักในห้องทองแดงแลห้องประชุม พระยาแลพระชั้นสูงพักอยู่
ห้องถั่วแลห้องเบ้เต่ง ข้าราชการผู้น้อยพักที่ประรำหน้าพระที่นั่ง เวลาเสวยข้าราชการไปรับ
พระราชทานเลี้ยงที่ห้องเครื่อง เวลารับพระราชทานอาหารแล้ว ข้าราชการผู้ใหญ่ขึ้นไปพักคอย
เฝ้าทูลละอองฯ ในห้องเบ้เต่งแลห้องถั่ว ผู้น้อยพักคอยเฝ้าทูลละอองฯ ที่ห้องเฝ้าบนพระที่นั่ง
อัมพรสถาน เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรละครก็ตามเสด็จไปเข้าทางท้ายพลับพลา
พระบรมวงษานุวงศ์ประทับบนพลับพลา ข้าราชการนั่งนำพลับพลา

วันที่ ๑๙ เวลาเช้า พระบรมวงษานุวงศ์เสด็จเข้าทางประตูท้ายพลับพลาสูงฤๅประตู
กลางขึ้นเฝ้าทูลละอองฯ บนพระที่นั่งอัมพรสถานในห้องบรรณาคม ข้าราชการเข้าทางเดียวกัน
นั้น คอยเฝ้าทูลละอองฯ ที่หน้าพระที่นั่ง เมื่อเสด็จขึ้นบนพระที่นั่งแล้ว ข้าราชการผู้ใหญ่ขึ้นไปพัก
บน พระที่นั่งอัมพรสถานตามตำแหน่งซึ่งกำหนดไว้ในวันที่ ๑๘ นั้น เวลาค่ำ ตำแหน่งเฝ้า
เหมือนวันที่ ๑๘ เว้นแต่พระบรมวงษานุวงศ์ไม่จำเป็นต้องเสด็จไปพระที่นั่งอภิเศกดุสิตก่อน

วันที่ ๒๐ ที่ ๒๑ ตำแหน่งเฝ้าอย่างเวลาค่ำวันที่ ๑๙

วันที่ ๒๒ เวลาเช้า พระบรมวงษานุวงศ์แลเสนาบดีคอยเฝ้าทูลละอองฯ ที่พระที่นั่งอภิเศก
ดุสิต เมื่อเสด็จขึ้นพระที่นั่งอัฐทิศ พระบรมวงษานุวงศ์เสด็จออกพระทวารด้านหลังพระที่นั่ง
อภิเศกดุสิตข้างใต้ไปประทับที่ประรำข้างพระที่นั่งอัฐทิศด้านใต้ ครั้นเสด็จขึ้นทรงเครื่อง พระ
บรมวงษานุวงศ์เสด็จกลับทางเดิมไปเข้าประตูท้ายพลับพลาสูงขึ้นเฝ้าทูลละอองฯ บนพระที่นั่ง
อัมพรสถานในห้องบรรณาคม ส่วนข้าราชการเข้าประตูใต้พลับพลาสูงแลประตูกลาง คอยเฝ้าทูล
ละอองฯ ที่หน้าพระที่นั่งอัมพรสถาน เมื่อเสด็จขึ้นบนพระที่นั่งแล้ว ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ขึ้นไปพักบน
พระที่นั่งอัมพรสถานตามอย่างเวลาเช้า วันที่ ๑๙ ครั้นเสด็จขึ้นแล้ว พระบรมวงษานุวงศ์แล
ข้าราชการทั้งปวง ออกประตูใต้พลับพลาสูงมาประชุมคอยเฝ้าทูลละอองฯ ที่พระที่นั่งอภิเศกดุสิต
เวลาค่ำผู้ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้เชิญมารับพระราชทานอาหารนั้น พระบรมวงษานุวงศ์ประทับคอย
ที่ห้องในแห่งพระที่นั่งอภิเศกดุสิต ข้าราชการพักที่ประรำหน้าพระที่นั่งอภิเศกดุสิต ราชทูตผู้แทน
รัฐบาลต่างประเทศพักที่ห้องหลังขวางข้างใต้พระที่นั่งอภิเศกดุสิต เวลาจวนเสด็จออกให้
ข้าราชการแลราชทูต ผู้แทนรัฐบาลต่างประเทศเข้าประรำที่หนึ่งยังโต๊ะ เวลาเสด็จออกพระบรม
วงษานุวงศ์ตามเสด็จออกประทับโต๊ะ เวลาเสวยแล้วตามเสด็จพระราชดำเนินโดยทางฉนวนใน
หมุดด้วยกัน ส่วนข้าราชการซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้เชิญมาสโมสรสนับบาตต่อเวลาเลี้ยงแล้วนั้น
เข้าประตูท้ายพลับพลาสูงแลประตูกลาง คอยเฝ้าทูลละอองฯ ที่หน้าพระที่นั่งอัมพรสถานเวลาเสด็จ
ขึ้นแล้ว พระบรมวงษานุวงศ์แลข้าราชการ ราชทูตผู้แทนรัฐบาลต่างประเทศ กลับออกทาง
ประตูท้ายพลับพลาสูงแลประตูกลางหมุดด้วยกัน

หมายเหตุวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์
รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

THE NEW PALACE.

The festivities in connection with the opening of the new palace at Dusit Park may be said to have been begun last evening when a lakon play, said to be from the pen of His Majesty the King himself, was given in a pavilion in the grounds, which were finely illuminated. His Majesty and the members of the Royal Family were present. The play is named "Ngo Pah" and the parts were taken by a son of Prince Prachaks, Nai Khanang of the Mahatlek, and some members of the more famous lakon troupes.

The religious ceremonies begin to day, with the placing of holy water in the palace and the fixing of a cotton cord round it. This evening His Majesty will take part in the elaborate ritual, and will afterwards dine with the Princes of the Royal House in the gold room, the high officials dining in another room. The King will visit the lakon performance afterwards. There will be various entertainments in the grounds. The Brahmin priests will perform their customary ceremonies.

To-morrow the whole day will be occupied by religious ceremonies, members of the Royal House who are in the Buddhist order taking a leading part. In addition their Royal Highnesses Prince Nakon Sawan and Prince Lopburi will take special parts in the ceremonies.

On the 20th and 21st the religious ceremonies will be confined to the evening.

The 22nd is the most important day, and a most elaborate ritual will be gone through from early morning, both Buddhist and Brahmin priests taking part, as well as the members of the royal family. The King will formally enter and take possession of the new palace, and will receive addresses. In the evening His Majesty will give a banquet at which the Princes, high officials and foreign representatives will be present. After dinner an adjournment will be made to the throne room in the new palace.

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๑๒๖

ที่มา สำเนาพระราชหัตถ์เลขาส่วนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ถึงเจ้าพระยาสมุหนายก (ปิ่น สุขุม)

สวนดุสิต

วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ถึง พระยาสุขุม

ในการที่จะไปยุโรปครั้งนี้ มีความวิตกห่วงอยู่ด้วยครอบครัวซึ่งจะอยู่ภายหลังที่สวนดุสิต
นี้บ้าง อยู่ในพระบรมมหาราชวังบ้าง ในพระบรมมหาราชวังเป็นที่ใกล้คนอยู่ ช่างน่ากับช่างใน
ก็ใกล้กัน ใครๆ ก็มีสมบัติครอบครัวอยู่ในเมืองทั้งนั้น คงจะสมัครประจำของรักษาในเมือง
มากกว่าที่จะมาเอื้อเพื่อทางสวนดุสิตนี้ ครั้นจะให้เข้าไปอยู่ในวังเสียให้หมด ผู้ที่ไม่ใช่เจ็บแลมี
เย่าเรือนสบายก็จะได้อยู่ ผู้ที่ป่วยไข้ไม่สู้สบายแลที่มีเรือนอยู่ไม่ได้จริงๆ ทั้งเคยหลบตามเสด็จ
ออกมาอยู่เสียดุสิตในฤดูร้อนฤดูฝน ซึ่งเป็นเวลาไม่สบายตั้ง ๘ - ๙ ปีมาแล้ว กำลังร่างกาย
ก็พลอยกำเริบหนักหนาน้ำหนักมากขึ้น จะต้องกักขังอยู่ถึง ๗-๘ เดือน จะพากันเจ็บไข้ทรุด
โทรมเป็นเครื่องห่วงใยอยู่เป็นอันมาก.....เขาถือเป็นแง่เป็นงอนกัน แต่เวลา
เสด็จอยู่เช่นนี้จะเรียกใครแต่ละที จะสั่งให้ไปทำอะไรไม่เกรี้ยวกราดก็ไม่ใคร่สำเร็จ ไม่มีกาเวิน
แมนต์เพราะมืออยู่ไม่ทำ เป็นอย่างเสนาบดีแต่ก่อนไปหมด จะแก้ไขผลัดเปลี่ยนอะไรก็ยาก
เพราะคนในวังไม่มีเลือกมากอย่างเช่นแต่ก่อน ทุกวันนี้ที่มีความสะดวกสบายอยู่ที่สวนดุสิต ไม่ใช่
แต่อากาศดีมีที่อยู่มานาน เพราะได้ใช้ผู้ชายทั่วไปไม่ว่าการช่างนอกช่างใน จนถึงในที่นอน มา
อยู่ที่นี้ก็ต้องผู้ชายมานอนอยู่ด้วย เพราะผู้หญิงนั้นไม่มีที่ไว้วางใจได้เลย มีการเจ็บไข้อันใด
เกิดขึ้น ก็ฉงนต่างลงไปสั่ง ผู้ชายให้เอารถโมเตอร์คาร์ไปรับหมอได้ทันอกทันใจ

ในการเสด็จไม่อยู่นี้ กรมหลวงนริศจะจัดการอย่างใหม่ ปิดเอากำแพงชั้นในเป็นช่างใน
หมด มหาเดเล็กจะต้องออกไปอยู่ที่พระที่นั่งอภิเศก กรมหลวงนริศจะอยู่ที่บ้าน ถ้าเกิดเจ็บไข้
อันใดขึ้น ไม่สู้จะกลัวตอนช่างนำ กลัวตอนช่างใน จะไปปลุกผู้หนึ่งผู้ใดให้ลุกขึ้นเดินไปนั้นแสน
ยากประดักประเดิด ข้อที่ผู้มีบรรดาศักดิ์จะลุกไปนั้นไม่ควรหวัง ยิ่งถ้าคนรับใช้ยังไม่ไปต่อ
อีก ไปถึงเข้าแล้วยังจะไม่มีประแจซึ่งจะไข ถ้าหากว่ามีอธิบดีอยู่ที่นี้ กว่าจะไปทูลข้าหลวงขอ
กุญแจ ต่ออาการหนักจึงจะได้ไปในกลางคืน แล้วจึงจะไปบอกมหาเดเล็กๆ จะไปทูลกรมหลวง
นริศ กว่าจะกรมหลวงนริศจะเสด็จมา สั่งรถโมเตอร์คาร์ หามมหาเดเล็กขับเป็นไม่มี โลๆ เลๆ จน
๑๒ ชั่วโมงล่วงไปจึงจะได้หมอ ถ้าเป็นไข้ไม่สลักสำคัญแต่เสด็จอยู่เช่นนี้ เจ็บกลางคืนรุ่งขึ้น
เวลาบ่ายจึงได้หมอ อาการที่เจ็บนั้นก็ลงท้องด้วยยังเป็นได้ถึงเพียงนี้ ได้คิดอ่านที่จะแก้ไข แต่
ข้อ ๑ ซึ่งจะให้ลัดตัดสั้นเท่านั้น อยากจะให้มิโทรศัพท์ฤกษ์ออกไปจากในวังให้ถึงกรมหลวง

นริศทีเดียว ถ้ามีเหตุอะไร จะตัดการเชื่อมแซกเกียจคร้านในวังไปได้สัก ๖ ระยะเวลา ขอให้คิดอ่านจัดการตั้งเสาพาดสายขึ้นเสียในทันก่อนเวลาไปนี้

อึ้งเจ้ามีหน้าที่ จะมาตรวจการพระที่นั่งได้เสมอเนื่องๆ ใจเข้าไม่ได้ถือว่าเจ้าเป็นแต่เสนาบดีสำหรับแผ่นดินข้าราชการฝ่ายนอก มารู้สึกในใจอยู่ว่าความรักใคร่ในใจข้ารู้สึกที่เจ้าเป็นมิตรที่ควรวางใจคนหนึ่ง ซึ่งเจ้าคงจะรู้สึกเหมือนกัน เพราะฉะนั้นในเวลาที่ไม่อยู่นี้ ขอให้หมั่นมาตรวจตราดูการพระที่นั่งแลได้ตามสุขทุกข์ ช่วยอุปการแก่ผู้ซึ่งอยู่ในพระที่นั่งในการขัดข้องทั่วไป อย่าให้ได้ความยากลำบาก ซึ่งต้องกักขังอยู่โดยไม่มีผู้ดูแล แลเสียงเบาปากสั้น ถ้าเจ้าอุปการได้เช่นนี้จะเป็นที่ขบใจเป็นอันมาก ในการที่จะให้เข้ามาตรวจการได้ไม่เป็นเสือกเกินไปนั้น จะได้สั่งไว้โดยทางราชการให้ปรากฏแก่คนทั้งปวง ที่เขียนหนังสือมาบัดนี้เป็นพูดกันส่วนตัวให้รู้ไว้เสียก่อน ว่าคำสั่งซึ่งจะได้สั่งนั้นมีความประสงค์ประการใด

สยามินทร์

รหัสเอกสาร

๒๕๔๗๑๒๐๑

ที่มา

สำเนาพระราชหัตถ์เลขาส่วนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ถึงเจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม)

สวนดุสิต

วันที่ ๑ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ถึง พระยาสุขุม

การเรื่องนี้ก็ไม่ประหลาดอะไร แต่เป็นธรรมเนียมฝนตก เคยตรวจมาสำหรับได้แก้ไข
หลวงศักดิ์ได้ขึ้นไปตรวจบนหลังคา ยื่นรายงานว่า ชั้น ๓ รั้วด้วยรางน้ำ ๖ แห่ง รั้วด้วยปูน
แตก ๓ แห่ง ชั้น ๒ รั้วด้วยรางน้ำ ๘ แห่ง รั้วด้วยปูนแตก ๒๑ แห่ง รั้วด้วยสายถูกไฟฟ้า ๒
แห่ง นี้ตรวจบนเพดาน ส่วนในห้องนั้นที่ห้องมุขหลังรั้วเฉลียงเหนือบ้านองที่เดียว ไม่ใช่รั้วราง
ห้องเตอร์ก็รั้วกลางๆ เฉลียง มุขขวางรั้ว ๒ แห่ง ห้องสีชมพูสีฟ้าเฉลียงด้านเหนือลมเป่าสาย
ฝนเข้ามาตามช่องเชิงฝาอย่างที่เราให้ฟังวันนี้ว่าปูเข้ามาได้ ช่องเช่นนี้โทษถึงต้องอุด ห้องสีน้ำ
เงินที่เฉลียงสายไฟฟ้าเป็ยก ไฟฟ้าไม่เดิน เรื่องไฟฟ้ากับน้ำฝนนั้น น่ากลัวอยู่หน่อยหนึ่ง
เข้าใจว่าตามเฉลียงจะไม่มีท่อเหล็ก จะเป็นสายหุ้มไหม ถ้าเป็นสายหุ้มไหมแรกๆ ก็ไม่เป็นไร
ถ้าสายหุ้มไฟฟ้าอาจเดินได้ด้วยถูกน้ำอยู่ข้างรั้วยาก ลมวันนี้เป็นตวันออกแลตวันออกเฉียงใต้
มุขในระหว่างมุขหลังแลมุขขวางยื่นออกไปมาก ข้างด้านตะวันตกกลับไม่สาด ไปสาดปูเข้าตาม
เชิงฝาด้านเหนือ แต่ถ้าเป็นฝนฤดู มาทางตะวันตกเห็นจะยิ่งกว่านี้มาก จะต้องเตรียมตัวไว้คอย
รับ

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๑๒๐๒ก
ที่มา หจข. ร.๕ บ.๗/๖๔

Copy No. 10955. / Received 3rd. March 1906./

H.B.M. Court for Siam.

Bangkok, 2nd. March 1906.

Sir,

I have the honour to report, as official Administrator of the estate of one William Dentley, who died intestate here on the 17th. of August, 1905, that I am experiencing difficulty in winding up the estate, owing to my being unable to obtain payment of a sum of Ticals 1,342 for wages and allowances due to the deceased from the public Works Department of His Siamese Majesty's Government for the months of June and July, 1905.

The circumstances are, shortly, as follows. It is customary, before an official of the Siamese Government receives his pay, to sign a petition, which is considered as a receipt in some Departments. The amount is by this means obtained from the Treasury and in due course, but generally after some delay, it reaches the employee.

In this case Mr. Dentley, who had signed such a receipt, was taken ill on August the 11th, and asked Mr. Harley, of the same Department, who, until recently, has been acting as Administrator of the estate, to get his wages for July through the Interpreter, Nai Thong Dee, in the Public Works Department. Mr. Harley failed entirely to obtain the money from Nai Thong De, and complained to Phya Suriya, the Minister of Public Works. As a result of the enquiry instituted, Nai Thong Dee has been prosecuted in the Siamese Court for misappropriating this money.

As, however, it is not probable that the money, even if Nai Thong Dee be convicted can or will be recovered from him as the widow and children of the deceased will thereby suffer a great loss and hardship, I have the honour to ask you to be good enough to request the Siamese Government to pay this money to the estate in any event.

I have, etc.

(Signed) W. N. Dunn.

Registrar.

Ralph Paget Esquire. C.M. G.

etc. etc. etc.

(True copied by Nai Sri.)

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๒๐๒๖

ที่มา สำเนาพระราชหัตถ์เลขาส่วนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ถึงเจ้าพระยาสมุหราช (ปั้น สุขุม)

สวนดุสิต

วันที่ ๒ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ถึง พระยาสุขุม

ด้วยการที่คิดจะเปลี่ยนเวลาไปเมืองสงขลาเข้ามาเสียก่อน เวลาเสด็จยุโรปนี้ดีนัก ถึง
จะไม่มีพระที่นั่งอัมพร เวลาเสด็จไม่อยู่ทางไกลเพียงนั้นก็สมควรจะละหน้าที่ไป ในโต๊ะเสนาบดีมี
คนที่จะมีปากเสียงพูดจาอะไรได้อยู่หน่อย มีแต่ปลัดทูลฉลองเข้ามานั่งปรกเสียมาก การนั่งปรก
ในที่ประชุมบางทีคนอื่นเขาจะชอบใจ ถ้าตัวเราผู้เป็นเจ้าของแผ่นดินแล้วชอบเสนาบดีที่มีปากมาก
กว่านั่งปรก บางทีถ้าคนที่พูดได้น้อยตัวไปได้เคยว่าหัวใจปรับทุกข์กับกรมดำรงมาไม่รู้ว่าจะ
เท่าใดต่อเท่าใด เพราะใจซำรักคนทำงานแลคนคิด คนที่นอน ๆ นั่ง ๆ เคยนี้กว่าไม่มีคน นั่งกัน
อยู่เป็นกองเคยร้องว่าไม่มีใครก็มี

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๗๑๒๐๓ก
ที่มา หจช. ร.๕ บ.๗/๖๔

Copy No. 61/10954. /Received 3rd. March 1906.

Bangkok, 3rd. March 1906.

Dear Prince Devawongse,

I enclose herewith copy of a letter which I have received from Mr. Dunn, as official Administrator of the estate of one William Dentley, who died here on the 17th. of August last, stating that he is experiencing difficulty in winding up the estate, owing to his being unable to obtain payment of a sum of Ticals 1342 for wages and allowances due to the deceased from the Public Works Department of His Siamese Majesty's Government.

The circumstances of the case are set forth in Mr. Dunn's letter, from which it appears that the sum of money in question was embazzled by one Nai Thong Dee, an employee of the Public Works Department.

The case seems one of hardship on the widow and children of the deceased, and I therefore write to ask Your Royal Highness, should it not be possible to recover the money from the Public Works Department, to be so good as to submit the case for the benevolent consideration of His Majesty the King.

Yours sincerely,

/Signed/ Ralph Paget

(True Copied be Nai Sri)

การเฉลิมพระราชมณเฑียร

พระที่นั่งอัมพรสถาน

ด้วยพระที่นั่งอัมพรสถาน ซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงโยธาธิการจัดการสร้างขึ้นเมื่อรัตนโกสินทรศก ๑๒๑ เพื่อเป็นที่ประทับสำราญพระราชหฤทัย ในเมื่อเวลาเสด็จ พระราชดำเนินประทับแรมณวังสวนดุสิตนั้น บัดนี้กระทรวงโยธาธิการได้จัดการก่อสร้างนับว่าเป็นอันแล้วเสร็จบริบูรณ์ ตามพระบรมราชประสงค์แล้ว และต่อมาได้โปรดเกล้าฯ ให้จัดการสร้างพระที่นั่งขึ้นที่หน้าพระที่นั่งอัมพรสถาน ๒ องค์ๆ ด้านเหนือพระราชทานนามว่าพระที่นั่งราชฤดี องค์ด้านใต้ พระราชทานนามว่าพระที่นั่งสิตลาภิรมย์ เป็นการแทนพระที่นั่งเดิมเสร็จแล้วด้วย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระโหราธิบดี เจ้ากรมโหรคำนวณพระฤกษ์การเฉลิมพระราชมณเฑียรพระที่นั่งอัมพรสถาน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการตกแต่งประดับประดาทั้งจัดการตั้งสิ่งต่างๆ ที่ควรจะทำเตรียมพร้อมไว้ก่อนหน้าวันเจริญพระพุทธรูปตั้งน้ำวางด้าย ดังนี้

ตอนตั้งแต่สะพานมัฆวานรังสรรค์ไปตามถนนเบญจมาศ จนถึงเขตรวังสวนดุสิตสองฟากถนนมีโคมแก๊สและธงต่างๆ เป็นระยะๆ ตลอดไปดูเป็นที่งดงามมาก กับที่หน้าพลับพลาสูงในสวนแปดแฉ่ง และที่หน้าพระที่นั่งอภิเศกดุสิต มีโรงกรมทรสพ คือโรงเสภาโรงโรงจิว โรงลิเก และโรงละคร ซึ่งจะได้เล่นถวายในตอนค่ำทุกวันไปกว่าจะเลิกงาน

ที่สนามหญ้าหน้าพระที่นั่งอภิเศกดุสิต ส่วนข้างเหนือมีเกยและแท่นเสาดลูงสำหรับเทียบช้างพระที่นั่งและประรำช้าง ส่วนข้างใต้ก็มีเกยสำหรับเทียบพระที่นั่งพุดตาลและประรำพักม้าพระที่นั่ง สิ่งเหล่านี้จะได้นำมาประจำที่ในวันที่ ๒๒ ตอนเสด็จประทับพระราชบัลลังก์ บนท้องพระโรงพระที่นั่งอภิเศกดุสิตที่หน้าพระบรมรูปตั้งพระที่นั่งราชบัลลังก์รัตนสิงหาศน ข้างพระที่นั่งขวาและซ้ายมีเครื่องสูง ๗ ชั้นข้างละองค์ ถัดออกมาทั้ง ๓ ด้าน ตั้งเครื่องสูง ๕ ชั้น และบังแทรกขมสายเป็นระยะตลอดไป และซีกข้างตัวนอกตั้งม้าหมู่ประดิษฐานพระไชยวัฒน์ในรัชกาลปัจจุบันนี้ และมีเครื่องนมัสการพระแท่นทรงกราบมีอาสน์สงฆ์สำหรับพระสงฆ์เจริญพระพุทธรูป

หลังพระที่นั่งอภิเศกดุสิต มีประรำดาตผ้าขาวสำหรับข้าราชการฝ่ายในปักเฝ้ายืนล้อมรอบรั้วพระบาท และที่ข้างถนนหลังพระที่นั่งนั้นซีกข้างตัวนอกยกเป็นพลับพลาเปลื้องเครื่อง พร้อมด้วยด้วยพระที่นั่งอัฐทิศซึ่งจัดเป็นพระแท่นสงฆ์ พระที่นั่งอัฐทิศนี้ฐานล่างเป็นสี่เหลี่ยม มีศาลจัตุโลกบาลทั้ง ๔ มุมแวดล้อมด้วยราชวัตรไม้จริงและฉัตรปรุทองนากเงิน ขึ้นไปอีกชั้นหนึ่งเป็น ๘ เหลี่ยม มีราชวัตรไม้จริงขาวลายทองและเครื่องสูงกำมลอ ๕ ชั้น แล้วมีฐานเขียง ๘ เหลี่ยมรองรับพระแท่นสงฆ์ซึ่งเป็นอัฐทิศ มีตั้งไม้ไผ่สีสุกสำหรับประดิษฐานเทวดาไพโรชบิดา

ประจำทิศทั้ง ๘ ตั้งและมีพระเต้าศิลา จอกศิลา พระมหาสังข์และกลดทุกทิศ มีรูปเงินเทียนทอง และดอกไม้สำหรับบูชาสำหรับเป็นที่ประทับ บนพระแท่นที่ทรงเป็นพระมหาเสวตรฉัตร เพดาน ติดท่อนัสนธาตที่ตั้งข้างที่ทรง มีปราสาทสำหรับพระบรมวงษานุวงศ์ข้าราชการพักฝ่ายในอยู่ทางเหนือ ฝ่ายหน้าอยู่ทางใต้ในจังหวัดพระที่นั่งอัมพรสถาน คือที่หน้าพระที่นั่ง มีปะรำและพลับพลายกพร้อมด้วยโรงละครหลวง

บนพระที่นั่งอัมพรสถาน ห้องบรรณาคมนั้นตั้งพระราชมณฑล ประดิษฐานพระบรมธาตุลังกา พระพุทธรูปศยรัตนน้อย พระไชยวัฒน์รัชกาลที่ ๑ ที่ ๒ พระนากสวาสดี พระแก้วเชียงแสน พระไชยเนาวโลหะองค์ใหม่ พร้อมด้วยพระเต้าน้ำพระพุทธรมณฑ์และเทียนพระมหามงคล เบื้องขวาและซ้ายพระราชมณฑลตั้งตู้เทียนเท่าพระองค์ ถัดออกมามีเครื่องทรงนมัสการ พระแท่นทรงกราบ ด้านใต้มีเตียงพระราชาคณะสวดภาณวาร ตู้เทียนไชยและเตียงพระนั่งปรก แต่พระราชมณฑลและเตียงพระสวดมีสายสิญจน์เป็นสะพานโยงตลอดถึงกัน ด้านตะวันออกตั้งพระราชนาสนี และตั้งที่ประทับพระบรมวงษานุวงศ์ ด้านตะวันตกตั้งอาสน์สงฆ์ ในที่พระบรมมหาราชวังมีเครื่องทรงนมัสการประดิษฐานพระไชยเนาวโลหะองค์เดิม ที่พระบรมมหาราชวังกลางตั้งเครื่องนมัสการประดิษฐานพระไชยเงินหลังช้าง ที่อุดรภาคตั้งเครื่องทรงนมัสการประดิษฐานพระไชยวัฒน์รัชกาลที่ ๔ ที่ปรัศิมภาคตั้งเครื่องนมัสการประดิษฐานพระไชยวัฒน์รัชกาลที่ ๓ ห้องพระพุทธรูปสี่ทิศก็มีเครื่องนมัสการเหมือนกัน ห้องทองชั้นกลางจัดเป็นที่เสวยที่ห้องเครื่องจัดเป็นที่เลี้ยงข้าราชการ ห้องทองแดงและห้องประชุมจัดเป็นที่พักเสนาบดีและพระยาพานทอง ห้องเบ้าเต่งและห้องถ้วยจัดเป็นที่สำหรับพระยาและพระชั้นสูงพัก ที่ปะรำหน้าพระที่นั่งจัดเป็นที่ข้าราชการผู้น้อยพัก พร้อมเสร็จทุกประการ

วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๒๕ เวลาบ่ายห้าเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องเครื่องยศทหารบก ทรงประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์เสด็จลงจากพระที่นั่งวิมานเมฆ พระบรมวงษานุวงศ์ฝ่ายในเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาททูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้เทียนรูปที่มุขหน้าพระที่นั่งวิมานเมฆแล้ว เสด็จพระราชดำเนินมาประทับบนพระที่นั่งอภิเศกดุสิต พระบรมวงษานุวงศ์ฝ่ายหน้าเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาททูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้เทียนรูปพร้อมกันและทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยทางข้างใน ไปประทับที่หน้าพระที่นั่งอัมพรสถาน ข้าราชการกระทรวงกระลาโหมและกรมทหารบก ทหารเรือ เฝ้าทูลลอองธุลีพระบาททูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้เทียนรูป ในเวลานี้พระบรมวงษานุวงศ์ที่ทรงผนวช และสมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะ กับพระเปรียญด้วย ๑ รูป รวมเป็น ๒๐ รูป ที่จะเจริญพระพุทธมนต์ ตั้งน้ำวงด้าย มีพระเจ้าน้อยยาเธอกรมหลวงวชิรญาณวโรสเปนประธาน ได้ขึ้นไปพร้อมกันยังที่พระราชมณฑลห้องบรรณาคม มีประโคมดนตรีสังข์พิณพาทย์ตามธรรมเนียม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นพระที่นั่งอัมพรสถานทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการในห้องที่พระบรมมหาราชวังแล้ว เสด็จขึ้นประทับยังที่พระราชมณฑล ห้องบรรณาคมทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการทรงศีลแล้ว พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์สวดปริต ในเวลานี้ทรงจุดเทียนเท่าพระองค์ ๒ เล่ม และเทียนพระมหามงคลบนพระราชมณฑล ๒ เล่ม และเสด็จไปทรงจุดเทียนที่

ห้องพระบรมมหาราชวังแล้ว เสด็จกลับมาประทับ ณ พระราชอาสน์ซึ่งทอดอยู่หน้าพระสวดมนต์นั้น พระครูอภัยภูบาล เจ้ากรมพราหมณ์โหราจารย์ทูลเกล้าฯ ถวายน้ำสังข์ พราหมณ์เป่าสังข์ และต่อไปก็จะได้ทูลเกล้าฯ ถวายน้ำสังข์ณเวลานี้ด้วยทุกๆ วันไปกว่าจะดับเทียนไข แล้วพระบรมวงษานุวงศ์ ข้าทูลฉลองธูลีพระบาททูลเกล้าฯ ถวายที่สำหรับเชี้ยบุหรี พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์จบแล้ว พระเจ้าน้องยาเธอถวายอดิเรก สมเด็จพระวันรัตถวายพระพรลา มีพระโคม แตรสังข์พิณพาทย์ตามธรรมเนียม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยพระบรมวงษานุวงศ์ ไปประทับโตะเสวยณห้องทองชั้นกลางและทรงฟังดนตรีและการขับร้อง ส่วนข้าราชการได้รับพระราชทานเลี้ยงที่ห้องเครื่อง เสวยและรับฟังการขับร้องจนเวลาสมควรแล้ว เสด็จพระราชดำเนินจากพระที่นั่งอัมพรสถานไปประทับยังพลับพลาโรงละครหลวง ทอดพระเนตรละครจนเวลา ๗ ทุ่มเศษ เสด็จพระราชดำเนินขึ้นพระที่นั่งวิมานเมฆ

วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ เวลาเช้าโปรดเกล้าฯ ให้เชิญเสด็จพระบรมวงษานุวงศ์ที่ทรงผนวช คือ พระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงวชิรญาณวโรรส พระวรวงษ์เธอพระองค์เจ้าพระสถาพรพิริยพรต หม่อมเจ้าพระศรีลวาลังการ รวม ๓ องค์ ที่ได้เสด็จมาเจริญพระพุทธมนต์ในพระราชพิธีนี้ เข้าไปเสวยณพระที่นั่งราชฤดี ส่วนพระสงฆ์ทั้งปวงซึ่งได้มาเจริญพระพุทธมนต์อีกนั้น โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานนิมนต์ไปประชุมกันที่วัดเบญจมบพิตร รับพระราชทานฉันทน์ที่นั้น พระสงฆ์ทั้งปวงกระทำกัตตกัตยเสร็จแล้ว เสด็จและไปพร้อมณที่พระราชมณฑลพระที่นั่งอัมพรสถาน

เวลาจนใกล้พระฤกษ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องอย่างวานนี้ เสด็จพระราชดำเนินแต่พระที่นั่งวิมานเมฆประทับ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการทรงศีลแล้ว ครั้นถึงเวลาพระฤกษ์เข้า ๓ โมง ๑ นาที ๑๔ วินาทีเป็นเวลาปฐมฤกษ์ พระโหราธิบดีลั่นฆ้องไชย ชาวประโคมได้ประโคมแตรสังข์ฆ้องไชยพิณพาทย์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดเทียนทองพระราชทานพระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงวชิรญาณวโรรส ทรงจุดเทียนไชย พระสงฆ์สวดคาถาจุดเทียนไชย พราหมณ์เป่าสังข์ กรมแสงในแกว่งไม้บัณเฑาะว์ แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดเทียนเท่าพระองค์ในตู้เล่มเบื่องขวาและเบื่องซ้าย และเทียนพระมหามงคลบพระราชมณฑลแล้ว พระราชทานสัญญาบัตรและไตร พัดยศทรงตั้งพระราชาคณะ ๑ รูป พระสงฆ์สวดขยันโต พระสงฆ์ที่รับตำแหน่งใหม่ออกไปครองไตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานเหรียญรัตนาภรณ์รัชกาลปัตยุบันนี้ และพระราชทานสัญญาบัตรแก่ข้าราชการ แล้วโปรดพระราชทานไตรแพรและยามกำมะหยี่ปักพระตราสวนดุสิต บอกรงานเฉลิมพระที่นั่ง แก้วพระสงฆ์ที่จะเจริญพระพุทธมนต์ส่วนข้างหน้า ส่วนพระสงฆ์ที่จะเจริญพระพุทธมนต์ที่อุตรภาค และปรัศิมภาครวม ๑๐ รูปนั้น โปรดให้ไปรับทรงพระเคนไตรที่ห้องพระพุทธรูปสี่ เมื่อพระที่รับตำแหน่งใหม่ครองไตรและกลับไปนั่งที่แล้ว พระเจ้าน้องยาเธอถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก สมเด็จพระวันรัตถวายพระพรลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดเทียนพระตะบะมุขเด็จพระสวดภาณวาร พระสงฆ์ราชาคณะ ผลัดกันนั่งปรกและสวดภาณวาร รับพระราชทานฉันทน์เช้าเพลวันละ ๕ รูป และราชบัณฑิตผลัดเปลี่ยนกันชกกลูกประคำ

ด้วย ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไปจนกว่าจะได้ดับเทียนไชย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นสู่ พระที่นั่งวิมานเมฆ เวลาเช้า ๔ โมงเศษ

ครั้นเวลาบ่ายค่ำเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องอย่างวานนี้ เสด็จพระราช ดำเนินลงจากพระที่นั่งวิมานเมฆ ข้าราชการฝ่ายในเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าฯ ถวาย ดอกไม้ เทียน รูป ที่หน้าพระที่นั่งนั้นและเสด็จพระราชดำเนินออกพระที่นั่งอภิเศกดุสิต ทรงจุด เทียนเครื่องนมัสการพระสงฆ์สมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะรวม ๒๐ รูป มีสมเด็จพระ พุทธโฆษาจารย์เป็นประธานเจริญพระพุทธมนต์ ที่พระแท่นสรวงนั้นตั้งบัตร ๙ ชั้นทิศกลางและ บัตร ๓ ชั้นประจำทิศทั้ง ๘ และบัตร ๙ ชั้น ศาลจัตุโลกลบาล มีโหรบูชาเทวดาทิศกลางและทิศทั้ง ๘ และศาลทั้ง ๔ มีราชบัณฑิตยบูชาทิศกลางและทิศทั้ง ๘ เมื่อเวลาพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ที่พระที่นั่งอภิเศกดุสิตตลอดไปทั้ง ๓ วัน แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราช ดำเนินไปประทับยังพระที่นั่งอัมพรสถาน ข้าราชการกระทรวงมหาดไทย กระทรวงว่าการ ต่างประเทศ กระทรวงเกษตรราชการ กระทรวงโยธาธิการ เฝ้าทูลลอองธุลีพระบาททูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้เทียนรูปที่หน้าพระที่นั่งแล้ว เสด็จขึ้นยังพระที่นั่งอัมพรสถาน ทรงจุดเทียนเครื่อง นมัสการในห้องที่พระบรมมหาราชวังชั้นกลางแล้ว เสด็จออกยังที่พระราชมณฑลห้องบรรณาคม ทรงจุด เทียนเครื่องนมัสการทรงศีลแล้วโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชทรงจุดเทียนเครื่อง นมัสการที่ห้องพระพุทธรูปสี่ทิศ พระสงฆ์ ๒๐ รูป มีพระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงวชิรญาณวร ุฒเป็นประธานเจริญพระพุทธมนต์สดุดปริต ซี่พ้อพราหมณ์กระทำการพระราชพิธีณโรงพิธีสวน ดุสิตตามประเพณี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเข้าไปทรงจุดเทียนเครื่อง นมัสการในที่พระบรมมหาราชวังชั้นสูง พระสงฆ์ ๕ รูป มีพระวรวงษ์เธอ พระองค์เจ้าประสพพรพิริย พรตเป็นประธาน เจริญพระพุทธมนต์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระมหามงคลประทับ ทรงฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ในห้องพระบรมมหาราชวังชั้นกลางอีก ๕ รูป มี พระสุเมธอาจารย์เป็นประธาน ก็เจริญพระพุทธมนต์ด้วยในขณะนั้น แล้วโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระ เจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิตเสด็จไปทรงจุดเทียนนมัสการที่อุดรภาค พระสงฆ์ ๕ รูป มีพระราชมนูเป็นประธานเจริญพระพุทธมนต์ กับโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้า ลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนลพบุรีราเมศวร เสด็จเข้าไปในที่ปรัศจิมภาค ทรงจุดเทียนเครื่อง นมัสการ พระสงฆ์ ๕ รูปมีพระเทพกวีเป็นประธานเจริญพระพุทธมนต์เหมือนกัน เมื่อพระสงฆ์ ที่ห้องพระบรมมหาราชวังชั้นสูงเจริญพระพุทธมนต์จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จมา ประทับที่พระราชมณฑลห้องบรรณาคม พระสงฆ์ที่สวดมนต์ในที่พระบรมมหาราชวังก็ออกมาพักที่ห้อง บรรณาคม จนพระสงฆ์ที่ห้องบรรณาคมเจริญพระพุทธมนต์จบแล้ว พระเจ้าน้องยาเธอถวาย อดิเรก สมเด็จพระวันรัตถวายพระพรลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วย พระบรมวงษานุวงศ์ลงไปเสวยณห้องทอง ส่วนข้าราชการลงไปรับพระราชทาน เลี้ยงที่ห้องเครื่อง เสวยและทรงฟังดนตรีและการขับร้องแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จลงประทับณห้องเฝ้า โปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงษานุวงศ์ข้าราชการเฝ้าทูลลอองธุลีพระ บาท และโปรดเกล้าฯ ให้เลือกที่เขี่ยบุหรี่ย่างงาม ๆ ดี ๆ ซึ่งจะได้โปรดเกล้าฯ ให้ตัดสินเป็นที่

๑_๒ ที่ ๓_๔_๕ ได้ ไว้พวกหนึ่ง นอกนั้นโปรดเกล้าฯ ให้นำไปตั้งไว้บนโต๊ะในห้องต่าง ๆ แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์แก่ข้าราชการแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปประทับพลับพลาทอดพระเนตรละครหลวงจนเวลา ๒ ยามเศษ เสด็จพระราชดำเนินขึ้นพระที่นั่งวิมานเมฆ

วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ เวลาบ่ายค่ำเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องอย่างทุก วันมา เสด็จพระราชดำเนินลงจากพระที่นั่งวิมานเมฆ ข้าราชการฝ่ายในเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้เทียนรูปอย่างวันก่อนๆ แล้วเสด็จออกพระที่นั่งอภิเศกดูสดทรงจุดเทียน เครื่องนมัสการ พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์อย่างวันก่อนๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ พระราชดำเนินไปประทับหน้าพระที่นั่งอัมพรสถาน ข้าราชการกระทรวงนครบาล กระทรวงพระ คลังมหาสมบัติ กระทรวงธรรมการ กระทรวงยุติธรรม เฝ้าทูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้เทียน รูปแล้ว เสด็จขึ้นพระที่นั่งอัมพรสถาน ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการ และเสด็จทรงฟังสวดอย่างวานนี้ และ โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช และสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอทั้ง ๒ พระองค์ เสด็จเข้า ไปทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการตามที่ที่เคยทรงจุด พระสงฆ์ทั้งปวงเจริญพระพุทธมนต์จบแล้ว ถวายอดิเรกถวายพระพรลา มีประโคมตามเคยอย่างทุกวันมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จประทับเสวยและข้าราชการก็ได้รับพระราชทานเลี้ยงอย่างวันก่อนๆ เสวยแล้วเสด็จพระ ราชดำเนินลงประทับณห้องเฝ้าชั้นล่าง โปรดเกล้าฯ พระราชทานสิ่งของแก่ข้าราชการ ซึ่งมี หน้าที่เกี่ยวข้องฉลองพระเดชพระคุณในงานนี้ แล้วโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงษานุวงศ์ ข้าราชการตติสนิที่เข็ญบุรี ซึ่งได้โปรดเกล้าฯ ให้เลือกไว้เมื่อวันก่อนแล้ว เสด็จพระราชดำเนิน ทอดพระเนตรละครจนเวลา ๗ ทุ่มเศษเสด็จขึ้น

วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ เวลาบ่ายค่ำเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องอย่างวัน ก่อนๆ แล้วเสด็จออกพระที่นั่งอภิเศกดูสด ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการ พระสงฆ์เจริญพระพุทธ มนต์อย่างวันก่อนๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปประทับที่ปราสาทพระ ที่นั่งอัมพรสถาน ข้าราชการกระทรวงวัง กรมมหาดเล็กกรมตำรวจ กรมราชเลขาธุการ กรม พระคลังข้างที่ กรมพระอาลักษณ์ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทพร้อมกันทูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้ เทียนรูปแล้ว เสด็จขึ้นประทับทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการบนพระที่นั่งอัมพรสถาน และโปรด เก้าฯ ให้พระบรมวงษานุวงศ์ที่เคยได้โปรดเกล้าฯ ให้ทรงจุดเทียนนมัสการอย่างวันที่แล้วๆ มา ทรงจุดเครื่องนมัสการ พระสงฆ์ที่พระราชมนทล ห้องบรรณาคม ถวายศีลทรงศีลแล้วเจริญพระ พุทธมนต์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับทรงฟังสวดในห้องที่พระบรมมหาราชวังสูงอย่างวัน ก่อนจบแล้วเสด็จมาประทับห้องบรรณาคม ดรัสกับพระบรมวงษานุวงศ์ พระสงฆ์เจริญพระพุทธ มนต์จบแล้วถวายอดิเรก ถวายพระพรลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงษานุวงศ์ เสวย และข้าราชการก็ได้รับพระราชทานเลี้ยงตามเคย เสร็จการเสวยแล้วเสด็จลงประทับห้อง เฝ้า โปรดเกล้าฯ พระราชทานรางวัลสำหรับที่เข็ญบุรี และพระราชทานสิ่งของแก่ข้าราชการ ซึ่งมีหน้าที่ฉลองพระเดชพระคุณ ซึ่งยังไม่ได้รับพระราชทาน แล้วเสด็จออกประทับพลับพลา ทอดพระเนตรละคร และเสด็จออกพลับพลาสูง ทอดพระเนตรจิวหน้อยหนึ่ง แล้วประทับ

ทอดพระเนตรลครต่อไป จนเวลา ๒ ยามเศษ เสด็จขึ้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน
เข็ม จ.ป.ร. ลงยาแก่ข้าราชการ ๒ นายด้วย

วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ เป็นปฐมฤกษ์ เวลาเช้าโมงหนึ่ง กับ ๕๑ นาที ๒๘ วินาที
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องเต็มยศทหารมหาดเล็ก ทรงประดับดารามหาจักรี
บรมราชวงศ์ เสด็จลงจากพระที่นั่งวิมานเมฆ เสด็จพระราชดำเนินโดยทางลาดพระบาท เป็น
กระบวน ๔ สาย คือ สายนอกกรมพระตำรวจข้างละ ๘ คน สายในพระยาบำเรอภักดิ์ พระยา
อนุรักษรัชมณฑลเชียร เชิญทานพระกรคู่ ๑ กรมแสงในแกว่งบัณเฑาะว์คู่ ๑ ขุนหมื่นพราหมณ์
เป่าสังข์อุดรวิภู ๒ คู่ หลวงศิวาจารย์ หลวงเทพมูณีเป่าสังข์ทักษิณาวิภูคู่หนึ่ง พระครูอัษฎา
จารย์ หลวงราชมูณีนำเสด็จคู่หนึ่ง พระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนสมมตอมรินทร์ ทรงเปนราช
บัณฑิต เชิญพระไชยเนาวโล่ห์รัชกาลที่ ๔ พระครูสิทธิไชยบดี เจ้ากรมพราหมณ์พฤฒินาตเชษฐ
พระพิฆเนศวรคู่ ๑ แล้วจึงถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กระบวนหลังมีจางวางหัวหมื่น และ
มหาดเล็กตามเสด็จพระราชดำเนินเปน ๔ สายเหมือนกัน เสด็จมาประทับณพระที่นั่งอภิเศก
ดุสิต ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการทรงศีลแล้วเสด็จออกจากพระที่นั่งอภิเศกดุสิต เสด็จพระราช
ดำเนินเปนกระบวนดังคราวก่อน ไปเสด็จขึ้นประทับปลับปลาเปลื้องเครื่องทรงผลัดพระภูษา
เปลี่ยนเปนทรงพระภูษาและทรงพระสัพักขาวแล้ว ได้เวลาอันสมควรภายในพระฤกษ์ พระ
โหราธิบดีลั่นฆ้องไชยให้สัญญาณพระสงฆ์สวดไชยมงคลคาถา เจ้าพนักงานประโคมดุริยดนตรีแดร
สังข์ และยิงปืนมหาฤกษ์มหาไชย มหาจักร มหาปราบยุค ๒๑ นัด พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นประทับพระที่นั่งอัฐทิศ ผินพระภักตรสู้เนภาะทิศอาคเนย์แล้วกรมพระภูษา
มาลา กรมสนมพลเรือน กรมโหร กรมพราหมณ์ ถวายน้ำพระพุทธรมณต์และไชยสหัสสธารา
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมุขธาภิเศกสนานแล้ว พระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงวชิรญาณ
วโรรส ถวายน้ำพระพุทธรมณต์ทางบูรพทิศ สมเด็จพระวันรัตถวายน้ำพระพุทธรมณต์ทางทักษิณ
ทิศ พระวรวงษ์เธอพระองค์เจ้าพระสถาพรพิริยพรต ถวายน้ำทางประจิมทิศ สมเด็จพระพุทธ
โฆษาจารย์ถวายน้ำทางอุดรทิศ แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จประทับในปลับปลา
ทรงเครื่องพระภูษาเขียนทองทรงฉลองพระองค์เยียรบับ ทรงพระสังวาลย์นพรัตน์ เฝียงพระ
อังษาขวา พระสังวาลย์พระนพเฝียงพระอังกษาซ้าย เสร็จแล้วเสด็จออกประทับพระที่นั่งอัฐทิศ
พระยาราชาโกษาทูลเกล้าฯ ถวายพระเต้าเบญจครรภ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับแล้ว
ราชบัณฑิตคือหม่อมเจ้าพร้อมในพระเจ้าราชวรวงษ์เธอ กรมหมื่นภูมินทรภักดี กับขุนญาณ
เวทย์พราหมณ์ ทูลเกล้าฯ ถวายน้ำทิศอาคเนย์ พระยาสุขุมนัยวินิต ราชบัณฑิต หลวงศิวา
จารย์พราหมณ์ ทูลเกล้าฯ ถวายน้ำทางทิศทักษิณ พระเมธาธิบดี ราชบัณฑิต หลวงเทพมูณี
พราหมณ์ ทูลเกล้าฯ ถวายน้ำทางทิศหฤดี พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นวิจิตรวราณปริชาราช
บัณฑิต หลวงราชมูณีพราหมณ์ ทูลเกล้าฯ ถวายน้ำทางทิศประจิม พระวิจิตรธรรมปริวัตร กับขุน
ธรรมนารายณ์ ทูลเกล้าฯ ถวายน้ำทางทิศพายัพ พระพจนวิลาศกับหลวงสุริยาเทเวศร์ ทูลเกล้าฯ
ถวายน้ำทางทิศอุดร หลวงราชาภิรมย์ กับหลวงญาณสยมภู ทูลเกล้าฯ ถวายน้ำทางทิศอีสาน
พระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนสมมตอมรินทร์ กับพระครูอัษฎาจารย์ ทูลเกล้าฯ ถวายน้ำทางทิศ

บุรพา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับน้ำอัฐทิศ ทางทิศอาคเนย์ก่อนแล้ว ทรงรับน้ำเป็นลำดับทิศไป จนถึงทิศบุรพาเป็นที่สุด

อนึ่งเมื่อโหราธิบดีลั่นฆ้องไชยให้สัญญาเวลาได้พระฤกษ์นั้น โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานยกพระมหาเสวตรฉัตร ในพระที่นั่งอภิเศกดุสิตและพระบรมวงษานวงษ์ผู้ใหญ่ คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าแมนเขียนกับพระเจ้าไอยยิกาเธอ กรมหลวงวรเสวตรสุดา พระเจ้าพี่นางเธอ กรมหลวงสมรรัตนศิริเชษฐ พระสัมพันธวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพรพรรณราย ได้ทรงลาดพระที่นั่งที่พระบรมมหาราชวัง ๒ แห่ง แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินลงจากพระที่นั่งอัฐทิศทรงพระมาลาเพชร เสด็จพระราชดำเนินเป็นกระบวนโดยทางลาดพระบาท ไปเสด็จขึ้นประทับบนพระที่นั่งอัมพรสถาน ประทับ ณ ที่พระราชมณฑลห้องบรรณาคม ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการ พระสงฆ์ถวายพรพระจบแล้ว โปรดเกล้าฯ ให้นิมนต์พระสงฆ์ ซึ่งเจริญพระพุทธมนต์ในห้องบรรณาคม และห้องที่บรรทมทั้ง ๒ รวม ๓๐ รูป ลงไปรับพระราชทานฉันทน์ห้องทอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ ส่วนที่อุดรภาคนั้น โปรดเกล้าฯ ให้ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิต เสด็จเข้าไปทรงจุดเทียนนมัสการแลทรงปฏิบัติเลี้ยงพระสงฆ์ ส่วนที่ปรัศจิมภาค โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ กรมขุนลพบุรีราเมศวร์เสด็จเข้าไปทรงจุดเทียนนมัสการ และปฏิบัติพระสงฆ์เช่นเดียวกัน ส่วนที่พระที่นั่งอภิเศกดุสิตนั้น ให้นิมนต์พระสงฆ์ไปฉันที่พลับพลาโรงละคร โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชมกุฎราชกุมาร ทรงประเคนอาหารภัตตปฏิบัติพระสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์ทุกสถานรับพระราชทานฉันทน์เสร็จแล้ว ได้ขึ้นไปประชุมพร้อมกัน ณ ที่พระราชมณฑลห้องบรรณาคม พระสงฆ์สวดคาถาดับเทียนไชย สมเด็จพระวันรัตดับเทียนไชยแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประเคนเครื่องไทยธรรม มีอาสนที่นอนเบาะพับมีหมอนพิงแก่พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงวชิรญาณวรอส นอกนั้นโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานจ่ายถวายภายหลัง พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา พระเจ้าน้องยาเธอถวายอดิเรกพิเศษถวายพระพรลา แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จประทับพักคอยพระฤกษ์อยู่ที่พระที่นั่งอัมพรสถานนั้น

ครั้นเวลาเช้า ๕ โมง กับ ๒๘ นาที ๘ วินาที ได้ปฐมฤกษ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องจอมพลทหารบก เสด็จลงจากพระที่นั่งอัมพรสถาน พร้อมด้วยกระบวนราชบัณฑิต ขีพราหมณ์แลพระพิเรนทรเทพเชิญกระบี่ขู พระอินทรเทพเชิญพระศรพาท ต่อผู้เชิญพระ นำเสด็จพระราชดำเนินโดยทางลาดพระบาท เข้าสู่พระที่นั่งอภิเศกดุสิต เสด็จขึ้นประทับพระที่นั่งภัทรบิฐเหนือรัตนสิงหาสน์ ภายใต้พระมหาเสวตรฉัตร เจ้าพนักงานประโคมแตงสังข์มโหรีทีกกลองชนะ กรมทหารบกยิงปืนใหญ่ถวายคำนับ ๒๑ นัด และกรมทหารราบที่ ๑ - ๓ และทหารม้าที่ยืนในสนามหน้าพระที่นั่งอภิเศกดุสิตถวายวันทียาวุธ และทำเพลงแตงสรเสริญพระบารมี พระบรมวงษานวงษ์ ข้าราชการฝ่ายหน้าแต่งเต็มยศสวมเสื้อครุย ฝ้าทูลลอองธุลีพระบาทพร้อมกัน เมื่อสุดเสียงประโคมแล้ว หลวงราชมนูปลัดกรมพราหมณ์อ่านไสยเวทถวายไชย จบครั้งที่หนึ่ง พราหมณ์เป่าสังข์ครั้งหนึ่งครบ ๓ ครั้งแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงโปรยดอกพิกุลทองเงินพระราชทานพราหมณ์ แล้วพราหมณ์กราบถวายบังคมลาออกจากที่ฝ้า

เจ้าพระยามหาเสนาฯกราบบังคมทูลถวายไชยมงคลแทนพระบรมวงษานุวงศ์ข้าราชการจบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสตอบตามสมควรแล้ว ข้าราชการซึ่งชุมนุมเฝ้าอยู่นั้น ได้ถวายคำนับเรียงตัวออกจากที่เฝ้าจนสิ้นแล้ว พระบรมวงษานุวงศ์กราบถวายบังคมลาจากที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท แล้วพระบรมวงษานุวงศ์ ข้าราชการฝ่ายในเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท พระเจ้าพี่นางเธอกรมหลวงสมรรัตนศิริเชษฐกราบบังคมทูลถวายไชยมงคล และมีพระราชดำรัสตอบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกจากพระที่นั่งภัทรบิฐ ราชบัณฑิตพรหมณเฑียรต้น นำเสด็จพระราชดำเนินโดยทางลาดพระบาทขึ้นประทับบนพระที่นั่งวิมานเมฆเวลาเที่ยงเศษ

เวลาบ่ายเจ้าพนักงานตั้งบายศรีเวียนเทียนสมโภชพระราชมณเฑียรสถาน

ครั้นเวลาค่ำใกล้พระฤกษ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องจอมพลทหารบกเสด็จพระราชดำเนินแต่พระที่นั่งวิมานเมฆ ไปยังพระที่นั่งอัมพรสถาน ครั้นได้เวลา ๒ ทุ่มกับ ๑๘ นาที ๘ วินาที เปนปฐมฤกษ์ เสด็จขึ้นสู่พระแท่นที่พระบรมมหาราชวัง พระบรมวงษานุวงศ์ฝ่ายในถวายพระพร ท้าววรจันทร์กราบบังคมทูลถวายจันทน์หมากทองคำ ท้าวทรงกันดาลกราบบังคมทูลถวายลูกกัญแจทองคำแล้ว เสด็จพระราชดำเนินออกจากพระที่นั่งอัมพรสถาน ออกประทับโต๊ะเสวยณพระที่นั่งอภิเศกดุสิต พร้อมด้วยพระบรมวงษานุวงศ์และข้าราชการผู้ใหญ่ กับทั้งราชทูตผู้แทนรัฐบาลต่างประเทศ ซึ่งโปรดเกล้าฯให้เชิญมา และโปรดเกล้าฯให้พระเจ้าน้องยาเธอกรมขุนสมมตอมรินทร์ทรงวางดอกพิกุลทองเงินบนโต๊ะ ตรงหน้าไครพระราชทานเปนของท่านผู้นั้นด้วย ครั้นเสวยแล้วเสด็จพระราชดำเนินจากพระที่นั่งอภิเศกดุสิต พร้อมด้วยพระบรมวงษานุวงศ์ ข้าราชการผู้ใหญ่และราชทูต ผู้แทนรัฐบาลต่างประเทศไปยังพระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชทานโอกาสให้ข้าราชการผู้น้อยเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทที่หน้าพระที่นั่งอัมพรสถาน โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ทรงแจกดอกพิกุลทองเงินแก่พระราชวงษานุวงศ์ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดชทรงแจกแก่ข้าราชการกระทรวงกระทรวงและข้าราชการฝ่ายทหารซึ่งมิได้ขึ้น กรมยุทธนาธิการ มีกรมพระตำรวจเปนต้น พระยาสิทธิราชเดโชไชยแทนพระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นนครไชยศรีสุรเดช แจกข้าราชการทหารบก สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิตทรงแจกข้าราชการทหารเรือ พระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงดำรงราชานุภาพทรงแจกข้าราชการฝ่ายพลเรือน ข้าราชการในกระทรวงมหาดไทยและหัวเมือง พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงเทเวศร์วัชรโรประการทรงแจกข้าราชการกระทรวงว่าการต่างประเทศและกรมท่าและข้าราชการชาวต่างประเทศ พระยาสุริยานุวัตรแจกข้าราชการกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ พระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงนเรศวรฤทธิ์ ทรงแจกข้าราชการกระทรวงนครบาล เจ้าพระยาเทเวศร์วงษ์วิวัฒน์แจกข้าราชการกระทรวงเกษตรธิการ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงนริศรานุวัตติวงศ์ทรงแจกข้าราชการกระทรวงวัง พระยาสุขุมนัยวินิตแจกข้าราชการกระทรวงโยธาธิการ พระยาวิสุทธสุริยศักดิ์แทนเจ้าพระยาวิฑูรย์วงศ์ไพโร แจกข้าราชการกระทรวงธรรมการ

พระยาจักร์ปาณีแทนพระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์แจกกระทรวงยุติธรรม พระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนสมมตอมรพันธุ์ทรงแจกข้าราชการกรมมหาดเล็กกรมราชเลขาธุการ กรมพระคลังข้างที่ กรมพระอาลักษณ์ ฝ่ายในสมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงแจกพระบรมวงษานุวงศ์ พระนางเจ้าพระราชเทวีทรงแจกท้าวนางแก้วแก่นักงาน พระอรรคชายาเธอทรงแจกเจ้าจอมอยู่งานและชานอกวังซึ่งเข้ามาในการเฉลิมพระที่นั่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสด้วยพระบรมวงษานุวงศ์ข้าราชการพอเวลาสมควรและทรงพาดูชมพระที่นั่งทั่วแล้ว ประทับโต๊ะเสวยเครื่องว่างที่ห้องทอง พร้อมด้วยพระบรมวงษานุวงศ์ข้าราชการที่มาประชุม เฝ้าทูลลอองธุลีพระบาท และเลี้ยงที่ห้องเสวยกลางวันอีกแห่งหนึ่ง ที่ห้องเครื่องอีกแห่งหนึ่งแล้ว เสด็จขึ้นเวลา ๒ ยามเศษ เปนเสร็จการ

คำถวายไชยมงคลของพระบรมวงษานุวงศ์

และข้าราชการฝ่ายหน้า

สรวมชีพข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ซึ่งประชุมพร้อมกันในที่เฝ้าทูลลอองธุลีพระบาท ฉะเพาะหน้าพระที่นั่งเสวตรฉัตรบัลลังก์รัตนสิงหาศนในพระบรมราชพิธีศรีสวัสดิ์ชัตติยาภิเศกเฉลิมพระราชมณเฑียร ซึ่งเป็นวันดิถีสิทธิโชคได้ศุภโยคและศุภฤกษ์มหามงคลสมัยอันประเสริฐขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาศกราบบังคมทูลพระกรุณาถวายพระพรไชยในการพระราชพิธีเฉลิมพระราชมณเฑียรเถลิงพระที่นั่งอัมพรสถานครั้งนี้ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายมีน้ำใจชื่นชมภักดีพร้อมกัน ขอพระราชทานถวายพระพรไชยมงคลแต่ได้เฝ้าลออองธุลีพระบาท ขอเดชะอำนาจพระรัตนไตรย์และสรรพประเสริฐล้ำเลิศในสกลโลก จงอภิบาลบำรุงรักษาใต้เฝ้าลออองธุลีพระบาทให้สถิตย์ฐานเปนสุขสำราญสี่ตลระราชหฤทัยเปนนิจันรันดร์ ขอจงบำบัติสักัดกันสรรพทุกข์โศรกโรคภัยพิบัติอุปัทวันตราย สิ่งอุปสัคคะเหตุทั้งหลายอย่าให้มาใกล้กลายลอบบรรมบาทยุคูล ขอจงประสิทธิ์สรรพศุภผลอุดมบรมราชฤทธิ์บุญฤทธิ์ศักดิ์ประเสริฐเลิศพร้อมด้วย ศรีศุขะ วรรณะพะละสวัสดิ์พิพัฒน์มงคล พระชนมายุยืนยงดำรงนานยิ่งร้อยพรรษาการ ทรงพระเกษมสุขสำราญทุกพระอิริยาบถ พระเกียรติคุณอดุลยศกียโยยิ่งขจรจบทั่วทุกทิศพิภพมณฑลสรรพสมบัติพิพัฒน์ผลจงเพิ่มพูลประมุขยิ่ง แม้มีพระราชประสงค์สิ่งใดๆ ขอให้สำเร็จดังพระบรมราชประสงค์จงทุกประการ บัจจามิตรทุกทิศฐานจงพ่ายแพ้แต่พระบารมี ขอเทพเจ้าทุกจักรวาราษฎ์จงผดุงบำรุงบริหาร ให้ทรงเสวยสุขสำราญเปนนิจันรันดร์ ดำรงราชยมไพศรวิยจิรจิติกาล ขอเดชะ ฯ

คำถวายไชยมงคลของพระบรมวงษานุวงศ์

ข้าราชการฝ่ายใน

สรวมชีพข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบบเฝ้าลออองธุลีพระบาท ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงผู้ได้มาเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาทในที่นี้ มีความระลึกถึงพระราชจริยานวัตรซึ่งได้ทรงประพฤติมา โดยทรงตั้งพระราชหฤทัยทำนุบำรุงพระราชอาณาจักรให้เกษม

สานต์สมบุรณ์ยิ่งขึ้นเป็นลำดับ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายผู้เอาไศรยพระบารมีปกเกล้าปก
กระหม่อมได้อยู่เย็นเป็นสุขทั่วหน้า พระเดชพระคุณหาสิ่งที่จะอุปมามิได้

บัดนี้ เป็นมหามงคลสมัยเฉลิมพระราชสมณเฑียรสถาน ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้ก่อสร้างขึ้นใหม่แล้วสำเร็จบริบูรณ์สมควรเป็นที่เจริญพระราชอิริยาบถ กำหนดจะได้เสด็จ
ประทับอยู่ในวันนี้เป็นปฐม ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายมีความชื่นชมยินดีพร้อมกัน ขอถวายไชย
มงคลแต่ฝ่าล่องธูลีพระบาท ขอให้ทรงปราศจากสรรพโรคาพาธอุปัทวันตราย ทรงพระเจริญ
พระชนมายุยิ่งยืนนาน ขออำนาจสิ่งที่เป็นประธานในสากลโลกย์ กล่าวคือระตะนัตตะยาธิคุณ
เป็นอาทิ จงได้อภิบาลบำรุงรักษาฝ่าล่องธูลีพระบาท ให้ทรงสำราญพระราชฤทัยมีพระราช
ประสงค์สิ่งใดจงสำเร็จทุกประการ เสด็จดำรงในศิริราชสมบัติโดยผาสุกศิริสวัสดิ์ เป็นที่ร่มเกล้า
ของข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายสืบไปสิ้นกาลนาน ขอให้พระเกียรติยศเดชาานุภาพแผ่ไพศาลทั่วพระ
สุชาติลสกลปัจฉามิตร คิดเกรงพระบารมี ประกอบด้วยไมตรีจิตเป็นนิจนิจันตร ขอพระพรไชย
มงคลที่ข้าพระพุทธเจ้ากราบทูลถวายนี้จงประสิทธิ์ทุกประการ ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอ
เดชะ ฯ

รหัสเอกสาร ๒๔๔๑๒๐๕
ที่มา สำเนาพระราชหัตถ์เลขาส่วนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ถึงเจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม)

วันที่ ๕

พระยาสุขุม

วันนี้เดินผ่านเฉลียงมุขหลังด้านข้างใต้ ฝนหยดลงมาถูกแขน จึงหยุดแลดูเห็นน้ำกอง
อยู่ที่พื้น ร้วประเภทเดียวกันกับเฉลียงด้านเหนือ เกี้ยวแก่หลังคาตาดหรือจะมีรางอะไรมาลง
ตรงนั้น ร้วตรงกันกับเฉลียงเหนือในที่แห่งเดียวกัน คงจะมีอะไรอยู่บนหลังคาที่ตรงนั้น เช่น
กับรางที่ไหลลงจากปากรางทั้งสองข้าง ข้างหนึ่งลงเฉลียงเหนือ ข้างหนึ่งลงเฉลียงใต้

ที่อื่นๆ ซึ่งร้ว หลวงศักดิ์ได้จับไว้ชั้นบน ๗ แห่งชั้นกลาง ๑๗ แห่ง

เรื่องช่องพนักประตูได้หน้าต่าง ฝนเช่นนี้ไม่มี ถ้าฝนวันตกอย่างลมพัดน้ำฟูมาเห็นจะ
เข้าได้ ถ้าจะอุดตันประตูก็ประเดิดติดกระจกทับข้างนอก ฤฯข้างในเสียจะกันฝนเข้าได้ แต่ที่
จริงก็เป็นเฉลียงเข้ามาก็ถูกพื้นศิลาไม่เหมือนพระที่นั่งวิมานเมฆ เป้าเข้ามาแล้วไหลขามลง
ไปข้างล่าง กลายเป็นร้วใหญ่ เพราะเป็นเฉลียงพื้นกระดาน ฝนอย่างนั้นจะมีปีหนึ่งไม่เกิน ๖
ครั้ง โดยมากปีหนึ่งสัก ๓ - ๔ ครั้งก่อนเดือน ๙ ถ้าเดือน ๙ ถึงฝนใหญ่แล้วเป็น ไม่มีเป้า เคย
สังเกตมาเช่นนี้ เว้นไว้แต่ปีนี้มันแปลกอยู่จะเป็นอย่างไรไม่รู้

สยามินทร์

วันที่ ๙ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕

ถึงพระยาบรูษ

เครื่องล้างจุ่มที่คิดจะทำเป็นชาหยั่ง ยังไม่สู้เข้าใจชัดเจน ในเรือน่ากลัวจะตั้งไม่อยู่ และถ้าในเมืองหนาวนั่งกับพื้นไม่ได้ มันจำจะต้องตั้งอย่างบนโต๊ะ ในเรือน่าจะต้องแขวนอย่างอ้ายที่ล้างมือชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นแผ่นกระดานข้างบนเป็นรูปปี่ผ่าซีก ข้างล่างเป็นถังรี ทำด้วยถ้วยของมีถม ไม่ใช่แปลกปลาตะไกรนั้น แต่ที่เจาะไว้เตี้ยนี้เพื่อจะให้เข้าใจว่า น้ำนั้นน่าจะต้องติดฝาหรือแขวนให้สูงพอที่จะมีแรงพ่นขึ้นสำหรับนั่งโต๊ะ ถ้าไม่มีภาชนะเช่นนั้นไป ใช้ตั้งถูกคลื่นเข้าพลัดตกลงมาคอจะหักเป็นนายบารุง ขึ้นลงนั่งกับพื้นก็เป็นหวัด จำจะต้องเตรียมตัวไปไว้เสีย หากฤกัปดาห์นี้ได้

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๒๑๔

ที่มา หจช. ร.๕ บ.๙/๖๔ เรื่องชาวต่างประเทศที่จ้างมาทำการก่อสร้างและตกแต่ง
พระที่นั่งอัมพร พระที่นั่งอนันตย์ พระราชวังดุสิต

Copy No. 52/11451

Bangkok, March 14th, 1906.

Dear Mr. Paget,

I beg to acknowledge the receipt of your letter of the 3rd instant with the copy of a letter from Mr. Dunn, as the Official Administrator of the estate of one William Bentley, who died here on the 17th of August last, stating that Mr. Dunn is experiencing difficulty in winding up the estate, owing to his being unable to obtain payment of a sum of Ticals 1,342 for wages and allowances due to the deceased from the Public Works Department; and that the case seems one of hardship on the widow and children of the deceased; and you therefore request me to submit the case for the benevolent consideration of His Majesty the King.

I have duly submitted the case for the consideration of the King, and take now pleasure in informing you in reply that His Majesty has been graciously pleased to command that payment of the sum in question be made to Mr. Dunn through the Public Works Department.

Yours sincerely

(signed) Devawongse.

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๒๑๗ก
ที่มา หจช. ร.๕ บ.๙/๖๔ เรื่องชาวต่างประเทศที่จ้างมาทำการก่อสร้างและตกแต่ง
พระที่นั่งอัมพร พระที่นั่งอนันตย์ พระราชวังดุสิต

Copy No.65/11528. (recd. On March 17th, 1906).

Bangkok, 17th March 1906

Dear Prince Devawongse,

I beg to acknowledge receipt of your letter of the 14th. instant, informing me that His Majesty has been pleased to command that the sum of Ticals 1,342 for wages owing to the Estate of the late Mr. Bentley be paid to Mr. Dunn through the Public Works Department.

I request you Royal Highness to express to the King my respectful thanks for the kindly interest taken by His Majesty in this matter.

Yours sincerely
(signed) Ralph Paget.

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๒๑๗

ที่มา หจช. ร.๕ บ.๙/๖๔

(สำเนา)

ขอเดชะฝ่าล่องธุลีพระบาทปกเกล้าฯ

ด้วยเรื่องเงินรายμισเดอฮาเล ที่กรมหมื่นมหิศรกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเดือนละ ๔๐ ปอนด์ ๔ เดือนเป็นเงิน ๑๖๐ ปอนด์ โปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้วนั้น เมื่อกรมหมื่นมหิศรมารับเงิน มีเศษเงินเกินไปอีก ๔๒ ปอนด์ ๕ ชิลลิง ๖ เพนส์ คือเป็นค่าเช่ารถค่าเช่าบ้านแลค่าเดินทาง ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจ่ายเงินรายที่ขาดนี้

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

๖ หนังสือกระทรวงโยธาธิการว่า มิสเตอร์อาเลกรีอินยเนียใหญ่กรมโยธาเขียนรายงานว่า มิสเตอร์รีโกตีที่ได้เรียกจ้างมารับราชการกรมโยธาตำแหน่งนายช่างชั้นที่ ๑ เงินเดือนละ ๑,๒๐๐ บาท ตั้งแต่พฤศจิกายน ๑๒๖ มีกำหนด ๒๓ เดือน เพื่อให้ช่วยมิสเตอร์ตมาโยคิดแบบอย่าง แลทำแบบรายละเอียดการสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคมให้เสร็จนั้น จะสิ้นสัญญาในวันที่ ๓๐ กันยายนปีนี้ มิสเตอร์อาเลกรีเห็นว่า การทำแบบอย่างสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคมในสิ่งที่สำคัญ จะทำแล้วได้ราววันที่ ๑๕ กรกฎาคม ส่วนงานที่ยังเหลืออยู่เป็นการขยายขนาดแบบ ตามธรรมดาที่เป็นการไม่สู้ยาก ช่างที่มีวิชาเงินเดือนน้อยก็ทำได้ ควรจะบอกล่วงหน้าเล็กน้อย สัญญามิสเตอร์รีโกตีเสียก่อนจะถึงกำหนดสิ้นสัญญาภายในเวลา ๒ เดือนครึ่ง แลจ่ายเงินค่าเดินทางขากลับให้ ๘๐ ปอนด์ตามสัญญา ให้มิสเตอร์รีโกตีกลับเสียก่อน จะได้ประโยชน์ทางที่ จ่ายเงินเดือนลดลง ส่วนงานที่ยังมีเหลืออยู่ก็จะจ้างช่างที่มีความรู้แต่เพียงเงินเดือนๆ ละ ๖๐๐ ถึง ๗๐๐ บาททำการแทนได้ ส่วนตำแหน่งช่างที่ ๑ เงินเดือนละ ๑,๒๐๐ บาทนี้ จะงดรอไว้จ่าย ให้มิสเตอร์แฟร์โร ผู้จะกลับเข้ามารับราชการในตำแหน่งเดิมอีกไม่ช้านัก เพื่อจะได้ทำการเขียน ในพระที่นั่งอนันตสมาคมต่อไป กรมหลวงนครสวรรค์ทรงเห็นว่า ตามที่มิสเตอร์อาเลกรีชี้แจงนี้ชอบ ด้วยประโยชน์ของราชการ จะได้ทรงบอกเลิกสัญญามิสเตอร์รีโกตีเสียในเมื่องานที่ต้องการให้เขา ทำแล้วเสร็จ ให้ผู้อื่นที่มีเงินเดือนต่ำๆ ทำการที่ยังเหลืออยู่ต่อไป

ที่ ๘๕

กระทรวงโยธาธิการ
กรมการศลรับสั่ง

วันที่ ๑๙ มีนาคมรัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ข้าพระพุทธเจ้า พระยาบำเรอภักดิ์, พระยารพวงษ์พิพัฒน์, พระยาเสถียรธำปณิกัตย์, พระศิริโอสวรร์ย์, หลวงไตรภยอนุการ ขอพระราชทานทำรายงานการได้สวนเงินเจาหนี้ค่างใน รายค่าสิ่งของซึ่งพระสติดย์นิมานการ แลขุนประสิทธิ์ฐระสถานจัดซื้อใช้ในการก่อสร้างสถานบริเวณสวนดุสิตแลที่อื่นๆ กราบบังคมทูลพระกรุณาตั้งมีรายงานต่อไปนี้

จำนวนเงินค่างตามเจ้าหนี้ยื่นเรื่องรวรวม ๓๑ ราย เป็นเงินค่างในการสร้างพระที่นั่งแลสถานต่างๆ ในบริเวณสวนดุสิตเงิน ๖๐๐๙๓ บาท ๕๕ อัฐ การสร้างตำหนักสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิจเงิน ๓๓๑๔๖ บาท ๔๓ อัฐ ตำหนักสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนพิศณุโลกประชานารถเงิน ๒๙๔๙๖ บาท ๑๑ อัฐ ตำหนักสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ๖๙๗๐ บาท ๖๐ อัฐ รวมเป็นเงิน ๑๒๙๗๐๗ บาท ๔๑ อัฐ ได้เรียกหลักถานไบนายงานตรวจรับของมาตรวจสอบกับ บัญชีแลใบสำคัญสำหรับเชนซึ่งรับเงิน (บิล) ซึ่งทำไว้แทนบัญชีเงินค่าง

(ก) คงได้ไบนายงานตรวจรับของตรงกับใบสำคัญตั้งค่างจ่าย เป็นเงิน ๑๐๑๗๑๒บาท ๕ อัฐ เงินจำนวนนี้ถ้าแยกออกเป็นการคงเป็นเงินในบริเวณวังสวนดุสิต ๔๗๙๙๒ บาท ๓๑ อัฐ ตำหนักสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิจ ๑๙๗๗๓ บาท ๔๒ อัฐ ตำหนักสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนพิศณุโลกประชานารถ ๒๗๘๔๑ บาท ๑๘ อัฐ ตำหนักสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ๖๑๐๔ บาท ๔๒ อัฐ

(ข) ไบนายงานตรวจรับของเจ้าหนี้ถือไว้แต่ไม่มีใบสำคัญซึ่งทำไว้แทนบัญชีเงินค่างเข้ารูปเป็นเงิน ๔๘๒๖ บาท ๕๒ อัฐ ถ้าแยกออกเป็นราย คงเป็นเงินการก่อสร้างสถานในบริเวณสวนดุสิต ๓๙๕๓ บาท ๔ อัฐ ตำหนักสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนพิศณุโลกประชานารถ ๑๐ บาท ๑๖ อัฐ ตำหนักสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ๘๖๓ บาท ๓๒ อัฐ เงินค่างทั้งสองประเภทนี้ ได้เรียกนายงานผู้ตรวจรับของมาได้สวนคงได้ความว่าจำนวนสิ่งของทั้งนี้ได้รับแลได้ใช้ตามรายการในใบรับของจริง แลได้สอบถามขุนประสิทธิ์ฐระสถานๆ ว่าเงินค่างยังไม่ได้จ่ายจริงกับทั้งได้ตรวจสอบใบสำคัญซึ่งได้จ่ายแล้วไม่มีรายการที่ซ้ำกัน จึงเห็นพร้อมกันว่าจำนวนเงินสองประเภทนี้ ๑๐๖๕๓๘ บาท ๕๗ อัฐ เป็นจำนวนเงินซึ่งเจ้าหนี้ค่างจริง ถ้าแยกออกเป็นประเภทการคงเป็นเงินก่อสร้างสถานในบริเวณสวนดุสิต ๕๑๙๔๕ บาท ๓๕ อัฐ ตำหนักสมเด็จพระเจ้า

ฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิจ ๑๙๗๗๓ บาท ๔๒ อัฐ ดำหนักสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนพิศณุโลก
ประชานารถ ๒๗๘๕๑ บาท ๓๔ อัฐ ดำหนักสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ๖๕๖๘ บาท ๑๐ อัฐ

(ค) ส่วนเงินที่เจ้าหนี้ถือใบสำคัญไว้ว่าเป็นเงินค้างครั้นตรวจสอบกับใบสำคัญที่จ่ายเงิน
แล้วมีรายการแลจำนวนเงินของตรงกันกับที่ได้จ่ายเงินไปแล้วรวมทุกอย่างประเภทการ เป็นเงิน
๑๒๔๘๘ บาท ๕ อัฐ ได้เรียกเจ้าหนี้มาได้ส่วนให้ตรวจดูใบสำคัญคู่จ่ายเงินเจ้าหนี้รับว่าได้รับ
เงินไปแล้ว ได้สอบถามขุนประสิทธิ์ฐระสถานว่าได้จ่ายเงินให้ไปแล้วแลขุนประสิทธิ์ฐระสถานจึง
ได้เซ็นชื่อไว้เป็นสำคัญในใบสำคัญนั้น

(ข) ส่วนใบสำคัญที่ตั้งค้างไว้ว่ามีเจ้าหนี้ ครั้นเรียกเจ้าหนี้สอบสวนเจ้าหนี้ไม่มีหลักฐาน
สอบถามขุนประสิทธิ์ฐระสถานฯ ซึ่งแจ้งว่าใบสำคัญที่ทำแลไม่มีเจ้าหนี้ นั้น คือแยกรายการไว้
สำหรับรูดเงินแต่เงินนั้นได้จ่ายไปแล้ว (ตัวอย่างเช่นชื่อของทำพระที่นั่ง ๕๐๐ แต่ผู้ส่งของส่ง
๑๐๐๐ ต้องแยกไปไว้ในกรณีอื่น ๕๐๐ คงเซ็นรับเงินแล้วใบสำคัญจำนวน ๑๐๐๐ นั้น) รวมทุก
ประเภทการ ๒๖๑๖๗ บาท ๕๖ อัฐ

อนึ่งเงินเยียนเงินซึ่งร้องว่าใบรับของขุนประสิทธิ์ได้เรียกไว้แต่ยังไม่ได้จ่ายเงินให้ นั้น ได้
สอบถามขุนประสิทธิ์ฐระสถานฯ ซึ่งแจ้งว่าไม่ได้รับไว้ตามกล่าวหา นั้น ข้อนี้เห็นพร้อมกันว่าไม่
ควรจ่ายให้

เงินซึ่งร้องว่าได้ทำตึกแถวถนนเจริญกรุงยังไม่ได้รับเงินไป ๓๒๐๐ บาท นอกจากสัญญา
ส่วนในสัญญานั้นได้จ่ายเงินไปแล้ว เงินรายนี้ไม่ควรจ่ายเพราะเป็นการชานานมาแล้ว รวมเงิน
ที่ไม่ควรจ่ายในยอด ค, ข, ๓๘๖๕๕ บาท ๖๑ อัฐ

กับมีรายการขัดข้องเรื่องตัวรับซื้อตัวใบรับของไว้จากเงินชุกเสง เงินยัดหลา, เงินหยง
เป็นเงิน ๑๕๐๖๗ บาท ๖๐ อัฐ บังคับให้ตัวนิส่งหลักฐานในการเงินค้าง ได้ยื่นหลักฐานมาให้
ตรวจ ๘๓๒๗ บาท ๔๓ อัฐ เป็นใบสำคัญที่ได้จ่ายเงินแล้วเสีย ๓๖๑๖ บาท ๒๒ อัฐ คงยังไม่ได้
จ่ายเงินแต่ ๔๗๑๑ บาท ๔๓ อัฐ ยังไม่ส่งหลักฐานในการส่งของ ๖๗๔๐ บาท ๑๗ อัฐ เงินราย
นี้ต้องขอไว้สำหรับจ่ายต่อไปอีกแผนกหนึ่ง ๖๗๔๐ บาท ๑๗ อัฐ

รวมเงินที่จะขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตใช้หนี้ ๑๑๓๒๗๙ บาท ๑๐ อัฐ เงิน
รายเจ้าหนี้ค้างนี้มีเงินเหลือจ่ายแต่ครั้งกระทรวงโยธาธิการเบิกต่อพระสภิตย์, ๓๑๓๓๑ บาท ๑๙
อัฐ

กับเงินรายทำที่พักรักษาเล็ก โรงรถม้าที่สวนจิตรลดาตามรับสั่งสมเด็จพระบรมโอรสาธิ
ราชเป็นเงินนั้นนอกพระบรมราชานุญาต ๖๕๖๘ บาท ๑๐ อัฐ ถ้าจะให้เจ้าหนี้ไปทวงถาม
ต่างหากไม่เกี่ยวแก่เงินพระคลังข้างที่แล้ว คงขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาตเงินแต่
๗๔๘๗๙ บาท ๔๕ อัฐ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายบาญชีซึ่งบยอดเงินกับบาญชีรายละเอียด ๑ ฉบับ
สำเนาทำให้การพวคนายงานรับของ ๑๐ ฉบับ ทำให้การพวkJเจ้าหนี้ค้างเงินในเรื่องรับเงินไป
แล้วกลับมาตั้งเป็นเจ้าหนี้ ๕ ฉบับ ทำให้การขุนประสิทธิ์ฐระสถาน ๑ ฉบับ พร้อมกับรายงานนี้

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า

พระยาบำเรอภักดิ์

พระยาเสถียร

ขอเดชะ

พระศิริไอศวรรย์

หลวงไตรภพขานการ

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๒๒๑

ที่มา พระราชหัตถเลขาสมเด็จพระปิยมหาราชพระราชทานเจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์

วันที่ ๒๑ เดือนมีนาคม ร.ศ. ๑๒๕

พระยาวรพงษ์

พระยาเวียงไ

ขอให้จัดเรือกลเล็กที่ข้างพระที่นั่งวิมานเมฆให้หญิงนิวาศหลานเข้าอยู่ ชำรุดทรุด
โทรมอะไรให้ซ่อมแซมแลตกแต่งให้เล็กน้อยพอสมควรแก่ที่จะอยู่สบาย ไม่ใช่แต่งเติมเพียบ
อย่างเช่นเมื่อครั้งลูกอยู่ ซึ่งจะหาของไม่ครบ นั้นเป็นของเขาให้จึงประทุกเข้าไปตามมี

สยามินทร์

รหัสเอกสาร ๒๔๔๙๑๒๒๔
ที่มา รล. ร.๕. ก.๑๒ กล่องที่ ๑ แฟ้มที่ ๔

(สำเนาฉบับ)

รับวันที่ ๒๔ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕

สวนดุสิต

วันที่ ๒๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๕

ถึง พระยาสุขุมนัยวินิต

ได้จดหมายสั่งพระยาสุริยานุวัตร ให้พิจารณาว่าท้องพระโรงควรจะทำขึ้นในปีนี้ได้ฤาไม่ ความแจ้งอยู่ในสำเนาที่ส่งมาให้ดูด้วยแล้ว เพื่อจะมีให้ชำท่วงที่ไป พระยาสุขุมควรจะทำประมาณเงินในส่วนหน้าที่ของตัวให้สำเร็จไว้ เรียกเมื่อใดให้ได้เสมอ เมื่อวินิจฉัยกันว่าเป็นอย่างนั้น ก็ให้ได้ลงมือทำ

(พระบรมนามาภิไธย) สยามินทร์

(สำเนา) รัับวันที่ ๒๖ มีนาคม ร.ศ, ๑๒๕

สวนดุสิต

วันที่ ๒๕ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

พระยาสุขุม

ได้รับหนังสือวันนี้แล้ว การพระที่นั่งนี้ยังไรๆ ก็ไม่พ้นความรังเกียจของฝรั่งๆไทยบางคน ตามความจริงว่าเปลืองเงิน ไม่จำเป็นไม่ได้ประโยชน์ สรุ่ยสร่ายในการอื่นที่จะทำได้มากน้อยไป มีข้อรังเกียจ ๔ วิกัปเช่นนี้

วิกัปต้นที่เปลืองเงินนั้น เพราะคิดมันใหญ่โตหุหุหุหนักไป เอาแต่พอควรก็จะใช้ได้ ตั้งแสดนดาดใจคนว่า พระที่นั่งอภิเชกดุสิตนี้ เห็นหุหุกว่าต้องการแล้ว นี่จะหุหุเกินไป ถ้าทำเสมออย่างพระที่นั่งอภิเชกดุสิต คิดราคาขึ้นให้ ๑๐ เท่า ล้านเดียวพอ

วิกัปที่ ๒ ที่ว่าไม่จำเป็นนั้น โดยจะทำงานใหญ่โต หลังกาไม่พอ ต่อหน้าต่อหลังพระที่นั่งอภิเชกออกไปยังไรก็ต่อได้ ที่เหลือถมไปไม่ควรจะทำขึ้นใหม่ต่างหาก ทั้งของเก่า

วิกัปที่ ๓ ที่ว่าไม่ได้ประโยชน์นั้น คือ คำโปรฟิต เช่นสร้างตึกให้เขาเช่าได้ค่าเช่า สร้างที่อยู่ได้มีความสุข นี่ไม่มีประโยชน์ทั้ง ๒ อย่าง สร้างไว้เป็นที่สำหรับทำพิธี ซึ่งแปลว่าเปลืองอันพิธีนั้นเองควรจะตัดเลิกอยู่แล้ว ยังไปสร้างที่ขึ้นไว้สำหรับทำให้เปลืองเงินอีก เป็นต้น

วิกัปที่ ๔ การที่ควรจะทำได้แต่พอเกลี้ยงๆ พอสบายไป ทำให้วิจิตรพิสดารเหลือเกิน เกินถานานุกรูปของทุนทรัพย์ เช่นกับว่าคนมีเงินซึ่งจะได้ผลประโยชน์พอเลี้ยงตัวแลบุตรภรรยา บ่าวไพร่ เผยอยากจะทำตึกสูงๆเขมิตแซมในการใช้จ่ายเอาไปสร้างตึกเป็นเหตุให้บ้านตัวเอง ควรจะบริบูรณ์กว่า ต้องลดความบริบูรณ์ลงไป คนอื่นที่เขาแลเห็นแลรู้ที่ได้ที่เสียของเรา เขาก็จะนึกสงสัยฤๅนึกติเตียน อย่างเดียวกับเรานี้กว่ากระไรในบ้านพระสรรพการอยู่เดี๋ยวนี

ข้อความ ๔ วิกัปนี้ ไม่มีใครมาว่า แต่มันปรากฏในใจ จึงทำให้ย่อหย่อน ถ้าจะคิดประโยชน์ทางที่จะทำขึ้น น้อยกว่ากัน มันก็เป็นเปอชอนแนลไปเสียทั้งนั้น เช่นกับไม่ต้องไปทำเฉลิมพระชนมพรรษาที่ในวัง ทำได้ที่นี้ เฉลิมฉัตรทำในวัง เป็นต้น ในที่สุดอวสานกาลอยากอยู่ที่นี้ มันเปโรอะไปเสียเช่นนี้ จึงออกยอมๆ ว่าถ้าเห็นว่าควรตึกให้หึงด ไม่โกรธแลไม่เสียใจจริงๆ แต่เสียตายนั้นห้ามไม่ได้

ที่จริงการใช้เงินออกๆ เจียบๆ เช่นพระที่นั่งอำพร์นี้ก็ไม่ใช่ที่ล้ำๆอ้ออ้ออะไร จนการสำเร็จได้ มีคนตกอกตกใจก็แต่เจ้าพระยาภาสคนเดี๋ยวนี เราจ่ายเงินไหลรินๆ ไม่ได้ เพราะไปหมายจะเอาเงินคลัง จึงดูอะอะตึงตึงมาก น่าจะถามว่าทำอย่างไรหนอจึงจะทำการได้ไม่ให้ตึง

โครงการ น่าจะตอบว่ามีอย่างเดียว แต่เอาเงินพระคลังข้างที่ ๒ ปี ๒ ล้านมีให้ แต่ช่างไม่
เกิดประโยชน์ความสุขในตัวคนเดียวเสียจริงๆ ควรจะเกี่ยงได้แท้ๆ แต่ถ้าเพื่อจะให้เรียบร้อยแล้ว
เอาเงินพระคลังข้างที่ ไว้ถ่ายเทกินทีหลังเห็นจะดีกว่า จะได้ไม่ปรากฏเงินในงบประมาณเลย
ตลอดไป เช่นพระที่นั่งอำพรสถานนี้ ให้เอาข้อความที่ว่านี้เสนอในที่ประชุมด้วยก็ได้

(พระบรมนามาภิไธย) สยามินทร์

จดหมายบันทึกการสร้างท้องพระโรงสวนดุสิต

๑ ด้วยมีพระราชประสงค์จะทรงสร้างท้องพระโรงขึ้นที่สวนดุสิตตรงพลับพลาสูงหน้าพระที่นั่งอัมพรสถานองค์ ๑ สำหรับรับแขกเมืองแลมีการพระราชพิธีต่างๆ จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงโยธาธิการเขียนแบบอย่างขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย บัดนี้โปรดแบบอย่างนั้นแล้ว ดังได้ทูลเกล้าฯ ถวายมา พร้อมกับจดหมายเหตุนี้ พร้อมทั้งคำอธิบายที่จะก่อสร้างนั้นด้วย

๒ ท้องพระโรงองค์นี้ใครๆ ก็ย่อมเห็นกันอยู่ว่า มิได้เกี่ยวแก่ส่วนในพระองค์เลย เป็นของสำหรับแผ่นดินแท้ สมควรที่จะสร้างด้วยเงินพระคลังมหาสมบัติ

๓ พันเงินในศกนี้ เงินในงบประมาณตกต่ำถึงกว่า ๔ ล้านบาท ถ้าจะนับก็อยู่ในประเภทที่ควรจะรอไปทำต่อภายหลังได้ แต่เฉพาะจะประจวบกับการเฉลิมพระชนมพรรษาใหญ่พระชนมพรรษามายุครบ ๖๐ ปีใน ๕ ปีข้างหน้า ถ้าไม่ได้ตั้งต้นเสียในศกนี้ก็เพี้ยนแล้วไม่ทันเป็นที่น่าเสียดายยิ่งนัก ข้าพระพุทธเจ้าได้ทูลเกล้าฯ สำเนาพระราชหัตถ์เลขาพระราชทานเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติแลเสนาบดีกระทรวงโยธาธิการมาด้วยแล้ว ข้อความในพระราชหัตถ์เลขาก็มีปรากฏชัดทั้งพระราชประสงค์พระราชปรารภแลพระราชวิตกตลอดหมดทุกอย่างแล้ว

๔ ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้าฯ ว่า ปัญหาในเรื่องนี้ก็มีอยู่ข้อเดียวแต่ว่าภายใน ๕ ศกนี้ กระทรวงพระคลังจะมีเงินพอให้ทำได้หรือไม่ แลการแบ่งเงินนั้นอันยี่เนียดกะแบ่งไว้ดังนี้

ศก ๑๒๖ เงิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท

ศก ๑๒๗ เงิน ๔๐๐,๐๐๐ บาท

ศก ๑๒๘ เงิน ๖๐๐,๐๐๐ บาท

ศก ๑๒๙ เงิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท

ศก ๑๓๐ เงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท

รวม ๕ ศกเป็นเงิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท

๕ ถ้าหากว่าจะเป็นการขัดข้องเพราะเหตุที่เงินในงบประมาณตกต่ำ จะยืมเงินพระคลังข้างที่จ่ายไปก่อนก็ควร แล้วเบิกผลักหักใช้กันในเวลาเมื่อมีโอกาสอันสมควร แต่ควรมีกำหนดขีดชั้นเสียว่า จะได้เบิกผลักหักใช้ให้เสร็จภายในเท่านั้นปี มีความเห็นของข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้าฯ ดังนี้

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ขอเดชะ

พระยาสุโขมณียวินิต

ประกาศบรรจุกุศลลาภพระฤกษ์

เขียนด้วยกระดาษพระราชสาสนเอนามาขลิบริมพับเป็นสองขา เขียนวันนำไว้ให้มาก
สำหรับทรงเซ็นพระบรมนามาภิไธย แลประทับพระราชลัญจกร

พระราชลัญจกรที่ประทับ คือ

๑ ข้างหน้าประทับพระราชลัญจกรพระมหาโอองการ ๒ กลางประทับไอยราพตองค์กลาง
๓ ข้างหลังประทับพระครุฑพาท ๔ อาร์มแผ่นดินประทับประจำพระบรมนามาภิไธย
(จุฬาลงกรณ์) แล้วมีวันผูกกริบินแพร สำหรับบรรจุพร้อมกับสิ่งของเครื่องบรรจุก่อ

เครื่องบรรจุกุศลลาภพระฤกษ์
พระที่นั่งอนันตสมาคมสวนดุสิต

เงินเหรียญตรามหามงกุฎเถาละ ๖	เถา ๑
เงินเหรียญตราพระเกี้ยวเถาละ ๓	เถา ๑
เงินเหรียญตราพระบรมรูปเถาละ ๖	เถา ๑
อิฐทองแดงแต่ไฟถึงโสฬศ	เถา ๑
ธนบัตรใบละ ๕ บาท	ใบ ๑
เบี้ยสดางค์ ๑ - ๕ - ๑๐	๓ อย่าง

หนังสือต่างๆ ที่เป็นสมุด

๑ กฎหมายลักษณะอาญา ศก ๑๒๗	เล่ม ๑
๒ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ศก ๑๒๗	เล่ม ๑
๓ พระราชนิพนธ์เรื่องวัดราชาธิวาส	เล่ม ๑
๔ บัญชีชื่อพระที่นั่งต่างๆ ของโรงเรียนมหาดเล็ก	เล่ม ๑

หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ที่ออกในวัน
ใกล้พระฤกษ์บรรจุ

๑. สยามออฟเซิร์ฟเวอร์
๒. บางกอกไทมส์
๓. หนังสือพิมพ์ไทย
๔. จีนโนสยาม
๕. ข้าวตลาด

กระดาษต่าง ๆ

- ๑ กระดาษพระราชหัตถ์ตราพระบรมราชโองการทุกขนาดพร้อมทั้งซอง
- ๒ กระดาษพระราชหัตถ์ตราพระโพธิสัตว์สำหรับวังสวนดุสิตทุกขนาดพร้อมทั้งซอง
- ๓ ดราอาร์มแผ่นดินสำหรับประจำซอง
- ๔ แบบพระราชลัญจกรต่าง ๆ ที่ใช้ในรัชกาลปัตยุบันนี้

รูปต่าง ๆ

- ๑ พระบรมรูป
- ๒ รูปวัดพระศรีรัตนศาสดาราม
- ๓ รูปวัดพระเชตุพน
- ๔ รูปวัดอรุณ
- ๕ รูปแปรงพระที่นั่งอนันตสมาคมที่จะสร้างใหม่

(สำเนาคำแปล)

คำอธิบายการสร้างท้องพระโรงที่สวนดุสิต

ท้องพระโรงนี้ยาว ๑๐๐ เมตร กว้าง ๔๘ เมตร ตั้งแต่รากถึง
พื้นที่ ๑ สูง ๕ เมตร ตั้งแต่พื้นที่ ๑ ถึงเพดาน สูง ๑๗ เมตร ๕๐ เซนติเมตร โดม
กลางสูง ๔๕ เมตร โดมข้างสูง ๓๐ เมตร

การก่อราก

รากท้องพระโรงนี้จะต้องทำด้วยคอนกรีตซีเมนต์ซึ่งจะอัดลงไปเป็นชั้น
ๆ จนถึงพื้นดินดาน ซึ่งอยู่ใต้พื้นดินธรรมดาประมาณ ๖ วา การที่จะทำรากให้
ลึก เช่นกล่าวนี้จะต้องใช้เครื่องมืออย่างใหม่ ซึ่งเรียกว่าคอมเปรชอนเป็นวิธีของ
ฝรั่งเศส เครื่องนี้มีปั้นจั่น (คล้ายปั้นจั่นกระทุ้งเข็ม) มีเครื่องกลสตีมกว้านลูกตุ้ม
ขึ้นไปและกระทุ้งลงมา ลูกตุ้มมี ๓ ชนิดๆ ที่ ๑ เป็นรูปกรวย ข้างที่แหลมนั้นลง
ดิน เมื่อกว้านขึ้นไปแล้วปล่อยให้กระทุ้งลงมา ลูกตุ้มนั้นลงในดินที่ละเอียดน้อย
จนพอเพียงแก่ความต้องการ ลูกตุ้มที่ ๒ นั้นเป็นรูปลูกๆ ปีนโรเฟิน ลูกที่ ๓ นั้น
เป็นรูปตัด ลูกตุ้มชนิดที่ ๒ - ๓ สำหรับใช้อัดซีเมนต์คอนกรีตซึ่งจะอัดลงใน
หลุม ซึ่งลูกที่ ๑ ได้เจาะไว้ เมื่อทำได้ตั้งนั้นก็จะได้รากอันถาวร หลุมเช่นนี้จะ
ทำเป็นระยะๆ ไป แลอัดซีเมนต์คอนกรีตทุกหลุมตั้งได้แข็งแรงมาแล้ว เมื่ออัดซี
เมนต์คอนกรีตลงไปเสมอรระดับดินแล้ว จะได้วางรอดทำด้วยเหล็กฟ้าอันใหญ่
ซึ่งจะได้พอกกอนกรีตด้วย บนรากนี้จะได้ก่อกำแพงอื่นๆ ต่อไป เวลานั้นใน
ประเทศยุโรปเมื่อจะก่อรากตึกหรือสะพานในดินเช่นดินกรุงเทพฯ, มักจะใช้เครื่อง
อย่างนี้ที่กล่าวมานี้โดยมาก เมื่อใช้เครื่องเช่นนี้มีประโยชน์หลายอย่างเช่น

(ก) ที่จะเจาะถึงดินดานไม่ต้องเสียเงินมาก

(ข) ที่จะไม่ต้องขุดดินเปิดเผยใหญ่โต เช่นทำทุกวันนี้ ทั้งในร่องซึ่ง
ขุดแล้วเคยมีน้ำนองเสมอ

(ง) ที่จะไม่ต้องโกยดินเป็นอันมาก

(ค) ที่จะไม่ต้องก่อรากใหญ่โตเป็นชั้นขึ้นมา

(ค) แลอีกข้อหนึ่งซึ่งสำคัญกว่าอื่น คือ ไม่ต้องเสียเวลามากแลทุ่น
เงินเข้ามาก ทั้งจะได้รากอย่างดีและถาวร

การก่ออิฐถือปูน
หลังคา

อิฐซึ่งจะใช้นั้นจะใช้อิฐพิมพ์จะซื้อในกรุงเทพฯ,
หลังคานั้นจะทำด้วยเหล็กฝ้าพอกซีเมนต์ หลังคานี้ ๒ ชั้น แล้วใช้ฝ้ายาง
ปิดข้างบน เมื่อปิดแล้วจะได้เอาดินทับปลุกหญ้าหลังคาโดมทุกโดม จะใช้
ทองแดงปิดทองเปลวหรือใช้แผ่นทองแดงกะไหล่ทอง, เพื่อจะไม่ให้แดดฟ้าว

คาดฟ้า นั้นจะทำเป็น ๒ ชั้น จะใช้เหล็กฟากพอกกอนกริต ชั้นบนจะทำพื้นให้
โค้ง เพื่อจะให้ฝ้าฝนไหลออกไปโดยง่าย

ในการที่จะทำหลังคาชนิดนี้ จะต้องใช้ทรายอย่างดีซึ่งจะต้องไปบรรทุก
มาจากเหนือ เพราะทรายในกรุงเทพฯ, โสโครกมาก ปนไม้ผุแลอื่น ๆ ซึ่งอาจทำ
ให้กอนกริตซีเมนต์เสียไปเพราะเป็นการเช่นนั้น คาดฟ้าบนห้องเครื่องพระที่นั่ง
อัมพรจึงได้รั้วบางแห่ง

การตกแต่ง

เครื่องประดับจะให้ห้องพระโรงงานั้น คือ บรรดาพื้นและเบียง ซึ่งจะปู
ศิลาล่อนสีต่างๆ ตามประตูหน้าต่างมีบัวลวดลาย ในเสาห้องพระโรงแลในโถม
กลางทำด้วยศิลาล่อนสีต่างๆ มีบัวทองปรอนประดับเพดานโถมจะเขียนรูป
ต่างๆ จะมีบัวงามทำด้วยปูนสกัดโก

การกะประมาณเงินจะต้องใช้ในการสร้างห้องพระโรงนั้นอยู่ใน
๒๐๐,๐๐๐ บาท จำนวนเงินนั้นจะแบ่งเป็น ๕ ส่วนปีละส่วนๆ ดังจะแจ้งต่อไปนี้

ศก ๑๒๖ เงิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท

ศก ๑๒๗ เงิน ๔๐๐,๐๐๐ บาท

ศก ๑๒๘ เงิน ๖๐๐,๐๐๐ บาท

ศก ๑๒๙ เงิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท

ศก ๑๓๐ เงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท

บัดนี้อาคิเด็กในกรมโยธาน้อยคน เพราะฉนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าควรร่างแล
ทำแปลนต่าง ๆ นานกว่าจะแล้ว เพื่อจะทำการเร็วแลสะดวก ข้าพเจ้าขอแนะนำ
ว่า นอกจากอาคิเด็กที่สั่งเข้ามาแล้ว ควรจะสั่งอาคิเด็กอีกผู้หนึ่ง ซึ่งมีชื่อเสียงดี
มาทำการแกะที่ห้องพระโรงเท่านั้น อาคิเด็กใหม่ ๒ คนนี้ พร้อมด้วยมิสเตอร์
ตามาโย จะได้ระดมช่วยกันทำให้แล้วโดยเร็ว

(เซน) ซี, อาเลกรี ซ, อ,

ซีพอินนิเนียใหญ่กรมโยธา

กรุงเทพฯ, วันที่ ๓๐ มีนาคม ๑๒๕

Memorandum
for the
Construction of the New Throne Hall at Suen Dusit

Maximum length	100 meters.
" width	48 "
Height of Basement	5 "
" of Halls	17.50 "
" of Central dome	45.00 "
" of lateral domes	30.00 "

FOUNDATIONS. Foundations to be made of compressed columns of cement concrete, which are to rest on the stratum of clay to be found at 12 meters below the surface of the ground. Such depth will be reached by means of a new apparatus called compressol. This consist of a portable scaffoldings (almost like a pile driver) worked by a steam engine and provided with 3 different weights to be applied at the falling extremity of the chain. The first of these weights has the shape of a cone with the pointed end towards the ground, which on being dropped from the scaffolding, perforates the ground and reaches after repeated strocks the depth required. The second weight has the weight has the shape of a rifle bullet, while the third one is perfectly flat at the bottom. These two weights are used to compress gradually the stones and the cement concrete which is thrown into the hole, perforated by the first weight, and thus obtaining subterranean columns of great compression and stability. These columns at ground level, will then be connected together by ferro concrete beams on which the building will be erected. This

system has been successfully adopted lately in Europe and has given great satisfaction in grounds of the same nature as that of Bangkok.

It has the advantages :-

- a) to reach the solid ground at a very low cost.
- b) to avoid big trenches which are always full of water.
- c) to avoid the removal of considerable quantity of earthwork.
- d) to reduce the considerable bulk of masonry on the foundation
- e) and what is more important ; a considerable sparing in time and economy in labour in obtaining better and more solid foundations.

MASONRY.

The whole masonry will consist of pressed bricks obtained locally.

ROOFING.

The roof will consist of a double ferro concrete cement terrace covered with bituminous sheeting, earth and grass.

All domes to be covered with gilded copper.

To guarantee a perfect water tight terrace, this will have a double cover of ferro concrete, the outside one will be laid with a considerable curve so as to help a rapid flow of the rain.

Special material is to be used, i.e. sand to be provided from up country as the one in Bangkok is full of river sediment, decayed wood and other matters which are very detrimental to all concrete cement, and to which is due the unsatisfactory result of the terrace lately built at the Royal Palace Suen Dusit.

DECORATIVE PART.

The decorative part of the building will consist : staircases, floorings and balustrade in coloured and white marble.

Doors architraves, columns and pillars in the Halls and of the central domes in coloured marble with bronze capitals.

Domes to be provided with affreschis.

Wallings with decorative stucco etc., etc..

The whole construction will amount on a rough Estimate to about 2,000.000. – Ticals.

This amount of money could be divided in 5 years as follows

126 – Tcs. 300,000. –

127 – “ 400,000. –

128 – “ 600,000. –

129 – “ 500,000. –

130 – “ 200,000. –

Total Tcs2,000,000.-

The study and completion of the project will require a considerable time, if done with the present staff of the Public Works Department. To avoid delay in the construction I would advise that besides the Architect engaged for the Public Works Department another Architect of good name be also engaged specially for this work so that these two new Architects together with Mr. Tamagno would dedicate their whole time to the completion of the projects and details.

Bangkok 30 March 1907

(Sgd.) C. Allegri, C. E.

Engineer-in-Chief, Public Works Department.